

Η Ελληνική Οικονομία

4/14

Τριμηνιαία Έκθεση

Αρ. Τεύχους 78, Ιανουάριος 2015

Οι Συγγραφείς

Η ανάλυση της πορείας της Ελληνικής Οικονομίας αποτελεί προϊόν συλλογικής εργασίας των ερευνητών του IOBE. Τα κείμενα αυτά είναι ανυπόγραφα και οι απόψεις που εκφράζονται αποτελούν τη συνισταμένη των διαφόρων αντιλήψεων και απόψεων. Επίσης, οι απόψεις που εκφράζονται εδώ δεν ανταποκρίνονται κατ' ανάγκη προς αυτές των οργανισμών που υποστηρίζουν, χρηματοδοτούν ή συνεργάζονται με το Ίδρυμα.

Το IOBE

Το **Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών** είναι ιδιωτικός, μη κερδοσκοπικός, κοινωφελής ερευνητικός οργανισμός. Ιδρύθηκε με σκοπό να προωθεί την επιστημονική έρευνα για τα τρέχοντα και αναδυόμενα προβλήματα της ελληνικής οικονομίας και να παρέχει αντικειμενική πληροφόρηση και να διατυπώνει προτάσεις οι οποίες είναι χρήσιμες στη διαμόρφωση πολιτικής.

Copyright © 2015 Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών

ISSN 1106 – 4315

Χορηγός τεύχους

Απαγορεύεται η με οιονδήποτε τρόπο ανατύπωση ή μετάφραση οποιουδήποτε μέρους της μελέτης, χωρίς την άδεια του εκδότη.

Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών (IOBE)

Τσάμη Καρατάση 11, 117 42 Αθήνα, Τηλ. (+30210 9211200-10), Fax:(+30210 9233977)
<http://www.iobe.gr>

Περιεχόμενα

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	5
ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΠΡΟΥΠΟΘΕΣΕΙΣ	7
1. ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	11
<i>Μικρή επιτάχυνση της παγκόσμιας οικονομικής ανάπτυξης το 2015.....</i>	<i>11</i>
<i>Ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας στο τρίτο τρίμηνο του 2014.....</i>	<i>12</i>
<i>Σταθεροποίηση της ανάκαμψης της ελληνικής οικονομίας στα τέλη του 2014 .....</i>	<i>14</i>
<i>Αποκλίσεις στο στόχο πρωτογενούς πλεονάσματος του Κρατικού Προϋπολογισμού.....</i>	<i>20</i>
<i>Συνθήκες ταχύτερης αποκλιμάκωσης της ανεργίας το τρέχον έτος .....</i>	<i>21</i>
<i>Ειδική μελέτη ΙΟΒΕ: «Το αποτύπωμα της διοργάνωσης των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004 στην ελληνική οικονομία».....</i>	<i>22</i>
2. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ	25
2.1 Τάσεις και Προοπτικές της Διεθνούς Οικονομίας	25
<i>Το Παγκόσμιο Περιβάλλον.....</i>	<i>25</i>
<i>Οικονομίες της ΕΕ και της Ευρωζώνης.....</i>	<i>28</i>
2.2 Το οικονομικό περιβάλλον στην Ελλάδα	32
<i>Α) Οικονομικό κλίμα.....</i>	<i>32</i>
<i>Β) Δημοσιονομικές εξελίξεις και προοπτικές .....</i>	<i>41</i>
3. ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ	53
3.1 Μακροοικονομικές Εξελίξεις	53
<i>Πρόσφατες μακροοικονομικές εξελίξεις στην Ελλάδα.....</i>	<i>53</i>
<i>Μεσοπρόθεσμες προοπτικές .....</i>	<i>57</i>
3.2 Εξελίξεις και προοπτικές σε βασικούς τομείς της Οικονομίας.....	74
3.3 Εξαγωγικές Επιδόσεις της Ελληνικής Οικονομίας.....	85
3.4 Απασχόληση - Ανεργία	92
3.5 Τιμές Καταναλωτή	100
<i>Πρόσφατες εξελίξεις.....</i>	<i>100</i>
<i>Μεσοπρόθεσμες εκτιμήσεις.....</i>	<i>103</i>
3.6 Ισοζύγιο Εξωτερικών Συναλλαγών	106
<i>Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών .....</i>	<i>106</i>
<i>Ισοζύγιο Κεφαλαιακών Μεταβιβάσεων .....</i>	<i>107</i>
<i>Ισοζύγιο Χρηματοοικονομικών Συναλλαγών .....</i>	<i>107</i>
<i>Αποτίμηση.....</i>	<i>109</i>
4. Το αποτύπωμα της διοργάνωσης των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004 στην ελληνική οικονομία.....	113
5. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: ΒΑΣΙΚΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ.....	119

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Το IOBE εκδίδει την τελευταία έκθεσή του για το 2014, στο πλαίσιο των περιοδικών επισκοπήσεων της ελληνικής οικονομίας. Πραγματοποιείται σε μια από τις πλέον κρίσιμες περιόδους για την Ελλάδα, αμέσως μετά τις εκλογές οι οποίες οδήγησαν σε πρωτόγνωρες κυβερνητικές και πολιτικές ανακατατάξεις και πριν την επανεκκίνηση των διαπραγματεύσεων με τους δανειστές, με τη νέα κυβέρνηση να έχει διαφορετικές προτεραιότητες από την προηγούμενη. Όπως όλες οι εκθέσεις του IOBE, έτσι και αυτή αναπτύσσεται σε **τέσσερις ενότητες**, ενώ συνοδεύεται από το **Παράρτημα** διαρθρωτικών δεικτών, στο πλαίσιο της ποσοτικής παρακολούθησης της στρατηγικής της Λισσαβόνας. Προηγείται κείμενο για τις σαφείς θετικές προοπτικές που παρουσιάζει η ελληνική οικονομία, αλλά και τους κινδύνους οι οποίοι ελλοχεύουν από τον εφησυχασμό της οικονομικής πολιτικής. Οι υπόλοιπες ενότητες περιλαμβάνουν τα εξής:

Η **πρώτη ενότητα** αποτελεί τη **συνοπτική επισκόπηση** της έκθεσης, στην οποία παρουσιάζονται τα βασικά σημεία της, που αναλύονται λεπτομερώς στις επόμενες ενότητες. Η **δεύτερη ενότητα** εστιάζει στο γενικότερο οικονομικό περιβάλλον και περιλαμβάνει: α) την ανάλυση του **διεθνούς περιβάλλοντος** κατά το πρώτο εννιάμηνο του 2014 και των τάσεων του στο σύνολο του προηγούμενου έτους, βάσει των πλέον πρόσφατων εκθέσεων του ΔΝΤ και της Ευρ. Επιτροπής, καθώς και με στοιχεία άλλων διεθνών φορέων β) την αποτύπωση του **οικονομικού κλίματος** στην Ελλάδα στο τελευταίο περυσινό τρίμηνο, σύμφωνα με τα πρόσφατα αποτελέσματα των ερευνών οικονομικής συγκυρίας του IOBE γ) την ανάλυση υλοποίησης του **Κρατικού Προϋπολογισμού** στο περυσινό ενδεκάμηνο Ιανουαρίου-Νοεμβρίου και την παρουσίαση του **Προϋπολογισμού για το 2015**.

Η **τρίτη ενότητα** εστιάζει στις επιδόσεις της ελληνικής οικονομίας κυρίως στο γ' τρίμηνο του 2014. Χαρτογραφείται καταρχάς το **μακροοικονομικό περιβάλλον** σε εκείνη την περίοδο και παρουσιάζονται οι προοπτικές του στα τέλη του 2014 και για το 2015. Καταγράφονται οι **εξελίξεις** σε **βασικούς παραγωγικούς τομείς** στο πρώτο δεκάμηνο ή εννιάμηνο πέρυσι, ανάλογα με τη διαθεσιμότητα στοιχείων, ενώ παρουσιάζονται οι **εξαγωγικές επιδόσεις** της ελληνικής οικονομίας επίσης στο δεκάμηνο του 2014. Κατόπιν, αποδελτιώνονται οι εξελίξεις στην **αγορά εργασίας** στο τρίτο τρίμηνο. Επίσης, αναλύεται η πορεία του **πληθωρισμού** στο σύνολο του 2014. Η ενότητα ολοκληρώνεται με την πορεία του **ισοζυγίου εξωτερικών συναλλαγών** κατά την περίοδο Ιανουαρίου-Νοεμβρίου.

Στην **τέταρτη ενότητα** παρουσιάζεται πρόσφατη μελέτη του IOBE, για το αποτύπωμα της διοργάνωσης των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004 στην ελληνική οικονομία.

Σε μεθοδολογικό επίπεδο, η έκθεση αναφέρεται και στηρίζεται σε στοιχεία που ήταν διαθέσιμα μέχρι τις 20/01/2015.

Η επόμενη τριμηνιαία έκθεση του IOBE για την ελληνική οικονομία θα εκδοθεί στις αρχές Απριλίου του 2015.

ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ

Κατά τη σημερινή δημοσίευση της έκθεσης του IOBE τα κύρια χαρακτηριστικά της ελληνικής οικονομίας περιλαμβάνουν συγκεκριμένα και απτά στοιχεία ανάπτυξης, μαζί όμως με πολύ σημαντικούς όρους αβεβαιότητας, τόσο βραχυπρόθεσμα όσο και μακροπρόθεσμα. Υπάρχουν ασφαλώς οι συνθήκες ώστε το επόμενο διάστημα να συνεχιστεί η ανάκαμψη της οικονομίας και μάλιστα με αυξανόμενο ρυθμό, οι συνθήκες όμως αυτές εξαρτώνται αποφασιστικά από τις επιλογές της οικονομικής πολιτικής.

Όπως έχει καταγραφεί και σε προηγούμενες εκθέσεις, η οικονομία έχει εισέλθει σε στάδιο σταθεροποίησης. Η εξισορρόπηση στα δημόσια οικονομικά, με την επίτευξη πρωτογενούς πλεονάσματος, η εξισορρόπηση στον εξωτερικό τομέα και η σταθεροποίηση στο τραπεζικό σύστημα, αποτέλεσαν τη βάση ώστε η σταδιακή ανάκαμψη της εσωτερικής καταναλωτικής εμπιστοσύνης και η αύξηση της ζήτησης για υπηρεσίες από το εξωτερικό να οδηγήσουν σε θετικούς ρυθμούς ανάπτυξης. Παρά το γεγονός ότι οι επενδύσεις και οι εξαγωγές αγαθών ήταν σε χαμηλότερο του επιθυμητού επίπεδο, η συνολική δυναμική που αναπτύχθηκε μπορεί να οδηγήσει σε ρυθμούς ανάπτυξης για το 2015 που θα είναι άνω του 2%, συνοδευόμενη από μείωση της ανεργίας κατά περίπου δύο ποσοστιαίες μονάδες και τάση αναστροφής του αποπληθωρισμού. Σε αυτά τα δεδομένα, όμως πρέπει να προστεθούν και τα παρακάτω εξίσου σημαντικά στοιχεία:

Το εξωτερικό περιβάλλον τείνει να συμβάλει με δυο σημαντικές θετικές συνθήκες. Αφενός, η μείωση των τιμών ενέργειας διεθνώς σηματοδοτεί μείωση του κόστους και δημιουργεί προϋποθέσεις για την αύξηση της ελληνικής παραγωγής και των εξαγωγών. Αφετέρου, η πολιτική της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας και η μείωση της συναλλαγματικής ισοτιμίας του ευρώ επίσης συμβάλει προς την κατεύθυνση της αύξησης της ζήτησης και της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής παραγωγής.

Από την άλλη πλευρά όμως, η καθυστέρηση της επίτευξης συμφωνίας για την ολοκλήρωση της αξιολόγησης του ελληνικού προγράμματος και στη συνέχεια η πολιτική αβεβαιότητα και τελικά το προεκλογικό κλίμα, συνολικά οδήγησαν στις αρχές του 2015 τόσο σε σταδιακή μείωση του ρυθμού επενδύσεων και χειροτέρευση των όρων χρηματοδότησης όσο και σε καθυστερήσεις αναφορικά με τη συλλογή φόρων και σε πίεση στην εκτέλεση του προϋπολογισμού. Συμπληρωματικά, η πορεία του οικονομικού κλίματος που καταγράφει συστηματικά το IOBE παρουσίασε σημαντική επιδείνωση κατά τον προηγούμενο μήνα, γεγονός ασυνήθιστο για προεκλογική περίοδο, καθότι σε αυτές τις περιόδους οι προσδοκίες συνήθως βελτιώνονται.

Κύριας σημασίας στοιχείο είναι ότι η νέα κυβέρνηση της χώρας αμφισβητεί το πλαίσιο της έως τώρα συμφωνίας με τους εταίρους και πιστωτές, όπως άλλωστε αναμενόταν και με βάση τις προεκλογικές διακηρύξεις των πολιτικών κομμάτων που πλειοψήφησαν στις

εκλογές, πριν από λίγες μόνο ημέρες. Όμως η ισορροπία που έχει επιτευχθεί στην ελληνική οικονομία είναι ιδιαίτερα εύθραυστη και εύκολα ανατρέψιμη. Έτσι, παρά το πολύ σημαντικό γεγονός ότι η κυβέρνηση διαβεβαιώνει ρητά ότι η οικονομική πολιτική της θα κινηθεί τόσο εντός του πλαισίου της ευρωζώνης όσο και αυτού της δημοσιονομικής σταθερότητας, δημιουργούνται παράγοντες σημαντικής αβεβαιότητας που θα διατηρηθούν και πιθανώς θα ενταθούν μέχρι να επιτευχθεί μια νέα συμφωνία με την ΕΕ που θα διαδεχθεί την τρέχουσα.

Στο παραπάνω πλαίσιο, θα ήταν χρήσιμο να επιχειρηθεί μια καταγραφή ορισμένων προοπτικών και των σχετικών περιορισμών. Η πορεία της ελληνικής οικονομίας βραχυπρόθεσμα και μεσοπρόθεσμα, δεν προβλέπεται να είναι ευθύγραμμη, όμως μπορεί να είναι σαφώς θετική, υπό συγκεκριμένους όρους και προϋποθέσεις.

Η πρώτη συνθήκη είναι να μην διακινδυνεύεται η παραμονή της χώρας στην ευρωζώνη. Το κόστος εξόδου θα ήταν ανυπολόγιστα υψηλό για την Ελλάδα και η επαναφορά του ενδεχομένου αυτού έστω ως απειλή και από οποιαδήποτε πλευρά επιβαρύνει σημαντικά το πρόβλημα και περιπλέκει τη λύση.

Το δεύτερο σημείο που πρέπει να τονισθεί είναι ότι η ανάπτυξη ποτέ δεν έρχεται χωρίς επενδύσεις. Ειδικότερα έχει αναλυθεί σε αρκετές περιπτώσεις από το IOBE και άλλους ότι το κύριο πρόβλημα της έως τώρα προσαρμογής της ελληνικής οικονομίας ήταν ότι η δυναμική στις επενδύσεις, και επίσης στις εξαγωγές αγαθών, ήταν πολύ ασθενής. Οι επενδύσεις αποτελούν ένα πολύ χαμηλό ποσοστό του ΑΕΠ που θα πρέπει σχεδόν να διπλασιαστεί στα επόμενα έτη, ώστε να επιτευχθούν οι επιθυμητοί και απαραίτητοι ρυθμοί ανάπτυξης. Το κλειδί στην οικονομική πολιτική πλέον είναι η προσέλκυση επενδύσεων κάθε είδους και από κάθε πηγή. Αλλιώς δεν θα είναι εφικτή και η απαραίτητη, συστηματική μείωση της ανεργίας,

Φυσικά, οι επενδύσεις και η παραγωγική δραστηριότητα γενικότερα, προϋποθέτει σταθερότητα και διαφάνεια στο οικονομικό περιβάλλον και τους κανόνες. Το σημαντικότερο μέρος της προσαρμογής που είναι απαραίτητη για την ελληνική οικονομία δεν είναι η επίτευξη της δημοσιονομικής ισορροπίας και η διαχείριση του χρέους, παρά την προφανώς υψηλή σημασία τους. Είναι οι απαιτούμενες αλλαγές στους κανόνες της οικονομίας και τους θεσμούς που πρέπει να είναι βαθιές και συστηματικές και όχι απλώς οριακές βελτιώσεις του υπάρχοντος συστήματος. Τα κοινά στοιχεία πολλών από τις αλλαγές που είναι απαραίτητες για να συγκλίνει επί της ουσίας η οικονομία μας στις περισσότερο ανεπτυγμένες της ευρωζώνης είναι η μείωση του κρατικού παρεμβατισμού στην οικονομία, με ταυτόχρονη ενίσχυση της ανεξαρτησίας των κρατικών δομών από την εκάστοτε κυβέρνηση.

Συνολικά, η ελληνική οικονομία και οικονομική πολιτική βρίσκονται σε ένα σημαντικό σταυροδρόμι. Ποιοι μπορεί να είναι οι όροι για μια συνολικά θετική λύση; Ας μας επιτραπεί να παραθέσουμε εκ νέου μια δυνατότητα όπως περιγράφηκε ήδη στον πρόλογο της προηγούμενης έκθεσης:

«Ως ένα επόμενο βήμα, μπορεί να προωθηθεί το συντομότερο μια νέα, αμοιβαία επωφελής, συνεννόηση ανάμεσα στην ελληνική οικονομία και την Ευρωπαϊκή Ένωση. Αυτή θα πρέπει να έχει ως στόχο τη διόρθωση των αστοχιών που έχουν πλέον παρατηρηθεί και κυρίως την ομαλή σύγκλιση της ελληνικής οικονομίας με το κέντρο της ευρωζώνης. [...] Ρητή βάση [...] πρέπει να αποτελεί το νέο αναπτυξιακό πρότυπο της χώρας, με έμφαση στην εξωστρέφεια, την καινοτομία και τις επενδύσεις που θα τις στηρίζουν. Από την ελληνική πλευρά, πρέπει να υπάρξει δέσμευση για τις απαραίτητες δομικές μεταρρυθμίσεις, με προτεραιότητα σε όσες βελτιώνουν το επιχειρηματικό περιβάλλον και την αποτελεσματικότητα του δημόσιου τομέα. [...] Θα πρέπει, δηλαδή, να αποτελέσει αντικείμενο και ευθύνη της ελληνικής πλευράς το πώς ακριβώς θα επιδιώξει την επίτευξη του κάθε στόχου, άλλωστε, η έως τώρα λεπτομερής εποπτεία, συχνά σε επίπεδο περιπτώσιολογίας, αποδείχθηκε μάλλον αναποτελεσματική. Απαιτείται διατήρηση της δημοσιονομικής ισορροπίας που έχει συμφωνηθεί, χωρίς όμως περαιτέρω προσαρμογή, καθώς μια τέτοια θα λειτουργούσε μάλλον αρνητικά για τις επενδύσεις, τις μεταρρυθμίσεις και τελικά για την ανάπτυξη. Από την πλευρά των πιστωτών και εταιρών, θα πρέπει να διασφαλισθεί ότι το βάρος εξυπηρέτησης του χρέους θα παραμένει επαρκώς χαμηλό για το ορατό μέλλον. Επίσης, θα πρέπει να υπάρχει ποικιλοτρόπως υποβοήθηση κατάλληλων επενδύσεων τόσο για τις απαραίτητες υποδομές όσο και για μακροχρόνιες ιδιωτικές παραγωγικές επενδύσεις. [...]»

Συνεπώς, οι προοπτικές για την ελληνική οικονομία μπορεί να είναι πολύ θετικές. Απαραίτητη προϋπόθεση για μια τέτοια εξέλιξη είναι μια συμφωνία με τους ευρωπαίους εταίρους που θα διασφαλίζει τις συνθήκες για συστηματική άνοδο των επενδύσεων και της ανάπτυξης, στο πλαίσιο των κανόνων της ευρωζώνης. Αυτή η συμφωνία μπορεί και πρέπει και να επιτευχθεί το συντομότερο δυνατό.

1. ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Μικρή επιτάχυνση της παγκόσμιας οικονομικής ανάπτυξης το 2015

Περαιτέρω επιβράδυνση της ανάπτυξης της παγκόσμιας οικονομικής δραστηριότητας σημειώθηκε στο τρίτο τρίμηνο του 2014, με αποτέλεσμα ο ρυθμός ανόδου του παγκόσμιου προϊόντος να βρεθεί για πρώτη φορά σε τρίμηνο του 2014 στα επίπεδα του αντίστοιχου τριμήνου του 2013. Το ΑΕΠ στις χώρες-μέλη του ΟΟΣΑ αυξήθηκε σε αυτή την περίοδο κατά 1,7%, οριακά περισσότερο από ότι στο χρονικό διάστημα Ιουλίου - Σεπτεμβρίου του 2013 (+1,6%). Υπενθυμίζεται ότι στο αρχικό τρίμηνο φέτος η μεγέθυνση του ΑΕΠ τους ήταν της τάξης του 2,2%. Οι αναπτυσσόμενες χώρες δεν υπέστησαν περαιτέρω αναπτυξιακές απώλειες. Όμως, η ταχύτητα αύξησης του ΑΕΠ ήταν χαμηλότερη στις πλέον αναπτυγμένες οικονομίες: στις χώρες του G-7 δεν ξεπέρασε το 1,5%, από 1,8% στο αμέσως προηγούμενο τρίμηνο και 1,6% πριν ένα χρόνο. Τις μεγαλύτερες απώλειες παρουσίασε η Ιαπωνική οικονομία, στην οποία η ύφεση επανέκαμψε (-1,1%), μετά τη σταθεροποίηση του ΑΕΠ στο δεύτερο περυσινό τρίμηνο. Μικρής έκτασης αποκλιμάκωση της ανάπτυξης στο τρίτο τρίμηνο, κατά 0,2-0,3 εκατοστιαίες μονάδες, σημειώθηκε σε όλες τις αναπτυγμένες οικονομίες, με εξαίρεση τη Γαλλία, το ΑΕΠ της οποίας αυξήθηκε οριακά, κατόπιν σταθερότητας την περυσινή άνοιξη.

Στο καταληκτικό τρίμηνο του 2014, βάσει των πλέον πρόσφατων προβλέψεων του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου¹, η μεγέθυνση της παγκόσμιας οικονομίας ήταν αισθητά χαμηλότερη της αντίστοιχης ένα χρόνο νωρίτερα, 3,1% έναντι 3,7%. Ακολούθως, στο σύνολο του 2014 το παγκόσμιο ΑΕΠ αυξήθηκε κατά 3,3%, όσο ακριβώς και το 2013, σε αντίθεση με τις προβλέψεις νωρίτερα στο 2014 για μικρή επιτάχυνση της μεγέθυνσής του, στην περιοχή του 3,5%.

Σε ότι αφορά το τρέχον έτος, αναμένεται σαφής ενίσχυση της αναπτυξιακής δυναμικής, τόσο στις αναπτυγμένες και τις αναπτυσσόμενες οικονομίες. Στην Ευρωζώνη θα εκδηλωθούν οι θετικές επενέργειες των αποφάσεων της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, στις οποίες προστέθηκε πρόσφατα η αγορά κρατικών ομολόγων, καθώς και ομολόγων ευρωπαϊκών φορέων και ιδρυμάτων από τη δευτερογενή αγορά. Η υποχώρηση της ισοτιμίας ευρώ / δολαρίου ευνοεί την ανταγωνιστικότητα των προϊόντων – υπηρεσιών της Ευρωζώνης, καθώς η ταυτόχρονη η εκτεταμένη πτώση της διεθνούς τιμή του πετρελαίου υπεραντισταθμίζει τις επιπτώσεις της υποτίμησης στο ενεργειακό κόστος. Όμως, οι εξελίξεις γύρω από το ελληνικό πρόγραμμα και το χρέος αποτελούν

¹ World Economic Outlook Update, IMF, January 2015

δυναμική εστία ισχυρών αναταράξεων στην Ευρωζώνη, οι επιδράσεις των οποίων τουλάχιστον μεσοπρόθεσμα προς το παρόν δεν έχουν εκτιμηθεί. Στις ΗΠΑ, η προγραμματισμένη για φέτος δημοσιονομική πολιτική θα έχει πολύ μικρότερη επίδραση στην οικονομία της από ότι στο πρόσφατο παρελθόν. Η ανάπτυξη ευνοείται από την πραγματοποίηση επενδύσεων στον κλάδο των κατασκευών, χάρη στην ακολουθούμενη νομισματική πολιτική. Η δημοσιονομική προσαρμογή στην Ιαπωνία θα αντισταθμίσει την αναθέρμανση του επενδυτικού κλίματος, διατηρώντας το ρυθμό ανάπτυξης σε επίπεδο παραπλήσιο του περυσινού. Ακολούθως, **το ΑΕΠ των αναπτυγμένων οικονομιών θα είναι φέτος περίπου 2,0% υψηλότερο σε σύγκριση με το 2014, έναντι ανόδου 1,8% πέρυσι.**

Μεταξύ των αναπτυσσόμενων οικονομιών, η Κίνα φαίνεται να εξέρχεται σταδιακά από τη φάση ταχύρυθμης ανάπτυξης και θεωρείται πλέον πιθανό πως ο ρυθμός μεγέθυνσής της θα επιβραδυνθεί ελαφρώς και φέτος. Οι εξαγωγές ενισχύουν την αναπτυξιακή δυναμική της Ινδίας. Στον αντίποδα, οι επιπτώσεις της κατακόρυφης πτώσης της τιμής του πετρελαίου και της φυγής κεφαλαίων θα γίνουν πλήρως αισθητές στη Ρωσία κατά το τρέχον έτος. **Συνισταμένη των πολύ διαφορετικών τάσεων στις αναπτυσσόμενες χώρες θα αποτελέσει η ήπια επιτάχυνση του ρυθμού μεγέθυνσής τους, ο οποίος θα**

διαμορφωθεί λίγο χαμηλότερα από το 5,0% (4,4% το 2014). Συνολικά, το παγκόσμιο ΑΕΠ αναμένεται να διευρυνθεί κατά 3,7% φέτος, έναντι ανόδου 3,3% πέρυσι.

Ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας στο τρίτο τρίμηνο του 2014

Σημαντική άνοδος του ΑΕΠ, κατά 1,6%, σημειώθηκε στο τρίτο τρίμηνο του 2014, έναντι ύφεσης 3,5% την αντίστοιχη περίοδο του 2013. Σύμφωνα με τα πρόσφατα, αναθεωρημένα βάσει της μεθοδολογίας ESA 2010, στοιχεία Εθνικών Λογαριασμών της ΕΛ.ΣΤΑΤ., η ελληνική οικονομία βρίσκεται σε ανάκαμψη από το δεύτερο τρίμηνο του 2014, κατά την οποία το ΑΕΠ αυξήθηκε οριακά, κατά 0,4%, έναντι εκτίμησης με την προηγούμενη μεθοδολογία για μικρή πτώση (0,3%). **Στο σύνολο του πρώτου εννιαμήνου του 2014 το ΑΕΠ ήταν 0,6% υψηλότερο σε σύγκριση με το ίδιο χρονικό διάστημα του 2013, κατά το οποίο υποχώρησε κατά 4,3%.** Βασικό παράγοντα της ανάκαμψης κατά τους καλοκαιρινούς μήνες αποτέλεσε το πολύ αυξημένο διεθνές τουριστικό ρεύμα, οδηγώντας στην ευρύτερη άνοδο των εξαγωγών υπηρεσιών από την περίοδο των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004. Αισθητή ήταν η διεύρυνση της κατανάλωσης των νοικοκυριών στο τρίτο τρίμηνο, η μεγαλύτερη από το δεύτερο τρίμηνο του 2008, αντανακλώντας κυρίως τη διατήρηση της ανεργίας σε πτωτική τροχιά για δεύτερο τρίμηνο. Μικρές περικοπές πραγμα-

τοποιήθηκαν στο έτερο σκέλος των εγχώριας καταναλωτικής δαπάνης, τη δημόσια κατανάλωση.

Αναλυτικά, η **συνολική εγχώρια κατανάλωση** ανήλθε στο πρώτο εννιάμηνο του 2014 κατά 1,2%, για πρώτη φορά από το 2008, **εξαιτίας της διεύρυνσης των καταναλωτικών εξόδων των νοικοκυριών, έναντι κάμψης κατά 4,2% ένα χρόνο νωρίτερα**. Σταθεροποιητικές τάσεις επικράτησαν στη δημόσια κατανάλωση (+0,1%), όταν στο ίδιο χρονικό διάστημα του 2013 περιοριζόταν κατά 7,7%. Η ανοδική τάση της κατανάλωσης των νοικοκυριών κλιμακωνόταν μεταξύ των τριμήνων του έτους, φθάνοντας το 3,1% τους μήνες Ιουλίου-Σεπτεμβρίου πέρυσι, με αποτέλεσμα στο σύνολο του αρχικού εννιαμήνου να είναι 1,5% υψηλότερη από ότι το 2013, όταν περιοριζόταν κατά 3,3%.

Η επιτάχυνση της πτώσης των **επενδύσεων** στο τρίτο τρίμηνο του 2014 στο 17,7%, διαμόρφωσε τη μείωσή τους στην περίοδο Ιανουαρίου – Σεπτεμβρίου στο 13,6%, υψηλότερα από ότι το ίδιο χρονικό διάστημα του 2013 (9,8%). Ωστόσο η υποχώρηση του σχηματισμού παγίου κεφαλαίου ήταν σαφώς μικρότερης έκτασης σε σύγκριση με το 2013, 3,3% αντί 9,6%, γεγονός που συνεπάγεται ότι, σε αντίθεση με τα προηγούμενα χρόνια, η μείωση των επενδύσεων προέρχεται κυρίως από άπο-αποθεματοποίηση. Στο τρίτο τρίμηνο σημειώθηκε μικρή διεύρυνση των επενδύσεων παγίου κεφαλαίου (1,0%), για πρώτη φορά από το πρώτο τρίμηνο του 2008.

Στον εξωτερικό τομέα της ελληνικής οικονομίας, η υψηλή αύξηση των **εξαγωγών** συνεχίστηκε στην περίοδο Ιουλίου – Σεπτεμβρίου με παραπλήσιο με τα προηγούμενα τρίμηνα του 2014 ρυθμό (8,6%), χάρη στην άνοδο των εξαγωγών υπηρεσιών. Ακολούθως, η διεύρυνσή τους στο πρώτο εννιάμηνο του έτους διαμορφώθηκε στο 8,4%, όταν το 2013 δεν ξεπερνούσε το 2,9%. Η άνοδος των εξαγωγών υπηρεσιών εξακολούθησε να επιταχύνεται, φθάνοντας στο τρίτο τρίμηνο -για πρώτη φορά από το τελευταίο τρίμηνο του 2004- το 16,4%.

Στο σύνολο του αρχικού εννιαμήνου οι εξαγωγές υπηρεσιών ανήλθαν κατά 13,9%, σε αντίθεση με τη μικρή πτώση κατά 1% που παρουσίασαν στο προηγούμενο έτος. Η άνοδος των εξαγωγών αγαθών επιβραδύνεται συνεχώς από το πρώτο τρίμηνο του 2014 και διαμορφώθηκε στο 3,5% στο χρονικό διάστημα Ιανουαρίου – Σεπτεμβρίου, έναντι ανόδου 6,0% το 2013.

Η άνοδος των **εισαγωγών**, επιβραδύνθηκε αισθητά στο τρίτο τρίμηνο του 2014 σε σχέση με το προηγούμενο (2,9% έναντι 8,2%), ωστόσο συνεχίζεται από την αρχή του έτους, για πρώτη φορά από το 2008. Ως αποτέλεσμα, οι εισαγωγές ήταν 3,8% υψηλότερες στην περυσινή περίοδο Ιανουαρίου - Σεπτεμβρίου, έναντι υποχώρησης κατά 1,6% το 2013. Η ευρύτερη αύξηση των εξαγωγών σε σχέση με αυτή των εισαγωγών, περιόρισε το **έλλειμμα του εξωτερικού τομέα** στο πρώτο εννιάμηνο του 2014 κατά 46,5% σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του περασμένου

έτους, στα €1,9 δισεκ. (1,4% του ΑΕΠ), από €3,6 δισεκ. (2,6% του ΑΕΠ).

Σταθεροποίηση της ανάκαμψης της ελληνικής οικονομίας στα τέλη του 2014

Οι τάσεις στην ελληνική οικονομία το τελευταίο τρίμηνο του 2014 εκτιμάται ότι διαμορφώθηκαν ως επί το πλείστον από τη συνέχιση της υψηλής διεθνούς τουριστικής κίνησης τουλάχιστον μέχρι το μέσον του και δευτερευόντως, από τη σταδιακή επανάκαμψη από τα τέλη Νοεμβρίου, με τη συζήτηση στη Βουλή για τον Προϋπολογισμό του 2015, της αβεβαιότητας για τις πολιτικοοικονομικές εξελίξεις. Η παρατεταμένη τουριστική περίοδος, εκτός της άμεσης θετικής επίδρασης στο ΑΕΠ μέσω της συντήρησης της διεύρυνσης των **εξαγωγών υπηρεσιών**, εκτιμάται ότι διατήρησε για κάποιο χρονικό διάστημα του τέταρτου τριμήνου πολλές από τις εποχικές θέσεις εργασίας που δημιουργήθηκαν τους καλοκαιρινούς μήνες, αποτρέποντας την άνοδο της ανεργίας και συνεχίζοντας να δημιουργεί εισοδήματα και **ιδιωτική κατανάλωση**.

Εν αναμονή εξελίξεων και σε αναβολή λήψης αποφάσεων στην περασμένη περίοδο Οκτωβρίου - Δεκεμβρίου οδήγησε τις οικονομικές μονάδες (νοικοκυριά, επιχειρήσεις) η –για άλλη μια φορά– παρατεταμένη αξιολόγηση του προγράμματος δημοσιονομικής προσαρμογής, η οποία δεν περατώθηκε, καθώς κατέληξε στις αρχές Δεκεμβρίου σε χορήγηση από την ΕΕ παράτασης έως τα τέλη Φεβρουαρίου του τρέχοντος

έτους για την ολοκλήρωσή της. Η συσσώρευση τον περασμένο Δεκέμβριο ελαφρώς περισσότερων από ό,τι στα τέλη του 2013 φορολογικών υποχρεώσεων για τα νοικοκυριά, περιόρισε την ενίσχυση του διαθέσιμου εισοδήματός τους από την υψηλότερη απασχόληση. Η έντονη κλιμάκωση και κορύφωση της πολιτικής αβεβαιότητας τον ίδιο μήνα από τη νωρίτερη από ό,τι αναμενόταν εκκίνηση της διαδικασίας εκλογής Προέδρου της Δημοκρατίας και τις απρόβλεπτες δυνητικές πολιτικές εξελίξεις που αυτή συνεπαγόταν, επιδείνωσε τις προσδοκίες των καταναλωτών, ύστερα από μια πολύμηνη περίοδο βελτίωσής τους, μετριάζοντας περαιτέρω την καταναλωτική ροπή τους. Πάρα ταύτα, η άνοδος της κατανάλωσης των νοικοκυριών από το δεύτερο τρίμηνο δεν ανακόπηκε στα τέλη του 2014.

Εκτός των ανασταλτικών επιδράσεων της πολύμηνης αξιολόγησης στην εύρυθμη λειτουργία της οικονομίας, αυτή επέδρασε –ως συνήθως– ανασχετικά στην πραγματοποίηση διαρθρωτικών αλλαγών σε κλάδους και δραστηριότητες, όπως επίσης και στην υλοποίηση μεταρρυθμίσεων στο δημόσιο τομέα. Η τελευταία επίδραση απέτρεψε περαιτέρω εξοικονομήσεις στη **δημόσια κατανάλωση** τους τελευταίους μήνες του 2014. Ωστόσο, το ιδιαίτερα υψηλό επίπεδο δημόσιων καταναλωτικών δαπανών στο τέταρτο τρίμηνο του 2013 μάλλον οδήγησε σε μικρή κάμψη τους την ίδια περίοδο του 2014.

Στο πεδίο των **επενδύσεων**, οι τάσεις σε ορισμένες κατηγορίες τους κατά τους τελευταίους μήνες του 2014 και λίγο νωρίτερα, συντείνουν σε συνέχιση και επιτάχυνση της αύξησης σχηματισμού κεφαλαίου στο καταληκτικό περυσινό τρίμηνο. Ενδεικτικά, η μέση πτώση του όγκου της οικοδομικής δραστηριότητας στο τρίμηνο Αυγούστου-Οκτωβρίου περιορίστηκε στην περιοχή του 2,5%. Η ποσοστιαία υποχώρηση του αδειών ήταν ευρύτερη, σχεδόν τριπλάσια, αντανακλώντας την εκκίνηση ορισμένων μεγάλων οικοδομικών κατασκευών. Στο σκέλος των **δημοσίων επενδυτικών δαπανών**, το 50% του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων υλοποιήθηκε στο τελευταίο τετράμηνο του έτους, ελαφρώς λιγότερο από ότι στην αντίστοιχη περίοδο του 2013. Συνεπώς, δεν επέδρασαν ανασχετικά στην επενδυτική δραστηριότητα. Η διεύρυνση των επενδύσεων ευνοήθηκε από την αυξητική τάση στις βασικές κατηγορίες πάγιου κεφαλαίου εκτός κατασκευών (μεταλλικά προϊόντα-μηχανήματα, εξοπλισμός μεταφορών, λοιπές κατασκευές) ήδη από το δεύτερο τρίμηνο του 2014, καθώς και από την υψηλή αποθεματοποίηση στο τελικό τρίμηνο του 2013.

Η διατήρηση της απασχόλησης στο περασμένο τρίμηνο Οκτωβρίου - Δεκεμβρίου κοντά στο επίπεδο του τρίτου τριμήνου που συνέχισε να δίνει ώθηση στην καταναλωτική ζήτηση, διεύρυνε την άνοδο των **εισαγωγών αγαθών**. Αντιθέτως, μάλλον επιβραδύνθηκε ελαφρώς η αύξηση των

εισαγωγών υπηρεσιών το τελευταίο τρίμηνο του 2014, από την κάμψη στις εισαγωγικές μεταφορές, καθώς η εγχώρια ζήτηση τουριστικών υπηρεσιών κλιμακωνόταν προοδευτικά στη διάρκεια του 2014.

Λαμβάνοντας υπόψη τις παραπάνω τάσεις στις βασικές συνιστώσες του ΑΕΠ κατά το τελευταίο τρίμηνο του 2014, καθώς και τα αναθεωρημένα στοιχεία του ΑΕΠ για τα τρία πρώτα τρίμηνα του έτους βάσει της μεθοδολογίας ESA 2010, το IOBE αναθεωρεί επί τα βελτίω την εκτίμησή για το μέσο ρυθμό ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας το περασμένο έτος, στην περιοχή του 1,0%.

Προοπτικές συνέχισης και ενίσχυσης της ανάκαμψης της ελληνικής οικονομίας το 2015

Η σαφής ανάκαμψη που εμφάνισε η ελληνική οικονομία από το δεύτερο εξάμηνο του 2014, παρουσιάζει προοπτικές ενίσχυσης κατά το τρέχον έτος. Ορισμένες βασικές παράμετροι του μακροοικονομικού περιβάλλοντος, είτε συνέχισαν να βελτιώνονται πέρυσι, είτε άρχισαν να αποκαθίστανται μετά από σειρά ετών, με το θετικό αντίκτυπο αυτών των εξελίξεων να μπορεί να γίνει αισθητός από φέτος, υπό προϋποθέσεις.

Αναλυτικά, στο δημοσιονομικό πεδίο, η προσαρμογή συνεχίστηκε. Το τελικό αποτέλεσμα αναμένεται μεν να παρουσιάσει υστέρηση από το στόχο που είχε τεθεί, δε μικρής έκτασης,

συνυπολογίζοντας, πρώτον, τα μη πραγματοποιημένα έως τώρα έσοδα από SMPs, τα οποία είναι ανεξάρτητα της απόδοσης της φορολογικής διοίκησης, δεύτερον, τη χρονική μετάθεση προς τα πίσω καταβολής ληξιπρόθεσμων οφειλών, λόγω της ένταξής τους στη ρύθμιση για την αποπληρωμή τους, μειώνοντας τις εισπράξεις βραχυπρόθεσμα, όμως με ταυτόχρονη διεύρυνση των δυνητικών εσόδων μακροπρόθεσμα. Η νέα βελτίωση των δημοσιονομικών επιδόσεων πέρυσι, ενίσχυσε περαιτέρω τη διεθνή εμπιστοσύνη στην εγχώρια πολυετή προσπάθεια να καταστούν βιώσιμα τα δημόσια οικονομικά. Παράλληλα, ισχυροποίησε τη διαπραγματευτική θέση της όποιας ελληνικής κυβέρνησης απέναντι στους πιστωτές της, στο πλαίσιο μιας διαδικασίας για τη διευθέτηση του δημόσιου χρέους.

Το προηγούμενο έτος επιτεύχθηκαν προϋποθέσεις για την ουσιαστική βελτίωση της ρευστότητας στην ελληνική οικονομία. Τελευταία σε αυτές προστέθηκε η ανακοίνωση στα τέλη του Οκτωβρίου των αποτελεσμάτων των stress tests που διενέργησε η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα για τις 130 μεγαλύτερες τράπεζες της Ευρωζώνης, μεταξύ των οποίων για τις τέσσερις μεγαλύτερες τράπεζες στην Ελλάδα. Τα αποτελέσματά τους ανέδειξαν την κεφαλαιακή επάρκειά τους, όπως είχε προβλεφθεί σε προηγούμενες εκθέσεις του IOBE για την ελληνική οικονομία. Αυτή είχε εκτιμηθεί ότι θα αποτελέσει το έναυσμα σταδιακής, ήπιας χαλάρωσης

της πιστοδοτικής πολιτικής τους, για πρώτη φορά από την παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση και την ανταλλαγή ελληνικών κρατικών ομολόγων που έλαβε χώρα τον Απρίλιο του 2012. Ήδη το δίμηνο Οκτωβρίου-Νοεμβρίου ο ρυθμός πιστωτικής συρρίκνωσης προς τις επιχειρήσεις επιβραδύνθηκε κατά μια ποσοστιαία μονάδα, στην περιοχή του 3,6%-3,8%. Στους επόμενους μήνες, υπό την προϋπόθεση ότι στους στόχους του νέου κυβερνητικού ανασχηματισμού θα παραμείνουν η βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών και η πραγματοποίηση των αναγκαίων μεταρρυθμίσεων, που διασφαλίζουν τη διεθνή αποδοχή της ελληνικής οικονομίας, αναμένεται μεταστροφή της τάσης στις πιστώσεις σε αυξητική, με πιο ευνοϊκούς όρους για τους δανειζόμενους σε σχέση με αυτούς της περιόδου 2009-2014. Ακολούθως, οι δυνατότητες ανάληψης επενδυτικών εγχειρημάτων θα διευρυνθούν αισθητά. Αυτά ενθαρρύνονται και από την εκτεταμένη υποχώρηση του ενεργειακού κόστους των επιχειρήσεων, λόγω της κατακόρυφης μείωσης της τιμής του πετρελαίου.

Ισχυρή πιθανότητα ενίσχυσης των επενδύσεων ειδικά σε κατοικίες κατά το τρέχον έτος, μετά από επτά χρόνια συνεχούς, έντονης πτώσης η οποία οδήγησε σε πρωτοφανή συρρίκνωση του κλάδου οικοδομικών έργων, προκύπτει από τη σταθερή, έντονη αποκλιμάκωση της μείωσής τους στα τέλη του 2014.

Η προσπάθεια δημοσιονομικής προσαρμογής των τελευταίων ετών, ιδιαίτερα η επίτευξη πρωτογενούς πλεονάσματος την τελευταία διετία, με παράλληλη πρόωθηση μεταρρυθμίσεων, έχουν αναθερμάνει το διεθνές επενδυτικό ενδιαφέρον. Πλέον, μια κυβερνητική στρατηγική διασφάλισης της βιωσιμότητας του δημόσιου χρέους και πραγματοποίησης διαρθρωτικών αλλαγών σε κλάδους και δραστηριότητες, θα συμβάλλει σε σημαντική διεύρυνση της ροής ξένων άμεσων επενδύσεων.

Η ώθηση στην ελληνική οικονομία κατά την τελευταία διετία από τον τομέα του Τουρισμού δεν εμφανίζει προς το παρόν σημάδια υπαναχώρησης το τρέχον έτος. Από την άλλη πλευρά, τα περιθώρια διεύρυνσης της δραστηριότητάς του είναι σαφώς περιορισμένα σε σύγκριση με πριν δύο χρόνια, καθώς πολλές από τις επιχειρήσεις του τομέα έχουν πλησιάσει τα όρια της λειτουργικής τους δυναμικότητας. Σε κάθε περίπτωση, θα δημιουργηθούν φέτος στον Τουρισμό, όπως και πέρυσι, πολλές χιλιάδες θέσεις εργασίας, αποτρέποντας την ανάκαμψη της ανεργίας.

Τη ζήτηση τουριστικών υπηρεσιών εγχωρίως και ευρύτερα, ελληνικών εξαγωγών, από χώρες εκτός της Ευρωζώνης ευνοεί η πρωτοφανής από το 2008 υποτίμηση του ευρώ έναντι του δολαρίου. Βοηθητικό παράγοντα για τις εξαγωγές αγαθών εκτός αυτής θα αποτελέσει η ήπια, ωστόσο υψηλότερη της περυσινής, ανάκαμψη στην Ευρωζώνη.

Πέρα από τις τάσεις σε οικονομικά μεγέθη και τα γεγονότα στα τέλη του 2014 με σημαντικές επιδράσεις στο πεδίο της οικονομίας, αναμφίβολα, οι πολιτικές εξελίξεις που πυροδότησε η αδυναμία ανάδειξης Προέδρου της Δημοκρατίας από την προηγούμενη βουλή, είναι πολύ πιθανό να αποτελέσουν το βασικό προσδιοριστικό παράγοντα των κοινωνικοοικονομικών προοπτικών της Ελλάδας, όχι μόνο για το 2015, αλλά για μια σειρά ετών. Η παραμένουσα και μετά το σχεδιασμό της νέας κυβέρνησης, αβεβαιότητα ως προς τις επιλογές και τις προτεραιότητες της πολιτικής του σε σημαντικό εύρος οικονομικών θεμάτων, αποτελεί πρόσκομμα στην πραγματοποίηση μακροοικονομικών προβλέψεων, με σχετικά περιορισμένα περιθώρια αποκλίσεων. Είναι ευνόητο ότι η δημοσιονομική στρατηγική που θα καθορίσει η νέα κυβέρνηση, τα μέσα που θα χρησιμοποιήσει για την υλοποίησή της και τα αποτελέσματά της, θα επηρεάσουν καιρία τις αποφάσεις όχι μόνο των οικονομικών μονάδων εγχωρίως, αλλά και σε κάθε χώρα ως προς την Ελλάδα. Θα ληφθούν υπόψη στις αποφάσεις των κρατών για τις σχέσεις τους εφεξής με τη χώρα μας, πρωτίστως όσων είναι εταίροι της στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στις δανειστικές χώρες.

Κομβικής σημασίας για τις εξελίξεις που θα ακολουθήσουν είναι το αποτέλεσμα των διαπραγματεύσεων με τους επίσημους δανειστές της χώρας. Ανεξαρτήτως αυτού, τουλάχιστον μέχρι

την ολοκλήρωσή τους η επιφυλακτικότητα εντός και εκτός Ελλάδας θα είναι υψηλή, επιδρώντας ιδιαίτερα ανασταλτικά στη λήψη οικονομικών αποφάσεων. Από την άλλη πλευρά, είναι αρκετά πιθανό μετά την ολοκλήρωσή τους, και εφόσον δεν έχουν μεταβληθεί άρδην βασικές πολιτικοοικονομικές επιλογές της Ελλάδας κατά τις τελευταίες δύο δεκαετίες, να διαδεχθεί στο εσωτερικό της χώρας την έντονη επιφυλακτικότητα υψηλή αισιοδοξία, με οικονομικές αποφάσεις και ενέργειες οι οποίες να αντισταθμίζουν τις επιπτώσεις της προηγούμενης αναβλητικότητας. Η υποχώρηση της διστακτικότητας διεθνώς απέναντι στην Ελλάδα θα γίνει με σαφώς μικρότερη ταχύτητα.

Πέρα από τις επιδράσεις των τρεχουσών πολιτικών εξελίξεων και τις δυνητικές στο προσεχές μέλλον στη λειτουργία της οικονομίας, υπενθυμίζεται ότι πριν το ξεκίνημα του εκλογικού κύκλου, η βελτίωση του οικονομικού περιβάλλοντος είχε επιβραδυνθεί από τις παρατεταμένες διαπραγματεύσεις με την τρόικα και το ισχυρό ενδεχόμενο λήψης πρόσθετων δημοσιονομικών μέτρων. Στην πλέον πρόσφατη έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την αξιολόγηση του Προγράμματος Οικονομικής Πολιτικής, το ύψος των αναγκαίων πρόσθετων μέτρων για το 2015 προσδιοριζόταν σε 1% του ΑΕΠ, όσο περίπου η σχετική εκτίμηση του ΔΝΤ (1,1%). Ακόμα και αν δεν γίνονταν εκλογές, όσο θα διαρκούσαν οι διαπραγματεύσεις για την οριστι-

κοποίηση αυτών των μέτρων, η κατάσταση αναμονής στην οποία ήδη είχαν περιέλθει εξαιτίας τους πολλές κατηγορίες οικονομικών μονάδων, θα διατηρούταν.

Υπό τις παραπάνω τάσεις και δεδομένα στην ελληνική οικονομία στις αρχές του 2015, η **κατανάλωση των νοικοκυριών εμφανίζει ανοδική δυναμική το τρέχον έτος, λίγο ισχυρότερη του 2%**, καθώς η υποχώρηση της ανεργίας μπορεί να συνεχιστεί, με ταχύτητα τουλάχιστον ίδια με την περυσινή. Βεβαίως, καθώς στα προηγούμενα χρόνια οι προσδοκίες των νοικοκυριών και οι καταναλωτικές αποφάσεις τους επηρεάστηκαν έντονα από τη διάρκεια και την έκβαση των διαπραγματεύσεων, οι σχετικές εξελίξεις θα καταστούν σταδιακά στη διάρκεια του τρέχοντος εξαμήνου ο βασικός προσδιοριστικός παράγοντας των καταναλωτικών εξόδων τους. Θα επηρεάσουν έντονα και τους κλάδους στους οποίους διευρύνθηκαν πέρυσι η απασχόληση και το προϊόν, αφού αυτοί παρέχουν τελικά προϊόντα και υπηρεσίες στους καταναλωτές.

Η υφιστάμενη παράταση των διαπραγματεύσεων με τους δανειστές έως τα τέλη Φεβρουαρίου, συνεπάγεται ότι μέχρι την ολοκλήρωσή τους αναστέλλονται οι μεταρρυθμίσεις στο δημόσιο τομέα, συνεπώς δεν θα μεταβληθεί η **δημόσια κατανάλωση** εξαιτίας αυτού του παράγοντα. Ανεξάρτητα από την εξέλιξη των διαπραγματεύσεων, η επιστροφή μισθολογικών περικοπών του 2012, που από

την αρχή του 2015 επεκτάθηκε και σε άλλες κατηγορίες εργαζόμενων στο δημόσιο τομέα (πανεπιστημιακοί), διαμόρφωσε **συνθήκες μικρής αύξησης της δημόσιας κατανάλωσης** το τρέχον έτος. Ευνόητα, η πολιτική της νέας κυβέρνησης σχετικά με την απασχόληση στο δημόσιο τομέα και η τροπή των διαπραγματεύσεών της με την τρόικα, είναι αρκετά πιθανό να μεταβάλουν την κατεύθυνση και το εύρος της μεταβολής στη δημόσια κατανάλωση κατά το τρέχον έτος.

Προχωρώντας στις **δημόσιες δαπάνες για επενδύσεις**, οι περικοπές στο προϋπολογισμένο ύψος του Π.Δ.Ε. για το 2015, σε συνδυασμό με τη μικρή προς τα πίσω μετάθεση της υλοποίησής του λόγω του εκλογικού κύκλου, προμήνυαν στις αρχές του 2015 χαμηλότερη συμβολή του στην επενδυτική δραστηριότητα από ότι πέρυσι. Ωστόσο αυτή θα μπορούσε να υπεραντισταθμιστεί από την προγραμματισμένη κλιμάκωση της δραστηριότητας του ΤΑΙΠΕΔ, εφόσον υλοποιηθεί.

Η διαγραφόμενη αναθέρμανση της οικοδομικής δραστηριότητας πριν ολοκληρωθεί το 2014 και η αναμενόμενη επανάκαμψη του επιχειρηματικού επενδυτικού ενδιαφέροντος, εγχώριου και διεθνούς, κυρίως χάρη στις καλύτερες συνθήκες ρευστότητας, μπορούν να δώσουν σημαντική ώθηση στις **ιδιωτικές επενδύσεις** το τρέχον έτος. Εξ' αυτής, είναι εφικτός ένας μέσος

ρυθμός αύξησης του **σχηματισμού κεφαλαίου στην περιοχή του 7-8%**.

Ωστόσο πλέον, όσο θα διαρκούν οι διαπραγματεύσεις και οι σχετικές πολιτικές διεργασίες εντός και εκτός Ελλάδας, η λήψη πολλών επενδυτικών αποφάσεων θα αναβάλλεται. Μετά τη λήξη των διαπραγματεύσεων, οι αποφάσεις θα εξαρτηθούν από το αποτέλεσμα τους. Στην περίπτωση που δεν θα προκύψουν από αυτές εκτεταμένες αλλαγές σε παραμέτρους της ελληνικής οικονομίας, είναι αρκετά πιθανή η εκδήλωση υψηλής επενδυτικής δραστηριότητας.

Ειδικά η επίδραση του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων μάλλον θα εξαρτηθεί από νέες σχετικές προτεραιότητες που θα τεθούν από την καινούργια κυβέρνηση. Πάντως εκτιμάται ότι σε κάθε περίπτωση ο στόχος των ενισχύσεων για φέτος δεν θα διαφέρει σημαντικά από τις προβλεπόμενες στον Προϋπολογισμό του 2015.

Στην πλευρά του εξωτερικού ισοζυγίου της οικονομίας, η διατήρηση της ώθησης από τον τουρισμό, οριακά αυξημένης σε σχέση με πέρυσι, καθώς και η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των εξαγωγών από τη χαμηλή ισοτιμία ευρώ/δολαρίου, ευνοούν την **αύξηση των εξαγωγών φέτος, σχεδόν κατά 4,5%**. Η ισχυροποίηση της καταναλωτικής ζήτησης που αναμένεται, όπως και η κλιμάκωση της επενδυτικής δραστηριότητας, εφόσον λάβουν χώρα θα οδηγήσουν σε διεύρυνση της ζήτησης

για εισαγωγές αγαθών. Η αύξησή τους θα διαμορφώσει κατά κύριο λόγο την **έκταση της ανόδου στο σύνολο των εισαγωγών, η οποία αναμένεται να βρεθεί πλησίον του περυσινού της επιπέδου.**

Οι παραπάνω τάσεις στις βασικές συνιστώσες του ΑΕΠ, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη οι σημαντικοί δυναμικοί παράγοντες μεταβολής τους, οι οποίοι οφείλονται σε αλλαγές στην έως τώρα ακολουθούμενη πολιτική από τη νέα κυβέρνηση και στην αβεβαιότητα για το περιεχόμενο και το αποτέλεσμα της εφεξής διαπραγμάτευσης με τους δανειστές, η επίδραση των οποίων προς το παρόν δεν μπορεί να εκτιμηθεί με ασφάλεια, διαμορφώνουν ένα μέσο ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ για το 2015, στην περιοχή του 2,3%.

Αποκλίσεις στο στόχο πρωτογενούς πλεονάσματος του Κρατικού Προϋπολογισμού

Το έλλειμμα του Κρατικού Προϋπολογισμού (στο ενδεκάμηνο Ιανουαρίου-Νοεμβρίου 2014 περιορίστηκε σε €1,8 δισεκ. (1,0% του ΑΕΠ), έναντι ελλείμματος €3,2 δισεκ. (1,7 % του ΑΕΠ) την αντίστοιχη περίοδο του 2013. Αντίστοιχα, το πρωτογενές πλεόνασμα του Κρατικού Προϋπολογισμού αυξήθηκε από €2,8 δισεκ. (ή 1,5% του ΑΕΠ) το 2013 σε €3,6 δισεκ. (ή 2,0% του ΑΕΠ) το 2014. Η συρρίκνωση του ελλείμματος του Κρατικού Προϋπολογισμού οφείλεται αποκλειστικά στη

συγκράτηση των δαπανών του Τακτικού Προϋπολογισμού, κατά €3,2 δισεκ., δεδομένου ότι στο ενδεκάμηνο τα έσοδα και του Τακτικού και του Κρατικού Προϋπολογισμού ήταν μειωμένα και οι δαπάνες του Προϋπολογισμού Επενδύσεων (ΠΔΕ) είναι αυξημένες. Η συγκράτηση των δαπανών του ΤΠ οφείλεται κατά 83,0% στις πρωτογενείς δαπάνες και κατά το υπόλοιπο στις δαπάνες για τόκους.

Παρά ταύτα, επισημαίνεται ότι η βελτίωση των δημοσιονομικών μεγεθών στο ενδεκάμηνο υστερεί σε σχέση με τη βελτίωση που προβλεπόταν για όλο το 2014 στην Εισηγητική Έκθεση του Προϋπολογισμού του 2015. Επιπλέον, η έως τώρα απόδοση δεν διασφαλίζει την επίτευξη των ετήσιων στόχων. Για να επιτευχθούν, θα πρέπει εντός του Δεκεμβρίου να εισπραχθούν έσοδα ύψους €9,4 δισεκ. (συμπεριλαμβανομένων εσόδων SMP's), το πρωτογενές πλεόνασμα να διευρυνθεί περαιτέρω κατά 0,8% του ΑΕΠ κ.λπ. Όμως, υφίστανται παράγοντες απόκλισης από τους στόχους. Ενδεικτικά, στις προγραμματισμένες εισπράξεις του Δεκεμβρίου, περιλαμβάνονταν έσοδα ύψους €1,9 δισεκ. από τις κεντρικές τράπεζες του ευρωσυστήματος, στο πλαίσιο των επιστροφών από το Securities Market Programme (SMP). Προϋπόθεση για αυτή την εξέλιξη αποτελούσε η έγκαιρη ολοκλήρωση της αξιολόγησης του ελληνικού προγράμματος, κάτι που δεν έχει γίνει έως σήμερα. Μια εκπρόθεσμη είσπραξή τους δεν θα επιτρέψει την

επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων για το 2014.

Συνθήκες ταχύτερης αποκλιμάκωσης της ανεργίας το τρέχον έτος

Η υποχώρηση της ανεργίας για δεύτερο τρίμηνο κατά την περίοδο Ιουλίου – Σεπτεμβρίου πέρυσι, στο **25,5%**, έναντι **27,2%** στο αντίστοιχο τρίμηνο του 2013 και 1,1 ποσοστιαίες μονάδες χαμηλότερα από το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο, σχετίζεται στενά με τους τομείς στους οποίους ενισχύθηκε το ίδιο χρονικό διάστημα το προϊόν. Από τις 109,0 χιλ. περισσότερες θέσεις εργασίας σε σύγκριση με το γ' τριμ. 2013 στους κλάδους στους οποίους αυξήθηκε η απασχόληση, οι 51,0 χιλ. θέσεις δημιουργήθηκαν στον κλάδο Υπηρεσιών παροχής – καταλύματος εστίασης.

Η ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας και στους τελευταίους μήνες του 2014, κυρίως μέσω των ίδιων κλάδων, αναμένεται ότι απέτρεψε την άνοδό της στο τέταρτο περυσινό τρίμηνο. Η μη ολοκλήρωση των διαπραγματεύσεων με την τρόικα επ-ενέργησε ανασχετικά στην υλοποίηση των μεταρρυθμίσεων στο δημόσιο τομέα, μεταξύ των οποίων συμπεριλαμβανόταν η αναδιάρθρωση της απασχόλησής του, ευνοώντας τη διατήρηση της ανεργίας στο επίπεδο του τρίτου τριμήνου. Ακολούθως, **το μέσο ποσοστό ανεργίας διαμορφώθηκε στο 26,4%, περίπου μια εκατοστιαία μονάδα χαμηλότερα από το 2013 (27,5%).**

Η δυναμική συνέχισης της σημαντικής ανάκαμψης στο δεύτερο εξάμηνο του 2014 κατά το τρέχον έτος που παρουσιάζει η ελληνική οικονομία αποτελεί το βασικό παράγοντα περαιτέρω αποκλιμάκωσης της ανεργίας στη διάρκειά του. Σε αυτό το πλαίσιο, **είναι δυνατή η υποχώρηση της ανεργίας κατά σχεδόν δύο εκατοστιαίες μονάδες, στην περιοχή του 24,5%**. Από την άλλη πλευρά, παράγοντας του οποίου η επίδραση στην ανεργία δεν είναι εφικτό να σταθμιστεί προς το παρόν, είναι οι τρέχουσες πολιτικές εξελίξεις, πρωτίστως εγχωρίως, αλλά και διεθνώς σε σχέση με την Ελλάδα. Το εγχώριο μακροοικονομικό περιβάλλον, το φορολογικό πλαίσιο και οι κανόνες της αγοράς εργασίας, ευνόητα επηρεάζουν κατά κύριο λόγο τις αποφάσεις των επιχειρήσεων για την απασχόλησή τους. Επομένως, χρειάζεται αποσαφήνιση των χαρακτηριστικών τους στο πλαίσιο των πολιτικών της νέας κυβέρνησης, προκειμένου οι επιχειρήσεις να είναι σε θέση να λάβουν αποφάσεις για την απασχόληση. Μόνο σε αυτή την περίπτωση, θα είναι δυνατή η ακριβής εκτίμηση της τάσης της ανεργίας και της έκτασης της μεταβολής της.

Δυνατότητες σημαντικής επιβράδυνσης του αποπληθωρισμού το 2015

Στο τέταρτο τρίμηνο του 2014 συνεχίστηκε και κλιμακώθηκε η αποπληθωριστική τάση που έχει επικρατήσει στην ελληνική οικονομία επί σχεδόν δύο χρόνια, από τον Μάρτιο του 2013. Συγκεκριμένα, ο μέσος

αποπληθωρισμός διαμορφώθηκε την περασμένη περίοδο Οκτωβρίου-Δεκεμβρίου σε 1,9%, έναντι 0,6% στο αμέσως προηγούμενο τρίμηνο και ήταν ισχυρότερος σε τρίμηνο του προηγούμενου έτους. Η επανάκαμψη ισχυρών αποπληθωριστικών δυνάμεων στο τελευταίο περυσινό τρίμηνο, παρά την ενίσχυση της καταναλωτικής ζήτησης προήλθε από τη ραγδαία πτώση της διεθνούς τιμής του πετρελαίου στο δεύτερο εξάμηνο, που επιδρά τόσο στο κόστος στέγασης, όσο και στο κόστος μεταφορών, δύο εκ των τριών ομάδων αγαθών-υπηρεσιών με τη μεγαλύτερη συμμετοχή στη διαμόρφωση του ΓΔΤΚ. **Ακολουθώς, οι τιμές υποχώρησαν κατά 1,3% το 2014, ελαφρώς περισσότερο από ότι το 2013 (0,9%).**

Η παραμονή της ανεργίας σε πτωτική τροχιά το τρέχον έτος μπορεί να αποτελέσει το βασικό τροφοδότη της ζήτησης, χαλαρώνοντας τις αποπληθωριστικές πιέσεις. Ανασχετικά στην υποχώρηση των τιμών θα επενεργήσει η αύξηση του ΦΠΑ στον τουρισμό, εφόσον τελικά εφαρμοστεί. Όμως, την πτώση των τιμών θα συντηρήσει η παραμονή της τιμής του πετρελαίου σε επίπεδα πολύ χαμηλότερα των αντίστοιχων περυσινών, τουλάχιστον κατά το πρώτο φετινό εξάμηνο, καθώς δεν φαίνεται να προτίθεται ο ΟΠΕΚ σε αυτό το χρονικό διάστημα να διευρύνει την παραγωγή του. Η αποπληθωριστική επίδραση από την πτώση της τιμής του πετρελαίου μάλλον θα ολοκληρωθεί στο τρίτο τρίμηνο του 2015. Ως αποτέλεσμα των παραπάνω επιδράσεων, **είναι πλέον πιθανός ο ήπιος αποπληθωρισμός το τρέχον έτος (0,3%).**

Ωστόσο η υψηλή πολιτική αβεβαιότητα όσο θα συνεχίζονται οι διαπραγματεύσεις με τους δανειστές, σαφώς δυσχεραίνει τη διενέργεια προβλέψεων για την πορεία της απασχόλησης, της καταναλωτικής ζήτησης εγχωρίως, αλλά και της ζήτησης εξαγωγών. Μια παρατεταμένη διαδικασία θα διατηρήσει ή/και θα κλιμακώσει την επιφυλακτικότητα επιχειρήσεων και νοικοκυριών, επιδρώντας ανασχετικά στην υποχώρηση της ανεργίας και την ενίσχυση της κατανάλωσης, τουλάχιστον έως την ολοκλήρωσή τους. Ακολουθώς, ο αποπληθωρισμός θα συνεχιστεί με ισχυρή ένταση.

Ειδική μελέτη IOBE: «Το αποτύπωμα της διοργάνωσης των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004 στην ελληνική οικονομία»

Με αφορμή τη συμπλήρωση δέκα χρόνων από τη λήξη των Ολυμπιακών Αγώνων νέα μελέτη του IOBE εξετάζει το αποτύπωμά τους στην οικονομία. Στη μελέτη αναλύονται τα έσοδα και οι δαπάνες για τη διοργάνωση των Αγώνων στην Ελλάδα, ποσοτικοποιούνται με οικονομετρικές μεθόδους οι επιδράσεις της διοργάνωσης στον εισερχόμενο τουρισμό και εκτιμάται η συνολική επίδραση των Αγώνων στην ελληνική οικονομία με τη χρήση κατάλληλων μακροοικονομικών υποδειγμάτων.

Σύμφωνα με τη μελέτη, οι επενδύσεις για την ανάπτυξη των υποδομών της χώρας για τη διεξαγωγή των Αγώνων, αλλά και οι καταλυτικές επιδράσεις που είχαν οι Αγώνες στον εισερχόμενο τουρισμό και στην αύξηση της παραγωγικότητας μετά τη λήξη τους,

επηρέασαν θετικά την οικονομική δραστηριότητα και την απασχόληση στην Ελλάδα. Συν-υπολογίζοντας τις δημόσιες δαπάνες για την κατασκευή των Ολυμπιακών έργων, αλλά και το δημοσιονομικό όφελος από την πρόσθετη οικονομική δραστηριότητα κατά τη διάρκεια της προετοιμασίας και μετά τη λήξη των Αγώνων, διαπιστώνεται ότι η διεξαγωγή των

.

.

Αγώνων δεν επιβάρυνε ουσιαστικά τη δημοσιονομική θέση της χώρας. Ωστόσο, η ελλιπής αξιοποίηση της Ολυμπιακής κληρονομιάς και η αρνητική δημοσιότητα που συνοδεύει την Ελλάδα από το τέλος του 2009 περιόρισαν τόσο το ύψος, όσο και τη διάρκεια του οφέλους από τη διοργάνωση για τη χώρα

2. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

2.1 Τάσεις και Προοπτικές της Διεθνούς Οικονομίας

Το Παγκόσμιο Περιβάλλον

Η παγκόσμια οικονομική δραστηριότητα σημείωσε στο τρίτο τρίμηνο του 2014 αύξηση 3,7% συγκριτικά με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2013. Οι πλέον πρόσφατες εκτιμήσεις του ΔΝΤ για την ανάπτυξη του παγκόσμιου ΑΕΠ στο σύνολο του 2014 καταλήγουν στο 3,3%. Ωστόσο, για το 2015 προβλέπεται μικρή επιτάχυνση της παγκόσμιας οικονομικής ανάπτυξης στο 3,5%. Αυτή η πρόβλεψη του ΔΝΤ αποτελεί επί τα χείρω αναθεώρηση της προηγούμενης του κατά 0,3 ποσοστιαίες μονάδες για το ίδιο έτος, κυρίως λόγω των αναθεωρήσεων για τις προοπτικές των οικονομιών της Κίνας, της Ρωσίας, της Ευρωζώνης, και της Ιαπωνίας. Στον αντίποδα, οι ΗΠΑ αποτελούν είναι η μοναδική οικονομική ζώνη για την οποία οι αναθεωρημένες προβλέψεις παρουσιάζονται βελτιωμένες καθώς η ανάκαμψη της αμερικάνικης οικονομίας έχει αποκτήσει μεγαλύτερη δυναμική από αυτή που αναμενόταν αρχικά. Επίσης, η κατακόρυφη πτώση στη τιμή του πετρελαίου αναμένεται από τη μία πλευρά να δώσει κάποια ώθηση στην οικονομική δραστηριότητα κυρίως των προηγμένων οικονομιών, ταυτόχρονα όμως να επηρεάσει αρνητικά ιδίως τις οικονομίες που οι εξαγωγές τους στηρίζονται στο συγκεκριμένο ενεργειακό πόρο.

Ο αποπληθωρισμός στην Ευρωζώνη συνεχίζει να αποτελεί πρόβλημα, όπως και

η πολιτική αβεβαιότητα σε ορισμένες χώρες-μέλη όπως στην Ελλάδα. Ωστόσο, η πρόσφατη απόφαση της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας για ποσοτική χαλάρωση με την εφαρμογή ενός προγράμματος αγοράς κρατικών ομολόγων αναμένεται να αντιμετωπίσει δραστικά τον χαμηλό πληθωρισμό και να αναθερμάνει την ευρωπαϊκή οικονομία, με κίνδυνο όμως οι χώρες της ευρωπαϊκής περιφέρειας να καθυστερήσουν την υλοποίηση δομικών μεταρρυθμίσεων. Επιπλέον, η συνέχιση των ένοπλων συγκρούσεων στις ανατολικές περιοχές της Ουκρανίας, αποτελούν εστία αυξανόμενων πολιτικοοικονομικών διενέξεων μεταξύ Ρωσίας και ΗΠΑ - ΕΕ και δημιουργούν τεράστια αβεβαιότητα κυρίως στο πεδίο των επενδύσεων. Αναλυτικά, σε ό,τι αφορά την οικονομική δραστηριότητα στις σημαντικότερες οικονομίες παγκοσμίως για το γ' τρίμηνο του 2014 και τις εκτιμήσεις για το σύνολο του 2014:

Το ΑΕΠ στις **ΗΠΑ** το τρίτο τρίμηνο του 2014 ενισχύθηκε κατά 2,4% σε σχέση με το ίδιο τρίμηνο του προηγούμενου έτους, έναντι ανάπτυξης 2,6% στο β' τρίμηνο φέτος. Για το σύνολο του 2014 εκτιμάται ανάπτυξη 2,4% και επιτάχυνση εκ νέου 3,6% για το 2015. Η δυναμική ανάκαμψη της αμερικάνικης οικονομίας με υψηλό ρυθμό εξηγείται κυρίως από τη σταδιακή λήψη δημοσιονομικών μέτρων, την ευνοϊκή νομισματική πολιτική, την ενίσχυση της απασχόλησης και τη διεύρυνση των επενδύσεων.

Στην **Ιαπωνία**, το ΑΕΠ παρουσίασε απότομα ύφεση -1,1% στο τρίτο τρίμηνο του 2014 σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2013. Για το σύνολο του 2014 εκτιμάται οριακή ανάπτυξη 0,1% και πολύ μικρή ενίσχυση το 2015 στις 0,6 ποσοστιαίες μονάδες. Η δημοσιονομική προσαρμογή με την επιβολή επιπρόσθετων φόρων, η συγκράτηση της αύξησης των ονομαστικών μισθών χαμηλότερα από τη ποσοστιαία μεταβολή του δείκτη τιμών καταναλωτή και η κατακόρυφη πτώση του ιαπωνικού νομίσματος συνιστούν τους βασικούς παράγοντες για τη συρρίκνωση της εγχώριας ζήτησης διαμορφώνοντας την ανάπτυξη του ΑΕΠ σε πολύ χαμηλά επίπεδα.

Το ΑΕΠ της **Κίνας** παρουσίασε άνοδο στο τρίτο τρίμηνο του 2014 κατά 7,3% σε σχέση με το αντίστοιχο περυσινό τρίμηνο. Στο σύνολο του 2014, προβλέπεται ότι το ΑΕΠ της κινέζικης οικονομίας θα αυξηθεί κατά 7,4%, ενώ η ετήσια μεταβολή του ΑΕΠ για το 2015 αναμένεται να επιβραδυνθεί στο 6,8%. Πρόσφατα, όμως η Κεντρική Τράπεζα της Κίνας αποφάσισε να ακολουθήσει μία ευνοϊκή νομισματική πολιτική με στόχο να ανακόψει την επιβράδυνση της οικονομικής δραστηριότητας. Ωστόσο, οι κίνδυνοι για την οικονομία της Κίνας παραμένουν, κυρίως λόγω του ασταθούς περιβάλλοντος που χαρακτηρίζει την αγορά ακινήτων και το χρηματοπιστωτικό σύστημα.

Η άνοδος του ΑΕΠ στη **Ρωσία** επιβραδύνθηκε εκ νέου στο τρίμηνο Ιουλίου-Σεπτεμβρίου του 2014, στο 0,7%

σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2013. Συνολικά για το 2014 το ΔΝΤ εκτιμά ότι το ΑΕΠ θα αυξηθεί κατά 0,6%, ενώ για το 2015 προβλέπει σημαντική ύφεση της τάξεως -3% κυρίως λόγω της συνέχισης των δυσμενών γεωπολιτικών εξελίξεων στην Ουκρανία και των πολιτικοοικονομικών αντιπαραθέσεων μεταξύ ΗΠΑ - ΕΕ και Ρωσίας αποτελούν γεγονότα που με τη σειρά τους τείνουν να οδηγήσουν τη ρωσική οικονομία σε απομόνωση. Επιπλέον, η σημαντική πτώση στην τιμή του πετρελαίου, η αποδυνάμωση του ρωσικού νομίσματος, οι πληθωριστικές πιέσεις, το αυξημένο κόστος χρηματοδότησης τραπεζών και επιχειρήσεων αποτελούν παράγοντες που συνδυαστικά έχουν συμβολή στην επιβράδυνση των ρυθμών ανάπτυξης και στην αναμενόμενη δημιουργία σημαντικής οικονομικής ύφεσης.

Αναφορικά με το δείκτη οικονομικού κλίματος που εκτιμά το IFO για την παγκόσμια οικονομία, σημείωσε σημαντική επιδείνωση στο τέταρτο τρίμηνο του 2014, καθώς διαμορφώθηκε στις 95,0 μονάδες, έναντι 105,0 μονάδων στο αμέσως προηγούμενο τρίμηνο. Στα χαμηλά αυτά επίπεδα είχε να κινηθεί ο συγκεκριμένος δείκτης από το τρίτο τρίμηνο του 2013. Οι εκτιμήσεις για την τρέχουσα οικονομική κατάσταση επιδεινώθηκαν ελαφρώς, ενώ οι οικονομικές προσδοκίες για τους επόμενους έξι μήνες σημείωσαν ισχυρή πτώση.

Πίνακας 2.1
Διεθνές Περιβάλλον – IMF, World Economic Outlook
(ετήσια % μεταβολή, σε πραγματικές τιμές)

	2014	2015	2016
ΑΕΠ			
ΗΠΑ	2,4	3,6	3,3
Ιαπωνία	0,1	0,6	0,8
Αναπτυσσόμενη Ασία	6,5	6,4	6,2
εκ των οποίων Κίνα	7,4	6,8	6,3
Ινδία	5,8	6,3	6,5
ΑΕΕΑΝ-5	4,5	5,2	5,3
Ευρωζώνη	0,8	1,2	1,4
Αναδυόμενη και αναπτυσσόμενη Ευρώπη	2,7	2,9	3,1
Κοινοπολιτεία Ανεξάρτητων Κρατών (CIS)	0,9	-1,4	0,8
εκ των οποίων Ρωσία	0,6	-3,0	-1,0
Μέση Ανατολή και Βόρεια Αφρική	2,8	3,3	3,9
Λατινική Αμερική	1,2	1,3	2,3
εκ των οποίων Βραζιλία	0,1	0,3	1,5
Υποσαχάρια Αφρική	4,8	4,9	5,2
Παγκόσμια οικονομία	3,3	3,5	3,7
Παγκόσμιο Εμπόριο			
Όγκος Παγκόσμιου Εμπορίου (αγαθά και υπηρεσίες)	3,1	3,8	5,3
Εισαγωγές: Προηγμένες Οικονομίες	3,0	3,7	4,8
Εισαγωγές: Αναδυόμενες & Αναπτυσσόμενες Οικονομίες	3,6	3,2	6,1

Αναπτυσσόμενη Ασία: Βιετνάμ, Ινδία, Ινδονησία, Κίνα, Μαλαισία, Ταϊλάνδη, Φιλιππίνες

ΑΕΕΑΝ-5: Βιετνάμ, Ινδονησία, Μαλαισία, Ταϊλάνδη, Φιλιππίνες

Μέση Ανατολή και Βόρεια Αφρική: Αίγυπτος, Αλγερία, Μαρόκο, Ην. Αρ.Εμιράτα, Ιορδανία, Ιράκ, Ιράν, Κατάρ,Κουβέιτ, Λίβανος, Λιβύη, Μαυριτανία, Μπαχρέιν, Ομάν, Σαουδική Αραβία, Σουδάν, Συρία, Υεμένη, Τζιμπουτί, Τυνησία.

Υποσαχάρια Αφρική: Αγκόλα, Αιθιοπία, Ακτή Ελεφαντοστού, Γκαμπόν, Ισημερινή Γουινέα, Καμερούν, Κένυα, Κονγκό, Μαυρίκιος, Μποτσουάνα, Ναμίμπια, Νιγηρία, Νότια Αφρική, Ουγκάντα, Πράσινο Ακρωτήριο, Σεϋχέλλες, Σουαζιλάνδη, Τανζανία, Τσαντ, κ.α.

Πηγή: World Economic Outlook Update, IMF, January 2015

Πίνακας 2.2

IFO - Εκτιμήσεις για την παγκόσμια οικονομία (Δείκτες, έτος βάσης:2005=100)

Τρίμηνο/Έτος	III/12	IV/12	I/13	II/13	III/13	IV/13	I/14	II/14	III/14	IV/14
Οικονομικό Κλίμα	85,1	82,4	94,1	96,8	94,1	98,6	103,2	102,3	105,0	95,0
Παρούσα Κατάσταση	78,5	76,6	80,4	84,1	82,2	84,1	91,6	91,6	95,3	91,6
Προσδοκίες	91,2	87,7	107,0	108,8	105,3	112,3	114,0	112,3	114,0	98,2

Πηγή: IFO, World Economic Survey, WES Vol.13, No. 04/ November 2014

Πίνακας 2.3

IFO - Δείκτης οικονομικού κλίματος στις οικονομικές ζώνες (έτος βάσης:2005=100)

Τρίμηνο/Έτος	III/12	IV/12	I/13	II/13	III/13	IV/13	I/14	II/14	III/14	IV/14
Βόρεια Αμερική	81,2	80,3	86,2	87,0	93,7	88,7	102,1	107,1	110,5	101,3
Ευρώπη	86,4	80,6	90,3	93,2	99,0	109,7	116,5	118,4	117,5	101,0
Ασία	83,3	81,6	97,4	106,1	89,5	98,2	97,4	89,5	99,1	93,9

Πηγή: IFO, World Economic Survey, WES Vol.13, No. 04/ November 2014

Η εξέταση του δείκτη οικονομικού κλίματος στις κυριότερες οικονομικές ζώνες παγκοσμίως αναδεικνύει αντίστοιχες σημαντικές τάσεις επιδείνωσης, με την μεγαλύτερη πτώση να καταγράφεται στην Ευρώπη. Αναλυτικά, στην **Ευρώπη** ο δείκτης οικονομικού κλίματος το τέταρτο τρίμηνο του 2014 διαμορφώθηκε στις 101,0 μονάδες, σημείωσε δηλαδή ισχυρή επιδείνωση, κατά 16,5 μονάδες σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο και επομένως κυμαίνεται ελαφρώς χαμηλότερα από τη μέση τιμή του δείκτη. Στη **Βόρεια Αμερική** ο δείκτης οικονομικού κλίματος σημείωσε σημαντική μείωση στο τέταρτο τρίμηνο του 2014, κατά 9,2 μονάδες, με την τιμή του να διαμορφώνεται στις 101,3 μονάδες. Ωστόσο, ο δείκτης συνεχίζει να κινείται σε επίπεδα σαφώς υψηλότερα από τη μέση τιμή της τελευταίας δεκαπενταετίας. Ο δείκτης οικονομικού κλίματος στην **Ασία** παρουσίασε επίσης σημαντική μείωση στο τέταρτο τρίμηνο του 2014 συγκριτικά με το αμέσως προηγούμενο, κατά 5,2 μονάδες, αγγίζοντας τις 93,9 μονάδες έναντι των 99,1 μονάδων του προηγούμενου τριμήνου. Έτσι, ο δείκτης κινείται περίπου στα επίπεδα της μακροχρόνιας μέσης τιμής του.

Οικονομίες της ΕΕ και της Ευρωζώνης

Η ανάκαμψη της Ευρωζώνης έστω και αναιμική συνεχίστηκε στο τρίτο τρίμηνο του 2014, καθώς το ΑΕΠ αυξήθηκε κατά 0,8% σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2013. Παρόμοιες τάσεις επικρατούν και στην Ευρωπαϊκή Ένωση, με το ΑΕΠ να ενισχύεται κατά 1,3% στο τρίτο τρίμηνο

του 2014, συγκριτικά με το αντίστοιχο διάστημα του 2013. Ακριβώς αντίστοιχα είναι τα ποσοστά ανάπτυξης για το σύνολο του 2014, ενώ για το 2015 οι πρόσφατες εκτιμήσεις Ευρωπαϊκής Επιτροπής και ΔΝΤ κάνουν λόγο πως η ανάπτυξη θα κυμανθεί μεταξύ 1,1%-1,2% στην οικονομία της Ευρωζώνης. Αντίστοιχα στην ΕΕ-28 το ΑΕΠ αναμένεται το 2015 να αυξηθεί κατά 1,5 ποσοστιαίες μονάδες.

Επομένως, η ανάκαμψη στην Ευρωζώνη φαίνεται πως δεν έχει αποκτήσει ακόμα σημαντική δυναμική, ενώ την ίδια στιγμή το πρόβλημα του αποπληθωρισμού συνεχίζεται. Ωστόσο, η πολύ πρόσφατη απόφαση της ΕΚΤ για ποσοτική χαλάρωση μέσω της έναρξης εφαρμογής του προγράμματος² αγοράς κρατικών ομολόγων αξίας 1,1 τρισ. ευρώ αναμένεται να αποτελέσει δραστική λύση για τη τόνωση της ρευστότητας στην πραγματική οικονομία, την αντιμετώπιση του αποπληθωρισμού και γενικότερα για την υποστήριξη μιας δυναμικής ανάκαμψης στην Ευρωζώνη. Εντούτοις, χρειάζεται οι δομικές μεταρρυθμίσεις σε χώρες κυρίως της ευρωπαϊκής περιφέρειας να συνεχισθούν με αμείωτο ρυθμό ώστε η ανάκαμψη της ευρωπαϊκής οικονομίας να πραγματοποιηθεί σε στέρεες βάσεις.

Εκ των 25 χωρών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τις οποίες υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία, η πλειονότητα (21) παρουσίασε θετικούς ρυθμούς μεταβολής

² Συγκεκριμένα, το πρόγραμμα αφορά την αγορά ομολόγων τόσο του ιδιωτικού όσο και του δημόσιου τομέα ύψους 60 δισ ευρώ σε μηνιαία βάση από τον Μάρτιο του 2015 έως και τον Σεπτέμβριο του 2016. Το 80% του ρίσκου θα βαρύνει την εθνική κεντρική τράπεζα της κάθε χώρας και το υπόλοιπο 20% την ΕΚΤ σε περίπτωση πιθανής ζημιάς.

του ΑΕΠ στο γ' τρίμηνο. Αναλυτικά, οι χώρες που παρουσίασαν τους υψηλότερους ρυθμούς αύξησης του ΑΕΠ ήταν η Πολωνία (3,4%), Ουγγαρία (3,1%), η Σλοβενία (3,1%), το Ηνωμένο Βασίλειο (3,0%), και Ρουμανία (3,0%). Από την άλλη πλευρά, οι μοναδικές χώρες που παρουσίασαν ύφεση στο αντίστοιχο χρονικό διάστημα ήταν η Κύπρος (-2,0%), η Κροατία (-0,5%), η Ιταλία (-0,5%) και η Φινλανδία (-0,3%).

Πληρέστερη πληροφόρηση για τα βασικά οικονομικά μεγέθη που συνθέτουν το ΑΕΠ της Ευρωζώνης και της ΕΕ, καθώς και για την εξέλιξή τους κατά το προσεχές χρονικό διάστημα, παρέχεται στη συνέχεια της παρούσας ενότητας, δίνοντας έμφαση στην ποσοστιαία μεταβολή των μεγεθών που καταγράφηκε στο τρίτο τρίμηνο του 2014 σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους.

Αναλυτικά, σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat οι **εξαγωγές** αγαθών και υπηρεσιών σημείωσαν στο τρίτο τρίμηνο του 2014 άνοδο 3,3% στην Ευρωζώνη και 2,8% στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Στο άλλο σκέλος του εμπορικού ισοζυγίου, τις **εισαγωγές**, καταγράφονται οριακά χαμηλότερες αυξήσεις σε αμφότερες τις ζώνες, της τάξης του 3,1% στην Ευρωζώνη και 2,6% στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Γενικότερα, οι καθαρές εξαγωγές συνεχίζουν και στο γ' τρίμηνο του 2014 να μην έχουν σημαντική συμβολή στην ανάπτυξη της ευρωπαϊκής οικονομίας. Για το σύνολο του 2014 οι τελευταίες προβλέψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής εκτιμούν αύξηση των εξαγωγών το 2014

κατά 3,1% και 2,9% σε Ευρωζώνη και ΕΕ-28 αντίστοιχα, ενώ για το 2015 αναμένεται περαιτέρω ενίσχυση της τάξεως του 3,9% και στις δύο ευρωπαϊκές ζώνες. Και τούτο διότι η πρόσφατη αποδυνάμωση του ευρωπαϊκού νομισματός αναμένεται να βελτιώσει την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων της ευρωζώνης σε όρους τιμών και βαθμιαία να υποστηρίξει τις εξαγωγές τους. Οι εισαγωγές αναμένεται να ακολουθήσουν το 2014 και το 2015 αντίστοιχες τάσεις με τις εξαγωγές και στις δύο ευρωπαϊκές ζώνες, καθώς η δυναμική τους υποστηρίζεται από την ενίσχυση της εγχώριας ζήτησης στην ευρωπαϊκή οικονομία.

Αναφορικά με τις **επενδύσεις**, παρουσιάστηκε στο τρίτο τρίμηνο του 2014 οριακή αύξησή τους μόλις κατά 0,1% σε Ευρωζώνη και ήπια άνοδος 1,5% σε ΕΕ-28. Η αδύναμη ενίσχυση των επενδύσεων αποτελεί βασικό παράγοντα της υποτονικής ανάκαμψης που παρατηρείται. Για το σύνολο του 2014 οι επενδύσεις αναμένεται να αυξηθούν 2,0% στην ΕΕ-28 και μόνο 0,6% στην Ευρωζώνη. Η αδυναμία αυτή αντανakλά πρωτίστως την οικονομική και πολιτική αβεβαιότητα και την ύπαρξη σημαντικών χρηματοδοτικών περιορισμών σε κάποιες χώρες κυρίως της Ευρωζώνης. Ωστόσο για το 2015 εκτιμάται πως θα επιταχυνθεί ελαφρώς η επενδυτική δραστηριότητα φθάνοντας στις 1,7 και 2,9 ποσοστιαίες μονάδες σε Ευρωζώνη και ΕΕ-28 αντίστοιχα.

Η **ιδιωτική κατανάλωση** παρουσίασε αύξηση 1,1% και 1,4% σε Ευρωζώνη και

Ευρωπαϊκή Ένωση αντίστοιχα στο τρίτο τρίμηνο του 2014. Ήπια ανάκαμψη στην ιδιωτική κατανάλωση αναμένεται να καταγραφεί στο σύνολο του 2014 καθώς θα αυξηθεί κατά 0,7 ποσοστιαίες μονάδες στην Ευρωζώνη και 1,1 σε ΕΕ-28, ενώ για το 2015 η άνοδος της ιδιωτικής κατανάλωσης προβλέπεται να βελτιωθεί ελαφρώς στο 1,1% και 1,4% σε Ευρωζώνη και ΕΕ-28 αντίστοιχα. Η ήπια και βαθμιαία αυτή άνοδος της ιδιωτικής κατανάλωσης φαίνεται ωστόσο πως αποτελεί τον βασικό παράγοντα ανάπτυξης στην Ευρωζώνη ως αποτέλεσμα κυρίως των βελτιώσεων στα διαθέσιμο πραγματικό εισόδημα, των μικρών βελτιώσεων των δεδομένων στην αγορά εργασίας, και του χαμηλότερου πληθωρισμού. Παρόμοιες τάσεις φαίνεται πως κυριαρχούν στο δεύτερο τρίμηνο του 2014 και στη **δημόσια κατανάλωση**, η οποία σημείωσε αύξηση κατά 1,1% στην Ευρωζώνη και 1,2% στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η δημόσια κατανάλωση στο σύνολο του 2014 αναμένεται να έχει μικρή θετική συμβολή στο ΑΕΠ, της τάξης του 0,6% σε Ευρωζώνη και 0,8% σε ΕΕ-28, ενώ για το 2015 εκτιμάται ακόμα μεγαλύτερη επιβράδυνση στην αύξηση της δημόσιας κατανάλωσης προσεγγίζοντας μόλις τις 0,3 και 0,4 ποσοστιαίες μονάδες σε Ευρωζώνη και ΕΕ-28 αντίστοιχα.

Οι συνθήκες στην **αγορά εργασίας** εμφανίστηκαν σχετικά ομαλοποιημένες το 2014 λόγω κυρίως λόγω της βαθμιαίας κλιμάκωσης της ανόδου του ΑΕΠ. Συγκεκριμένα, οι εκτιμήσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την ετήσια

μεταβολή της απασχόλησης για το 2014 αλλά και για το 2015 αναφέρουν πως θα κινηθεί σε θετικό έδαφος μεταξύ 0,4% και 0,7% στις δύο ευρωπαϊκές ζώνες. Ακολούθως, το ποσοστό ανεργίας αναμένεται το 2014 να διαμορφωθεί στο 11,6% σε Ευρωζώνη και στο 10,3% σε ΕΕ-28 και να μειωθεί ελαφρώς το 2015 προσεγγίζοντας το 11,3% στην Ευρωζώνη και το 10% στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Στο πεδίο του **πληθωρισμού** αναμένεται να διαμορφωθεί στο σύνολο του 2014 σε πολύ χαμηλά ποσοστά δηλαδή μόλις στο 0,5% στην Ευρωζώνη και στο 0,6% στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Επίσης σε χαμηλά επίπεδα εκτιμάται πως θα κινηθεί ο πληθωρισμός και το 2015 καθώς θα παρουσιάσει πολύ μικρή επιτάχυνση προσεγγίζοντας το 0,8% στην Ευρωζώνη και το 1% στην ΕΕ-28. Η διατήρηση του χαμηλού πληθωρισμού στην ευρωπαϊκή περιφέρεια μπορεί να ερμηνευθεί κυρίως από ένα συνδυασμό παραγόντων όπως της σημαντικής πτώσης στις διεθνείς τιμές πετρελαίου και του ασθενούς οικονομικού περιβάλλοντος.

Αναφορικά με τις **δημοσιονομικές επιδόσεις**, το έλλειμμα του ισοζυγίου γενικής κυβέρνησης αναμένεται να διαμορφωθεί το 2014 στο 2,6% στην Ευρωζώνη και στο 3% στην ΕΕ-28 και να υποχωρήσει εκ νέου το 2015, στο 2,4% και 2,7% αντίστοιχα σε αμφότερες τις ευρωπαϊκές ζώνες. Αυτή η θετική εξέλιξη αντανακλά κυρίως τα οφέλη από την υλοποίηση δημοσιονομικών μέτρων περιορισμού των υψηλών ελλειμμάτων σε αρκετές χώρες της ευρωπαϊκής περιφέρειας. Σε ό,τι αφορά το λόγο

χρέους προς ΑΕΠ συνέχισε την ανοδική του πορεία και το 2014 αλλά με φθίνοντα ρυθμό καθώς διαμορφώθηκε στις 94,5 και 88,1 ποσοστιαίες μονάδες σε Ευρωζώνη και Ευρωπαϊκή Ένωση αντίστοιχα. Για το 2015 το χρέος εκτιμάται πως θα φτάσει πιθανότατα στο μέγιστο επίπεδο του σε αμφότερες τις περιφέρειες (94,8% σε

Ευρωζώνη και 88,3% σε ΕΕ-28), καθώς αναμένεται να ακολουθήσει πτωτική πορεία, ως συνδυασμένο αποτέλεσμα της συνεχιζόμενης επίτευξης πρωτογενούς δημοσιονομικού πλεονάσματος σε αρκετές ευρωπαϊκές χώρες και της επιτάχυνσης της οικονομικής ανάπτυξης.

Πίνακας 2.4

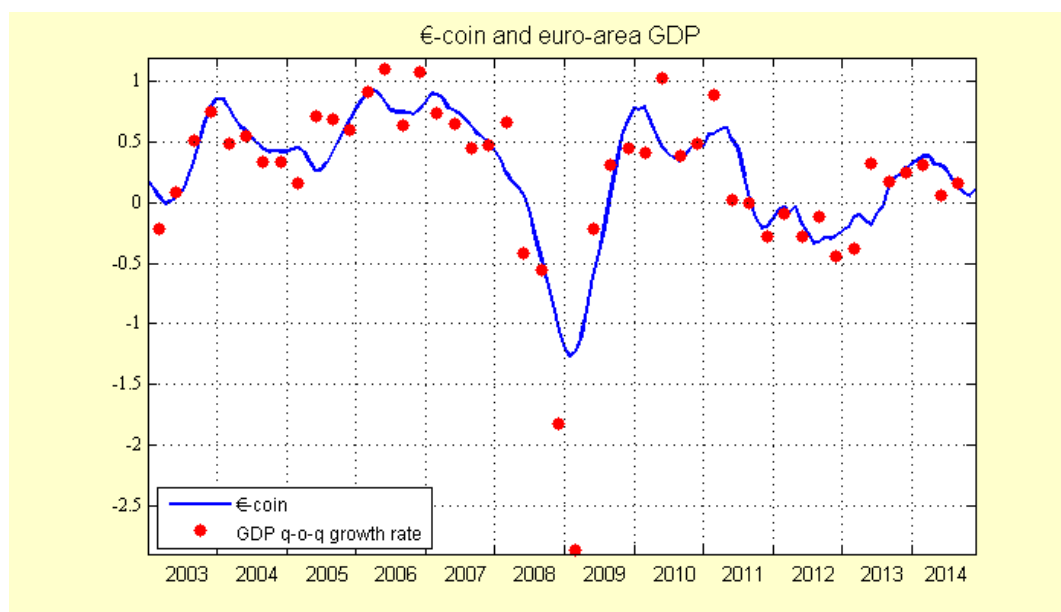
Βασικά Μακροοικονομικά Μεγέθη, ΕΕ-28, Ευρωζώνη (ετήσιες % μεταβολές)

	ΕΕ-28			Ευρωζώνη		
	2014	2015	2016	2014	2015	2016
ΑΕΠ	1,3	1,5	2,0	0,8	1,1	1,7
Ιδιωτική Κατανάλωση	1,1	1,4	1,6	0,7	1,1	1,4
Δημόσια Κατανάλωση	0,8	0,4	0,8	0,6	0,3	0,8
Επενδύσεις	2,0	2,9	4,5	0,6	1,7	3,9
Απασχόληση	0,7	0,6	0,8	0,4	0,5	0,9
Ανεργία (% εργατικού δυναμικού)	10,3	10,0	9,5	11,6	11,3	10,8
Πληθωρισμός	0,6	1,0	1,6	0,5	0,8	1,5
Εξαγωγές αγαθών – υπηρεσιών	2,9	3,9	5,0	3,1	3,9	5,0
Εισαγωγές αγαθών – υπηρεσιών	3,1	4,0	5,3	3,2	3,9	5,5
Ισοζύγιο Γεν. Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	-3,0	-2,7	-2,3	-2,6	-2,4	-2,1
Χρέος Γεν. Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	88,1	88,3	87,6	94,5	94,8	93,8
Ισοζύγιο Τρεχ. Συναλλαγών (% ΑΕΠ)	1,4	1,5	1,5	2,5	2,6	2,5

Πηγή: European Economic Forecast, autumn 2014, European Commission, November 2014

Διάγραμμα 2.1

Μηνιαίος Δείκτης €-COIN του CEPR

Πηγή: CEPR (www.cepr.org) και Bank of Italy

Πίνακας 2.5

Ευρ. Επιτροπή – Δείκτης Οικονομικού Κλίματος ΕΕ-28 & Ευρωζώνης (1990-2013=100)*

Μήνας	Ιαν-13	Φεβ-13	Μαρ-13	Απρ-13	Μάι-13	Ιουν-13	Ιουλ-13	Αυγ-13	Σεπτ-13	Οκτ-13	Νοε-13	Δεκ-13
ΕΕ-28	91,0	91,5	91,5	89,9	91,0	92,8	95,3	98,4	100,9	101,9	102,4	103,8
Ευρωζώνη	89,7	90,5	90,1	89,0	89,8	91,7	92,9	95,7	97,3	98,1	98,8	100,4

Μήνας	Ιαν-14	Φεβ-14	Μαρ-14	Απρ-14	Μάι-14	Ιουν-14	Ιουλ-14	Αυγ-14	Σεπτ-14	Οκτ-14	Νοε-14	Δεκ-14
ΕΕ-28	104,8	105,0	105,3	106,3	106,5	106,4	105,8	104,6	103,6	104,2	104,1	104,2
Ευρωζώνη	101,0	101,2	102,5	102,0	102,6	102,1	102,2	100,6	99,9	100,7	100,7	100,7

* Οι σταθμίσεις των χωρών και η χρονοσειρά στο δείκτη στην ΕΕ έχουν αναθεωρηθεί λόγω της ένταξης σε αυτή της Κροατίας από την 1η Ιουλίου 2013

Πηγή: European Commission (DG ECFIN), Δεκέμβριος 2014

Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, τάσεις σταθεροποίησης επικρατούν στον πρόδρομο δείκτη οικονομικού κλίματος σε αμφότερες τις ζώνες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ευρωζώνης. Συγκεκριμένα, ο εν λόγω δείκτης παρέμεινε αμετάβλητος τον Δεκέμβριο του 2014 στην Ευρωζώνη στις 100,7 μονάδες, για τρίτο συνεχή μήνα. Αντίστοιχα στην Ευρωπαϊκή Ένωση ο δείκτης βελτιώθηκε τον Δεκέμβριο οριακά σε σχέση με τον αμέσως προηγούμενο μήνα καθώς διαμορφώθηκε στις 104,2 μονάδες από τις 104,1 μονάδες του Νοεμβρίου. Σε κλαδικό επίπεδο, η βελτίωση της εμπιστοσύνης που σημειώθηκε κυρίως στους τομείς λιανικού εμπορίου και κατασκευών φαίνεται πως αντισταθμίστηκε από την επιδείνωση της εμπιστοσύνης στη βιομηχανία.

2.2 Το οικονομικό περιβάλλον στην Ελλάδα

Α) Οικονομικό κλίμα

Οι έρευνες οικονομικής συγκυρίας του IOBE προσφέρουν σημαντική πληροφόρηση για τις εξελίξεις στην οικονομία,

τόσο από την πλευρά των επιχειρήσεων, όσο και από την πλευρά της τελικής ζήτησης, δηλαδή των καταναλωτών. Εξάλλου, βασικοί δείκτες που περιλαμβάνονται σε αυτές αποτελούν πρόδρομους δείκτες για διάφορα μεγέθη της οικονομίας και μπορούν να χρησιμοποιηθούν με επάρκεια για την πρόβλεψη των άμεσων εξελίξεων, ακόμα και στην πορεία του ΑΕΠ. Αναλυτικότερα:

Ο δείκτης οικονομικού κλίματος το τρίμηνο Οκτωβρίου – Δεκεμβρίου 2014 κινείται στα ίδια επίπεδα με εκείνα του τρίτου τριμήνου του έτους. Συνολικά το 2014, ο δείκτης διαμορφώθηκε κατά μέσο όρο στο υψηλότερο επίπεδο των τελευταίων έξι ετών, γεγονός που υποδηλώνει τη σαφή βελτίωση των προσδοκιών την περασμένη χρονιά. Επίσης, συνάδει με την είσοδο της ελληνικής οικονομίας σε φάση ανάκαμψης, καθώς και την υποχώρηση της ανεργίας για πρώτη φορά από το 2008. Μετά την άνοδο του δείκτη τον Οκτώβριο και τον Νοέμβριο, τον Δεκέμβριο σημειώθηκε μικρή επιδείνωση των προσδοκιών. Αυτή αποδίδεται στην

πολιτική αβεβαιότητα που δημιουργήθηκε από τη νωρίτερη εκκίνηση της διαδικασίας εκλογής Προέδρου της Δημοκρατίας, η οποία διαφαινόταν ότι θα αποβεί άκαρπη, οδηγώντας σε πρόωρες εκλογές. Ωστόσο επισημαίνεται ότι αυτές οι αντιδράσεις των οικονομικών μονάδων ήταν αντίθετες από εκείνες σε προεκλογικές περιόδους στο παρελθόν, κατά τις οποίες οι προσδοκίες γίνονταν καλύτερες. Αναλυτικά:

Ο Δείκτης Οικονομικού Κλίματος στην Ελλάδα παρέμεινε αμετάβλητος το τρίμηνο Οκτωβρίου – Δεκεμβρίου σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο Ιουλίου – Σεπτεμβρίου 2014, στις 101,3 μονάδες κατά μέσο όρο, επίπεδο κατά 10 μονάδες υψηλότερο σε σχέση με το αντίστοιχο περυσινό και ταυτόχρονα το υψηλότερο από τα μέσα του 2008.

Στην Ευρώπη, ο αντίστοιχος δείκτης διαμορφώθηκε και αυτός στα ίδια επίπεδα κατά την εξεταζόμενη περίοδο σε σύγκριση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο, τόσο στην Ευρωζώνη, όσο και στην ΕΕ. Συγκεκριμένα, ο δείκτης κλίματος διαμορφώθηκε στις 100,7 και στις 104,2 μονάδες σε Ευρωζώνη και ΕΕ αντίστοιχα, ελαφρώς υψηλότερα σε σχέση με την ίδια περίοδο πέρυσι (99,1 και 102,8 μονάδες αντίστοιχα στις δύο ζώνες).

Σε επίπεδο τομέων, οι επιχειρηματικές προσδοκίες στην Ελλάδα βελτιώθηκαν ήπια το τέταρτο τρίμηνο του έτους σε σχέση με το τρίτο στο Λιανικό Εμπόριο και τις

Κατασκευές και επιδεινώθηκαν ελαφρά στη Βιομηχανία και τις Υπηρεσίες. Στη Βιομηχανία, η πτώση του δείκτη περιορίστηκε κατά 3 μονάδες, ενώ στις Υπηρεσίες κατά 5. Στο Λιανικό Εμπόριο, ο σχετικός δείκτης κέρδισε 3 και στις Κατασκευές 4 μονάδες. Τέλος, ο δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης αυξήθηκε οριακά, κατά μία μονάδα το εξεταζόμενο τρίμηνο, κυρίως λόγω της ανόδου του το δίμηνο Οκτωβρίου – Νοεμβρίου, αφού τον Δεκέμβριο υποχώρησε εκ νέου.

Σε σύγκριση με την αντίστοιχη περυσινή περίοδο, οι μέσοι δείκτες έχουν αυξηθεί σε όλους τους τομείς, σε κάποιους σημαντικά: ο δείκτης στη Βιομηχανία κατά 10 μονάδες, στις Υπηρεσίες κατά 14, στο Λιανικό Εμπόριο κατά 22 μονάδες και στις Κατασκευές κατά 16. Στο δείκτη της Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης σημειώνεται αισθητή άνοδος το εξεταζόμενο τρίμηνο σε σχέση με το αντίστοιχο περυσινό, κατά 13 μονάδες. Αναλυτικότερα:

Ο Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης στην Ελλάδα το τρίμηνο Οκτωβρίου – Δεκεμβρίου ανήλθε οριακά σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο, με το μέσο όρο του να διαμορφώνεται στις -56,1 (από -52,7) μονάδες, αισθητά υψηλότερα έναντι της αντίστοιχης περυσινής του επίδοσης (-65,4 μονάδες). Παρόλο που η εμπιστοσύνη των νοικοκυριών εμφανίζει τάση σταθεροποίησης από τα τέλη του 2013 και μετά, οι Έλληνες καταναλωτές παραμένουν σταθερά τα τελευταία 5 χρόνια οι πιο απαισιόδοξοι Ευρωπαίοι. Οι

αντίστοιχοι μέσοι ευρωπαϊκοί δείκτες επιδεινώθηκαν οριακά το εξεταζόμενο τρίμηνο σε σχέση με το προηγούμενο, τόσο στην Ευρωζώνη, όσο και στην ΕΕ, φθάνοντας στις -11,2 (από -9,9) και -7,7 (από -6,6) μονάδες αντίστοιχα, υψηλότερα σε σχέση με τα περυσινά τους επίπεδα (στις -14,4 και -11,6 μονάδες αντίστοιχα κατά μέσο όρο).

Οι τάσεις στα επιμέρους στοιχεία που απαρτίζουν το συνολικό δείκτη είναι οριακά θετικές το τρέχον τρίμηνο στα περισσότερα εξ' αυτών. Οι αρνητικές προβλέψεις των Ελλήνων καταναλωτών για την οικονομική κατάσταση των νοικοκυριών τους και την οικονομική κατάσταση της χώρας το επόμενο 12μηνο εξασθένησαν οριακά, όπως συμβαίνει και με τις δυσμενείς προβλέψεις ως προς την εξέλιξη της ανεργίας. Αντίθετα, ο δείκτης της πρόθεσης για αποταμίευση επιδεινώθηκε, επανερχόμενος πλησίον των ιστορικά χαμηλών του επιπέδων.

Το ποσοστό εκείνων οι οποίοι είναι απαισιόδοξοι για την οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού τους το επόμενο 12μηνο παραμένει κατά μέσο όρο στο 58% το υπό εξέταση τρίμηνο, με το 23% (από 22%) να κρίνει ότι αυτή θα παραμείνει αμετάβλητη. Επίσης, διατηρείται στο 61% το ποσοστό των Ελλήνων καταναλωτών που διατυπώνουν δυσοίωνες προβλέψεις σχετικά με την οικονομική κατάσταση της χώρας, με το 19% (από 17%) να θεωρεί ότι αυτή θα παραμείνει στα ίδια επίπεδα. Ως προς την πρόθεση για αποταμίευση, αυξάνεται στο 90% (από 88%) το ποσοστό των νοικοκυριών που θεωρούν μη πιθανή ή

καθόλου πιθανή την αποταμίευσή τους το επόμενο 12μηνο, με ένα 8% (από 9%) να κρίνει το αντίθετο. Στις προβλέψεις για την εξέλιξη της ανεργίας, η μεγάλη πλειονότητα των ερωτηθέντων (65% από 67%) συνεχίζει να πιστεύει ότι η κατάσταση θα επιδεινωθεί, με το 11% εκ νέου να διατυπώνει αντίθετη άποψη. Τέλος, το ποσοστό των καταναλωτών που αναφέρει ότι είναι «χρεωμένο» μειώνεται ελαφρά στο 15% (από 17% κατά το προηγούμενο τρίμηνο και 16% στο αντίστοιχο περυσινό τρίμηνο). Στο 8% (από 9%) διαμορφώνεται το ποσοστό των ερωτηθέντων καταναλωτών που δήλωσαν ότι αποταμιεύουν λίγο, ενώ το ποσοστό εκείνων που αναφέρουν ότι «μόλις τα βγάζουν πέρα» αυξήθηκε κατά μέσο όρο στο 66% (από 61%), με το αντίστοιχο ποσοστό των νοικοκυριών που αναφέρουν ότι «αντλούν από τις αποταμιεύσεις τους» να περιορίζεται στο 10% (από 12%).

Ο Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στη **Βιομηχανία** το τρίμηνο Οκτωβρίου – Δεκεμβρίου σε σχέση με εκείνο του Ιουλίου – Σεπτεμβρίου διαμορφώθηκε στις 94,9 (από 97,8) μονάδες, υψηλότερα σε σχέση με την αντίστοιχη περυσινή του επίδοση (85,4 μονάδες). Στα βασικά στοιχεία δραστηριότητας, οι θετικές προβλέψεις για τη βραχυπρόθεσμη εξέλιξη της παραγωγής περιορίστηκαν κατά το εξεταζόμενο τρίμηνο, με το σχετικό δείκτη να κινείται στις +13 (από +19) μονάδες κατά μέσο όρο. Από την άλλη πλευρά, οριακή βελτίωση παρουσίασαν οι αρνητικές εκτιμήσεις για το επίπεδο παραγγελιών και ζήτησης (-16

από -18 μον. ο σχετικός δείκτης). Οι εκτιμήσεις για τα αποθέματα ετοιμών προϊόντων υποδηλώνουν ότι αυτά είναι ελαφρώς διογκωμένα για την εποχή, με το σχετικό δείκτη να κινείται κατά 4 μονάδες υψηλότερα σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο (στις +6 μον.). Στα υπόλοιπα στοιχεία δραστηριότητας, οι τάσεις στις εξαγωγικές μεταβλητές ήταν αμφίρροπες, αφού οι τρέχουσες εκτιμήσεις για τις εξαγωγές του τομέα δεν μεταβλήθηκαν, οι εκτιμήσεις για τις παραγγελίες και ζήτηση εξωτερικού βελτιώθηκαν και οι προβλέψεις για την εξαγωγική δυναμική του επόμενου τριμήνου υποχώρησαν. Στις προβλέψεις για την απασχόληση του τομέα, το σχετικό ισοζύγιο το εξεταζόμενο τρίμηνο έλαβε αρνητικό πρόσημο (στις -2 από +6 μονάδες κατά μέσο όρο), επίδοση σαφώς υψηλότερη σε σύγκριση με το μέσο όρο του δ' τριμήνου του 2013 (-16 μονάδες). Το ποσοστό χρησιμοποίησης του εργοστασιακού δυναμικού παρέμεινε χαμηλό κατά το εξεταζόμενο τρίμηνο, στο 68,8%, επίπεδο οριακά ανώτερο από εκείνο στο αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2013 (67,3%). Τέλος, οι μήνες εξασφαλισμένης παραγωγής διαμορφώθηκαν κατά μέσο όρο στους 4,4 (από 3,8 μήνες το προηγούμενο τρίμηνο και 4,3 το αντίστοιχο περυσινό).

Ο Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στο **Λιανικό Εμπόριο** το υπό εξέταση τρίμηνο ανήλθε στις 95,6 (από 93,5) μονάδες, πολύ υψηλότερα από το αντίστοιχο τρίμηνο του 2013 (73,8 μον.). Από τις βασικές μεταβλητές του δείκτη, οι εκτιμήσεις των τρεχουσών πωλήσεων κερδίζουν ελαφρά έδαφος το υπό εξέταση

τρίμηνο (στις 0 από -2 μονάδες το μέσο επίπεδό του). Από τις επιχειρήσεις του κλάδου, περιορίζεται ήπια στο 36% (από 38%) το ποσοστό εκείνων που κρίνουν ότι οι πωλήσεις τους μειώθηκαν, ενώ ένα ίδιο ποσοστό εκτιμά εκ νέου άνοδό τους. Στις εκτιμήσεις για τις προβλεπόμενες πωλήσεις, ο σχετικός δείκτης διατήθηκε στις +7 μονάδες, ενώ ο δείκτης των εκτιμημένων αποθεμάτων υποχώρησε στις -9 (από -3) μονάδες κατά μέσο όρο. Από τα υπόλοιπα στοιχεία δραστηριότητας, ανοδικά κινήθηκε το ισοζύγιο στις προβλέψεις για τις παραγγελίες προς προμηθευτές (+9 από -7 μονάδες η μέση τιμή τριμήνου), ενώ στην απασχόληση του τομέα, το ισοζύγιο των βραχυπρόθεσμων προβλέψεων βελτιώθηκε και διαμορφώθηκε στις +4 (από +11) μονάδες κατά μέσο όρο. Τέλος, σε όρους τιμών, οι αποπληθωριστικές προσδοκίες εξομαλύνθηκαν ήπια κατά το εξεταζόμενο τρίμηνο σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο (στις -5 από -11 μονάδες το σχετικό ισοζύγιο), με το 15% των επιχειρήσεων να εκφράζει και πάλι προσδοκίες αποκλιμάκωσης των τιμών και το 75% (από 84%) να προβλέπει σταθερότητα. Στους επιμέρους κλάδους, καταγράφηκε ελαφρά επιδείνωση των επιχειρηματικών προσδοκιών σε όλους, εκτός από τα Πολυκαταστήματα και το Λοιπό λιανεμπόριο, όπου ο σχετικός δείκτης βελτιώθηκε σε σύγκριση με το προηγούμενο τρίμηνο.

Οι επιχειρηματικές προσδοκίες στις **Κατασκευές** παρέμειναν αμετάβλητες κατά το τέταρτο τρίμηνο του 2014 σε σύγκριση με το τρίτο, με το σχετικό

ισοζύγιο να διαμορφώνεται εκ νέου στις 79,9 μονάδες. Αυτή η επίδοση βρίσκεται σε υψηλότερα επίπεδα σε σχέση με την αντίστοιχη περυσινή (68,3 μον. κατά μέσο όρο). Στις βασικές μεταβλητές του δείκτη, η πτώση στις προβλέψεις για την απασχόληση του τομέα (στις -11 από +8 μον. το σχετικό ισοζύγιο), αντισταθμίζεται από την άμβλυνση των δυσμενών προβλέψεων των επιχειρήσεων για το επίπεδο προγράμματος των εργασιών τους (στις -37 από -55 μον. ο δείκτης), ως αποτέλεσμα των ανειλημμένων έργων στους αυτοκινητόδρομους, των έργων περιβαλλοντικής διαχείρισης και των εργασιών των εγχώριων εταιριών στο εξωτερικό. Το 30% (από 21%) των επιχειρήσεων του τομέα αναμένει μείωση των θέσεων εργασίας και το 19% (από 29%) αύξησή τους. Ως προς τις αρνητικές εκτιμήσεις τους για το τρέχον επίπεδο του προγράμματος εργασιών τους, αυτές περιορίζονται, με το σχετικό ισοζύγιο να αυξάνεται στις -9 (από -23) μονάδες, ενώ και οι μήνες εξασφαλισμένης δραστηριότητας των επιχειρήσεων του τομέα διαμορφώνονται στους 11,5, χωρίς να εμφανίζουν ιδιαίτερη διακύμανση κατά τη διάρκεια του έτους. Το αρνητικό ισοζύγιο στις προβλέψεις των τιμών αμβλύνεται κατά το υπό εξέταση τρίμηνο σε σχέση με το περασμένο, στις -14 (από -29) μονάδες, με το 26% (από 34%) των επιχειρήσεων να αναμένει μείωσή τους βραχυπρόθεσμα, ενώ τέλος, το ποσοστό των επιχειρήσεων που αναφέρει ότι δεν αντιμετωπίζει προσκόμματα στη λειτουργία του παραμένει στο 14-15%. Από τις υπόλοιπες επιχειρήσεις, από ένα 32% κρίνει αμφότερα ως σημαντικότερο

εμπόδιο τη χαμηλή ζήτηση και την ανεπαρκή χρηματοδότηση και το 1/5 παράγοντες όπως η γενική οικονομική κατάσταση της χώρας και η ύφεση, η υψηλή φορολογία και η έλλειψη έργων, η καθυστέρηση πληρωμών από το κράτος, οι μεγάλες εκπτώσεις, κ.ά. Σε κλαδικό επίπεδο, οι επιχειρηματικές προσδοκίες βελτιώνονται ελαφρά το εξεταζόμενο τρίμηνο στις Ιδιωτικές Κατασκευές (στις 57,5 από 54,5 μον. το μέσο ισοζύγιο), αλλά περιορίζονται ήπια στις Κατασκευές Δημοσίων Έργων (στις 87,5 από 89,6 μον. το μέσο ισοζύγιο).

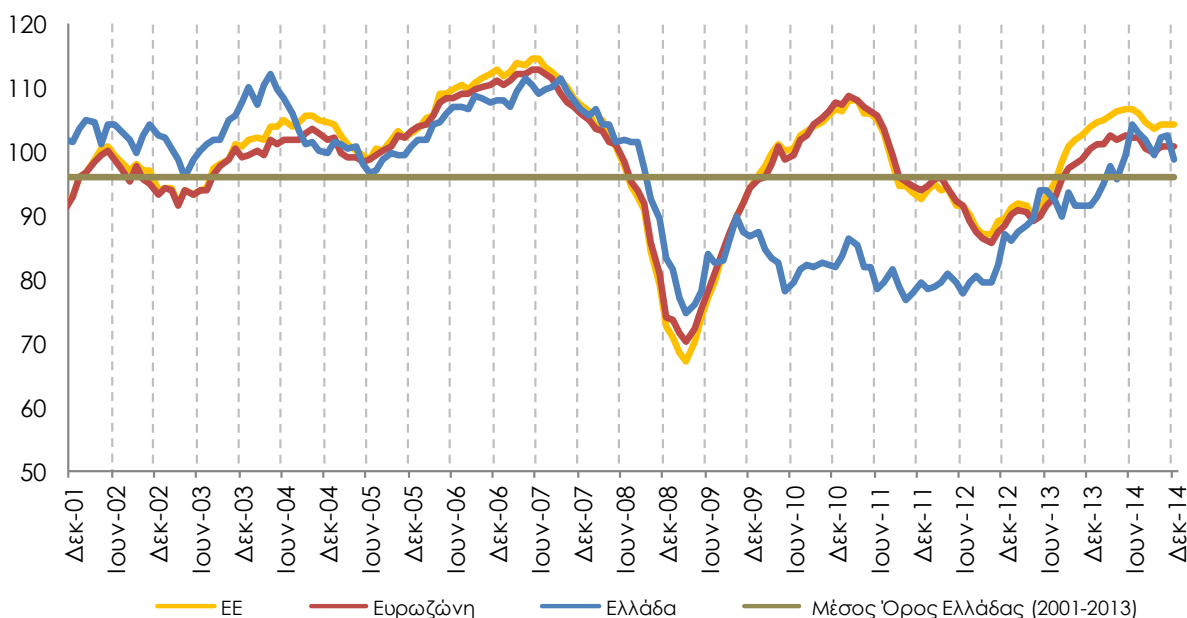
Στις **Υπηρεσίες**, ο μέσος Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών το τρίμηνο Οκτωβρίου – Δεκεμβρίου σε σχέση με εκείνο του Ιουλίου – Σεπτεμβρίου κινήθηκε πτωτικά, στις 88,8 (από 94,1) μονάδες, 18 μονάδες υψηλότερα από ότι την αντίστοιχη περυσινή περίοδο. Από τις βασικές μεταβλητές, όλες επιδεινώθηκαν το εξεταζόμενο τρίμηνο συγκριτικά με το προηγούμενο. Οι εκτιμήσεις για την τρέχουσα ζήτηση έχασαν έδαφος, με το σχετικό δείκτη να διαμορφώνεται στις +14 (από +19) μονάδες κατά μέσο όρο, ενώ πτώση κατέγραψαν και οι εκτιμήσεις για την τρέχουσα κατάσταση της επιχείρησης (στις +12 από +16 μονάδες το μέσο ισοζύγιο). Στην ίδια κατεύθυνση εξελίξεων, οι προβλέψεις για τη βραχυπρόθεσμη ζήτηση των επιχειρήσεων του τομέα κατέγραψαν επιδείνωση (+7 από +16 μον. το ισοζύγιο). Στα υπόλοιπα στοιχεία δραστηριότητας, καθοδικά κινούνται οι προβλέψεις των ερωτηθέντων σχετικά με την απασχόληση, με το ισοσκελισμένο μέσο ισοζύγιο του

προηγούμενου τριμήνου να λαμβάνει αρνητικό πρόσημο (στις -7 μον.). Ως προς τις τιμές, οι σχετικές προβλέψεις αποκλιμάκωσης αμβλύνονται ελαφρά, με τον αντίστοιχο δείκτη να κερδίζει 5 μονάδες και να διαμορφώνεται στις -10. Το 11% (από 18%) των επιχειρήσεων αναμένει μείωση τιμών και το 87% (από 78%) σταθερότητα. Τέλος, παραμένει στο ¼ των ερωτηθέντων, το ποσοστό όσων αναφέρουν απρόσκοπτη επιχειρηματική λειτουργία, με ένα 34% να δηλώνει την ανεπάρκεια ζήτησης ως βασικότερο εμπόδιο στη λειτουργία του, το 23% την ανεπάρκεια κεφαλαίων κίνησης, το 3% την ανεπάρκεια εργατικού δυναμικού και το 14% τους λοιπούς παράγοντες που

συνδέονται με τη γενική οικονομική κατάσταση και την κρίση, τη διεθνή συγκυρία, την αδυναμία δανεισμού, την υψηλή φορολογία, την καθυστέρηση πληρωμών κ.ά. Από τους επιμέρους δείκτες προσδοκιών για τους εξεταζόμενους κλάδους των Υπηρεσιών, με εξαίρεση την Πληροφορική, όπου οι σχετικές προσδοκίες παραμένουν αμετάβλητες, οι υπόλοιποι καταγράφουν μικρή ή μεγάλη πτώση στους δείκτες τους σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο του έτους. Η σημαντικότερη όμως επιδείνωση καταγράφεται στο δείκτη των Ενδιάμεσων Χρηματοπιστωτικών Οργανισμών.

Διάγραμμα 2.2

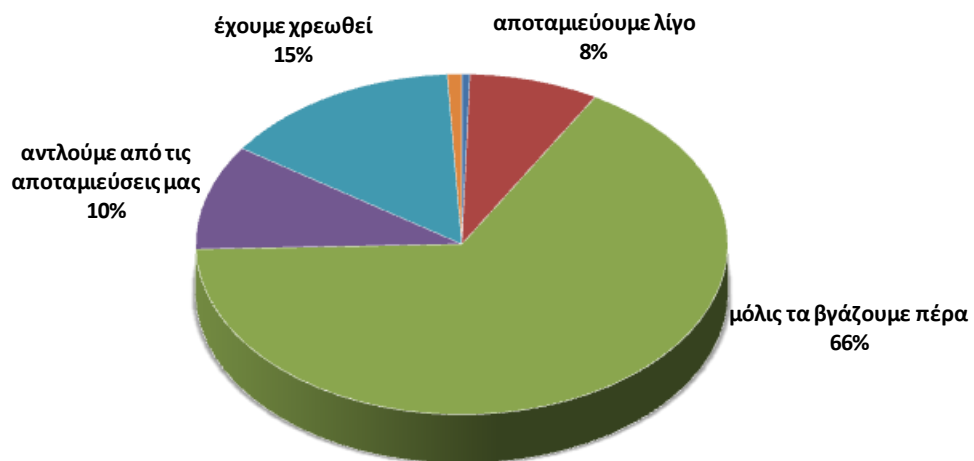
Δείκτες Οικονομικού Κλίματος: Ε.Ε.-27, Ευρωζώνη και Ελλάδα, (1990-2013=100, εποχικά εξομαλυμένα στοιχεία)

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, DG ECFIN

Διάγραμμα 2.3

Στοιχεία έρευνας καταναλωτών για την οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού τους, (μέσος όρος Οκτωβρίου – Δεκεμβρίου 2014)

Πηγή: IOBE

Πίνακας 2.6

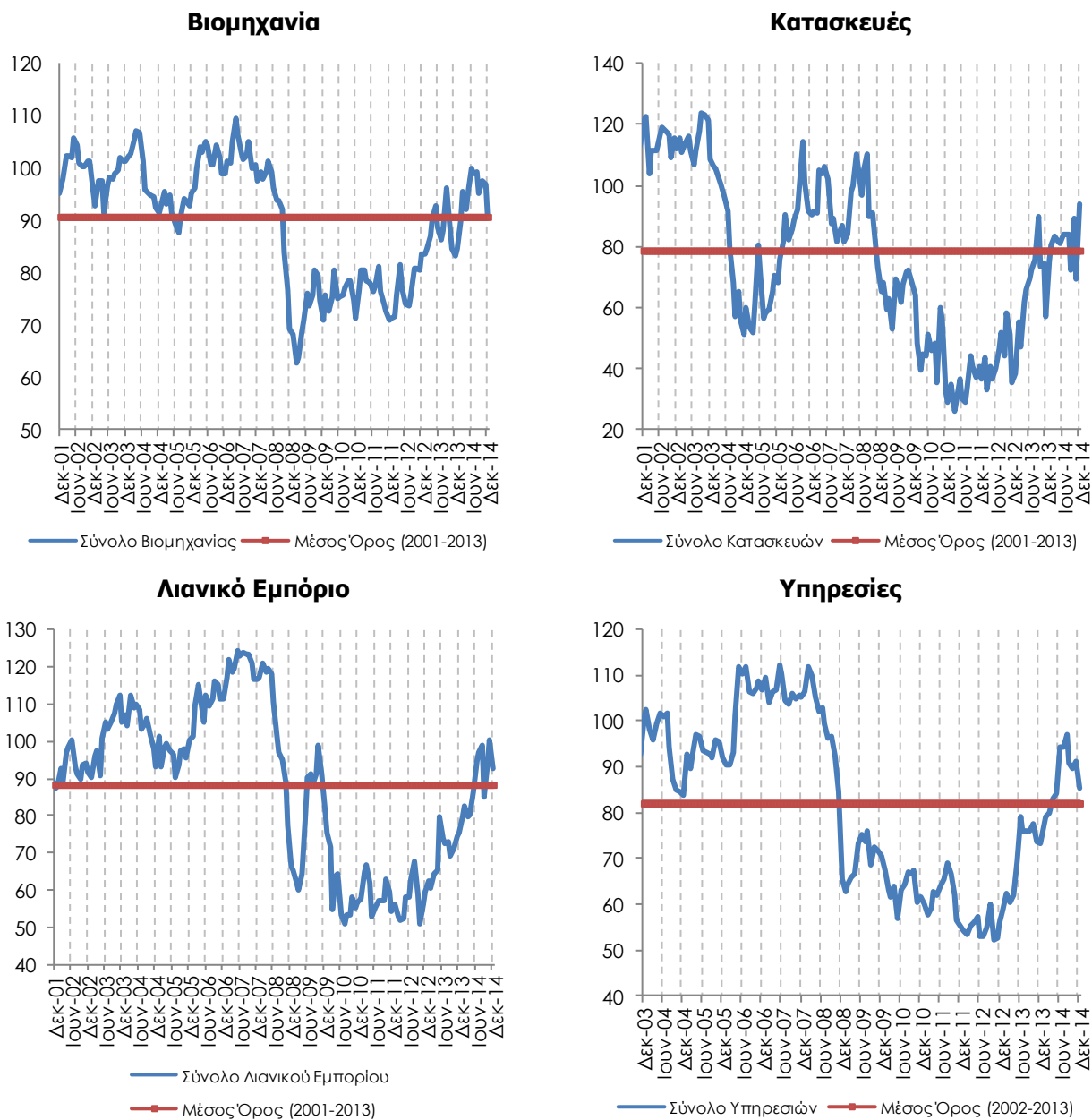
Βραχυχρόνιοι Δείκτες Οικονομικής Συγκυρίας

Μήνας/ Έτος	Δείκτες Οικονομικού Κλίματος ¹		Δείκτες Επιχειρηματικών Προσδοκιών ² (Ελλάδα)				Δείκτης Καταναλωτικής Εμπιστοσύνης ¹ (Ελλάδα)
	Ε.Ε-27	Ελλάδα	Βιομηχανία	Κατασκευές	Λιανικό Εμπόριο	Υπηρεσίες	
2002	97,3	102,0	101,2	114,0	93,3	82,8	-27,5
2003	95,4	100,1	97,9	115,0	102,0	85,5	-39,4
2004	103,3	104,8	99,1	81,5	104,8	94,6	-25,8
2005	100,8	98,1	92,6	63,0	96,8	93,6	-33,8
2006	108,3	104,9	101,5	91,1	110,8	103,7	-33,3
2007	111,0	108,4	102,8	92,5	120,8	106,6	-28,5
2008	93,3	97,4	91,9	95,2	102,5	97,8	-46,0
2009	79,3	79,7	72,1	65,5	80,4	70,1	-45,7
2010	101,2	79,3	76,2	45,2	59,5	62,9	-63,4
2011	100,3	77,6	76,9	34,2	58,9	61,7	-74,1
2012	90,9	80,0	77,2	43,2	57,1	54,8	-74,8
2013	95,7	90,4	87,8	65,0	70,2	70,4	-69,3
Ιαν-13	91,3	86,1	83,7	38,5	62,6	58,9	-71,9
Φεβ-13	91,8	87,3	84,4	55,0	60,3	62,3	-71,4
Μαρ-13	91,6	88,5	87,1	47,1	64,2	60,4	-71,2
Απρ-13	89,9	89,5	90,3	61,5	65,4	61,9	-71,8
Μάι-13	91,0	94,2	92,6	65,7	79,5	69,3	-63,4
Ιουν-13	92,8	94,0	88,8	69,5	73,9	79,2	-66,5
Ιουλ-13	95,3	92,1	86,2	72,3	72,4	76,1	-70,9
Αυγ-13	98,4	89,7	88,0	75,9	72,9	76,0	-76,6
Σεπ-13	100,9	93,6	96,1	89,7	69,4	75,9	-72,2
Οκτ-13	101,9	91,7	88,4	73,6	71,2	77,6	-66,2
Νοε-13	102,4	91,6	84,6	74,4	74,6	73,6	-66,7
Δεκ-13	103,8	91,4	83,4	56,9	75,5	73,2	-63,3
Ιαν-14	104,8	92,6	84,7	75,2	79,9	77,3	-64,5
Φεβ-14	105,0	94,8	89,9	80,4	82,4	79,3	-65,2
Μαρ-14	105,3	97,5	95,5	83,2	79,5	79,8	-59,7
Απρ-14	106,3	95,4	91,9	81,3	80,1	83,0	-55,0
Μάι-14	106,5	99,1	95,1	80,9	86,2	84,2	-52,5
Ιουν-14	106,4	103,7	99,9	84,2	94,4	94,2	-49,8
Ιουλ-14	105,8	103,0	98,9	84,1	96,8	94,5	-48,1
Αυγ-14	104,6	102,0	99,1	83,7	98,8	96,9	-54,2
Σεπ-14	103,6	99,3	95,3	72,4	84,8	90,80	-55,8
Οκτ-14	104,2	102,2	97,4	89,4	93,9	89,8	-50,9
Νοε-14	104,1	102,7	96,9	69,6	100,3	91,3	-49,9
Δεκ-14	104,2	98,9	90,6	93,7	92,6	85,3	-53,9

Πηγές: ¹Ευρωπαϊκή Επιτροπή, DG ECFIN, ²ΙΟΒΕ

Διάγραμμα 2.4

Δείκτες Επιχειρηματικών Προσδοκιών

Πηγή: ΙΟΒΕ

Β) Δημοσιονομικές εξελίξεις και προοπτικές

Έλλειμμα Γενικής κυβέρνησης σύμφωνα με τα Εθνικολογιστικά Στοιχεία

Σύμφωνα με τα στοιχεία που γνωστοποίησε η ΕΛΣΤΑΤ στην Ευρωπαϊκή Στατιστική Υπηρεσία τον Οκτώβριο, σε συνδυασμό με αυτά που περιλαμβάνονται στην Εισηγητική Έκθεση του Προϋπολογισμού του 2015, το έλλειμμα της Γενικής Κυβέρνησης, σε εθνικολογιστική βάση, εκτιμάται ότι το 2014 μειώθηκε σε 1,3% του ΑΕΠ (έναντι 1,8% το 2013) και το 2015 θα περιοριστεί περαιτέρω σε 0,2% του ΑΕΠ. Ουσιαστικά δηλαδή, το έλλειμμα θα μηδενιστεί. Διευκρινίζεται ότι στο έλλειμμα αυτό δεν περιλαμβάνεται η ενίσχυση των τραπεζικών ιδρυμάτων (Πίνακας 2.7).

Παράλληλα, το πρωτογενές πλεόνασμα εκτιμάται σε 2,9% του ΑΕΠ το 2014 (από 2,2% το 2013) και σε 4,0% το 2015, υπό τον όρο ότι ο προϋπολογισμός θα εκτελεστεί χωρίς αποκλίσεις. Αντίστοιχη είναι και η βελτίωση του πρωτογενούς πλεονάσματος όπως αυτό μετράται από το Πρόγραμμα Οικονομικής Πολιτικής³, το οποίο διαμορφώνεται σε 1,8% το 2014 και 3,0% του ΑΕΠ το 2015.

Θα πρέπει να τονιστεί ότι η τεράστια αυτή δημοσιονομική προσαρμογή πραγματοποιήθηκε ενώ η οικονομία βρισκόνταν έως το 2013 σε βαθιά ύφεση. Συγκεκριμένα, το κυκλικά προσαρμοσμένο πρωτογενές αποτέλεσμα εκτιμάται ότι έχει βελτιωθεί σωρευτικά κατά 17 έως 18

εκατοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ σε 5 χρόνια. Πρόκειται για μια χωρίς προηγούμενο δημοσιονομική προσαρμογή η οποία θα πρέπει να διαφυλαχτεί με κάθε τρόπο.

Δημοσιονομικά αποτελέσματα Γενικής Κυβέρνησης (Ιανουάριος-Νοέμβριος)

Σύμφωνα με στοιχεία που συλλέγονται από το ΓΛΚ (ταμειακή-δημοσιονομική βάση), στο ενδεκάμηνο Ιανουαρίου-Νοεμβρίου το ισοζύγιο της Γενικής Κυβέρνησης παρουσίασε έλλειμμα €1,8 δισεκ., έναντι ελλείμματος €4,4 δισεκ. το αντίστοιχο ενδεκάμηνο του 2013. Επίσης, το (ενοποιημένο) πρωτογενές πλεόνασμα της Γενικής Κυβέρνησης αυξήθηκε από €1,5 δισεκ. το 2013 σε €3,7 δισεκ. το ενδεκάμηνο του 2014. (βλ. Πίνακα 2.8).

Όπως προκύπτει από τα στοιχεία του Πίνακα 2.8 η αύξηση του πρωτογενούς πλεονάσματος οφείλεται αποκλειστικά στη μείωση των δαπανών, προ επιχορηγήσεων, κατά €3,0 δισεκ. Όπως και στο παρελθόν, τη μεγαλύτερη βελτίωση παρουσίασαν οι ΟΚΑ, αλλά και οι δαπάνες των Νομικών προσώπων και των ΟΤΑ ήταν επίσης μειωμένες (συνολικά κατά €1,3 δισεκ.). Αντιθέτως, αύξηση των δαπανών (€1,0 δισεκ.) σημειώθηκε στον Κρατικό Προϋπολογισμό. Ιδιαίτερα σημαντική είναι η μείωση των επιχορηγήσεων (προ εθνικολογιστικών προσαρμογών) του Κρατικού Προϋπολογισμού οι οποίες περιορίστηκαν κατά €6,9 δισεκ. Πάντως, οι δαπάνες των ΟΚΑ παραμένουν υψηλότερες του 50% του συνόλου των δαπανών της Γενικής Κυβέρνησης.

³ Στο Πρόγραμμα Οικονομικής Πολιτικής δεν περιλαμβάνονται ορισμένα έκτακτα έσοδα.

Πίνακας 2.7

Αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης σε εθνολογιστική βάση (ESA 2010)
(% στο ΑΕΠ)

	2010	2011	2012	2013	2014*	2015**
Αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης (χωρίς την καθαρή χρηματοδότηση προς τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα)	-11,5	-10,4	-5,9	-1,8	-1,3	-0,2
Πρωτογενές αποτέλεσμα Γ.Κ. (χωρίς την καθαρή χρηματοδότηση προς τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα)	-5,6	-3,2	-0,9	2,2	2,9	4,0
Πρωτογενές αποτέλεσμα Γ.Κ. (Πρόγραμμα Οικονομικής Πολιτικής)	-	-	-1,3	1,2	1,8	3,0

Πηγή: (α)ΕΛΣΤΑΤ, Γνωστοποίηση στοιχείων στο πλαίσιο της Διαδικασίας Υπερβολικού Ελλείμματος (Οκτώβριος 2014), (β) Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού 2015, Νοέμβριος 2014.

1. Τα στοιχεία για το 2013 στην Εισηγητική Έκθεση διαφέρουν κατά 0,2% από αυτά της ΕΛΣΤΑΤ.

*Προσωρινά στοιχεία **Προϋπολογισμός

Πίνακας 2.8

Πρωτογενές Αποτέλεσμα Γενικής Κυβέρνησης: Ιανουάριος-Νοέμβριος 2013,2014
(εκατ. ευρώ)

2013	Έσοδα	Πρωτογενείς δαπάνες	Επιχορηγήσεις	Πρωτογενές Αποτέλεσμα
Κρατικός Προϋπολογισμός	46.795	18.702	30.842	-2.749
Νομικά Πρόσωπα	1.862	4.382	-4.570	2.050
ΟΤΑ	2.149	6.081	-4.385	453
ΟΚΑ	18.228	36.079	-20.005	2.154
Σύνολο	69.034	65.244	1.882	1.908
Ενοποιημένο Πρωτογενές Αποτέλεσμα Γεν. Κυβέρνησης				1.528

Πηγή: Δελτίο Μηνιαίων Στοιχείων Γενικής Κυβέρνησης – Νοέμβριος 2014, Υπουργείο Οικονομικών, Ιανουάριος 2015

2014	Έσοδα	Πρωτογενείς δαπάνες	Επιχορηγήσεις	Πρωτογενές Αποτέλεσμα
Κρατικός Προϋπολογισμός	45.541	19.732	23.980	1.829
Νομικά Πρόσωπα	1.476	3.737	-3.617	1356
ΟΤΑ	2.013	5.401	-3.757	369
ΟΚΑ	17.796	33.350	-15.989	435
Σύνολο	66.826	62.220	617	3.989
Ενοποιημένο Πρωτογενές Αποτέλεσμα Γεν. Κυβέρνησης				3.678

Πηγή: Δελτίο Μηνιαίων Στοιχείων Γενικής Κυβέρνησης – Νοέμβριος 2014, Υπουργείο Οικονομικών, Ιανουάριος 2015

Διαφορά 2014/2013	Έσοδα	Πρωτογενείς δαπάνες	Επιχορηγήσεις	Πρωτογενές Αποτέλεσμα
Κρατικός Προϋπολογισμός	-1.254	1.030	-6.862	4.578
Νομικά Πρόσωπα	-386	-645	953	-694
ΟΤΑ	-136	-680	628	-84
ΟΚΑ	-432	-2.729	4.016	-1.719
Σύνολο	-2.208	-3.024	1.265	2.081

Πηγή: Δελτίο Μηνιαίων Στοιχείων Γενικής Κυβέρνησης – Νοέμβριος 2014, Υπουργείο Οικονομικών, Ιανουάριος 2015

Τα έσοδα της Γενικής Κυβέρνησης μειώθηκαν στο ενδεκάμηνο κατά €2,2 δισεκ., έναντι του προηγούμενου έτους, γεγονός που αποτελεί αρνητική εξέλιξη. Η μείωση καταγράφεται στα έσοδα όλων των συνιστωσών της Γενικής Κυβέρνησης και ιδιαίτερα στον Κρατικό Προϋπολογισμό (-€1,25 δισεκ.) και στους ΟΚΑ (-€0,4 δισεκ.). Υπενθυμίζεται ότι τα έσοδα του ΚΠ προϋπολογίζονταν για το 2014 αυξημένα σε σχέση με το προηγούμενο έτος.

Η εκτέλεση του Κρατικού Προϋπολογισμού στο ενδεκάμηνο Ιαν.-Νοεμβρίου 2014

Σύμφωνα με στοιχεία του ΓΛΚ, το έλλειμμα του Κρατικού Προϋπολογισμού (ΚΠ) στο ενδεκάμηνο Ιανουαρίου-Νοεμβρίου 2014 περιορίστηκε σε €1,8 δισεκ. (1,0% του ΑΕΠ), έναντι ελλείμματος €3,2 δισεκ. (1,7 % του ΑΕΠ) την αντίστοιχη περίοδο του 2013. Αντίστοιχα, το πρωτογενές πλεόνασμα του ΚΠ αυξήθηκε από €2,8 δισεκ. (ή 1,5% του ΑΕΠ) το 2013 σε €3,6 δισεκ. (ή 2,0% του ΑΕΠ) το 2014 (Πίνακας 2.9).

Αυτή η βελτίωση οφείλεται αποκλειστικά στη συγκράτηση των δαπανών του

Τακτικού Προϋπολογισμού (ΤΠ), κατά €3,2 δισεκ., δεδομένου ότι στο ενδεκάμηνο τα έσοδα και του ΤΠ και του ΚΠ είναι μειωμένα και οι δαπάνες του Προϋπολογισμού Επενδύσεων (ΠΔΕ) είναι αυξημένες. Η συγκράτηση των δαπανών του ΤΠ οφείλεται κατά 83,0% στις πρωτογενείς δαπάνες και κατά το υπόλοιπο στις δαπάνες για τόκους.

Σημειώνεται, όμως, ότι η βελτίωση των δημοσιονομικών μεγεθών που καταγράφεται στο ενδεκάμηνο υστερεί σε σχέση με την βελτίωση που προβλέπονταν για όλο το 2014 στην Εισηγητική Έκθεση του Προϋπολογισμού του 2015 και εν γένει δεν διασφαλίζει την επίτευξη των ετήσιων στόχων. Για να επιτευχθούν οι ετήσιοι στόχοι, π.χ. θα πρέπει εντός του Δεκεμβρίου να εισπραχθούν έσοδα (ΚΠ) ύψους €9,4 δισεκ. (συμπεριλαμβανομένων εσόδων SMP's), το πρωτογενές πλεόνασμα να διευρυνθεί περαιτέρω κατά 0,8% του ΑΕΠ κλπ. Για λόγους που αναλύονται παρακάτω και δεδομένων και των πολιτικών εξελίξεων που έλαβαν χώρα τον Δεκέμβριο, προκαλώντας παρέκκλιση από τη συνήθη για τη συγκεκριμένη περίοδο πορεία της οικονομίας, η επίτευξη των ετήσιων στόχων θα είναι δύσκολη.

Πίνακας 2.9
Εκτέλεση Κρατικού Προϋπολογισμού: Ιανουάριος-Νοέμβριος 2014
(εκατ. ευρώ)

	2013	Μεταβολή 2013 έναντι 2014	2014
Καθαρά έσοδα ΚΠ	47.232	-1.304	45.928
1. Καθαρά Έσοδα ΤΠ	42.808	-1.035	41.773
α. Έσοδα ΤΠ προ επιστροφών φόρων	45.193	-728	44.465
β. Έσοδα από εκχώρηση αδειών	86	296	382
γ. Επιστροφές φόρων	2.471	603	3.074
2. Έσοδα ΠΔΕ	4.424	-270	4.154
Δαπάνες ΚΠ	50.385	-2.630	47.755
3. Δαπάνες ΤΠ	46.435	-3.228	43.207
α. Πρωτογενείς δαπάνες	39.272	-2.211	37.061
β. λοιπές (πρωτογενείς) δαπάνες*	1.230	-477	753
γ. Τόκοι	5.933	-540	5.393
4. Δαπάνες ΠΔΕ	3.950	598	4.548
Αποτέλεσμα ΚΠ	-3.153	1.326	-1.827
<i>% στο ΑΕΠ</i>	-1,7	-	-1,0
Πρωτογενές αποτέλεσμα ΚΠ	2.780	786	3.566
<i>% στο ΑΕΠ</i>	1,5		2,0
ΑΕΠ (σε τρέχουσες τιμές)	182.438		181.872

Πηγή: Μηνιαίο Δελτίο Εκτέλεσης ΚΠ Νοεμβρίου 2014, ΓΛΚ, Δεκέμβριος 2014.

*Εξοπλιστικά προγράμματα, καταπτώσεις εγγυήσεων και προμήθειες EFSF.

Έσοδα Κρατικού Προϋπολογισμού

Όπως προκύπτει από τον Πίνακα 2.10 τα καθαρά έσοδα του ΚΠ εμφανίζουν στο ενδεκάμηνο μείωση 2,8% έναντι των αντίστοιχων περσινών εσόδων. Η εκτίμηση-στόχος για όλο το 2014 η οποία περιλαμβάνεται στην Εισηγητική Έκθεση του Προϋπολογισμού του 2015, προβλέπει αύξηση έναντι του 2013 κατά 4,1%. Η εκτίμηση αυτή βασιζόταν, μεταξύ άλλων, στην εισπραξη εντός του Δεκεμβρίου εσόδων ύψους €1,9 δισεκ. από τις κεντρικές τράπεζες του ευρωσυστήματος, στο πλαίσιο των επιστροφών από το Securities Market Programme (SMP). Όμως, προϋπόθεση

για αυτή την εξέλιξη αποτελούσε η έγκαιρη ολοκλήρωση της αξιολόγησης του ελληνικού προγράμματος, κάτι που δεν έχει γίνει έως σήμερα.

Αλλά και τα υπόλοιπα έσοδα, πλην SMP's, αναμένεται να εμφανίσουν περιορισμένη υστέρηση έναντι των πρόσφατων προβλέψεων ⁴ για το 2014. Συγκεκριμένα, έως το τέλος Νοεμβρίου τα έσοδα από άμεσους φόρους αυξήθηκαν κατά 4,1%, ενώ η πρόβλεψη ήταν για αύξηση 6,7% έως το τέλος του έτους. Επίσης, οι εισπράξεις από έμμεσους φόρους στο ενδεκάμηνο μειώθηκαν κατά 3,4%, ενώ η

⁴ Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού 2015.

ετήσια πρόβλεψη αναφέρει μείωση 1,3% μόνο. Ειδικά τα έσοδα από ΦΠΑ παρουσίασαν στο ενδεκάμηνο μείωση 1,7% (παρά την αύξηση των εισπράξεων από το ΦΠΑ που επιβάλλεται στα εισαγόμενα κατά 6,0%), ενώ σε ετήσια βάση ο στόχος προέβλεπε αύξηση 0,3%. Εκτιμάται ότι οι αποκλίσεις αυτές θα είναι δύσκολο να καλυφθούν τνο Δεκέμβριο.

Τα φορολογικά έσοδα επηρεάστηκαν θετικά από την ανάκαμψη της οικονομικής δραστηριότητας, τη σταθεροποίηση της

ιδιωτικής κατανάλωσης, την ανάκαμψη της αγοράς αυτοκινήτων και την αυξημένη απόδοση (άνοδος 67,4%) της φορολογίας εισοδήματος νομικών προσώπων.

Η τελευταία οφείλεται σε μεταβολή στον τρόπο φορολόγησης των ελευθέρων επαγγελματιών οι οποίοι από το 2014 φορολογούνται ως 'νομικά πρόσωπα', με τα αντίστοιχα έσοδα να εμφανίζονται πλέον σε αυτήν την κατηγορία εσόδων.

Πίνακας 2.10
Έσοδα Κρατικού Προϋπολογισμού
(εκατ.ευρώ)

Κατηγορίες εσόδων	Ιανουάριος-Νοέμβριος		% Μεταβολή 2014/2013
	2013	2014	
1.Καθαρά έσοδα ΚΠ (2+4)	47.232	45.928	-2,8
2. Καθαρά Έσοδα ΤΠ	42.808	41.774	-2,4
Επιστροφές φόρων	2.471	3.074	24,4
3. Έσοδα ΤΠ	45.279	44.847	-1,0
Άμεσοι Φόροι	17.910	18.641	4,1
--Φόροι στο εισόδημα	10.289	11.123	8,1
--Φόροι στην περιουσία	2.707	3.042	12,4
--Άμεσοι φόροι ΠΟΕ	2.628	1.841	-29,9
--Λοιποί άμεσοι φόροι	2.286	2.635	15,3
Έμμεσοι Φόροι	21.639	20.911	-3,4
--Φόροι συναλλαγών (εξ ων ΦΠΑ)	(12.838)	(12.621)	(-1,7)
--Φόροι κατανάλωσης	7.266	6.944	-4,4
--Έμμεσοι φόροι ΠΟΕ	504	447	-11,3
--Λοιποί έμμεσοι φόροι	324	348	7,4
Μη φορολογικά έσοδα	5.730	5.296	-7,6
--Απολήψεις από ΕΕ	62	103	66,1
--Μη τακτικά έσοδα	3.390	1.653	-51,2
--Άδειες και δικαιώματα	86	382	344,2
--Λοιπά	2.192	3.158	44,1
4. Έσοδα ΠΔΕ	4.424	4.154	-6,1

Πηγή: Μηνιαίο Δελτίο Εκτέλεσης ΚΠ Νοεμβρίου 2014, ΓΛΚ, Δεκέμβριος 2014.

Επίσης, σύμφωνα με την Εισηγητική Έκθεση, τα έσοδα του 2014 αναμένεται να ενισχυθούν και από τις δύο δόσεις του ΕΝΦΙΑ που θα καταβληθούν τους δύο πρώτους μήνες του 2015 αλλά θα καταχωρηθούν το 2014. Θετικά επίσης θα επηρεαστούν τα έσοδα του 2014 από την ενιαία εκκαθάριση των συντάξεων και των επικουρικών από έναν εκκαθαριστή, η οποία άρχισε από τα μέσα του 2014.

Αντιθέτως, τα έσοδα επηρεάστηκαν αρνητικά από τη μείωση του φόρου στο πετρέλαιο θέρμανσης, τη μη είσπραξη των SMP's, καθώς και από την μεγάλη καθυστέρηση στην οριστική ρύθμιση των ληξιπρόθεσμων οφειλών. Υπενθυμίζεται ότι η προθεσμία για την υπαγωγή στην ρύθμιση λήγει την 31^η Μαρτίου 2015, ενώ οι περισσότεροι φορολογούμενοι δεν έχουν ξεκινήσει ακόμα την διαδικασία.

Βάσει των παραπάνω, εκτιμάται ότι σε ετήσια βάση θα υπάρξει μια υστέρηση εσόδων της τάξης των €3,1-3,2 δισεκ, συμπεριλαμβανομένων και των εσόδων από SMP's.

Δαπάνες Κρατικού Προϋπολογισμού

Στο ενδεκάμηνο Ιανουαρίου-Νοεμβρίου 2014 οι δαπάνες του ΚΠ εμφάνισαν αύξηση 2,6% έναντι των αντίστοιχων δαπανών του 2013. Η εξέλιξη αυτή οφείλεται αποκλειστικά στις δαπάνες του ΠΔΕ, οι οποίες στην εν λόγω περίοδο αυξήθηκαν κατά 15,1%. Στον αντίποδα, στην ίδια περίοδο, οι δαπάνες του ΤΠ μειώθηκαν κατά 6,9% έναντι πρόβλεψης

για μείωση (σε ετήσια βάση) 5,0% (βλ. Πίνακα 2.11).

Η μείωση των δαπανών του Τακτικού Προϋπολογισμού προέρχεται τόσο από την συγκράτηση των πρωτογενών δαπανών (-6,6%), όσο και των πληρωμών για τόκους (-9,1%). Από τις πρωτογενείς δαπάνες σημαντική μείωση εμφανίζουν οι 'κοινωνικές δαπάνες' (-10,8%), λόγω κυρίως της μείωσης των επιχορηγήσεων προς τα ασφαλιστικά ταμεία. Μειωμένες επίσης, είναι και οι 'λειτουργικές και λοιπές' δαπάνες (-15%), με τη μεγαλύτερη επί μέρους μείωση να καταγράφεται στις αποδόσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στις πληρωμές για εξοπλιστικά προγράμματα, προμήθειες EFSF και καταπτώσεις εγγυήσεων φορέων εντός και εκτός Γενικής Κυβέρνησης.

Αντίθετα, οι πληρωμές για 'αποδοχές και συντάξεις' παρέμειναν ουσιαστικά αμετάβλητες σε σχέση με τις αντίστοιχες δαπάνες του 2013. Μάλιστα, ειδικά οι πληρωμές για συντάξεις εμφάνισαν στο ενδεκάμηνο αύξηση 4,1%, ενώ οι δαπάνες για μισθούς μείωση 1,9% (βλ. Πίνακα 2.11).

Ο Προϋπολογισμός του 2015

Η κατάρτιση του Προϋπολογισμού του 2015, καθώς και οι εκτιμήσεις για το 2014 που περιλαμβάνονται στην Εισηγητική Έκθεση του Προϋπολογισμού του 2015, έγιναν πολύ πριν την προκήρυξη των εκλογών και φυσικά δεν ήταν δυνατόν να λάβουν υπόψη τις τελευταίες εξελίξεις.

Πίνακας 2.11
Δαπάνες Κρατικού Προϋπολογισμού
(εκατ. ευρώ)

Κατηγορία δαπάνης	Ιανουάριος-Νοέμβριος		% Μεταβολή 2014/2013
	2013	2014	
1. Δαπάνες Κρατικού Προϋπολογισμού	50.385	47.755	2,6
2. Δαπάνες Τακτικού Προϋπολογισμού	46.434	43.208	-6,9
Τόκοι	5.933	5.393	-9,1
Πρωτογενείς δαπάνες	40.501	37.815	-6,6
--Αποδοχές & συντάξεις	16.841	16.828	-0,1
Μισθοί	10.457	10.262	-1,9
Λοιπές παροχές	1.023	983	-3,9
Συντάξεις	5.361	5.583	4,1
--Κοινωνικές δαπάνες	12.782	11.396	-10,8
Επιχορηγήσεις ασφ. ταμείων	11.578	9.810	-15,3
Κοινωνική προστασία	678	1.165	71,8
Επιχορηγήσεις ΟΑΕΔ	476	377	-20,7
Λοιπές	50	44	-12,0
--Λειτουργικές & λοιπές	7.659	6.512	-15,0
Επιχορηγήσεις	1.501	1.293	-13,9
Καταναλωτικές	1.105	1.172	6,1
Αντικριζόμενες	2.481	1.883	-24,1
Λοιπές*	2.572	2.164	-15,9
--Αποδιδόμενοι πόροι	3.219	3.079	-4,3
3. Δαπάνες ΠΔΕ	3.950	4.548	15,1

Πηγή: Μηνιαίο Δελτίο Εκτέλεσης ΚΠ Νοεμβρίου 2014, ΓΛΚ, Δεκέμβριος 2014.

*Περιλαμβάνουν κάλυψη ελλειμμάτων και εξόφληση χρεών νοσοκομείων, εξοπλιστικές δαπάνες, προμήθειες EFSF και πληρωμές εγγυήσεων.

Η τελική διαμόρφωση των μεγεθών του 2014

Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις που περιέχονται στην Εισηγητική Έκθεση του Προϋπολογισμού του 2015, το έλλειμμα του ΚΠ του 2014 αναμένονταν να μειωθεί από €5.441 εκατ. (ή 3,0% του ΑΕΠ) το 2013 σε €761 εκατ. (ή 0,4% του ΑΕΠ) το 2014. Αντίστοιχα, το πρωτογενές πλεόνασμα θα αυξανόταν από €603 εκατ. το 2013 (0,3% του ΑΕΠ) σε €4,939 εκατ. (ή 2,8% του ΑΕΠ) το 2014.

Οι εκτιμήσεις αυτές προϋπέθεταν την ολοκλήρωση της αξιολόγησης από την Τρόϊκα και την είσπραξη (τον Δεκέμβριο) επιστροφών από τα ελληνικά ομόλογα που διακρατούν οι κεντρικές τράπεζες του ευρωσυστήματος (SMP's) ύψους €1,9 δισεκ. Δυστυχώς, όπως προαναφέρθηκε, η αξιολόγηση δεν ολοκληρώθηκε και θα υπάρξει ανάλογη υστέρηση εσόδων. Επίσης, για τους λόγους που προαναφέρθηκαν θα υπάρξει και υστέρηση των φορολογικών εσόδων.

Έτσι, είναι πολύ πιθανό τα συνολικά έσοδα να υστερήσουν ελαφρώς περισσότερο από €3,0 δισεκ. έναντι των προβλέψεων.

Ένα πολύ σημαντικό πρόσθετο ερώτημα είναι εάν η συγκράτηση των δαπανών είναι μόνιμη ή αντανακλά καθυστέρηση πληρωμής ορισμένων υποχρεώσεων, οπότε θα επιβαρυνθούν οι πρώτοι μήνες του 2015.

Συνολικά, εκτιμάται ότι τα τελικά μεγέθη του ΚΠ του 2014 θα είναι βελτιωμένα έναντι του 2013, αλλά ενδεχομένως όχι όσο είχε εκτιμηθεί στην Εισηγητική Έκθεση του 2015.

Προϋπολογισμός 2015

Ο Προϋπολογισμός του 2015 βασίζεται σε ένα αισιόδοξο μακροοικονομικό σενάριο. Η ανάπτυξη της οικονομίας αναμένεται να επιταχυνθεί στο 2,9%, έναντι 0,6% το 2014. Η πρόβλεψη αυτή στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό στην άνοδο των επενδύσεων κατά 11,7% (παρά τη μείωση των δημοσίων επενδύσεων) και των εξαγωγών κατά 5,2%. Η άνοδος των εξαγωγών υποδηλώνει αναμενόμενη σημαντική άνοδο των εξαγωγών υπηρεσιών, κυρίως των τουριστικών, για τρίτο κατά σειρά έτος.

Ο Προϋπολογισμός του 2015 προβλέπει περαιτέρω μείωση του ελλείμματος του ΚΠ στα €103 εκατ. ή 0,06% του ΑΕΠ. Δηλαδή το 2015 ο ΚΠ θα είναι ουσιαστικά ισοσκελισμένος. Αντιστοίχως, το πρωτογενές πλεόνασμα προβλέπεται να αυξηθεί στα €5.798 εκατ. ή 3,1% του ΑΕΠ. Οι προβλέψεις του Προϋπολογισμού

του 2015 είναι σημαντικά βελτιωμένες σε σχέση με τις αντίστοιχες προβλέψεις του ΜΠΔΣ, σύμφωνα με τις οποίες το έλλειμμα για το 2015 προβλέπονταν σε 1,2% του ΑΕΠ (€2.269 εκατ.) και το πρωτογενές πλεόνασμα σε 2,0% του ΑΕΠ.

Τακτικός Προϋπολογισμός

Τα έσοδα του ΤΠ, προ επιστροφών φόρων, προβλέπεται να αυξηθούν κατά 0,9% έναντι του 2014 και να διαμορφωθούν σε €53.748 εκατ. Τα 'καθαρά' έσοδα-μετά τις επιστροφές φόρων- θα αυξηθούν κατά 1,4% καθώς οι επιστροφές φόρων προβλέπεται να μειωθούν (βλ. Πίνακα 2.12).

Η εκτιμώμενη αύξηση των εσόδων βασίζεται κυρίως στην απόδοσή του φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων, (άνοδος 3,2%) στα έσοδα παρελθόντων ετών (ΠΟΕ) και στα έσοδα από το ΦΠΑ (αύξηση 3,7%). Η αναμενόμενη αύξηση των εσόδων από τη φορολογία εισοδήματος φυσικών προσώπων εκτιμάται ότι θα προέλθει από την ενοποιημένη παρακράτηση του φόρου στις συντάξεις (μαζί με τις επικουρικές) από έναν εκκαθαριστή. Βεβαίως, η διαδικασία αυτή άρχισε από τον Ιούνιο του 2014 (αν και ορισμένα ταμεία άρχισαν τον Οκτώβριο), οπότε μέρος της αύξησης της παρακράτησης ενίσχυσε τα έσοδα του 2014. Επίσης, η μείωση των ασφαλιστικών εισφορών (του ιδιωτικού τομέα) από 43,9% σε 40,0% από τον Ιούλιο του 2014 εκτιμάται ότι θα ενισχύσει και τα έσοδα από την παρακράτηση των μισθωτών εντός του πρώτου εξαμήνου του 2015.

Πίνακας 2.12
Ετήσια έσοδα Κρατικού Προϋπολογισμού
(εκατ. ευρώ)

Κατηγορίες εσόδων	2012	2013	2014 εκτιμήσεις	2015 Προϋπολ.	% 13/12	% 14/13	% 15/14
1. Καθαρά Έσοδα ΚΠ	51.926	53.079	55.280	55.603	2,2	4,1	0,6
2. Καθαρά έσοδα ΤΟ	48.326	48.415	50.149	50.871	0,2	3,6	1,4
Επιστροφές φόρων	3.172	3.105	3.136	2.877	-2,1	1,0	-8,3
3. Έσοδα ΤΠ	51.498	51.520	53.285	53.748	0,0	3,4	0,9
Άμεσοι φόροι	21.097	20.058	21.396	21.880	-4,9	6,7	2,3
Φόροι εισοδήματος	13.311	11.489	12.778	13.184	-13,7	11,2	3,2
Φόροι περιουσίας	2.857	2.991	3.432	3.512	4,7	14,7	2,3
Άμεσοι φόροι ΠΟΕ	1.811	2.826	2.105	2.474	56,0	-25,5	17,5
Λοιποί άμεσοι φόροι	3.118	2.752	3.081	2.710	-11,7	11,9	-12,0
Έμμεσοι φόροι	26.083	24.556	24.228	25.154	-5,9	-1,3	3,8
Φόροι συναλλαγών	15.688	14.673	14.541	15.085	-6,5	-0,9	3,7
(εξ ων: ΦΠΑ)	(14.956)	(13.856)	(13.892)	(14.411)	-7,4	0,3	3,7
Φόροι κατανάλωσης	9.625	8.995	8.804	8.922	-6,5	-2,1	1,3
Έμμεσοι φόροι ΠΟΕ	452	533	500	756	17,9	-6,2	51,2
Λοιποί έμμεσοι	318	355	383	391	11,6	7,9	2,1
Μη φορολογικά έσοδα	4.318	6.905	7.661	6.714	59,9	10,9	-12,4
Απολήψεις από ΕΕ	246	183	183	231	-25,6	0,0	26,2
Μη τακτικά έσοδα	1.820	3.626	3.670	2.847	99,2	1,2	-22,4
Άδειες & Δικαιώματα	15	86	474	577	473,3	451,2	21,7
Λοιπά	2.237	3.010	3.334	3.056	34,6	10,7	-8,2
4. Έσοδα ΠΔΕ	3.601	4.665	5.131	4.732	29,5	10,05	-7,8

Πηγή: Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού 2015, Υπουργείο Οικονομικών, Νοέμβριος 2014

Τα αναμενόμενα υψηλά έσοδα από τους φόρους ΠΟΕ στηρίζονται στην προσδοκώμενη ανταπόκριση των φορολογουμένων στη ρύθμιση εξόφλησης των οφειλών σε 100 δόσεις. Καθώς η σχετική προθεσμία λήγει στις 31 Μαρτίου 2015 δεν είναι δυνατόν να αξιολογηθεί αυτή η πρόβλεψη. Η αύξηση των εσόδων από το ΦΠΑ προϋποθέτει την αύξηση του ΑΕΠ (κατά 2,9%) και την κατάργηση των χαμηλότερων συντελεστών, κάτι που δεν έχει πραγματοποιηθεί έως σήμερα. Η εκτίμηση για αύξηση των εσόδων από το ΕΝΦΙΑ και των άλλων φόρων στην περιουσία κατά 2,3% δεν έχει λάβει υπόψη την πρόσφατη απόφαση του Συμβουλίου της Επικρατείας για αναπροσαρμογή εντός έξι μηνών των αντικειμενικών τιμών (μείωση) στα επίπεδα της αγοράς. Αν και η βεβαίωση του ΕΝΦΙΑ γίνεται τον Ιανουάριο, οι άλλοι φόροι (κληρονομιών, δωρεών κλπ) θα επηρεασθούν κατά τι.

Σημειώνεται, τέλος, ότι τα έσοδα του 2015 θα επηρεασθούν σημαντικά εάν τα SMP's του 2014 εισπραχθούν και καταχωρηθούν ως έσοδα του 2015, όταν θα ολοκληρωθεί η αξιολόγηση από την Τρόικα.

Όσον αφορά τις δαπάνες του ΤΠ, αυτές αναμένεται να σημειώσουν οριακή αύξηση 0,1% έναντι του 2014. Θα είναι επίσης αυξημένες κατά €251 εκατ. έναντι των προβλέψεων του ΜΠΔΣ 2015-2018. Στις δαπάνες του 2015 έχουν συμπεριληφθεί: α) η καταβολή αυξημένων αποδοχών στα στελέχη των ενόπλων Δυνάμεων και των Σωμάτων Ασφαλείας (εν ενεργεία & συνταξιούχους) και β) η καταβολή

αναδρομικών (λόγω των περικοπών που είχαν γίνει από τον Ιούλιο του 2012) σε δικαστικούς και ένστολους (βλ. Πίνακα 2.13).

Όμως, οι πρωτογενείς δαπάνες (συμπεριλαμβανομένων των εξοπλιστικών προγραμμάτων, των καταπτώσεων εγγυήσεων και των προμηθειών ΕFSF), προϋπολογίζεται να είναι μειωμένες κατά 0,3% (-€136 εκατ.). Αντίθετα, οι δαπάνες για τόκους θα αυξηθούν κατά 3,5% και θα διαμορφωθούν στα €5,9 δισεκ.

Από τις πρωτογενείς δαπάνες, ιδιαίτερα συγκρατημένες προϋπολογίζονται οι καταναλωτικές δαπάνες (-18,0%) και οι αποδιδόμενοι πόροι. Στη δεύτερη περίπτωση η μείωση οφείλεται στην κατάργηση της απόδοσης στον ΟΓΑ, η οποία αντικαθίσταται με αύξηση της επιχορήγησης του ΟΓΑ. Οι δαπάνες για μισθούς και συντάξεις είναι αυξημένες κατά 1,0% γιατί περιλαμβάνουν τις μεταβολές, κατόπιν δικαστικών αποφάσεων, στις αποδοχές ένστολων και δικαστικών που προαναφέρθηκαν. Τέλος, μεγάλη άνοδο (17,5%) παρουσιάζουν οι λοιπές δαπάνες λόγω αυξημένων πληρωμών για εξοπλιστικά προγράμματα και για καταπτώσεις εγγυήσεων φορέων εκτός και εντός γενικής κυβέρνησης.

Προϋπολογισμός Δημόσιων Επενδύσεων

Το 2015 προβλέπεται μείωση των δαπανών του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων κατά €400 εκατ. ή 5,9% έναντι του 2014. Πρόκειται για αρνητική εξέλιξη η οποία δεν βοηθά στην τάχεια ανάκαμψη της οικονομίας που χρειάζεται. Ισόποση μείωση (-€399 εκατ.)

προβλέπεται να παρουσιάσουν και τα απολήψεων από τα διαρθρωτικά Ταμεία έσοδα του ΠΔΕ, λόγω μειωμένων της ΕΕ.

Πίνακας 2.13
 Δαπάνες Κρατικού Προϋπολογισμού
 (εκατ. ευρώ)

Κατηγορία δαπάνης	2012	2013	2014 Εκτιμήσεις	2015 Προϋπολογ.	% Μεταβολή		
					13/12	14/13	15/14
1. Δαπάνες Κ Π	67.612	58.456	56.041	55.705	-13,5	-4,1	-0,6
2. Δαπάνες Τ Π	61.498	51.806	49.241	49.305	-15,8	-5,0	0,1
Τόκοι	12.224	6.044	5.700	5.900	-50,6	-5,7	3,50
Πρωτογενείς Δαπάνες	49.274	45.762	43.541	43.405	-7,1	-4,9	-0,3
Αποδοχές & Συντάξεις	20.292	18.379	18.542	18.733	-9,4	0,9	1,0
Κοινωνικές δαπάνες	18.329	17.042	15.103	15.097	-7,0	-11,4	-0,4
Καταναλωτικές δαπάνες	2.337	1.932	2.175	1.784	-17,3	12,6	-18,0
Λοιπές Δαπάνες*	2.721	2.462	2.001	2.352	-9,5	-18,7	17,5
Αποδιδόμενοι Πόροι	5.595	5.947	5.358	4.439	6,3	-9,9	-17,2
Αποθεματικό	-	-	362	1.000	-	-	-
3. Δαπάνες Π.Δ.Ε.	6.114	6.650	6.800	6.400	8,8	2,3	-5,9

Πηγή: Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού 2015, Υπουργείο Οικονομικών, Νοέμβριος 2014

*Περιλαμβάνει εξόφληση χρεών νοσοκομείων, εξοπλιστικές δαπάνες, πληρωμές εγγυήσεων κλπ.

3. ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

3.1 Μακροοικονομικές Εξελίξεις

Πρόσφατες μακροοικονομικές εξελίξεις στην Ελλάδα

Σημαντική άνοδος του ΑΕΠ κατά 1,6% σημειώθηκε στο τρίτο τρίμηνο του 2014, σύμφωνα με τα πλέον πρόσφατα, αναθεωρημένα βάσει της μεθοδολογίας ESA 2010, στοιχεία Εθνικών Λογαριασμών της ΕΛ.ΣΤΑΤ., έναντι ύφεσης 3,5% την αντίστοιχη περίοδο του 2013⁵. Από τα αναθεωρημένα στοιχεία των Εθνικών Λογαριασμών προκύπτει ότι η ελληνική οικονομία βρίσκεται σε ανάκαμψη από το δεύτερο τρίμηνο του 2014. Στη συγκεκριμένη περίοδο το ΑΕΠ αυξήθηκε οριακά, κατά 0,4%, έναντι εκτίμησης με την προηγούμενη μεθοδολογία για μικρή πτώση (0,3%). **Στο σύνολο του πρώτου εννιαμήνου του 2014 το ΑΕΠ ήταν 0,6% υψηλότερο σε σύγκριση με το ίδιο χρονικό διάστημα του 2013, κατά το οποίο υποχώρησε κατά 4,3%**. Το πολύ αυξημένο διεθνές τουριστικό ρεύμα κατά τους καλοκαιρινούς μήνες, οδήγησε στην ευρύτερη άνοδο των εξαγωγών υπηρεσιών από την περίοδο των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004 και αποτέλεσε το βασικό παράγοντα αύξησης του ΑΕΠ. Η εξασθένιση της εαρινής εκλογικής αβεβαιότητας σε συνδυασμό με τη διατήρηση της ανεργίας σε πτωτική τροχιά για δεύτερο τρίμηνο, είχαν ως

αποτέλεσμα την αισθητή διεύρυνση της κατανάλωσης των νοικοκυριών στο τρίτο τρίμηνο, που ήταν η μεγαλύτερη από το δεύτερο τρίμηνο του 2008, όταν ξεκίνησε η ύφεση στην Ελλάδα. Μικρές περικοπές πραγματοποιήθηκαν στο έτερο σκέλος των εγχώριας καταναλωτικής δαπάνης, τη δημόσια κατανάλωση.

Στον αντίποδα, η συρρίκνωση των επενδύσεων συνεχίστηκε, παρουσιάζοντας έντονη κλιμάκωση και φθάνοντας στην έκταση του πρώτου τριμήνου. Ωστόσο, σε αντίθεση με τα προηγούμενα τρίμηνα και έτη, η πτώση τους προήλθε αποκλειστικά από τον περιορισμό των αποθεμάτων. Τη βελτίωση του ισοζυγίου του εξωτερικού τομέα και κατ' επέκταση την αύξηση του ΑΕΠ μετρίασε η συνέχιση της ανόδου των εισαγωγών για τρίτο τρίμηνο, ηπιότερα από ότι στο τρίμηνο Απριλίου – Ιουνίου.

Αναλυτικά σε ότι αφορά τις τάσεις στις επιμέρους συνιστώσες του ΑΕΠ στο πρώτο εννιαμήνο του 2014, η **συνολική εγχώρια κατανάλωση ανήλθε κατά 1,2%, για πρώτη φορά από το 2008, εξαιτίας της διεύρυνσης των καταναλωτικών εξόδων των νοικοκυριών, έναντι κάμψης κατά 4,2% πριν ένα χρόνο**. Σταθεροποιητικές τάσεις επικράτησαν στη δημόσια κατανάλωση (+0,1%), παρά τη μείωσή της κατά 2,4% στο τρίτο τρίμηνο, ωστόσο στο ίδιο χρονικό διάστημα του 2013 περιοριζόταν κατά 7,7%. Η ανοδική τάση της κατανάλωσης των νοικοκυριών κλιμακώνεται μεταξύ των τριμήνων του έτους, φθάνοντας το 3,1% τους

⁵ Όλες οι μεταβολές των στοιχείων στην τρέχουσα υπο-ενότητα είναι σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο ένα έτος νωρίτερα. Στα στοιχεία Εθνικών Λογαριασμών αφορούν σε εποχικά διορθωμένα στοιχεία, σε τιμές έτους 2010.

καλοκαιρινούς μήνες, με αποτέλεσμα στο σύνολο του αρχικού εννιαμήνου να είναι 1,5% υψηλότερη από ότι το 2013, όταν περιοριζόταν κατά 3,3%.

Η διεύρυνση της μείωσης των επενδύσεων στο τρίτο τρίμηνο του 2014 στο 17,7%, από 4,3% στο προηγούμενο, διαμόρφωσε την πτώση τους στην περίοδο Ιανουαρίου – Σεπτεμβρίου υψηλότερα από ότι ένα χρόνο πριν, στο 13,6% έναντι 9,8%. Ωστόσο η υποχώρηση του σχηματισμού παγίου κεφαλαίου ήταν σαφώς μικρότερης έκτασης σε σύγκριση με το 2013, της τάξης του 3,3%, αντί 9,6%, γεγονός που συνεπάγεται ότι, σε αντίθεση με τα προηγούμενα χρόνια, η μείωση των επενδύσεων προέρχεται κυρίως από αποθεματοποίηση. Στο τρίτο τρίμηνο σημειώθηκε μικρή διεύρυνση των επενδύσεων παγίου κεφαλαίου (1,0%), παρά τη συνέχιση της εκτεταμένης πτώσης της κατασκευής κατοικιών, για πρώτη φορά από το πρώτο τρίμηνο του 2008.

Μεταξύ των βασικών κατηγοριών παγίου κεφαλαίου, **σε πτωτική τροχιά παρέμεινε το τρίτο τρίμηνο μόνο η κατασκευή κατοικιών, με έκταση παραπλήσια με αυτή των προηγούμενων τριμήνων. Ακολούθως, στο εννιάμηνο Ιανουαρίου – Σεπτεμβρίου του 2014, η κατασκευή κατοικιών περιορίστηκε κατά το ήμισυ (-51%), πολύ περισσότερο από ότι το 2013 (-28,5%).** Δεν σημειώθηκε υποχώρηση στις υπόλοιπες κατηγορίες παγίου κεφαλαίου, με τη μεγαλύτερη άνοδο να σημειώνεται στον εξοπλισμό μεταφορών, με σχεδόν σταθερό ρυθμό από τις αρχές

του έτους (+24,4%), διατηρώντας τη θέση που κατείχαν οι επενδύσεις αυτού του είδους ένα χρόνο νωρίτερα, με μικρότερη έκτασης αύξηση (+14,9%). Η διατήρησή τους σε τροχιά άνοδου την τελευταία διετία οφείλεται σε σημαντικό βαθμό στις ενισχυμένες αγορές αυτοκινήτων τα οποία κατόπιν διατίθενται προς ενοικίαση σε περιοχές με υψηλή τουριστική κίνηση. Σε αντίθεση με τις κατασκευές κατοικιών, οι λοιπές κατασκευές αυξήθηκαν κατά 14,1%, εξέλιξη η οποία σχετίζεται με την αναθέρμανση της δραστηριότητας στα δημόσια έργα, όπως προκύπτει από την ταχεία άνοδο του δείκτη έργων πολιτικού μηχανικού της ΕΛ.ΣΤΑΤ. (+137% στο γ' τρίμηνο, +41,7% στο προηγούμενο). Ηπιότερη αύξηση παρουσίασαν οι επενδύσεις σε αγροτικά προϊόντα (+4,3%), μετά όμως την εκτεταμένη διεύρυνσή τους το 2013 (+45,7%). Σταθεροποιητικές τάσεις επικράτησαν συνολικά στο αρχικό εννιάμηνο του 2014 στα μεταλλικά προϊόντα-μηχανήματα (+0,3%) και στα άλλα προϊόντα (0,2%). Επισημαίνεται ότι η τάση στις δύο κατηγορίες είναι διαφορετική. Στα μεταλλικά προϊόντα-μηχανήματα, η σημαντική πτώση στις αρχές του 2014 (-13,4%) έχει σταδιακά εξελιχθεί σε ισχυρή άνοδο (+12,7%), ενώ στα λοιπά προϊόντα την ήπια αύξηση στο πρώτο τρίμηνο (+3,6%) ακολούθησαν σταθεροποιητικές και κατόπιν πτωτικές τάσεις, ίδιας έντασης με την προηγούμενη αύξηση (-3,7%).

Η υψηλή αύξηση των εξαγωγών συνεχίστηκε με παραπλήσιο στα προηγούμενα τρίμηνα του 2014 ρυθμό στην περίοδο Ιουλίου – Σεπτεμβρίου (8,6%), χάρη στην άνοδο των

εξαγωγών υπηρεσιών, με αποτέλεσμα να διαμορφωθεί στο πρώτο εννιάμηνο του έτους στο 8,4%, ενώ το 2013 δεν ξεπερνούσε το 2,9%. Η διεύρυνση των εξαγωγών υπηρεσιών εξακολούθησε να επιταχύνεται, φθάνοντας στο τρίτο τρίμηνο -για πρώτη φορά από το τελευταίο τρίμηνο του 2004- το 16,4%. Στο σύνολο του αρχικού εννιαμήνου οι εξαγωγές υπηρεσιών ανήλθαν κατά 13,9%, σε αντίθεση με τη μικρή πτώση κατά 1% που παρουσίασαν στο προηγούμενο έτος. Σε ότι αφορά τις εξαγωγές αγαθών, η άνοδος τους επίσης συνεχίστηκε στο τρίτο τρίμηνο (+1,7%), όμως επιβραδύνεται συνεχώς από το πρώτο τρίμηνο του 2014 και διαμορφώθηκε στο 3,5% στο χρονικό διάστημα Ιανουαρίου – Σεπτεμβρίου, από 6,0% το 2013. **Το άθροισμα εξαγωγών αγαθών και υπηρεσιών στο αρχικό εννιάμηνο του 2014 διαμορφώθηκε στα €42,2 δισεκ. και ήταν το υψηλότερο από το 2009 και το δεύτερο υψηλότερο από το 2000.**

Η άνοδος των εισαγωγών, αν και ήταν ηπιότερη στο τρίτο τρίμηνο του 2014 από ότι στο προηγούμενο (2,9% έναντι 8,2%), συνεχίζεται από την αρχή του έτους, για πρώτη φορά από το 2008. Οι εισαγωγές ήταν 3,8% υψηλότερες στην περίοδο Ιανουαρίου - Σεπτεμβρίου, έναντι υποχώρησης κατά 1,6% πριν ένα χρόνο. Οι εισαγωγές αγαθών αυξήθηκαν κατά 5,0% τους μήνες Ιούλιο έως Σεπτέμβριο, αντιθέτως οι εισαγωγές υπηρεσιών υποχώρησαν, για πρώτη φορά από σε τρίμηνο του 2014 (-6,5%). Στο αρχικό εννιάμηνο οι εισαγωγές αγαθών ήταν 4,4% υψηλότερες από ότι πριν ένα χρόνο,

αύξηση μεγαλύτερη από το 2008. Οι εισαγωγές υπηρεσιών διευρύνθηκαν λιγότερο, κατά 1,4%, όμως κατόπιν πτώσης 10,4% στο αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2013. Η συνεχής, επιταχυνόμενη αύξηση των εισαγωγών αγαθών μεταξύ των τριμήνων του 2014, παράλληλα με τη διεύρυνση της ανόδου της ιδιωτικής κατανάλωσης, αντανakλά τη μη επίτευξη κατά τα τελευταία χρόνια της υποκατάστασης εισαγωγών με εγχωρίως παραγόμενα προϊόντα. **Η ευρύτερη αύξηση των εξαγωγών σε σχέση με αυτή των εισαγωγών, περιόρισε το έλλειμμα του εξωτερικού τομέα στο πρώτο εννιάμηνο του 2014 κατά 46,5% σε σύγκριση με την αντίστοιχη περίοδο του περασμένου έτους, στα €1,9 δισεκ. (1,4% του ΑΕΠ), από €3,6 δισεκ. (2,6% του ΑΕΠ).**

Προσεγγίζοντας το ΑΕΠ την πλευρά της παραγωγής, η **εγχώρια ακαθάριστη προστιθέμενη αξία ήταν 0,7% υψηλότερη στο πρώτο εννιάμηνο του 2014, έναντι μείωσης κατά 3,9% πριν ένα χρόνο. Πάρα ταύτα, στους περισσότερους βασικούς τομείς συνεχίζεται η ύφεση. Ο Κατασκευαστικός κλάδος παρουσίασε και στο τρίτο τρίμηνο τη μεγαλύτερη κάμψη προϊόντος από όλους τους βασικούς τομείς (-9,6%), σαφώς ηπιότερη από ότι στο δεύτερο τρίμηνο (-20,5%), αντανakλώντας αφενός τη νέα εκτεταμένη συρρίκνωση της κατασκευής κατοικιών, αφετέρου την τόνωση της δραστηριότητας στα δημόσια έργα. Ακολούθως, η μείωση της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας παραγωγής ήταν της**

τάξης του 13,5% στο εννιάμηνο Ιανουαρίου – Σεπτεμβρίου, έναντι πτώσης 19,9% στο ίδιο χρονικό διάστημα του 2013. Οι Επαγγελματικές - επιστημονικές - τεχνικές - διοικητικές δραστηριότητες παρέμειναν ο κλάδος με τη δεύτερη μεγαλύτερη ύφεση, όπως και το 2013, με έκταση παρόμοια με αυτή κατά την προηγούμενη χρονιά (-8,0% από -8,6%). Οι Χρηματοπιστωτικές-ασφαλιστικές δραστηριότητες περιορίστηκαν κατά 5,9%, ελαφρώς λιγότερο από ότι ένα χρόνο νωρίτερα (6,6%). Επισημαίνεται ότι η κάμψη τους κλιμακώθηκε σε μικρό βαθμό στο τρίτο τρίμηνο, ξεπερνώντας αυτή στις Επαγγελματικές - επιστημονικές - τεχνικές - διοικητικές δραστηριότητες. Μείωση ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας κατά το αρχικό εννιάμηνο του 2014 στην περιοχή του 2,0% σημειώθηκε στην Ενημέρωση-επικοινωνία (-2,2%), στις Τέχνες-διασκέδαση-ψυχαγωγία (-2,0%) και στη Βιομηχανία. Η φετινή πτωτική τάση σταδιακά κλιμακώνεται στους δύο πρώτους τομείς στη διάρκεια του 2014, σε αντίθεση με την άνοδο προϊόντος που είχαν παρουσιάσει την προηγούμενη χρονιά (+2,4% και +3,3% αντίστοιχα). Η παραγωγή στη Βιομηχανία μεν ξεκίνησε να φθίνει από το δεύτερο τρίμηνο, δε υποχωρεί αρκετά λιγότερο στα τρία πρώτα τρίμηνα του 2014 από ότι το 2013 (-6,9%). Η χαμηλότερη πτώση έλαβε χώρα στη Γεωργία – δασοκομία – αλιεία (-1,4%, από -7,7% ένα χρόνο νωρίτερα).

Μεταξύ των τομέων με ενίσχυση της δραστηριότητας, η υψηλότερη αύξηση σημειώθηκε στο Χονδρικό-λιανικό εμπόριο, Επισκευές οχημάτων-μοτοσικλετών και

Υπηρεσιών παροχής καταλύματος – εστίασης (+5,9%), διαδεχόμενη την υποχώρηση προϊόντος κατά 3,3% το 2013. Η ανοδική τάση ενισχύεται συνεχώς μεταξύ των τριών πρώτων τριμήνων του 2014, φθάνοντας το 7,5% στο τελευταίο, γεγονός που οφείλεται στη σημαντική ενίσχυση του διεθνούς τουρισμού. Ηπιότερη ήταν η αύξηση του προϊόντος του Δημόσιου τομέα, της τάξης του 2,0%, έναντι υποχώρησης κατά 6,3% Μικρή άνοδος σημειώθηκε, όπως ένα χρόνο νωρίτερα, στη Διαχείριση ακίνητης περιουσίας (0,3%, έναντι 0,7%).

Η υποχώρηση της ανεργίας για δεύτερο τρίμηνο κατά την περίοδο Ιουλίου – Σεπτεμβρίου πέρυσι, στο 25,5%, έναντι 27,2% στο αντίστοιχο τρίμηνο του 2013 και 1,1 ποσοστιαίες μονάδες χαμηλότερα από ότι το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο, σχετίζεται στενά με τους τομείς στους οποίους ενισχύθηκε το ίδιο χρονικό διάστημα το προϊόν. Από τις 109 χιλ. περισσότερες θέσεις εργασίας σε σύγκριση με το γ' τρίμ. 2013 στους κλάδους στους οποίους αυξήθηκε η απασχόληση το περασμένο καλοκαίρι, οι 51,0 χιλ. θέσεις δημιουργήθηκαν στον κλάδο Παροχής υπηρεσιών καταλύματος και εστίασης. Στις Χρηματοπιστωτικές-ασφαλιστικές δραστηριότητες, έλαβε χώρα η ευρύτερη μείωση, κατά 20,7 χιλ. άτομα. Από την άλλη πλευρά, 25,3 χιλ. θέσεις εργασίας δημιουργήθηκαν σε σύγκριση με το 2013 στις Διοικητικές – Υποστηρικτικές Δραστηριότητες, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονται οι υπηρεσίες του ευρύτερου δημόσιου τομέα. Η συγκεκριμένη άνοδος ήταν η δεύτερη

μεγαλύτερη σε κλαδικό επίπεδο και εκτιμάται ότι αντανakλά, μεταξύ άλλων, την απασχόληση που δημιούργησαν τα προγράμματα εργασίας κοινωφελούς χαρακτήρα του ΟΑΕΔ. Στον αντίποδα, τις Χρηματοπιστωτικές Υπηρεσίες σε πτώση ακολούθησαν οι κλάδοι Δημόσιας Διοίκησης, Άμυνας – Υποχρεωτικής Κοινωνικής Ασφάλισης (-13,2 χιλ.) και Γεωργίας – Δασοκομίας – Αλιείας (-5,2 χιλ.).

Η σημαντική αύξηση των καταναλωτικών δαπανών των νοικοκυριών, αλλά και της διεθνούς τουριστικής ζήτησης στο τρίτο τρίμηνο του 2014, επιβράδυναν σημαντικά την υποχώρηση του Γενικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο, στο 0,6% από 1,5%. Η πτώση του ήταν μικρότερη και της αντίστοιχης το 2013 (-1,0%). Ο σαφώς ηπιότερος αποπληθωρισμός έλαβε χώρα παρά τη μείωση της τιμής των καυσίμων και των κομίστρων στα μέσα μαζικής μεταφοράς στην Αθήνα από τον Σεπτέμβριο. Στην αποκλιμάκωση του αποπληθωρισμού συνέβαλαν και οι υψηλότερες κατά παραπάνω από 3,0% τιμές στην Υγεία, λόγω της αύξησης της συμμετοχής των καταναλωτών στις λιανικές τιμές των φαρμάκων. Στο σύνολο του πρώτου εννιαμήνου του 2014 σημειώθηκε αποπληθωρισμός 1,1%, έναντι υποχώρησης τιμών κατά 0,5% στην ίδια περίοδο του 2013.

Ανακεφαλαιώνοντας, η άρση στο τρίτο τρίμηνο της εκλογικής αβεβαιότητας που επικρατούσε στο δεύτερο τρίμηνο, βελτίωσε το οικονομικό κλίμα, επικουρούμενη από την επιβεβαίωση του πρωτογενούς πλεονάσματος από τη

Eurostat και την εκκίνηση της επιστροφής μέρους του σε ορισμένες κοινωνικές ομάδες και σε τμήματα των εργαζομένων στο δημόσιο τομέα. Ακολούθως, η κατανάλωση των νοικοκυριών ενισχύθηκε σημαντικά. Η –αναμενόμενη– συνέχιση της αύξησης της διεθνούς τουριστικής κίνησης για δεύτερο καλοκαίρι, είχε υψηλό θετικό αντίκτυπο στις εξαγωγές υπηρεσιών. Οι δευτερεύουσες θετικές επιδράσεις αυτών εξελίξεων στο ΑΕΠ εκδηλώθηκαν μέσω της διεύρυνσης της απασχόλησης, συμβάλλοντας στην ανάπτυξη της τάξης του 1,6% που σημειώθηκε στο τρίτο τρίμηνο.

Μεσοπρόθεσμες προοπτικές

Οι τάσεις στην ελληνική οικονομία το τελευταίο τρίμηνο του 2014 εκτιμάται ότι διαμορφώθηκαν ως επί το πλείστον, πρώτον, από τη συνέχιση της υψηλής διεθνούς τουριστικής κίνησης μέχρι το μέσον του, δεύτερον, από τη σταδιακή επανάκαμψη από τα τέλη Νοεμβρίου, με τη συζήτηση στη Βουλή για τον Προϋπολογισμό του 2015, της αβεβαιότητας για τις πολιτικοοικονομικές εξελίξεις. Σύμφωνα με τα πλέον πρόσφατα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, οι διεθνείς τουριστικές αφίξεις ήταν τον περασμένο Οκτώβριο 18,9% υψηλότερες σε σύγκριση με τον ίδιο μήνα του 2013, διεύρυνση λίγο μικρότερη εκείνης στο γ' τρίμηνο (+25,5%)⁶.

⁶ Όλες οι μεταβολές των στοιχείων στην τρέχουσα υπό-ενοότητα είναι σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο ένα έτος νωρίτερα.

Πίνακας 3.1

Εξέλιξη βασικών μακροοικονομικών μεγεθών–Εθνικοί Λογαριασμοί (εποχικά διορθωμένα στοιχεία, σταθερές τιμές 2010)

Τρίμηνο	ΑΕΠ		Τελική Κατανάλωση		Επενδύσεις		Εξαγωγές		Εισαγωγές	
	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής	εκατ. €	Ετήσιος ρυθμός μεταβολής
2000	189.862	4,0%	164.523	3,2%	43.612	9,6%	42.916	22,2%	61.865	19,0%
2001	196.957	3,7%	171.457	4,2%	44.344	1,7%	43.156	0,6%	62.590	1,2%
2002	203.186	3,2%	178.732	4,2%	44.471	0,3%	40.002	-7,3%	60.448	-3,4%
2003	216.673	6,6%	186.407	4,3%	53.397	20,1%	39.712	-0,7%	63.973	5,8%
2004	227.404	5,0%	194.403	4,3%	53.395	0,0%	47.066	18,5%	68.513	7,1%
2005	229.430	0,9%	203.243	4,5%	45.365	-15,0%	48.651	3,4%	68.055	-0,7%
2006	242.772	5,8%	210.384	3,5%	57.712	27,2%	51.188	5,2%	77.372	13,7%
2007	251.360	3,5%	218.637	3,9%	63.975	10,9%	56.611	10,6%	89.069	15,1%
2008	250.243	-0,4%	222.534	1,8%	59.484	-7,0%	58.592	3,5%	91.347	2,6%
2009	239.245	-4,4%	221.619	-0,4%	42.989	-27,7%	47.772	-18,5%	73.412	-19,6%
α' 2010	58.980	0,3%	54.249	-1,4%	10.140	5,3%	12.477	-0,6%	18.705	2,8%
β' 2010	57.369	-4,9%	52.907	-4,5%	9.710	-6,3%	12.623	4,4%	17.366	-4,0%
γ' 2010	55.425	-7,7%	50.654	-9,8%	9.629	-8,4%	11.925	1,7%	16.684	-8,9%
δ' 2010	54.615	-9,0%	49.676	-9,7%	8.960	-28,5%	12.818	12,1%	16.502	-11,5%
2010	226.390	-5,3%	207.485	-6,4%	38.439	-10,7%	49.842	4,3%	69.256	-5,5%
α' 2011	53.121	-9,9%	48.015	-11,5%	9.619	-5,1%	12.462	-0,1%	16.575	-11,4%
β' 2011	52.314	-8,8%	47.407	-10,4%	8.399	-13,5%	12.557	-0,5%	16.325	-6,0%
γ' 2011	51.212	-7,6%	46.875	-7,5%	7.501	-22,1%	12.569	5,4%	15.878	-4,8%
δ' 2011	49.670	-9,1%	45.062	-9,3%	6.575	-26,6%	12.752	-0,5%	15.078	-8,6%
2011*	206.316	-8,9%	187.359	-9,7%	32.094	-16,5%	50.341	1,0%	63.857	-7,8%
α' 2012	49.166	-7,4%	44.881	-6,5%	6.651	-30,8%	12.686	1,8%	14.757	-11,0%
β' 2012	48.307	-7,7%	43.606	-8,0%	6.501	-22,6%	12.374	-1,5%	14.301	-12,4%
γ' 2012	47.840	-6,6%	42.933	-8,4%	5.415	-27,8%	12.720	1,2%	14.086	-11,3%
δ' 2012	47.346	-4,7%	42.363	-6,0%	6.830	3,9%	13.046	2,3%	14.709	-2,4%
2012*	192.659	-6,6%	173.783	-7,2%	25.398	-20,9%	50.825	1,0%	57.853	-9,4%
α' 2013	46.503	-5,4%	42.049	-6,3%	6.146	-7,6%	12.722	0,3%	14.279	-3,2%
β' 2013	46.340	-4,1%	42.005	-3,7%	5.208	-19,9%	12.945	4,6%	13.917	-2,7%
γ' 2013	46.155	-3,5%	41.869	-2,5%	5.394	-0,4%	13.222	3,9%	14.279	1,4%
δ' 2013	45.994	-2,9%	42.462	0,2%	4.467	-34,6%	12.709	-2,6%	13.725	-6,7%
2013*	184.993	-4,0%	168.384	-3,1%	21.214	-16,5%	51.598	1,5%	56.200	-2,9%
α' 2014	46.374	-0,3%	42.248	0,5%	5.052	-17,8%	13.669	7,4%	14.319	0,3%
β' 2014	46.540	0,4%	42.490	1,2%	4.986	-4,3%	14.122	9,1%	15.064	8,2%
γ' 2014	46.889	1,6%	42.727	2,0%	4.439	-17,7%	14.360	8,6%	14.687	2,9%

* προσωρινά στοιχεία

Πηγή: Τριμηνιαίοι Εθνικοί Λογαριασμοί, Δεκεμβριος 2014, ΕΛ.ΣΤΑΤ.

Οι πολύ υψηλότερες διεθνείς αφίξεις και τον Οκτώβριο προκάλεσαν αύξηση των ταξιδιωτικών εισπράξεων κατά 4,6% και οριακή διεύρυνση του ταξιδιωτικού

πλεονάσματος (+0,4%), καθώς συνέχισαν να ανέρχονται και οι ταξιδιωτικές πληρωμές κατοίκων της χώρας. Η παρατεταμένη τουριστική περίοδος, εκτός

της άμεσης θετικής επίδρασης στο ΑΕΠ μέσω των εξαγωγών υπηρεσιών, θα διατηρήσει για κάποιο χρονικό διάστημα του τέταρτου τριμήνου πολλές από τις εποχικές θέσεις εργασίας που δημιουργήθηκαν τους καλοκαιρινούς μήνες, συγκρατώντας με αυτό τον τρόπο την άνοδο της ανεργίας και συνεχίζοντας να δημιουργεί εισοδήματα.

Σε ότι αφορά τα τεκταινόμενα σε πολιτικό επίπεδο, η ανησυχία για αυτά εγχωρίως και διεθνώς, έγινε έντονη στις αρχές Δεκεμβρίου, λόγω της νωρίτερης από ό τι αναμενόταν εκκίνησης της διαδικασίας για την εκλογή Προέδρου της Δημοκρατίας, η οποία τελικά απέβη άκαρπη, οδηγώντας σε προκήρυξη πρόωρων βουλευτικών εκλογών στα τέλη του μήνα. Εν αναμονή εξελίξεων και σε αναβολή λήψης αποφάσεων στην περασμένη περίοδο Οκτωβρίου - Δεκεμβρίου οδήγησε τις οικονομικές μονάδες (νοικοκυριά, επιχειρήσεις) η –για άλλη μια φορά– παρατεταμένη αξιολόγηση του προγράμματος δημοσιονομικής προσαρμογής, η οποία δεν περατώθηκε, καθώς κατέληξε στις αρχές Δεκεμβρίου σε χορήγηση από την ΕΕ παράτασης έως τα τέλη Φεβρουαρίου του τρέχοντος έτους για την ολοκλήρωσή της. Όπως στο παρελθόν, συνοδεύτηκε από πλήθος εναλλακτικών σεναρίων για τη διευθέτηση της εξυπηρέτησης του ελληνικού χρέους (χρηματοδοτικό κενό), καθώς και για τα δημοσιονομικά μέτρα που απαιτούνται για την ολοκλήρωση της δημοσιονομικής προσαρμογής το 2017 (δημοσιονομικό κενό). Εκτός των παραπάνω ανασταλτικών επιδράσεων από την

πολύμηνη αξιολόγηση στην εύρυθμη λειτουργία της οικονομίας, αυτή επέδρασε ως συνήθως ανασχετικά στην πραγματοποίηση διαρθρωτικών αλλαγών σε κλάδους και δραστηριότητες, όπως επίσης και στην υλοποίηση μεταρρυθμίσεων στο δημόσιο τομέα.

Η παράταση της αξιολόγησης του προγράμματος δημοσιονομικής προσαρμογής είχε αρνητικό αντίκτυπο και στην εκτέλεση του Κρατικού Προϋπολογισμού. Καθώς η προγραμ-ματισμένη για τον Δεκέμβριο εισπραξη €1,9 δισεκ. από τις κεντρικές τράπεζες του ευρωσυστήματος, στο πλαίσιο των επιστροφών από το Securities Market Programme (SMP), είχε ως προαπαιτούμενο την ολοκλήρωση της αξιολόγησης, δεν πραγματοποιήθηκε. Αυτή η εξέλιξη, σε συνδυασμό με την υστέρηση των φορολογικών εσόδων έναντι του στόχου στα, διαμόρφωσε το σύνολο των εσόδων του Κρατικού Προϋπολογισμού πέρυσι €3,95 δισεκ. χαμηλότερα από τη σχετική εκτίμηση στον Προϋπολογισμό του 2015 και €1,7 δισεκ. λιγότερα από ότι το 2013. Σύμφωνα με τα προσωρινά στοιχεία για το σύνολο του 2014 που δημοσίευσε το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους, οι εισπράξεις από άμεσους και έμμεσους φόρους ήταν €123 εκατ. λιγότερες από ότι το 2013, έναντι αναμενόμενης αύξησης κατά € 1,01 δισεκ. στον Κρατικό Προϋπολογισμό του 2015, με τη διαφορά να οφείλεται κυρίως στις χαμηλότερες πληρωμές ΦΠΑ (-€230 εκατ.), φόρων μεταβιβάσεων κεφαλαίων (-€226 εκατ.) και φόρων πετρελαιοειδών (-€170 εκατ.).

Χαμηλότερες των εκτιμήσεων στον Προϋπολογισμό του 2015 ήταν το προηγούμενο έτος και οι δαπάνες του Κρατικού Προϋπολογισμού. Συγκεκριμένα, ήταν κατά €1,08 δισεκ. λιγότερες, με τις περικοπές σε σχέση με εκείνες το 2013 να είναι της τάξης των €3,6 δισεκ. Η περιστολή τους δεν υπεραντιστάθμισε την εκτεταμένη υστέρηση των εσόδων του Κρατικού Προϋπολογισμού, προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος για το έλλειμμα του, με αποτέλεσμα αυτό να φτάσει τα €3,6 δισεκ., €2,9 δισεκ. περισσότερα από το στόχο που είχε τεθεί. Συνεπώς, ακόμα και να πραγματοποιούνταν οι προβλεπόμενες για τα τέλη του 2014 εισπράξεις €1,9 δισεκ. από επιστροφές στο πλαίσιο του SMP, το ταμειακό έλλειμμα του Κρατικού Προϋπολογισμού (πριν τις εθνικολογιστικές προσαρμογές) θα εξακολουθούσε να υπολείπεται κατά €1 δισεκ. του στόχου για την περασμένη χρονιά.

Γεγονός το οποίο βελτίωσε την αξιοπιστία της ελληνικής οικονομίας, ενισχύοντας τις προοπτικές ανάπτυξης της φέτος, αποτέλεσε η ανακοίνωση στα τέλη του περασμένου Οκτωβρίου των αποτελεσμάτων των stress tests που διενέργησε η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα για τις 130 μεγαλύτερες τράπεζες της Ευρωζώνης, μεταξύ των οποίων για τις τέσσερις μεγαλύτερες τράπεζες στην Ελλάδα. Τα αποτελέσματά τους ανέδειξαν την κεφαλαιακή επάρκειά τους, εξέλιξη η οποία είχε προβλεφθεί σε προηγούμενες εκθέσεις του IOBE για την ελληνική οικονομία, εκτιμώντας ταυτόχρονα ότι θα αποτελέσει το έναυσμα σταδιακής, ήπιας

χαλάρωσης της πιστοδοτικής πολιτικής τους, για πρώτη φορά από την παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση και την ανταλλαγή ελληνικών κρατικών ομολόγων που έλαβε χώρα τον Απρίλιο του 2012. Ήδη το δίμηνο Οκτωβρίου-Νοεμβρίου ο ρυθμός πιστωτικής συρρίκνωσης προς τις επιχειρήσεις επιβραδύνθηκε κατά μια ποσοστιαία μονάδα σε σύγκριση με τους αμέσως προηγούμενους μήνες, στην περιοχή του 3,6%-3,8%. Σταθερή είναι η μείωση των χορηγήσεων προς τα νοικοκυριά (-3,0%). Δεν σημειώθηκε στο μήνα μετά την ανακοίνωση των αποτελεσμάτων των stress tests, για το οποίο υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία χορηγήσεων, αποκλιμάκωση των επιτοκίων. Στους επόμενους μήνες, υπό την προϋπόθεση ότι στις πολιτικές επιλογές του νέου κυβερνητικού ανασχηματισμού θα παραμείνουν η βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών και η πραγματοποίηση των αναγκαίων μεταρρυθμίσεων, που διασφαλίζουν τη διεθνή αναγνώριση της ελληνικής οικονομίας, αναμένεται μεταστροφή της τάσης στις πιστώσεις σε αυξητική, με σαφώς πιο ευνοϊκούς όρους για τους δανειζόμενους σε σχέση με αυτούς της περιόδου 2009-2014. Ήδη ορισμένες από τις μεγαλύτερες τράπεζες έχουν δημοσιοποιήσει την πρόθεσή τους να διευρύνουν σημαντικά φέτος τις πιστώσεις τους σε σύγκριση με πέρυσι. Εφόσον οι συνθήκες επιτρέψουν την υλοποίησή της, αναμένεται μεταστροφή της πτωτικής τάσης στο σχηματισμό παγίου κεφαλαίου το 2015, για πρώτη φορά από το 2008.

Στην ενίσχυση των επενδύσεων κατά το τρέχον έτος, εφόσον δεν υπάρξουν έντονες πολιτικοοικονομικές αναταράξεις, συντείνουν τα στοιχεία για την τάση σε ορισμένες κατηγορίες επενδύσεων κατά τους τελευταίους μήνες του 2014, αλλά και νωρίτερα. Συγκεκριμένα, η μέση πτώση του όγκου της οικοδομικής δραστηριότητας στο τρίμηνο Αυγούστου-Οκτωβρίου περιορίστηκε στην περιοχή του 2,5%, όταν το αμέσως προηγούμενο δίμηνο ξεπερνούσε το 30% και τον Μάιο ήταν της τάξης του 10%. Μάλιστα, ο όγκος των οικοδομικών έργων αυξήθηκε τον περασμένο Σεπτέμβριο κατά 6,7%. Επιπλέον, επισημαίνεται ότι στους μήνες του συγκεκριμένου τριμήνου στους οποίους σημειώθηκε κάμψη του όγκου, η ποσοστιαία υποχώρηση του αδειών ήταν ευρύτερη, σχεδόν τριπλάσια, αντανakλώντας την εκκίνηση ορισμένων μεγάλων οικοδομικών κατασκευών. Λαμβάνοντας υπόψη το ότι οι επενδύσεις στις υπόλοιπες βασικές κατηγορίες πάγιου κεφαλαίου (μεταλλικά προϊόντα-μηχανήματα, εξοπλισμός μεταφορών, λοιπές κατασκευές) διευρύνονται ήδη από το δεύτερο τρίμηνο του 2014, εκτιμάται ότι στα τέλη του περασμένου έτους είχε διαμορφωθεί δυναμική -τουλάχιστον ήπιας- ανόδου της επενδυτικής δραστηριότητας φέτος, βεβαίως χωρίς να προεξοφλούνται τα πολιτικά τεκταινόμενα του προηγούμενου Δεκεμβρίου και τα πολλά ενδεχόμενα εξελίξεων που δρομολόγησαν για το τρέχον έτος.

Ωστόσο, το διεθνές επενδυτικό ενδιαφέρον, μετά την πρόσκαιρη αναθέρμανση των ξένων άμεσων

επενδύσεων στο δίμηνο που ακολούθησε τον Μάιο, με τις δύο εκλογικές διαδικασίες, ήταν ιδιαίτερα υποτονικό. Στο χρονικό διάστημα Αυγούστου – Οκτωβρίου σημειώθηκε ισχυρή μείωση της καθαρής εισροής ξένων άμεσων επενδύσεων, της τάξης του 67,0%. Η εξασθένιση του διεθνούς επενδυτικού ενδιαφέροντος στο σύνολο του δεύτερου εξαμήνου του 2014 είχε προβλεφθεί στην προηγούμενη τριμηνιαία έκθεση. Η ρητορική από τον Σεπτέμβριο για ολοκλήρωση του προγράμματος και αναχρηματοδότηση του δημόσιου χρέους από τις διεθνείς αγορές, λίγους μήνες μετά την επιστροφή του ελληνικού κράτους σε αυτές, σε συνδυασμό με τη συνεχή αναβολή των διαπραγματεύσεων με την τρόικα, αποτέλεσαν εστίες αβεβαιότητας για τη συνέχιση της στρατηγικής δημοσιονομικής προσαρμογής. Η χαμηλή και πέρυσι δραστηριότητα του ΤΑΙΠΕΔ, συντέινει στη μη βελτίωση του επενδυτικού κλίματος για δυνητικούς ξένους επενδυτές. Από την άλλη πλευρά, έχει πλέον διαμορφωθεί ένα σημαντικό σύνολο προς υλοποίηση ενεργειών για την αξιοποίηση της περιουσίας του ελληνικού δημοσίου, οι οποίες σε ένα δημοσιονομικό και μακροοικονομικό περιβάλλον σαφώς λιγότερο δυσσώωνο από ότι στα προηγούμενα χρόνια, μπορούν να πραγματοποιηθούν φέτος και τα προσεχή έτη με μεγαλύτερες αποδόσεις για το ελληνικό κράτος, καθώς και καλύτερους όρους ανάπτυξής τους.

Η ώθηση στην ελληνική οικονομία κατά την τελευταία διετία από τον τομέα του

Τουρισμού δεν εμφανίζει προς το παρόν σημάδια υπαναχώρησης κατά το τρέχον έτος. Από την άλλη πλευρά, τα περιθώρια διεύρυνσης της δραστηριότητάς του είναι σαφώς περιορισμένα σε σύγκριση με πριν δύο χρόνια, καθώς πολλές από τις επιχειρήσεις του τομέα έχουν πλησιάσει τα όρια της λειτουργικής τους δυναμικότητας. Σε κάθε περίπτωση, είναι δυνατό να δημιουργηθούν φέτος στον Τουρισμό, όπως και πέρυσι, πολλές χιλιάδες θέσεις εργασίας, αποτρέποντας την ανάκαμψη της ανεργίας. Τη ζήτηση τουριστικών υπηρεσιών εγχωρίως και ευρύτερα, ελληνικών εξαγωγών, από χώρες εκτός της Ευρωζώνης ευνοεί η πρωτοφανής από το 2008 υποτίμηση του ευρώ έναντι του δολαρίου. Βοηθητικό παράγοντα για τις εξαγωγές αγαθών εκτός Ευρωζώνης θα αποτελέσει η ήπια, ωστόσο υψηλότερη της περυσινής, ανάκαμψη στην Ευρωζώνη.

Πέρα από τις τάσεις σε οικονομικά μεγέθη στα τέλη του 2014 με σημαντικές επιδράσεις στο πεδίο της οικονομίας που αναλύθηκαν παραπάνω, αναμφίβολα, οι πολιτικές εξελίξεις που πυροδότησε η αδυναμία ανάδειξης Προέδρου της Δημοκρατίας από την απελθούσα βουλή, ξεκινώντας από την προκήρυξη πρόωρων εκλογών, είναι πολύ πιθανό να αποτελέσουν το βασικό προσδιοριστικό παράγοντα των κοινωνικοοικονομικών προοπτικών της Ελλάδας, όχι μόνο για το 2015, αλλά για μια σειρά ετών. Η παραμένουσα και μετά τις πολύ πρόσφατες εκλογές και την ανάδειξη νέου κυβερνητικού σχηματισμού, αβεβαιότητα ως προς τις προτεραιότητες πολιτικής και

τις τελικές επιλογές του σε σημαντικό εύρος οικονομικών θεμάτων, αποτελεί πρόσκομμα στην πραγματοποίηση μακροοικονομικών προβλέψεων, με σχετικά περιορισμένα περιθώρια αποκλίσεων. Είναι ευνόητο ότι η δημοσιονομική στρατηγική που θα καθορίσει η νέα κυβέρνηση, τα μέσα που θα χρησιμοποιήσει για την υλοποίησή της και τα αποτελέσματά της, θα επηρεάσουν καίρια τις αποφάσεις όχι μόνο των οικονομικών μονάδων εγχωρίως, αλλά και σε κάθε χώρα ως προς την Ελλάδα. Θα ληφθούν υπόψη στις αποφάσεις των κρατών για τις σχέσεις τους εφεξής με τη χώρα μας, πρωτίστως όσων είναι εταίροι της στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στις δανειστριες χώρες.

Κομβικής σημασίας για τις εξελίξεις που θα ακολουθήσουν είναι το αποτέλεσμα των διαπραγματεύσεων με τους επίσημους δανειστές της χώρας. Ανεξαρτήτως αυτού, τουλάχιστον μέχρι την ολοκλήρωσή τους η επιφυλακτικότητα εντός και εκτός Ελλάδας θα είναι υψηλή, επιδρώντας ιδιαίτερα ανασταλτικά στη λήψη οικονομικών αποφάσεων. Αυτές θα αφορούν από την υλοποίηση επενδύσεων, το ύψος της εισαγωγικής ζήτησης πρώτων υλών-τελικών προϊόντων, αλλά και της διάθεσης πραγματοποίησης εξαγωγών προς την Ελλάδα, έως το επίπεδο ζήτησης των νοικοκυριών εγχωρίως, τον προγραμματισμό διακοπών στην Ελλάδα από μη κατοίκους κ.ά. Όσο παρατείνονται οι διαπραγματεύσεις, η επιφυλακτικότητα και οι επιπτώσεις της θα κλιμακώνονται, ενδεχομένως μη γραμμικά. Από την άλλη

πλευρά, είναι αρκετά πιθανό μετά την ολοκλήρωση των διαπραγματεύσεων και εφόσον δεν έχουν μεταβληθεί άρδην ορισμένες βασικές πολιτικοοικονομικές επιλογές που έγιναν κατά τις τελευταίες δύο δεκαετίες, να διαδεχθεί στο εσωτερικό της χώρας την έντονη επιφυλακτικότητα υψηλή αισιοδοξία, με οικονομικές αποφάσεις και ενέργειες οι οποίες να αντισταθμίζουν τις επιπτώσεις της προηγούμενης αναβλητικότητας. Η υποχώρηση της διστακτικότητας διεθνώς απέναντι στην Ελλάδα θα γίνει με σαφώς μικρότερη ταχύτητα.

Οι επιδράσεις μιας μεγάλης διάρκειας των διαπραγματεύσεων συναρτώνται από το εάν θα πραγματοποιηθούν υπό καθεστώς νέας παράτασης του τρέχοντος μνημονίου με την ΕΕ, το οποίο λήγει στο τέλος Φεβρουαρίου. Σε περίοδο αξιολόγησης, η βασική επίδραση της ισχύος του προγράμματος έγκειται στη δυνατότητα πρόσβασης των τραπεζών στην Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα για την άντληση ρευστότητας. Αυτή κατέστη ευκολότερη για τις τράπεζες στην Ελλάδα μετά την απόφαση της ΕΚΤ τον Οκτώβριο για περιορισμό του «κουρέματος» κατά 57% στα ελληνικά ομόλογα τα οποία διακρατεί ως ενέχυρο για την παροχή ρευστότητας προς αυτές. Η αντλούμενη από την ΕΚΤ ρευστότητα διευκολύνει βραχυπρόθεσμα και την εξυπηρέτηση του δημόσιου χρέους, μέσω της κάλυψης των σχετικών με αυτή δανειακών αναγκών του ελληνικού κράτους από το εγχώριο τραπεζικό σύστημα. Βεβαίως, οι μεγαλύτερες τράπεζες παρουσίαζαν επάρκεια κεφαλαίων στα τέλη του 2014,

σύμφωνα με τα αποτελέσματα των stress tests της ΕΚΤ. Σε συνδυασμό με την άντληση από αυτές τις προηγούμενες εβδομάδες ρευστότητας μέσω του Έκτακτου Μηχανισμού Ρευστότητας (ELA), προκειμένου να αντιμετωπιστεί πέραν των επιδράσεων της πολιτικής αβεβαιότητας και η ανατίμηση του ελβετικού φράγκου, δεν θεωρείται πιθανή η εκδήλωση προβλημάτων ρευστότητας στην προσεχή περίοδο. Όμως, η πιθανότητα στενότητας ρευστότητας θα αυξηθεί εφόσον οι διαπραγματεύσεις με τους πιστωτές είναι ιδιαίτερα παρατεταμένες, ιδίως εάν δεν συνοδεύονται από νέα παράταση του τρέχοντος προγράμματος.

Πέρα από τις επιδράσεις των τρεχουσών πολιτικών εξελίξεων και των δυνατικών στο προσεχές μέλλον στη λειτουργία της οικονομίας, υπενθυμίζεται ότι πριν το ξεκίνημα του εκλογικού κύκλου και ανεξάρτητα από αυτόν, η βελτίωση του οικονομικού περιβάλλοντος είχε επιβραδυνθεί από τις παρατεταμένες διαπραγματεύσεις με την τρόικα και το ισχυρό ενδεχόμενο λήψης πρόσθετων δημοσιονομικών μέτρων ή επέκτασης υφιστάμενων τα οποία έληγαν το 2014 ή το 2015, προκειμένου να ολοκληρωθεί η δημοσιονομική προσαρμογή το 2017. Επισημαίνεται ότι στην έκθεση του ΔΝΤ για την τελευταία αξιολόγηση, τα «δημοσιονομικό κενό» στο συγκεκριμένο χρονικό διάστημα εκτιμήθηκε σε €7,5 δισεκ. Στην αντίστοιχη έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής⁷, το ύψος των αναγκαίων πρόσθετων μέτρων για το

⁷ Occasional Papers No. 192, DG ECFIN, European Commission, April 2014

2015 προσδιοριζόταν σε 1% του ΑΕΠ, όσο περίπου η σχετική εκτίμηση του ΔΝΤ (1,1%). Ακόμα και αν δεν γίνονταν εκλογές, όσο θα διαρκούσαν οι διαπραγματεύσεις για την οριστικοποίηση αυτών των μέτρων, η κατάσταση αναμονής στην οποία ήδη είχαν περιέλθει εξαιτίας τους, όπως προαναφέρθηκε, πολλές κατηγορίες οικονομικών μονάδων, θα διατηρούταν. Ευνόητα, η εφαρμογή των μέτρων θα έπληττε ορισμένες εξ' αυτών και ακολούθως θα εκδηλώνονταν αρνητικές επιδράσεις σε συνιστώσες του ΑΕΠ, π.χ. στη δημόσια και την ιδιωτική κατανάλωση.

Από τα παραπάνω συνάγεται ότι, καθώς οι βασικοί στόχοι της κυβερνητικής πολιτικής και τα εργαλεία υλοποίησής τους διαμορφώνουν σε υψηλό βαθμό το μακροοικονομικό περιβάλλον, επομένως και τις βασικές μεταβλητές του, η αδυναμία πρόβλεψης στην περίοδο συγγραφής της έκθεσης της εφεξής ακολουθούμενης πολιτικής σε καθεμία από τις κύριες πτυχές του από τη νέα κυβέρνηση, αλλά και της πρόβλεψης του αποτελέσματος των διαπραγματεύσεων με τους δανειστές, καθιστούν δύσκολη την πραγματοποίηση προβλέψεων με μικρό περιθώριο σφάλματος για το ΑΕΠ, την ανεργία, τον πληθωρισμό. Τούτου δεδομένων, στη συνέχεια της τρέχουσας υπό-ενότητας, αναλύονται δυνητικές τάσεις στις βασικές συνιστώσες του ΑΕΠ και πραγματοποιούνται προβλέψεις, υπό τις προϋποθέσεις ότι, πρώτον, η διαπραγματευτική διαδικασία δεν θα προκαλέσει ισχυρές, παρατεταμένες αναταράξεις στην ελληνική οικονομία και ,

δεύτερο και πιο σημαντικό, ότι το αποτέλεσμα τους δεν θα βάλει θεμελιώδεις παραμέτρους της ελληνικής οικονομίας.

Σύμφωνα με τα πλέον πρόσφατα στοιχεία για την εγχώρια οικονομική δραστηριότητα, τους τελευταίους μήνες του 2014, το προϊόν στους περισσότερους βασικούς τομείς και κλάδους αυξήθηκε ήπια. Σε όσους συνεχίστηκε η ύφεση, ήταν μικρότερης έκτασης από ότι στην αμέσως προηγούμενη περίοδο. Η άνοδος της δραστηριότητας ευνόησε την απασχόληση, αποτρέποντας έως τον Οκτώβριο τη μεταστροφή της υποχώρησης της ανεργίας η οποία ξεκίνησε τον Μάρτιο.

Αναλυτικά, η βιομηχανική παραγωγή αυξήθηκε κατά 2,0% στο δίμηνο Οκτωβρίου-Νοεμβρίου πέρυσι, σε αντίθεση με την υποχώρηση της τάξης του 4,0% στο τρίτο τρίμηνο του 2014. Μεταξύ των βασικών βιομηχανικών τομέων, κάμψη της παραγωγής σημειώθηκε στη Διανομή Νερού (-12,0%), σε συνέχεια παραπλήσιας υποχώρησης στο γ' τρίμηνο. Η ευρύτερη άνοδος προϊόντος σημειώθηκε στον κύριο βιομηχανικό τομέα, τη Μεταποίηση (+4,8%), μετά τη σταθεροποίησή του στο τρίτο τρίμηνο στο επίπεδο της ίδιας περιόδου του 2013. Με οριακά μικρότερο ρυθμό αυξήθηκε η παραγωγή στα Ορυχεία (3,9%), αντί της έντονης μείωσης στο τρίμηνο Ιουλίου-Σεπτεμβρίου (-8,9%). Σε τροχιά ανόδου εκτιμάται ότι παρέμενε ο κλάδος του Τουρισμού τουλάχιστον τον πρώτο μήνα του τέταρτου τριμήνου, σύμφωνα με τα

σχετικά στοιχεία τα οποία παρατέθηκαν παραπάνω. Όπως προαναφέρθηκε, οι μέσες απώλειες στον όγκο των οικοδομικών έργων ήταν αισθητά λιγότερες στο τρίμηνο Αυγούστου-Οκτωβρίου (2,5%) σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο (στην περιοχή του -26,5%). Γενικότερα, η κατασκευαστική δραστηριότητα παρουσίασε κατακόρυφη άνοδο στο τρίτο περυσινό τρίμηνο, κατά 61,3%, σε συνέχεια της αύξησης κατά 22,9% στο αμέσως προηγούμενο. Η παραγωγή έργων μηχανικού, δηλαδή η κατασκευή δημοσίων έργων, η οποία υπερδιπλασιάστηκε στο τρίμηνο Ιουλίου-Σεπτεμβρίου (+137%), αποτελεί το βασικό παράγοντα της ταχείας ανάκαμψης στον κλάδο των Κατασκευών.

Οι παραπάνω θετικές εξελίξεις απέτρεψαν τουλάχιστον στις αρχές του τέταρτου τριμήνου την άνοδο της ανεργίας που διαχρονικά εκδηλώνεται σε σύγκριση με το τρίτο τρίμηνο, καθώς ακόμα και το μη εποχικά διορθωμένο ποσοστό ανεργίας εξασθένησε οριακά τον Οκτώβριο, από 25,4% σε 25,3%, σχεδόν δύο ποσοστιαίες μονάδες χαμηλότερα από ότι ένα χρόνο νωρίτερα (27,2%).

Η ήπια ανάκαμψη της παραγωγής, με ταυτόχρονη, συνεχή μείωση της ανεργίας, έχουν επιφέρει σταθερή αναθέρμανση σε μεγάθη από την πλευρά της ζήτησης στην ελληνική οικονομία. Ο όγκος του Λιανικού Εμπορίου ήταν αυξημένος σε όλους τους μήνες του περυσινού τρίτου τριμήνου έναντι των αντίστοιχων του 2013, με τη μέση αύξησή του να είναι της τάξης του 4,7%, ενώ συνέχισε να ανέρχεται, με λίγο

χαμηλότερο ρυθμό, τον Οκτώβριο (+3,7%). Στο σύνολο της περιόδου Ιανουαρίου - Οκτωβρίου ανήλθε κατά 2,4% σε σύγκριση με το 2013, ενώ ακόμα και χωρίς την επίδραση των καυσίμων σημειώνει οριακή αύξηση (+0,4%). Αναμένεται παραπλήσια με τον Οκτώβριο άνοδος στους τελευταίους μήνες της προηγούμενης χρονιάς, με αποτέλεσμα το 2014 να είναι το πρώτο έτος αύξησης του όγκου του Λιανικού Εμπορίου μετά το 2008. Η ενισχυμένη δραστηριότητα στο Λιανικό Εμπόριο επιδρά τονωτικά και στο Χονδρικό Εμπόριο, του οποίου ο κύκλος εργασιών ήταν 1,3% υψηλότερος στο τρίτο τρίμηνο σε σχέση με ένα χρόνο πριν, συνεχίζοντας και ενισχύοντας την άνοδο η οποία σημειώθηκε στο β' τρίμηνο (+0,7%).

Η αυξανόμενη ζήτηση εγχωρίως αποτυπώνεται στην αποκλιμάκωση του αποπληθωρισμού, ο οποίος περιορίστηκε στο τρίτο τρίμηνο του 2014 στο 0,6%, έναντι πτώσης του ΓΔΤΚ κατά 1,5% στο αμέσως προηγούμενο. Ωστόσο η ραγδαία πτώση της διεθνούς τιμής του πετρελαίου στο δεύτερο εξάμηνο, που επιδρά τόσο στο κόστος στέγασης, όσο και στο κόστος μεταφορών, δύο εκ των τριών ομάδων αγαθών-υπηρεσιών με τη μεγαλύτερη συμμετοχή στη διαμόρφωση του ΓΔΤΚ, οδήγησε σε επανάκαμψη των αποπληθωριστικών δυνάμεων στο τελευταίο περυσινό τρίμηνο, στο 1,8%. Ακολουθώντας, οι τιμές υποχώρησαν κατά 1,3% το 2014, ελαφρώς περισσότερο από ότι το 2013 (0,9%). Ο θετικός αντίκτυπος της πτώσης της τιμής του πετρελαίου εκτείνεται πέρα από την ενίσχυση του

πραγματικού διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών μέσω του αποπληθωρισμού, στον περιορισμό του ενεργειακού κόστους των επιχειρήσεων, το οποίο αποτελεί σημαντικό τμήμα του κόστους παραγωγής στους βιομηχανικούς κλάδους. Η διαφαινόμενη παραμονή της τιμής του πετρελαίου σε αρκετά χαμηλά σε σύγκριση με τα αντίστοιχα περυσινά επίπεδα, μπορεί να βελτιώσει τα αποτελέσματα των επιχειρήσεων φέτος.

Σταθερή άνοδο παρουσιάζει η ζήτηση από το εξωτερικό. Στο τρίμηνο Αυγούστου – Οκτωβρίου, το πλέον πρόσφατο για το οποίο υπάρχουν στοιχεία από την Τράπεζα της Ελλάδος, οι εξαγωγές αγαθών και υπηρεσιών (συμπεριλαμβανομένων των πετρελαιοειδών) ήταν 9,5% υψηλότερες σε σύγκριση με την ίδια περίοδο του 2013, άνοδος ελαφρώς μικρότερη αυτής στο αμέσως προηγούμενο τρίμηνο (+10,6%). Παραπλήσιας έκτασης επιβράδυνση σημειώθηκε στη διεθνή ζήτηση υπηρεσιών (+10,3%, έναντι +11,7%), και αγαθών (+8,2%, από 9,0%), με την εξασθένιση της αύξησης στα προϊόντα να προέρχεται αποκλειστικά από τα λοιπά αγαθά, εκτός καυσίμων και πλοίων (+6,4% έναντι +11,2%). Όμως, η εκτεταμένη αποκλιμάκωση της διεύρυνσης των εισαγωγών στο ίδιο χρονικό διάστημα (+3,0%, από +11,3% στο προηγούμενο τρίμηνο), εξαιτίας πρωτίστως της πολύ ηπιότερης ανόδου της εισαγωγικής ζήτησης για προϊόντα (+3,7%, από +13,5%), ενίσχυσε σημαντικά το πλεόνασμα του ισοζυγίου αγαθών-υπηρεσιών

(συμπεριλαμβανομένων των πετρελαιοειδών). Συγκεκριμένα, διαμορφώθηκε στα €3,56 δισεκ. στην περασμένη περίοδο Αυγούστου-Οκτωβρίου, €1,1 δισεκ. ή 44,2% μεγαλύτερο από ότι ένα χρόνο νωρίτερα.

Ανακεφαλαιώνοντας, οι ανοδικές τάσεις στην παραγωγή βασικών τομέων και κλάδων στις αρχές του τέταρτου τριμήνου, με παραμονή της ανεργίας στο επίπεδο της καλοκαιρινής περιόδου και συνέχιση της ενισχυμένης ζήτησης για αγαθά και υπηρεσίες, εντός και εκτός της χώρας, προμηνύουν τη διατήρηση της ελληνικής οικονομίας σε ανάπτυξη για τρίτο τρίμηνο στη σειρά. Αντίρροπα σε αυτές τις δυνάμεις, εκτιμάται ότι επίδρασε τον Δεκέμβριο κυρίως η επανάκαμψη της πολιτικής αβεβαιότητας, λόγω της πρόωρης εκκίνησης της διαδικασίας εκλογής Προέδρου της Δημοκρατίας και της μη ολοκλήρωσης των διαπραγματεύσεων με την τρόικα, μετριάζοντας την αναπτυξιακή δυναμική. Αυτή θα αποδυναμωθεί περαιτέρω στο τρέχον έτος από τις ανασχετικές επιδράσεις της κορύφωσης πολιτικής αβεβαιότητας στην ομαλή λειτουργία της οικονομίας, τουλάχιστον όσο θα διαρκούν οι διαπραγματεύσεις με τους δανειστές. Ωστόσο, ορισμένης έκτασης επιβράδυνση αναμενόταν από πρόσθετα δημοσιονομικά μέτρα τα οποία θα λαμβάνονταν για την επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων φέτος.

Περνώντας στην ανάλυση των τάσεων στις επιμέρους συνιστώσες του ΑΕΠ, κατά το τελευταίο τρίμηνο του 2014 και στο τρέχον έτος, η σημαντική, συνεχιζόμενη

απο πέρυσι τον Μάρτιο και τουλάχιστον ως τον Οκτώβριο αποκλιμάκωση της ανεργίας, η οποία κατά πάσα πιθανότητα δεν αντιστράφηκε στο τελευταίο δίμηνο του 2014, επέτρεψε τη συνέχιση της αύξησης του εγχώριου διαθέσιμου εισοδήματος. Ακολούθως, διατηρήθηκαν σε ανοδική τροχιά οι **καταναλωτικές δαπάνες των νοικοκυριών**. Άλλωστε, η δραστηριότητα στους δύο κλάδους από τους οποίους κυρίως προήλθε η αύξηση της απασχόλησης, αυτούς του Χονδρικού – Λιανικού Εμπορίου και των Υπηρεσιών παροχής καταλύματος / εστίασης, έβαινε αυξανόμενη με σταθερό ρυθμό και στις αρχές του τέταρτου τριμήνου. Τη διεύρυνση της κατανάλωσης θα συγκρατήσουν σε μικρό βαθμό τον Δεκέμβριο οι ελαφρώς υψηλότερες των περυσινών φορολογικές υποχρεώσεις των νοικοκυριών και η πολιτική αβεβαιότητα. **Ακολούθως, εκτιμάται ότι η καταναλωτική δαπάνη των νοικοκυριών το 2014 υπερέβη κατά 1,7% αυτή ένα χρόνο νωρίτερα.**

Στο μεγαλύτερο μέρος του πρώτου εξαμήνου του 2015, η κατά περίπου 2-2,5 ποσοστιαίες μονάδες χαμηλότερη σε σχέση με το αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2014 ανεργία μάλλον θα συντηρήσει μια μικρή αύξηση της ιδιωτικής κατανάλωσης. **Η συνέχιση της υποχώρησης της ανεργίας εφόσον το οικονομικό περιβάλλον δεν διαταραχθεί**, σε μεγάλο βαθμό από διεύρυνση της απασχόλησης στους κλάδους που έλαβε χώρα και το 2014, **μπορεί να οδηγήσει σε άνοδο της κατανάλωσης των νοικοκυριών**

ελαφρώς μεγαλύτερη του 2% το τρέχον έτος. Ωστόσο, καθώς οι προσδοκίες των νοικοκυριών και οι καταναλωτικές αποφάσεις τους επηρεάστηκαν έντονα στα προηγούμενα χρόνια από τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων και την έκβασή τους, οι σχετικές εξελίξεις θα καταστούν σταδιακά στη διάρκεια του τρέχοντος εξαμήνου ο βασικός προσδιοριστικός παράγοντας των καταναλωτικών εξόδων τους. Θα επηρεάσουν έντονα και τους κλάδους στους οποίους διευρύνθηκε πέρυσι η απασχόληση και το προϊόν, αφού αυτοί παρέχουν τελικά προϊόντα και υπηρεσίες στους καταναλωτές.

Η ανασχετική επίδραση της παρατεταμένης αξιολόγησης του προγράμματος στην υλοποίηση μεταρρυθμίσεων στο δημόσιο τομέα, απέτρεψε περαιτέρω εξοικονομήσεις στη **δημόσια κατανάλωση** τους τελευταίους μήνες του 2014. Χαρακτηριστικά αναφέρεται η μη υλοποίηση του στόχου μείωσης της απασχόλησης στο δημόσιο τομέα κατά 6.500 άτομα έως το τέλος του περασμένου έτους, η οποία όσο δεν πραγματοποιείται, θα έχει αρνητικό αντίκτυπο στις καταναλωτικές δαπάνες του κράτους και φέτος. Αυτές θα διευρυνθούν στο καταληκτικό τρίμηνο του 2014 από την εκκίνηση της τμηματικής επιστροφής των μισθολογικών περικοπών που είχαν γίνει σε κατηγορίες δημοσίων υπαλλήλων από τα μέσα του 2012, σε εφαρμογή των σχετικών δικαστικών αποφάσεων. Πάρα ταύτα, το ιδιαίτερα υψηλό επίπεδο δημόσιας κατανάλωσης στο τέταρτο τρίμηνο του

2013 θα οδηγήσει σε μικρή κάμψη των καταναλωτικών εξόδων του κράτους την ίδια περίοδο του 2014. Ως αποτέλεσμα των παραπάνω, **εκτιμάται ότι η περιστολή της δημόσιας κατανάλωσης πέρυσι ήταν της τάξης του 1,0%.**

Η παράταση των διαπραγματεύσεων με τους δανειστές συνεπάγεται ότι μέχρι την ολοκλήρωσή τους αναστέλλονται οι μεταρρυθμίσεις στο δημόσιο τομέα, συνεπώς δεν θα υπάρξουν μεταβολές στη δημόσια κατανάλωση εξαιτίας αυτού του παράγοντα. Ανεξάρτητα από την εξέλιξή τους, η επιστροφή των μισθολογικών περικοπών του 2012, που από την αρχή του 2015 θα επεκταθεί και σε άλλες κατηγορίες εργαζόμενων στο δημόσιο τομέα (πανεπιστημιακοί), διαμόρφωσε **συνθήκες μικρής αύξησης της δημόσιας κατανάλωσης** το τρέχον έτος. Ευνόητα, η πολιτική της νέας κυβέρνησης σχετικά με την απασχόληση στο δημόσιο τομέα και η τροπή των διαπραγματεύσεων της με την τρόικα, είναι αρκετά πιθανό να μεταβάλουν την κατεύθυνση και το εύρος της μεταβολής στη δημόσια κατανάλωση κατά το τρέχον έτος.

Σε ότι αφορά τις **δημόσιες επενδυτικές δαπάνες**, παρότι η πραγματοποίησή τους ήταν πέρυσι περισσότερο εμπροσθοβαρής σε σχέση με το 2013, το 50% αυτών πραγματοποιήθηκε στο τελευταίο τετράμηνο, ενώ το συνολικό ύψος τους ήταν οριακά χαμηλότερο από εκείνο του προηγούμενου έτους (€6,6 δισεκ. έναντι €6,65 δισεκ.). Συνεπώς, δεν αναμένεται μεγαλύτερη ώθηση στις επενδύσεις μέσω

του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων κατά το τελευταίο τρίμηνο του 2014 από ότι στο ίδιο τρίμηνο ένα χρόνο νωρίτερα. Καθώς το προϋπολογισμένο ύψος του Π.Δ.Ε. για το 2015 είναι ελαφρώς χαμηλότερο από αυτές του 2014 (€6,4 δισεκ.), με τον εκλογικό κύκλο να μεταθέτει χρονικά προς τα πίσω την υλοποίησή του, η συμβολή του στην επενδυτική δραστηριότητα φέτος αναμένεται να είναι χαμηλότερη από ότι πέρυσι. Η επίδρασή του ενδεχομένως θα εξαρτηθεί και από πιθανές νέες σχετικές προτεραιότητες που θα τεθούν από την καινούργια κυβέρνηση, ωστόσο εκτιμάται ότι σε κάθε περίπτωση ο στόχος των ενισχύσεων για φέτος δεν θα διαφέρει σημαντικά από τις προβλεπόμενες στον Προϋπολογισμό του 2015.

Δεν υπήρξε συμβολή στις επενδύσεις στο περασμένο τρίμηνο Οκτωβρίου – Δεκεμβρίου από τη δραστηριότητα του ΤΑΙΠΕΔ. Όμως, ολοκληρώθηκε στα τέλη Νοεμβρίου ένας σημαντικός διαγωνισμός, για την παραχώρηση της εκμετάλλευσης 14 περιφερειακών αερολιμένων. Η σύναψη της σχετικής σύμβασης θα αποτελέσει μια από τις βασικές, εάν όχι τη μεγαλύτερη πηγή εσόδων αποκρατικοποιήσεις το τρέχον έτος, με τις επενδύσεις εκσυγχρονισμού τους να συμβάλουν στο σχηματισμό πάγιου κεφαλαίου σε χρονικό ορίζοντα τετραετίας. Ευρύτερα, οι αναβολές και οι καθυστερήσεις των προηγούμενων ετών στο πεδίο των αποκρατικοποιήσεων έχουν δημιουργήσει περιθώρια υψηλής δραστηριότητας από φέτος και στα

επόμενα χρόνια. Αυτή μπορεί να αντισταθμίσει τη μειωμένη συμβολή του δημόσιου τομέα στις επενδύσεις μέσω του ΠΔΕ. Βεβαίως, δεν αποκλείεται ο σχεδιασμός της αξιοποίησης της περιουσίας του ελληνικού δημοσίου να μεταβληθεί από τη νέα κυβέρνηση, αλλάζοντας και τη συμβολή της στις επενδύσεις και τα έσοδα του κράτους.

Η διάρκεια και η ένταση της πολιτικής αβεβαιότητας από τις διαπραγματεύσεις με τους πιστωτές του ελληνικού κράτους, καθώς και το αποτέλεσμα τους, θα καθορίσουν κυρίως τις αποφάσεις των δυνητικών ιδιωτών επενδυτών, εγχώριων και διεθνών, για το 2015, ενδεχομένως και για τα προσεχή χρόνια. Στις αρχές του τέταρτου περυσινού τριμήνου, η ανακοίνωση των αποτελεσμάτων των stress tests για τις τέσσερις μεγαλύτερες τράπεζες βελτίωσε αισθητά τις επενδυτικές προοπτικές στην Ελλάδα, από τη σκοπιά των δυνατοτήτων άντλησης επενδυτικών κεφαλαίων. Εφόσον οι πολιτικές εξελίξεις δεν αλλάξουν βασικές παραμέτρους της ελληνικής οικονομίας, αυτές οι δυνατότητες θα συνεχίσουν να υφίστανται το λιγότερο σε μεσοπρόθεσμο χρονικό ορίζοντα. Λαμβάνοντας υπόψη και τη διαφαινόμενη σημαντική ανάσχεση της κάμψης της οικοδομικής δραστηριότητας τους τελευταίους μήνες του 2014, αναμένεται άνοδος του σχηματισμού παγίου κεφαλαίου, αλλά και των επενδύσεων συνολικά στη συγκεκριμένη περίοδο, εξέλιξη η οποία ευνοείται και από την υψηλή αποθεματοποίηση στο τελικό τρίμηνο του

2013. Με μια αύξηση των συνολικών επενδύσεων στα τέλη του περασμένου έτους, για πρώτη φορά σε τριμηνιαία βάση μετά από επτά χρόνια, η υποχώρηση των επενδυτικών δαπανών στο σύνολο του 2014 εκτιμάται ότι διαμορφώθηκε ελαφρώς χαμηλότερα από 10%. Η αναθέρμανση της οικοδομικής δραστηριότητας και οι πολύ καλύτερες των περυσινών συνθήκες για επανάκαμψη του επιχειρηματικού επενδυτικού ενδιαφέροντος, εγχώριου και διεθνούς, κυρίως χάρη στις καλύτερες συνθήκες ρευστότητας, μπορούν να δώσουν σημαντική ώθηση στις ιδιωτικές επενδύσεις το τρέχον έτος. Εξ' αυτής και παρά τη σταθερότητα της συμμετοχής του κράτους στις επενδύσεις, είναι εφικτός ένας μέσος ρυθμός αύξησης του σχηματισμού κεφαλαίου στην περιοχή του 7-8%.

Ωστόσο πλέον, όσο θα διαρκούν οι διαπραγματεύσεις και οι σχετικές πολιτικές διεργασίες εντός και εκτός Ελλάδας, λήψη των περισσότερων επενδυτικών αποφάσεων, ιδίως των επιχειρηματικών εντός και εκτός Ελλάδας, θα αναβάλλεται. Ευνόητα οι αποφάσεις μετά τη λήξη τους θα εξαρτηθούν από το αποτέλεσμα των διαπραγματεύσεων. Στην περίπτωση που δεν υπάρξουν ριζικές αλλαγές στις βασικές παραμέτρους της ελληνικής οικονομίας, είναι αρκετά πιθανή η εκδήλωση υψηλής επενδυτικής δραστηριότητας..

Σε ότι αφορά το εξωτερικό ισοζύγιο της ελληνικής οικονομίας, όπως αναλύθηκε παραπάνω, η διεύρυνση των **εξαγωγών υπηρεσιών** φαίνεται ότι συνεχίστηκε έως

το τέλος του 2014, με ελαφρώς χαμηλότερο ρυθμό. Η αύξησή τους εκτιμάται ότι αποτέλεσε τη μοναδική πηγή ανόδου του συνόλου των εξαγωγών σε αυτή την περίοδο, με τις **εξαγωγές αγαθών** να παραμένουν αμετάβλητες σε σχέση με το 2013 ή να υποχωρούν οριακά. Η σταδιακή απώλεια της ανοδικής δυναμικής τους οφείλεται, πέρα από εξασθένηση της ζήτησης ελληνικών προϊόντων σε διαχρονικά σημαντικούς για αυτά προορισμούς (ΕΕ, Βόρεια Αμερική, Βόρεια Αφρική & Μέση Ανατολή), στις συγκρούσεις στην Ουκρανία, αλλά και στο πλήγμα στην οικονομία της Ρωσίας από την απότομη πτώση της τιμής του πετρελαίου, που ήταν οι αγορές με τη δεύτερη εντονότερη ενίσχυση της ζήτησης για ελληνικά προϊόντα στο περυσινό πρώτο εννιάμηνο (+11,1%). Υπό αυτές τις επιδράσεις, οι **εξαγωγές ήταν περίπου 8,0% περισσότερες την προηγούμενη χρονιά σε σχέση το 2013, με την άνοδο στις εξαγωγές υπηρεσιών να είναι της τάξης του 13,5%, ενώ δεν ξεπέρασε το 2,5% στα αγαθά**. Η διαφαινόμενη συνέχιση της ώθησης από τον τουρισμό, οριακά αυξημένης σε σχέση με πέρυσι, καθώς και η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των εξαγωγών εκτός της Ευρωζώνης από τη χαμηλή ισοτιμία ευρώ/δολαρίου, ευνοούν την **αύξηση των εξαγωγών φέτος, σχεδόν κατά 4,5%**. Από την άλλη πλευρά, η πολιτική αβεβαιότητα θα επιδράσει ανασχετικά στην άνοδο των διεθνών τουριστικών κρατήσεων, ολοένα και περισσότερο όσο θα διαρκεί. Πέρα από τις εγχώριες πολιτικές συνθήκες, η υποτονική ανάπτυξη στην Ευρωζώνη,

βασικό εξαγωγικό προορισμό των ελληνικών προϊόντων και η κρίση στις οικονομίες της Ρωσίας και της Ουκρανίας, που πλήττει την ευρύτερη περιοχή της Κοινοπολιτείας Ανεξάρτητων Κρατών, θα μετριάσουν την ανοδική δυναμική τους φέτος.

Η ενίσχυση των **εισαγωγών αγαθών** εκτιμάται ότι συνεχίστηκε και θα διευρύνθηκε στο τέλος του 2014, ευνοούμενη από τη διατήρηση της καταναλωτικής ζήτησης σε ανοδική τροχιά, με αυξανόμενη ταχύτητα, καθώς και από το σχετικά χαμηλό επίπεδό τους στο τελευταίο τρίμηνο του 2013. Αντιθέτως, αναμένεται μικρή επιβράδυνση της αύξησης στις **εισαγωγές υπηρεσιών** το τελευταίο τρίμηνο του 2014, από την κάμψη στις μεταφορές, καθώς η εγχώρια ζήτηση τουριστικών υπηρεσιών κλιμακώνεται προοδευτικά στη διάρκεια του 2014. **Από τις μεταβολές στις επιμέρους συνιστώσες των εισαγωγών, εκτιμάται ότι επήλθε στο σύνολο του 2014 άνοδος τους οριακά υψηλότερη του 4,0%**. Ακολούθως, το έλλειμμα του εξωτερικού ισοζυγίου δεν ξεπέρασε το 1,6% του ΑΕΠ σε όρους Εθνικών Λογαριασμών, έναντι ελλείμματος 2,5% ένα χρόνο νωρίτερα. Σε ότι αφορά την τάση στις εισαγωγές φέτος, η ισχυροποίηση της καταναλωτικής ζήτησης που αναμένεται, όπως και η κλιμάκωση της επενδυτικής δραστηριότητας, εφόσον λάβουν χώρα θα οδηγήσουν σε διεύρυνση της ζήτησης για εισαγωγές αγαθών. Η αύξησή τους θα διαμορφώσει κατά κύριο λόγο την **έκταση της ανόδου στο σύνολο των**

εισαγωγών, η οποία αναμένεται να βρεθεί πλησίον του περυσινού της επιπέδου.

Συνοψίζοντας τις τάσεις στις βασικές συνιστώσες του ΑΕΠ στο τελευταίο τρίμηνο του 2014, η διατήρηση στη διάρκεια του της ανεργίας κοντά στο επίπεδο του τρίτου τριμήνου, πρωτίστως εξαιτίας της παρατεταμένης τουριστικής περιόδου, σε συνδυασμό με τη νέα ενίσχυση του αποπληθωρισμού, συντήρησαν τη σημαντική αύξηση των καταναλωτικών δαπανών των νοικοκυριών. Οι παρατεταμένες διαπραγματεύσεις με την τρόικα επέδρασαν ανασχετικά στην υλοποίηση μεταρρυθμίσεων στο δημόσιο τομέα και ακολούθως στην περιστολή της δημόσιας κατανάλωσης. Ωστόσο το σχετικά υψηλό επίπεδο της στο καταληκτικό τρίμηνο του 2013 εκτιμάται ότι επέφερε ήπια μείωσή της στα τέλη του 2014. Η επενδυτική δραστηριότητα του δημόσιου τομέα ήταν υψηλή στο τελευταίο τετράμηνο του 2014, όμως ελαφρώς μικρότερη από ότι ένα χρόνο νωρίτερα. Στην πλευρά των ιδιωτικών επενδύσεων, φαίνεται να εδραιώνεται η ανάκαμψη του κλάδου των Κατασκευών, μετά από μια επταετία ισχυρής ύφεσης, εξαιτίας της κατακόρυφης αύξησης της δραστηριότητας σε δημόσια έργα. Η άνοδος των κατασκευαστικών έργων συνολικά οδήγησε σε αύξηση του συνόλου των επενδύσεων, τάση η οποία ευνοήθηκε και από την υψηλή άπο-αποθεματοποίηση στα τέλη του 2013. Πάντως, επισημαίνεται το χαμηλό διεθνές επενδυτικό ενδιαφέρον. Περνώντας στον

εξωτερικό τομέα της ελληνικής οικονομίας, η παρατεταμένη τουριστική περίοδος αύξησε τις εξαγωγές συνολικά, υπεραντισταθμίζοντας τη μικρής έκτασης υποχώρηση των εξαγωγών αγαθών. Η συνέχιση της αύξησης της καταναλωτικής ζήτησης τόνωσε τις εισαγωγές αγαθών. Η υψηλή εγχώρια ζήτηση ταξιδιωτικών υπηρεσιών διατήρησε την άνοδο των εξαγωγών υπηρεσιών. **Συγκεκριμένως αυτές τις τάσεις στις βασικές συνιστώσες του ΑΕΠ στο τέταρτο τρίμηνο πέρυσι και τα αναθεωρημένα στοιχεία του ΑΕΠ για τα τρία πρώτα τρίμηνα του έτους βάσει της μεθοδολογίας ESA 2010, το IOBE αναθεωρεί επί τα βελτίω την εκτίμησή για το ρυθμό ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας το περασμένο έτος, στην περιοχή του 1,0%.**

Στις πρόσφατες εκθέσεις διεθνών οργανισμών, η εκτιμώμενη ανάπτυξη πέρυσι ήταν οριακά χαμηλότερη της πρόβλεψης του IOBE (0,6-0,8%). Οι προβλέψεις τους καταγράφονται αναλυτικά στους πίνακες 3.2 και 3.3.

Οι παραπάνω προβλέψεις τάσεων για τις βασικές συνιστώσες του ΑΕΠ για το 2015, χωρίς να ενσωματώνουν τους σημαντικούς δυνητικούς παράγοντες μεταβολής τους, οι οποίοι οφείλονται σε αλλαγές στην έως τώρα ακολουθούμενη πολιτική από τη νέα κυβέρνηση και στην αβεβαιότητα για το περιεχόμενο και το αποτέλεσμα της εφεξής διαπραγματεύσεως με τους δανειστές, η επίδραση των οποίων προς το παρόν

δεν μπορεί να εκτιμηθεί με ασφάλεια, διαμορφώνουν ένα μέσο ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ για το 2015, στην περιοχή του 2,3%.

Η συνέχιση της ανόδου της δραστηριότητας στο τέταρτο τρίμηνο του 2014 στους τομείς με την ισχυρότερη ανάκαμψη κατά το πρώτο εννιάμηνο του, όπου δημιουργήθηκαν και οι περισσότερες θέσεις εργασίας, εκτιμάται ότι διατήρησε τη μεγάλη πλειονότητα αυτών έως το τέλος του προηγούμενου έτους. Την άνοδο της ανεργίας απέτρεψε και μη υλοποίηση της αναδιάρθρωσης της απασχόλησης στο δημόσιο τομέα. Ακολούθως, η ανεργία δεν μεταβλήθηκε ιδιαίτερα στο περασμένο τρίμηνο Οκτωβρίου – Δεκεμβρίου, **με το μέσο ποσοστό ανεργίας στο σύνολο του 2014 να διαμορφώνεται στο 26,4%, περίπου μια ποσοστιαία μονάδα χαμηλότερα από ότι το 2013 (27,5%).**

Η δυναμική συνέχισης της σημαντικής ανάκαμψης κατά το τρέχον έτος που παρουσιάζει η ελληνική οικονομία αποτελεί το βασικό παράγοντα περαιτέρω αποκλιμάκωσης της ανεργίας στη διάρκειά του. Σε αυτό το πλαίσιο, **είναι δυνατή η υποχώρηση της ανεργίας κατά σχεδόν δύο εκατοστιαίες μονάδες, στην περιοχή του 24,5%.** Από την άλλη πλευρά, παράγοντας του οποίου η επίδραση στην ανεργία δεν είναι εφικτό να σταθμιστεί προς το παρόν, είναι οι τρέχουσες πολιτικές εξελίξεις, πρωτίστως εγχωρίως, αλλά και διεθνώς σε σχέση με την Ελλάδα. Το εγχώριο μακροοικονομικό

περιβάλλον, το φορολογικό πλαίσιο και οι κανόνες της αγοράς εργασίας, ευνόητα επηρεάζουν κατά κύριο λόγο τις αποφάσεις των επιχειρήσεων για την απασχόλησή τους. Επομένως, χρειάζεται αποσαφήνιση των χαρακτηριστικών τους στο πλαίσιο των πολιτικών της νέας κυβέρνησης, προκειμένου οι επιχειρήσεις να είναι σε θέση να λάβουν αποφάσεις για την απασχόληση.

Η παραμονή της ανεργίας σε πτωτική τροχιά το τρέχον έτος μπορεί να αποτελέσει το βασικό τροφοδότη της ζήτησης, χαλαρώνοντας τις αποπληθωριστικές πιέσεις. Ανασχετικά στην υποχώρηση των τιμών θα επενεργήσει η αύξηση του ΦΠΑ στον τουρισμό, εφόσον τελικά εφαρμοστεί. Όμως, την πτώση των τιμών θα συντηρήσει η παραμονή της τιμής του πετρελαίου σε επίπεδα πολύ χαμηλότερα των αντίστοιχων περυσινών, τουλάχιστον κατά το πρώτο φετινό εξάμηνο, καθώς δεν φαίνεται να προτίθεται ο ΟΠΕΚ σε αυτό το χρονικό διάστημα να διευρύνει την παραγωγή του. Η αποπληθωριστική επίδραση από την πτώση της τιμής του πετρελαίου μάλλον θα ολοκληρωθεί στο τρίτο τρίμηνο του 2015. Ως αποτέλεσμα των παραπάνω επιδράσεων, **είναι πλέον πιθανός ο ήπιος αποπληθωρισμός το τρέχον έτος (0,3%).** Ωστόσο η υψηλή πολιτική αβεβαιότητα όσο θα συνεχίζονται οι διαπραγματεύσεις με τους δανειστές, σαφώς δυσχεραίνει τη διενέργεια προβλέψεων για την πορεία της απασχόλησης, της καταναλωτικής ζήτησης εγχωρίως, αλλά και της ζήτησης εξαγωγών.

Πίνακας 3.2

Εγχώρια Δαπάνη και Ακαθάριστο Εγχώριο –Προϊόν – Εκτιμήσεις Ευρωπαϊκής Επιτροπής
(σε σταθερές αγοραίες τιμές έτους 2010)

	2013	2014	2015	2016
<i>Ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές</i>				
Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν	- 3,3	0,6	2,9	3,7
Ιδιωτική Κατανάλωση	- 2,0	-0,6	1,6	2,2
Δημόσια Κατανάλωση	- 6,5	-3,1	-2,9	-1,4
Ακαθάριστες Επενδύσεις Παγίου Κεφαλαίου	-4,6	4,5	11,7	15,0
Εξαγωγές Αγαθών και Υπηρεσιών	2,1	5,3	5,4	4,9
Εισαγωγές Αγαθών και Υπηρεσιών	- 1,6	0,4	2,1	3,4
Απασχόληση	- 7,8	-3,8	0,6	2,6
Αποδοχές Εργαζομένων κατά Κεφαλή	- 7,1	-1,5	0,1	1,7
Πραγματικό Μοναδιαίο Κόστος Εργασίας	- 4,9	0,0	-0,7	0,9
Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή	- 0,9	-1,0	0,3	1,1
<i>Συμβολή στη μεταβολή του πραγματικού ΑΕΠ</i>				
Τελική Εγχώρια Ζήτηση	-3,3	-0,6	1,9	3,2
Καθαρές Εξαγωγές	1,1	1,5	1,0	0,5
Αποθέματα	-1,1	-0,3	0,0	0,0
<i>Σε ποσοστό του ΑΕΠ</i>				
Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης	-12,2	-1,6	-0,1	1,3
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών	-2,7	-2,8	-2,5	-2,2
Ακαθάριστο Χρέος Γενικής Κυβέρνησης	174,9	175,5	168,8	157,8
<i>Σε ποσοστό</i>				
Ανεργία (% του εργατικού δυναμικού)	27,5	26,8	25,0	22,0

Πηγή: European Economic Forecast, autumn 2014, European Commission, Νοέμβριος 2014

Πίνακας 3.3

Σύγκριση προβλέψεων για επιλεγμένους Οικονομικούς Δείκτες για τα έτη 2013 - 2016
(σε σταθερές αγοραίες τιμές 2010, ετήσιες % μεταβολές)

	ΥΠΟΙΚ			ΕΕ			ΟΟΣΑ			ΔΝΤ		
	2013	2014	2015	2014	2015	2016	2014	2015	2016	2013	2014	2015
ΑΕΠ	-3,9	0,6	2,9	0,6	2,9	3,7	0,8	2,3	3,3	-3,9	0,6	2,9
Τελική Ζήτηση	:	:	:	0,7	2,7	3,6	-0,4	0,9	2,0	:	:	:
Ιδιωτ. Κατανάλωση	-2,0	0,2	1,6	-0,6	1,6	2,2	0,3	0,7	1,9	-6,0	-1,8	1,7
Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή (%)	-0,9	-1,0	0,3	-1,0	0,3	1,1	-1,0	-0,7	-0,3	-0,9	:	:
Ακαθ. Επενδ. Παγίου Κεφαλαίου	:	:	:	4,5	11,7	15,0	-3,5	6,8	7,7	-12,8	5,9	9,7
Ανεργία (%)	25,5*	24,8*	22,6*	26,8	25,0	22,0	26,4	25,2	24,1	27,3	25,8	23,8
Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης (% ΑΕΠ)	-1,6	-0,9	-0,2	-1,6	-0,1	1,3	-1,0	-0,5	0,2	-3,2	-2,7	-1,9
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών (% ΑΕΠ)	:	:	:	-2,8	-2,5	-2,2	1,2	1,0	1,8	0,7	0,7	0,2
Ακαθ. Δημόσιο Χρέος (% ΑΕΠ)	174,9	177,7	171,4	175,5	168,8	157,8	176,1	174,3	171,4	175,1	174,2	171,0

Πηγές: Εισηγητική Έκθεση Προϋπολογισμού 2015, Υπουργείο Οικονομικών, Νοέμβριος 2014 – European Economic Forecast, autumn 2014, European Commission, Νοέμβριος 2014 – OECD Economic Outlook No. 96, November 2014 – Greece, Fifth Review under the Extended Arrangement Under the Extended Facility, IMF, June 2014

3.2 Εξελίξεις και προοπτικές σε βασικούς τομείς της Οικονομίας

Βιομηχανία

Κατά το πρώτο ενδεκάμηνο του 2014, η βιομηχανική παραγωγή περιορίστηκε με ελαφρά ηπιότερο ρυθμό σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2013 με το σχετικό δείκτη να υποχωρεί κατά 2,4% έναντι -3,3% το 2013.

Στον αντίποδα κατά το πρώτο ενδεκάμηνο του 2014, η βιομηχανική παραγωγή στην Ευρωζώνη (18 κράτη μέλη) αυξάνεται ήπια σε συνέχεια θετικών τάσεων που καταγράφονται από το τρίτο τρίμηνο του 2013 συνεχίζεται και κατά το πρώτο ενδεκάμηνο του 2014. Ο δείκτης βιομηχανικής παραγωγής ενισχύεται κατά 0,8% έναντι απωλειών της τάξης του -0,9% την αντίστοιχη περίοδο του 2013.

Σε κλαδικό επίπεδο η μεγαλύτερη υποχώρηση στην ελληνική βιομηχανία καταγράφεται στον κλάδο Παροχής Ηλεκτρικού Ρεύματος, όπου η παραγωγή κατά τους πρώτους 11 μήνες του 2014 μειώνεται με μεγαλύτερο ρυθμό σε σχέση με την αντίστοιχη προπέρσινη περίοδο (-13,2% έναντι -7,0%). Ακολουθεί ο κλάδος Παροχής Νερού, του οποίου η συρρίκνωση της παραγωγής επιβραδύνεται (-0,5% αντί -2,5% πρόπερσι). Στον αντίποδα, οριακή αύξηση της παραγωγής καταγράφεται στον κλάδο της Μεταποίησης (0,6% έναντι απωλειών -1,2%) και στον κλάδο των Ορυχείων (+0,5% αντί -1,2%).

Στη **Μεταποίηση**, περισσότεροι από 12 από τους 24 κλάδους εξακολουθούν να

υποχωρούν στο πρώτο ενδεκάμηνο του 2014. Αναλυτικά, στους μεταποιητικούς κλάδους με ειδική βαρύτητα για την ελληνική οικονομία, ενισχύεται η παραγωγή βασικών μετάλλων (6,0% αντί -6,0% την αντίστοιχη περίοδο πρόπερσι) καθώς και η παραγωγή τροφίμων με το δείκτη παραγωγής να ανακάμπτει κατά 0,5% έναντι απωλειών -3,9% την αντίστοιχη προπέρσινη περίοδο. Στον αντίποδα, η παραγωγή φαρμάκων κάμπτεται κατά 4,1%, σε σχέση με σημαντική αύξηση κατά 8,7% το πρώτο ενδεκάμηνο του 2013.

Στους υπόλοιπους μεταποιητικούς κλάδους, η μεγαλύτερη κάμψη εμφανίζεται στην παραγωγή του κλάδου Εξοπλισμού μεταφορών (-39,0% αντί +20,6%) ενώ ακολουθεί ο κλάδος Δερμάτων-ειδών υπόδησης, με το σχετικό δείκτη να συρρικνώνεται κατά 15,5%, αντί ηπιότερων απωλειών της τάξης του 2,4% πρόπερσι. Συνεχίζεται η έντονα πτωτική πορεία στον κλάδο των Κλωστοϋφαντουργικών υλών όπου η παραγωγή περιορίζεται κατά 14,0% σε συνέχεια απωλειών της τάξης του 9,0% την αντίστοιχη περίοδο του 2013.

Στον αντίποδα, σημαντική αύξηση της παραγωγής καταγράφεται στον κλάδο των Ηλεκτρονικών υπολογιστών, ηλεκτρικών και οπτικών προϊόντων, καθώς η παραγωγή αυξάνεται κατά 13,9% σε συνέχεια της ανόδου του προπέρσινου ενδεκάμηνου (+15,4%). Ακολουθεί ο κλάδος των Λοιπών μεταποιητικών δραστηριοτήτων (+7,1% αντί 2,3%) και τα Παράγωγα πετρελαίου-άνθρακα, όπου ο δείκτης παραγωγής ενισχύεται με

οριακά ταχύτερο ρυθμό σε σχέση με το πρώτο ενδεκάμηνο του 2013.

Ευρύτερα, στις κύριες ομάδες βιομηχανικών κλάδων η παραγωγή ενδιάμεσων αγαθών ενισχύεται κατά 2,1% έναντι απωλειών κατά 4,0% πρόπερσι. Αντίθετα, περιορίζεται εκ νέου η παραγωγή διαρκών καταναλωτικών αγαθών με επιβραδυνόμενο ωστόσο ρυθμό (-8,7% αντί -13,5%). Τέλος, οριακή επιβράδυνση της παραγωγής καταγράφεται και στην παραγωγή μη διαρκών καταναλωτικών αγαθών (-2,0% έναντι -1,3%).

Κατασκευές

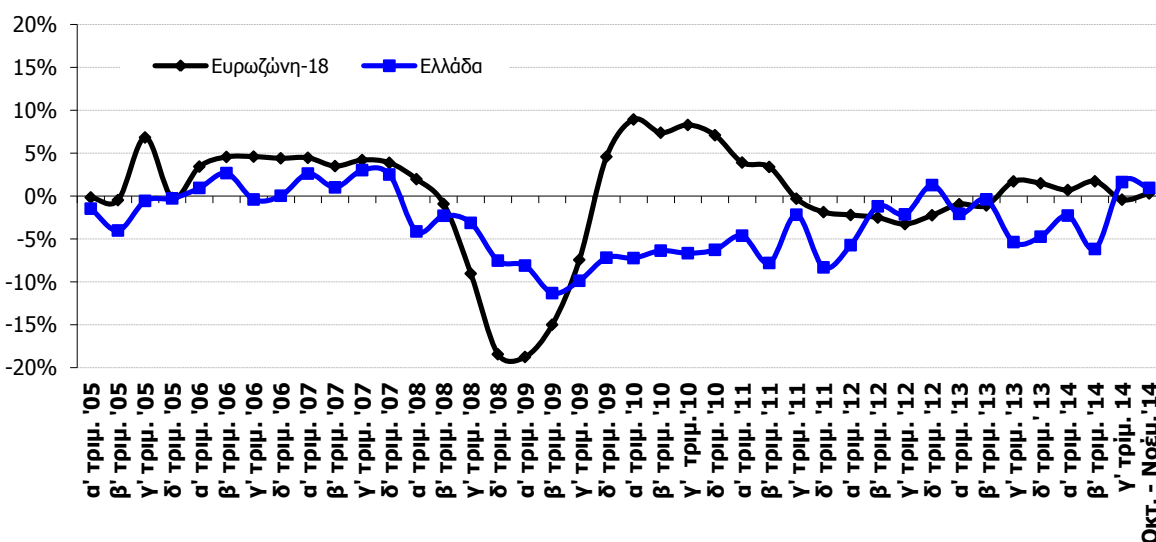
Η ισχυρή κάμψη στον κλάδο των Κατασκευών που καταγράφεται από την αρχή της ύφεσης της ελληνικής οικονομίας, φαίνεται πως αντιστράφηκε στους πρώτους εννέα μήνες του 2014. Ο

δείκτης παραγωγής στις κατασκευές ενισχύθηκε κατά 16,8% όταν η αντίστοιχη μεταβολή το πρώτο εννεάμηνο του 2013 ήταν -6,1%. Η καλύτερη εικόνα του γενικού δείκτη προέρχεται από τη βελτίωση που παρατηρείται τόσο κατά το δεύτερο τρίμηνο (22,9%) όσο και κατά το τρίτο τρίμηνο (61,3%) σε σχέση με τις αντίστοιχες περιόδους του 2013.

Στους επιμέρους δείκτες, ο δείκτης παραγωγής οικοδομικών έργων εξακολουθεί μεν να μειώνεται, ωστόσο η πτώση του επιβραδύνεται σημαντικά σε σχέση με το αντίστοιχο εννεάμηνο του 2013 (-8,2% αντί -22,4%). Αντιθέτως, ο δείκτης παραγωγής έργων πολιτικού μηχανικού αποκτά θετικό πρόσημο για πρώτη φορά τα τελευταία πέντε χρόνια, καθώς αυξάνεται κατά 63,4% σε σχέση με απώλειες κατά 39,4% την αντίστοιχη προπερσινή περίοδο.

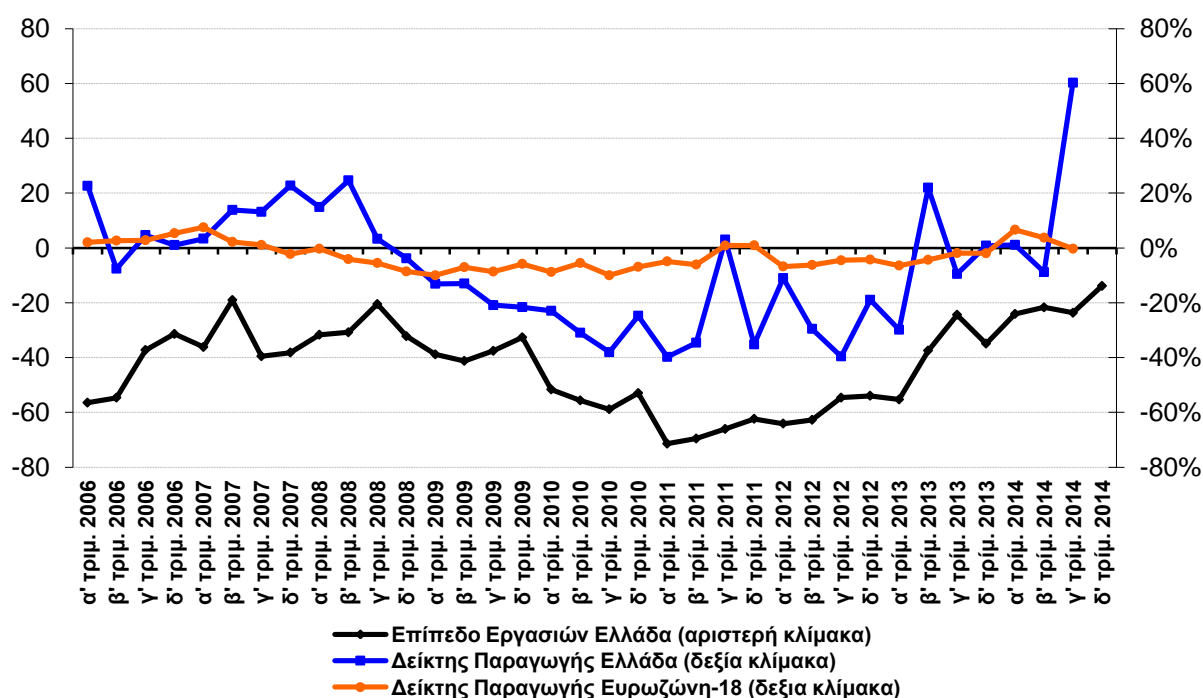
Διάγραμμα 3.1

Δείκτης Βιομηχανικής Παραγωγής στην Ελλάδα και την Ευρωζώνη-18 Π.Μ. (%) ως προς το αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου έτους

Διάγραμμα 3.2

Δείκτης Παραγωγής στις Κατασκευές και Δείκτης Επιπέδου Εργασιών

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ- Eurostat

Σε θετική τροχιά κινείται την ίδια περίοδο ο αντίστοιχος δείκτης στην Ευρωζώνη (18 μέλη), ο οποίος ενισχύεται κατά 3,2% σε σχέση με το προηγούμενο έτος που είχε υποστεί απώλειες της τάξης του 4,2%.

Παράλληλα, κατά το πρώτο δεκάμηνο του 2014, εξακολουθεί να περιορίζεται το μέγεθος της οικοδομικής δραστηριότητας (ιδιωτικής και δημόσιας) στην Ελλάδα. Οι οικοδομικές άδειες περιορίστηκαν κατά 18,0% σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο πρόπερσι (13.544 άδειες). Ο δείκτης επιφάνειας περιορίστηκε κατά 14,1% και ο δείκτης όγκου κατά 6,7% σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο, πρόπερσι.

Σημαντική μείωση εμφανίζεται στην πλειονότητα των περιφερειών της χώρας.

Σε όρους οικοδομικών αδειών η μεγαλύτερη κάμψη εμφανίζεται στη Θεσσαλία (-31,5%) και στην Αττική (-29,0%). Η μικρότερη μείωση σημειώθηκε στην περιφέρεια Κρήτης (-7,4%). Στον αντίποδα, αύξηση στον αριθμό αδειών σημειώνεται στη Δυτική Μακεδονία (+4,8%), στην Ήπειρο (+0,2%) και στα Νησιά του Ιονίου (+0,2%).

Τέλος, σύμφωνα με τα στοιχεία που δημοσιεύει η Τράπεζα της Ελλάδος, οι συναλλαγές οικιστικών ακινήτων κατά το πρώτο εξάμηνο του 2014 περιορίστηκαν εκ νέου, κατά 55,5%, καθώς διεκπεραιώθηκαν μόλις 7.011 συναλλαγές σε σύγκριση με 15.759 το αντίστοιχο εξάμηνο του 2013. Περαιτέρω μείωση σημείωσε και ο δείκτης εκτιμήσεων αξίας

συναλλαγών ο οποίος διαμορφώθηκε στις 6,8 μονάδες υποχωρώντας κατά 58,1%.

Λιανικό Εμπόριο

Κατά το πρώτο δεκάμηνο του 2014 ο δείκτης όγκου του λιανικού εμπορίου ενισχύεται κατά 2,5% σε αντίθεση με τις απώλειες της τάξης του 9,2% την αντίστοιχη περίοδο πρόπερσι.

Πλέον, ο κύκλος εργασιών ενισχύεται στους 4 από τους 8 υποκλάδους. Αναλυτικά, στους κλάδους με τη μεγαλύτερη αύξηση για το πρώτο δεκάμηνο του 2015 συγκαταλέγονται τα Βιβλία – Χαρτικά – Λοιπά Είδη (αύξηση κατά 9,7% αντί απώλειες κατά 0,8%), η Ένδυση – Υπόδηση (6,7% έναντι -4,7%), τα Καύσιμα και Λιπαντικά (2,6% σε σχέση με -6,4% πρόπερσι) και τα Μεγάλα Καταστήματα Τροφίμων, όπου ο κύκλος εργασιών αυξάνεται οριακά την εν λόγω περίοδο έναντι απωλειών 10,1% πρόπερσι.

Η βελτιωμένη εικόνα του λιανικού εμπορίου κατά το 2014, αντικατοπτρίζεται πλήρως στους **πρόδρομους δείκτες των Ερευνών Οικονομικής Συγκυρίας του IOBE**. Οι προσδοκίες διαφαίνονται περισσότερο αισιόδοξες σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2012 και του 2013, με αποτέλεσμα ο σχετικός δείκτης του λιανικού εμπορίου να ενισχύεται κατά 26,9% σε συνέχεια ανόδου 22,9% το 2013. Στο σημείο αυτό, σημειώνεται πως στις μετρήσεις δεν έχει συμπεριληφθεί ο αντίκτυπος από τις πολιτικές εξελίξεις των δύο τελευταίων μηνών του έτους (αποτυχία εκλογής Προέδρου της

Δημοκρατίας, προκήρυξη εθνικών εκλογών), οι οποίες επανέφεραν ένα γενικότερο αίσθημα ανασφάλειας, ενώ εκτιμάται πως περιόρισαν την ψυχολογία των καταναλωτών κατά τη διάρκεια των εορτών των Χριστουγέννων και της Πρωτοχρονιάς.

Στους επιμέρους κλάδους, οι προσδοκίες ενισχύονται έντονα στα Οχήματα – Ανταλλακτικά (+39,7% αντί 34,9% το 2013), στα είδη Ένδυσης και Υπόδησης (30,5% αντί 34,5%) και στα Τρόφιμα – Ποτά – Καπνός (27,9% έναντι -1,9% πρόπερσι). Σημαντικά βελτιωμένο σε σχέση με πρόπερσι είναι το κλίμα στα Είδη Οικιακού Εξοπλισμού (24,0% αντί 3,2%) αλλά και στα Πολυκαταστήματα (19,7% σε σχέση με 15,8% πρόπερσι).

Στις **Έρευνες Οικονομικής Συγκυρίας του IOBE**, ο Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών για τα Αυτοκίνητα – Οχήματα διαμορφώθηκε τον Ιανουάριο στις 88 μονάδες, χαμηλότερα έναντι της προηγούμενης περιόδου, καθώς η αβεβαιότητα που δημιούργησε η προεκλογική περίοδος επηρέασε τις προσδοκίες των επιχειρήσεων του κλάδου. Θα πρέπει ωστόσο να αναφερθεί ότι ο δείκτης βρισκόταν σε αρκετά υψηλά επίπεδα ολόκληρο το 2014, κοντά στις 114 μονάδες κατά μέσο όρο, έναντι 82 και 61 μονάδες το 2013 και 2012 αντίστοιχα. Η βελτίωση του δείκτη το 2014 οφείλονταν στην αναστροφή των αρνητικών προσήμων, τόσο του ισοζυγίου των εκτιμήσεων για τις τρέχουσες πωλήσεις, όσο και των προοπτικών των πωλήσεων για το επόμενο τρίμηνο. Και οι δύο αυτοί δείκτες επιδεινώθηκαν τον

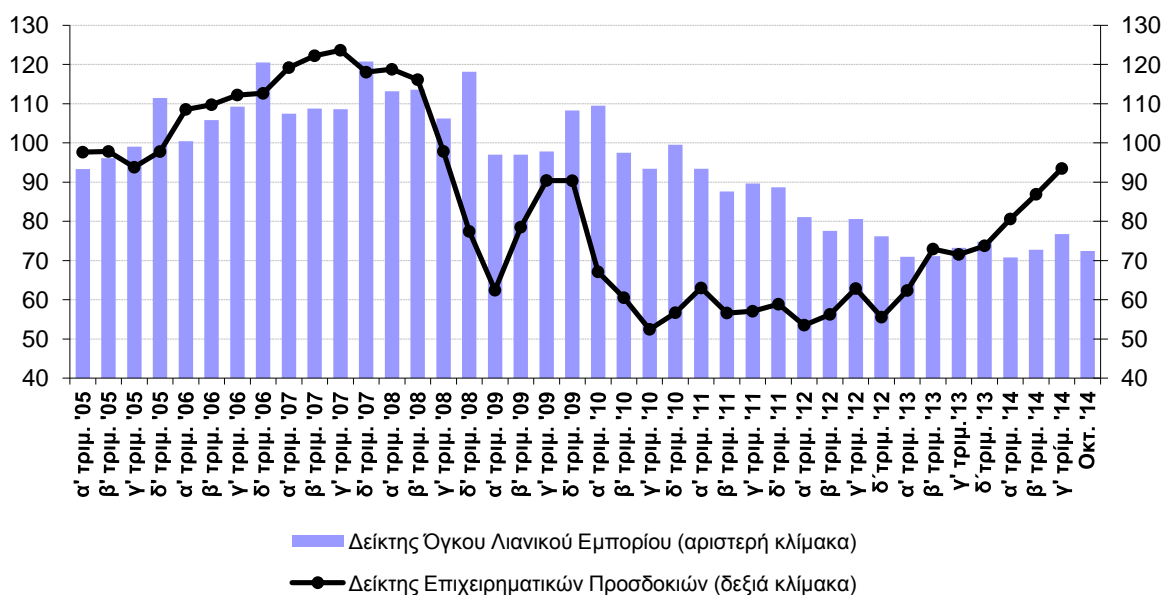
πρώτο μήνα του 2015 σε σύγκριση με το αμέσως προηγούμενο διάστημα, ωστόσο και τον Ιανουάριο του 2014 οι επιδόσεις των δύο ισοζυγίων ήταν στα ίδια περίπου επίπεδα με το 2015. Συγκεκριμένα, το ισοζύγιο των εκτιμήσεων για τις τρέχουσες πωλήσεις διαμορφώθηκε κοντά στο 0 τον Ιανουάριο, καθώς πλέον οι εκτιμήσεις των επιχειρήσεων δίστανται, έναντι 8 μονάδων τον Ιανουάριο του 2014 και 22 μονάδες τον Δεκέμβριο. Στο ισοζύγιο για τις προοπτικές των πωλήσεων, έπειτα από 9 μήνες συνεχούς θετικού ισοζυγίου, τον Ιανουάριο καταγράφεται αρνητικό πρόσημο (-14 μονάδες), με το 40% των επιχειρήσεων να αναμένει μείωση των πωλήσεων. Ακριβώς ίδια εξέλιξη καταγράφεται στο ισοζύγιο των παραγγελιών με αρνητικό πρόσημο (-24 μονάδες) έπειτα από αρκετούς μήνες θετικών τιμών, με το

43% των επιχειρήσεων να εκτιμά ότι οι παραγγελίες θα μειωθούν. Στο ισοζύγιο της απασχόλησης υπερίσχυαν και πάλι οι αρνητικές εκτιμήσεις, αν και η πλειοψηφία αναμένει σταθεροποίηση.

Το θετικό κλίμα πάντως του 2014 αποτυπώθηκε και στα επίσημα στοιχεία, καθώς οι πωλήσεις επιβατικών αυξήθηκαν κατά 22% σε σχέση με το 2013, ενώ ενίσχυση καταγράφηκε σε όλες τις επιμέρους κατηγορίες οχημάτων (φορτηγά, λεωφορεία, δίκυκλα), με την αύξηση στα ελαφρά φορτηγά να προσέγγισε το 42%. Στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των πωλήσεων, περαιτέρω ενίσχυση καταγράφεται στο μερίδιο των επιβατικών diesel, στο 64% από 58% το 2013, ενώ οι λιανικές πωλήσεις αντιστοιχούν πλέον στο 50% των συνολικών πωλήσεων από περίπου 53% το 2013.

Διάγραμμα 3.3

Δείκτης Όγκου Λιανικού Εμπορίου (2005=100) και Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών Λιανικού Εμπορίου (1996-2006=100)

Πηγή: IOBE

Πίνακας 3.4

Ετήσιες Μεταβολές του Δείκτη Όγκου στο Λιανικό Εμπόριο

Κατηγορίες καταστημάτων Λιανικού εμπορίου	Δείκτης Όγκου (2005=100)				
	Ιαν. - Οκτ. 2012	Ιαν. - Οκτ. 2013	Ιαν. - Οκτ. 2014	Μεταβολή 2012/2013	Μεταβολή 2014/2013
Γενικός Δείκτης	78,9	71,6	73,4	-9,2%	2,5%
Γενικός Δείκτης (εκτός καυσίμων και λιπαντικών αυτοκινήτων)	80,5	72,8	73,0	-9,6%	0,3%
Επιμέρους Κατηγορίες Καταστημάτων					
Μεγάλα καταστήματα τροφίμων	89,2	80,1	81,3	-10,1%	1,5%
Πολυκαταστήματα	99,3	85,5	77,3	-13,8%	-9,6%
Καύσιμα και Λιπαντικά Αυτοκινήτων	71,1	66,5	68,2	-6,4%	2,6%
Τρόφιμα-Ποτά-Καπνός	73,2	69,9	67,6	-4,5%	-3,2%
Φαρμακευτικά-Καλλυντικά	79,8	69,0	67,8	-13,5%	-1,7%
Ένδυση-Υπόδηση	63,8	60,8	64,9	-4,7%	6,7%
Έπιπλα-Ηλεκτρικά Είδη- Οικιακός Εξοπλισμός	70,3	64,5	60,0	-8,3%	-6,9%
Βιβλία-Χαρτικά-Λοιπά είδη δώρων	78,9	78,2	85,9	-0,8%	9,7%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Πίνακας 3.5

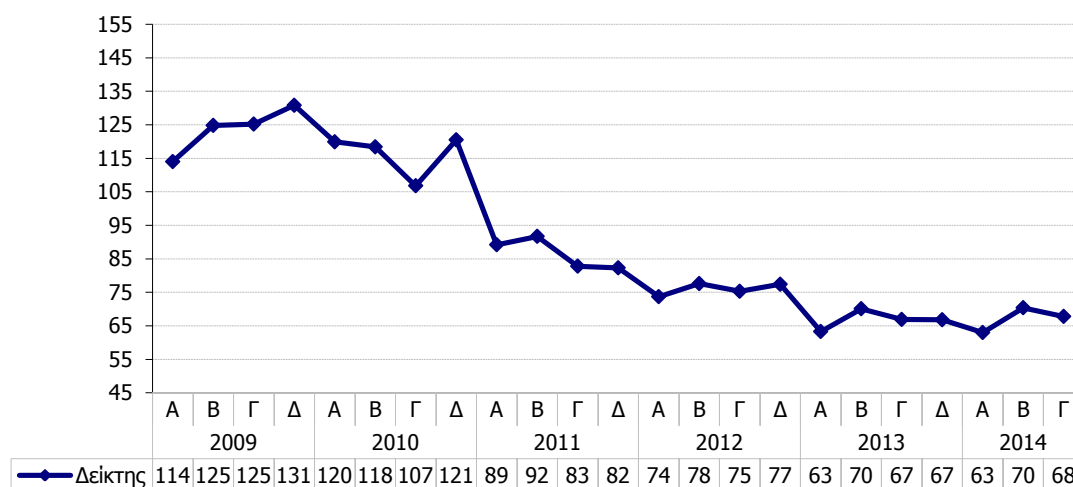
Κλαδικό Δείκτης Επιχειρηματικών Προσδοκιών στο Λιανικό Εμπόριο (1996-2006=100)

	2012	2013	2014	ΠΜ% '13/'12	ΠΜ% '14/'13
Τρόφιμα-Ποτά-Καπνός	69,8	68,5	87,6	-1,9%	27,9%
Υφάσματα-Ένδυση- Υπόδηση	57,6	77,3	100,9	34,2%	30,5%
Είδη Οικιακού Εξοπλισμού	61,8	63,8	79,1	3,2%	24,0%
Οχήματα-Ανταλλακτικά	60,7	81,9	114,4	34,9%	39,7%
Πολυκαταστήματα	48,1	55,7	66,7	15,8%	19,7%
Σύνολο Λιανικού Εμπορίου	57,1	70,2	89,1	22,9%	26,9%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Διάγραμμα 3.4

Εξέλιξη του Δείκτη Κύκλου Εργασιών στο Χονδρικό Εμπόριο

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Χονδρικό Εμπόριο

Κατά το πρώτο εννεάμηνο του 2014, ο κύκλος εργασιών στο Χονδρικό εμπόριο, επηρεαζόμενος από την ανοδική τάση που διαφαίνεται στο Λιανικό εμπόριο, παρουσιάζει οριακή ενίσχυση της τάξης του 0,4%, κατόπιν απωλειών κατά 11,6% την αντίστοιχη περίοδο του 2012.

Κατά τη διάρκεια του τρίτου τριμήνου του 2014, ο τζίρος αυξήθηκε κατά 1,4% σε σχέση με το τρίτο τρίμηνο του 2013 (-11,2%). Πρόκειται για το πρώτο τρίτο τρίμηνο από το 2008, στο οποίο καταγράφονται ετήσιες θετικές μεταβολές.

Υπηρεσίες

Συνεχίζεται η πτωτική πορεία της δραστηριότητας στις Υπηρεσίες κατά το πρώτο εννεάμηνο του 2014, καθώς ο κύκλος εργασιών περιορίζεται σε 10 από τους 13 κλάδους. Σημειώνεται ωστόσο

πως στην πλειοψηφία των κλάδων των Υπηρεσιών, οι απώλειες επιταχύνονται.

Η μεγαλύτερη υποχώρηση κατά το πρώτο εννεάμηνο του 2014 εμφανίζεται στις υπηρεσίες Αρχιτεκτονικών, Μηχανικών και Συναφών Δραστηριοτήτων (κλάδος 71), όπου ο κύκλος εργασιών περιορίζεται με ρυθμό διπλάσιο σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2013 (-24,4% αντί -12,8%). Ακολουθεί ο κλάδος Διοικητικών Δραστηριοτήτων Γραφείου και Υποστήριξης προς τις επιχειρήσεις (κλάδος 82), του οποίου ο τζίρος συρρικνώνεται τάχιστα, κατά 18,0%, σε συνέχεια αντίστοιχης πρόπερσι (-17,4%). Η εξασθενημένη ζήτηση συμπαρασύρει και τις υπηρεσίες Καθαρισμού (κλάδος 81.2), με τον κύκλο εργασιών να μειώνεται κατά 14,0%, κατόπιν προπέρσινης μείωσης κατά 13,2%. Ακολουθεί ο κλάδος Υπηρεσιών Διαφήμισης, Έρευνας Αγοράς και Δημοσκοπήσεων Κοινής Γνώμης (κλάδος

73), όπου ο τζίρος εξακολουθεί να περιορίζεται, ωστόσο με το μισό του περυσινού ρυθμού (-11,4% αντί -23,5%).

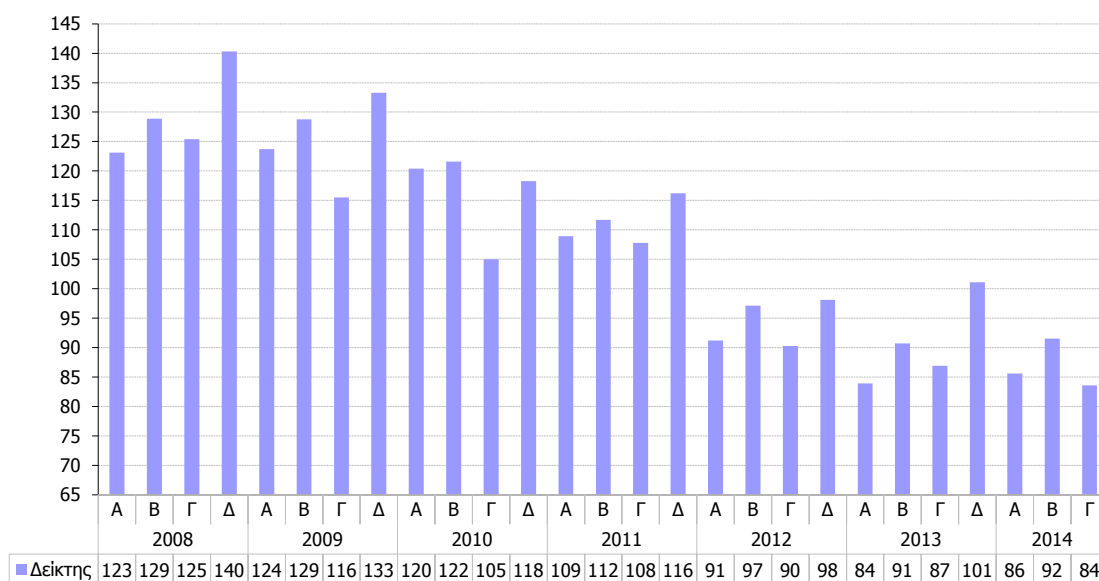
Στον αντίποδα, ελάχιστοι είναι οι κλάδοι που κατά το πρώτο εννεάμηνο του 2014 αντιστάθμισαν παρελθοντικές αρνητικές επιδόσεις, καταφέροντας εν τέλει να αυξήσουν τον κύκλο εργασιών τους. Ειδικότερα, η μεγαλύτερη αύξηση καταγράφεται στις υπηρεσίες άλλων Επαγγελματικών, Επιστημονικών και Τεχνικών Δραστηριοτήτων (κλάδος 74), όπου ο τζίρος αυξήθηκε κατά 9,1%, αντί σημαντικής μείωσης κατά 22,8% την αντίστοιχη περίοδο του 2013. Σε θετική τροχιά κινείται και ο κύκλος εργασιών των Υπηρεσιών Εκδοτικών Δραστηριοτήτων (κλάδος 58), ο οποίος ενισχύθηκε κατά 1,3% όταν την αντίστοιχη προπέρσινη

περίοδο κατέγραφε απώλειες 2,9%. Τέλος, οριακή βελτίωση καταγράφεται και στο σωρευτικό τζίρο των κλάδων Υπηρεσιών Νομικών και Λογιστικών Δραστηριοτήτων και στις Υπηρεσίες Παροχής Συμβουλών Διαχείρισης (κλάδοι 69 & 70.2).

Όπως αναμενόταν, σημαντική ενίσχυση της τάξης του 7,7% καταγράφηκε στον κύκλο εργασιών των Υπηρεσιών Παροχής Καταλύματος και Εστίασης (κλάδοι 55 & 56) κατά το τρίτο τρίμηνο του 2014, σε συνέχεια ηπιότερης βελτίωσης κατά 1,2% το προπέρσινο τρίτο τρίμηνο. Σε επίπεδο εννεάμηνου 2014, ο κύκλος εργασιών του κλάδου ενισχύεται κατά 11,9% όταν το 2013 κατέγραψε οριακές απώλειες (-0,2%).

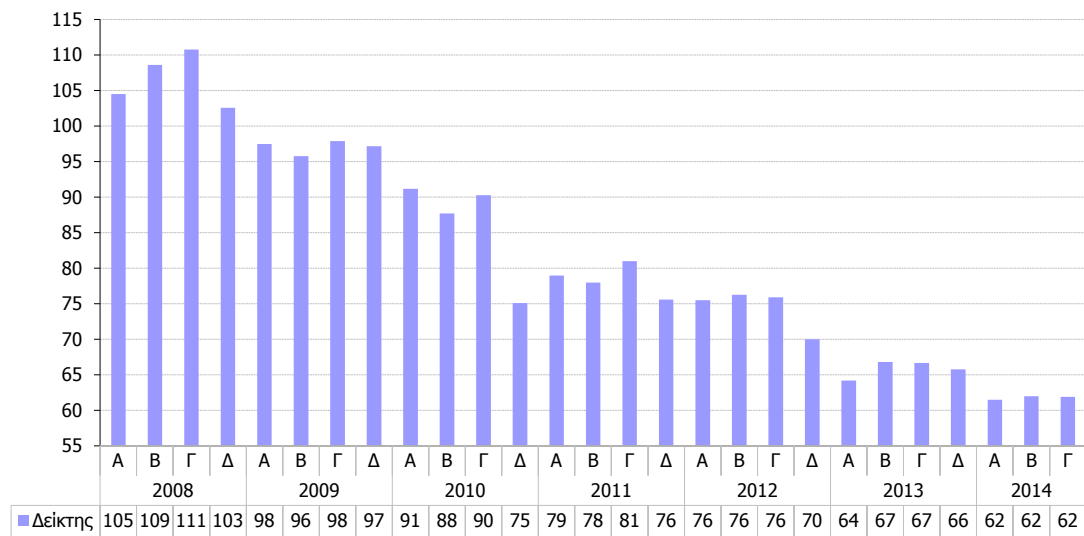
Διάγραμμα 3.5

Εξέλιξη Δείκτη Κύκλου Εργασιών στον Τομέα Ταχυδρομικών και ταχυ-μεταφορικών δραστηριοτήτων (κλάδος 53)

Διάγραμμα 3.6.

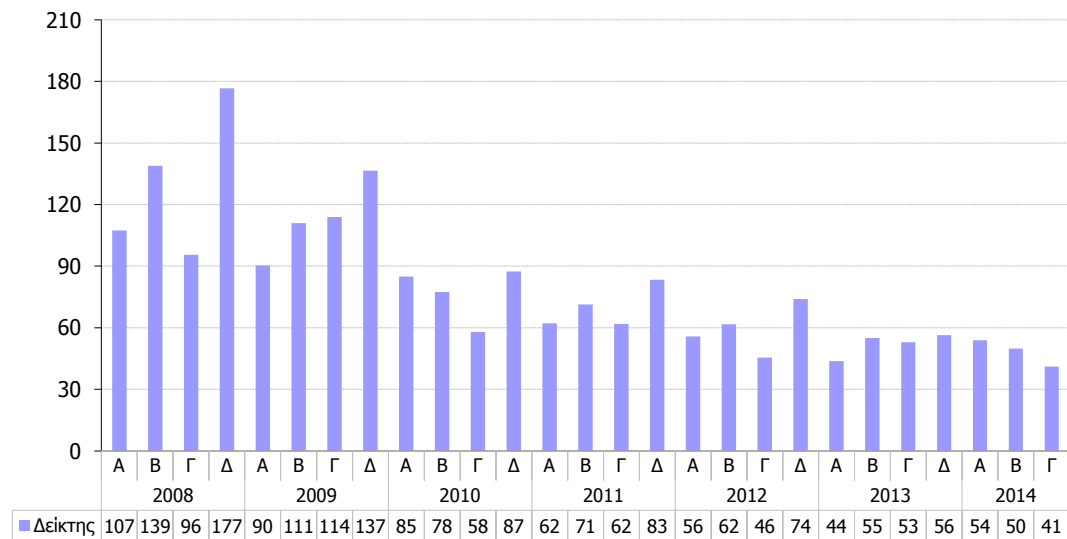
Εξέλιξη Δείκτη Κύκλου Εργασιών στον Τομέα Υπηρεσιών Τηλεπικοινωνιών (κλάδος 61)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Διάγραμμα 3.7

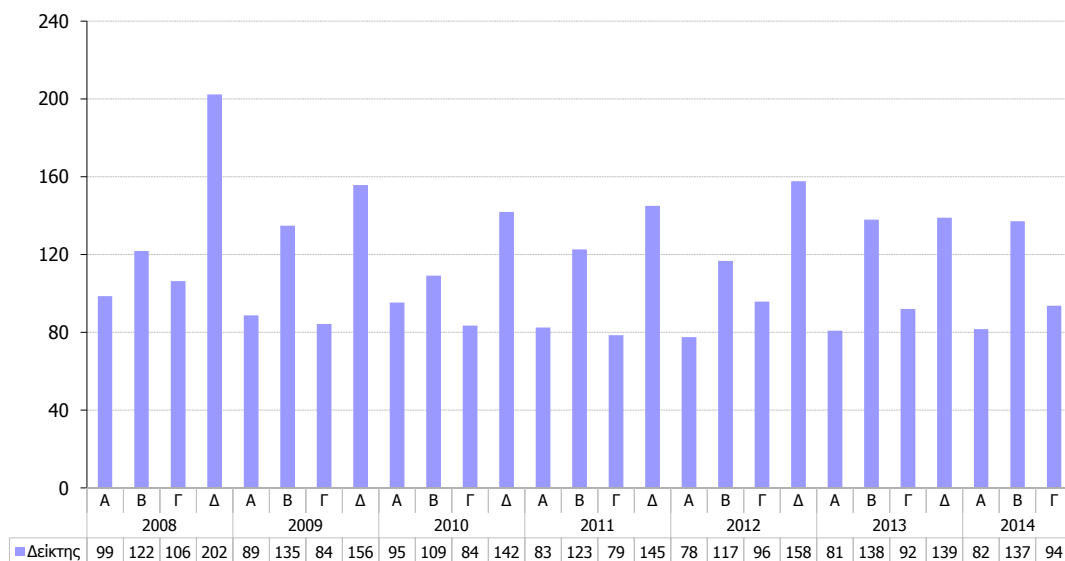
Εξέλιξη Δείκτη Κύκλου Εργασιών στον Τομέα Υπηρεσιών Πληροφορικής (κλάδος 62)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Διάγραμμα 3.8

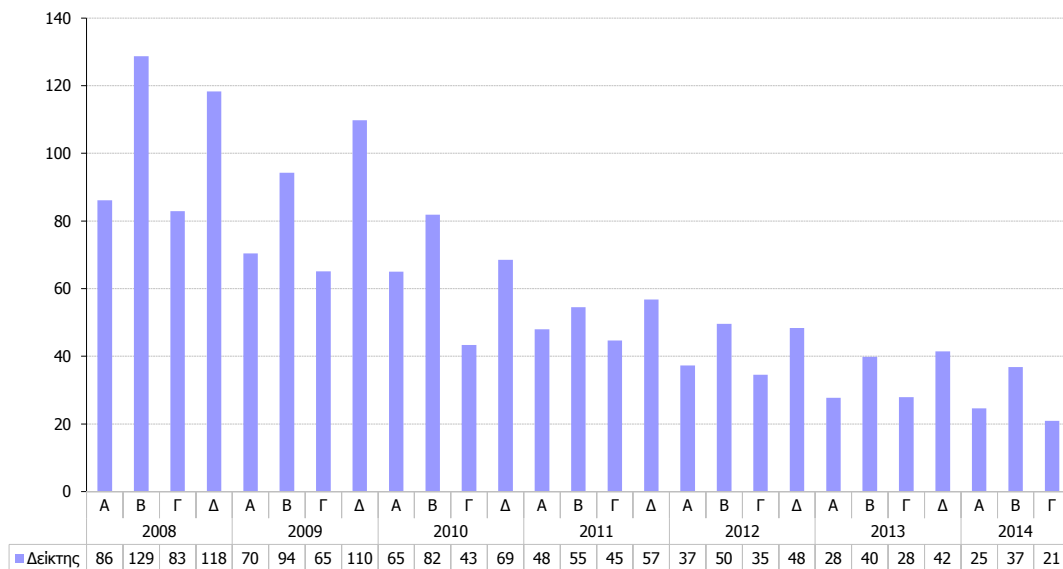
Εξέλιξη Δείκτη Κύκλου Εργασιών στον Τομέα Νομικών, Λογιστικών & παροχής συμβουλών διαχείρισης δραστηριοτήτων (κλάδοι 69+70.2)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Διάγραμμα 3.9

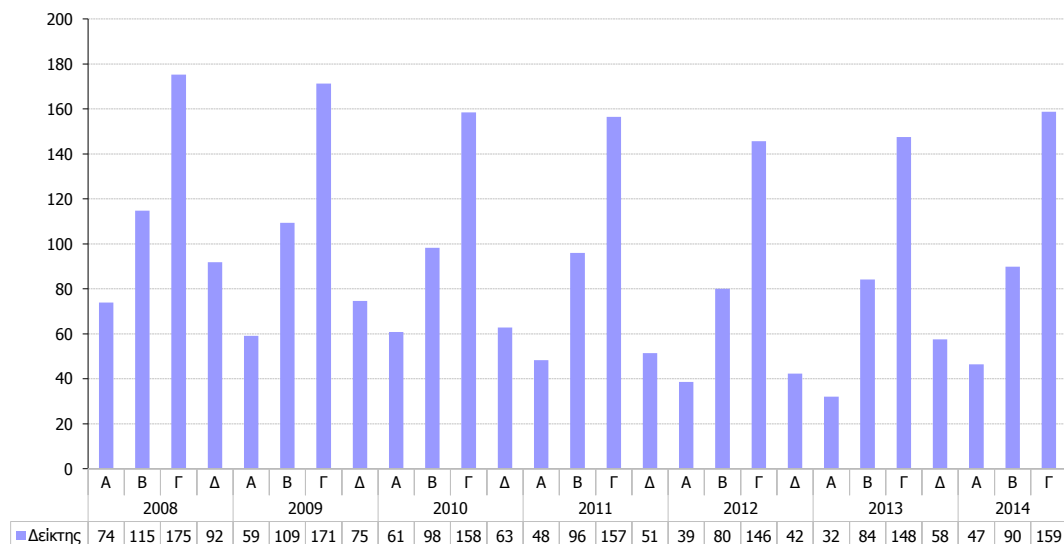
Εξέλιξη Δείκτη Κύκλου Εργασιών στον Τομέα διαφήμισης, έρευνας αγοράς και δημοσκοπήσεων κοινής γνώμης (Κλάδος 73)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Διάγραμμα 3.10

Εξέλιξη του δείκτη Κύκλου Εργασιών στον τομέα Τουρισμού (Δραστηριότητες Υπηρεσιών Παροχής Καταλύματος και Εστίασης) (Κλάδοι 55 & 56)

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Οι προσδοκίες στους κλάδους των υπηρεσιών, όπως αποτυπώνονται στην **έρευνα οικονομικής συγκυρίας του ΙΟΒΕ** και αφορούν σε όλο το 2014, είναι σαφώς καλύτερες από πρόπερσι. Συγκεκριμένα, ο γενικός δείκτης των υπηρεσιών το 2014 διαμορφώθηκε στις 87,2 μονάδες, έχοντας ενισχυθεί κατά 23,9% σε σχέση με το 2013 (28,5%).

Συγκεκριμένα, θετικές προσδοκίες καταγράφονται σε τέσσερις από τους πέντε υποκλάδους. Αναλυτικότερα, ιδιαίτερα αισιόδοξοι εμφανίζονται οι εκπρόσωποι των Τουριστικών Γραφείων –

Πρακτορείων, καθώς ο σχετικός δείκτης ενισχύεται κατά 36,8%, σε συνέχεια σημαντικής βελτίωσης το 2013 (+20,9%). Ακολουθεί ο κλάδος Ξενοδοχείων-Εστιατορίων (26,9% αντί 15,3%) και οι υπηρεσίες Πληροφορικής με τον δείκτη προσδοκιών να ενισχύεται κατά 25,8% σε συνέχεια βελτίωσης κατά 31,6%, πρόπερσι. Αντιθέτως, απαισιοδοξία διαφαίνεται στους Χρηματοπιστωτικούς Οργανισμούς, καθώς ο δείκτης περιορίζεται κατά 14,5%, σε αντίθεση με την σημαντική βελτίωση κατά 70,1% που καταγράφηκε το 2013.

Πίνακας 3.6

Δείκτης Κύκλου Εργασιών (Ετήσια Μεταβολή – 2005=100)

	Ιαν. - Σεπ. 2012	Ιαν. - Σεπ. 2013	Ιαν. - Σεπ. 2014	ΠΜ% '13/'12	ΠΜ% '14/'13
Εμπόριο Αυτοκινήτου	52,0	48,7	58,3	-6,2%	19,6%
Μεταφορές Χερσαίες και μέσω Αγωγών	95,9	88,4	85,3	-7,8%	-3,6%
Πλωτές Μεταφορές	74,2	82,7	74,6	11,5%	-9,8%
Αεροπορικές Μεταφορές	100,9	120,0	123,8	19,0%	3,2%
Υποστηρικτικές προς τις Μεταφορές Υπηρεσίες & Υπηρεσίες Αποθήκευσης	60,6	80,3	83,3	32,5%	3,8%
Ταξιδιωτικά Πρακτορεία	48,9	54,4	58,6	11,4%	7,7%
Ταχυδρομικές και Ταχυμεταφορικές Δραστηριότητες	94,2	87,3	88,6	-7,3%	1,4%
Εκδοτικές Δραστηριότητες	44,8	43,6	45,3	-2,7%	3,9%
Τηλεπικοινωνίες	75,9	65,5	61,8	-13,7%	6,1%
Πληροφορική	58,8	50,2	52,2	-14,6%	4,0%
Επεξεργασία Δεδομένων	170,1	134,2	129,4	-21,1%	-3,5%
Νομικές, Λογιστικές, Συμβουλευτικές Υπηρεσίες	97,2	110,2	109,5	13,4%	-0,6%
Αρχιτέκτονες, Μηχανικοί	57,1	48,7	32,9	-14,6%	-32,5%
Διαφήμιση, Έρευνα Αγοράς, Δημοσκοπήσεις	43,5	34,2	30,7	-21,3%	-10,2%
Διοικητικές Δραστηριότητες Γραφείου	64,1	53,0	46,8	-17,3%	-11,7%
Τουρισμός	88,1	87,9	98,4	-0,2%	11,9%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Πίνακας 3.7

Κλαδικοί Δείκτες Επιχειρηματικών Προσδοκιών στις Υπηρεσίες (1996-2006=100)

	2012	2013	2014	ΠΜ% '13-'12	ΠΜ% '14-'13
Ξενοδοχεία - Εστιατόρια	69,2	79,8	101,3	15,3%	26,9%
Τουριστικά Γραφεία - Πρακτορεία	73,8	89,2	122	20,9%	36,8%
Διάφορες Υπηρεσίες προς Επιχειρήσεις	45,0	63	66	40,0%	4,8%
Χρηματοπιστωτικοί Οργανισμοί	54,5	92,7	79,3	70,1%	-14,5%
Πληροφορική	47,1	62	78	31,6%	25,8%
Σύνολο Υπηρεσιών	54,8	70,4	87,2	28,5%	23,9%

Πηγή: ΙΟΒΕ

3.3 Εξαγωγικές Επιδόσεις της Ελληνικής Οικονομίας

Οι **εξαγωγές αγαθών** διαμορφώθηκαν στο χρονικό διάστημα Ιανουαρίου-Οκτωβρίου του 2014 στα €22,3 δισεκ. έναντι €23 δισεκ. την αντίστοιχη περίοδο του 2013, σημειώνοντας **υποχώρηση της τάξης του 3,3%**. Μη λαμβάνοντας υπόψη τις **εξαγωγές πετρελαιοειδών, οι υπόλοιπες εξαγωγές την ίδια**

περίοδο συρρικνώθηκαν κατά 1,1%, καθώς διαμορφώθηκαν στα €13,5 δισεκ., από €13,7 δισεκ. την ίδια περίοδο της προηγούμενης χρονιάς. Οι εισαγωγές την ίδια περίοδο παρουσίασαν αύξηση 0,5% ανερχόμενες σε €39,2 δισεκ. από €38,9 δισεκ. το 2013. Ως αποτέλεσμα των παραπάνω τάσεων, το **εμπορικό έλλειμμα** διευρύνθηκε κατά € 1 δισεκ. (ή κατά 6%), στα €16,8 δισεκ. Έτσι, η **αξία των εξαγωγών** προϊόντων της ελληνικής

οικονομίας **αντιστοιχεί στο 57% των εισαγωγών της**, ενώ την ίδια περίοδο πέρυσι ανέρχονταν σε 59,2%.

Αναλυτικά, οι εξαγωγές στα Αγροτικά Προϊόντα (Πίνακας 3.8) περιορίστηκαν στο πρώτο δεκάμηνο πέρυσι κατά 7,4%, στα €3,7 δισεκ. από €4 δισεκ. την ίδια περίοδο της προηγούμενης χρονιάς, ενώ πτώση παρουσίασαν και οι εξαγωγές Καυσίμων, κατά 6,4%, με αποτέλεσμα να μην ξεπεράσουν τα €8,8 δισεκ. από €9,4 δισεκ. την περίοδο Ιανουαρίου-Οκτωβρίου 2013. Σημειώνεται ότι οι δύο αυτές κατηγορίες προϊόντων αντιπροσωπεύουν το 56,2% των ελληνικών εξαγωγών (58,2% πρόπερσι). Η μείωση στα Αγροτικά Προϊόντα, προήλθε κυρίως από την αξιοσημείωτη εξασθένηση της ζήτησης κατά 61,9% στα Λάδια και Λίπη Ζωικής ή Φυτικής Προέλευσης, η αξία των οποίων δεν ξεπέρασε τα €198,9 εκατ., όταν στο αντίστοιχο χρονικό διάστημα του 2013 έφθασε τα €522,1 εκατ. (μείωση κατά €323,2 εκατ.). Ακολούθως, συρρικνώθηκε και το μερίδιο τους στη συγκεκριμένη κατηγορία προϊόντων από 12,9% το πρώτο δεκάμηνο του 2013 σε 5,3% την ίδια περίοδο του 2014. Στην κατηγορία Τροφίμων και Ζωντανών Ζώων, η οποία αντιπροσωπεύει περίπου το 82,3% των εξαγωγών Αγροτικών Προϊόντων, οι εξαγωγές σημείωσαν αύξηση κατά 1,4%, από €3,02 δισεκ. το 2013 σε €3,06 δισεκ. το 2014. Στα Ποτά - Καπνό που αντιπροσωπεύουν το 12,4% των εξαγωγών του κλάδου Αγροτικών Προϊόντων, η ζήτηση περιορίστηκε κατά 3,7% ή €17,5 εκατ. από €479,3 εκατ. το πρώτο δεκάμηνο του 2013 σε €461,8 εκατ. το ίδιο δεκάμηνο πέρυσι.

Αντιθέτως, στις εξαγωγές Βιομηχανικών Προϊόντων παρουσιάστηκε άνοδος το πρώτο δεκάμηνο του περασμένου έτους, κατά 2,9% ή €238,5 εκατ., με την αξία τους να αγγίζει τα €8,5 δισεκ. από €8,2 δισεκ. ένα χρόνο πριν. Η αύξηση ερμηνεύεται κυρίως από την άνοδο της ζήτησης για Χημικά και Συναφή Προϊόντα κατά 4,6% ή €97,2 εκατ. (από €2,1 δισεκ. τον Ιανουάριο-Οκτώβριο του 2013 σε €2,2 δισεκ. την ίδια περίοδο το 2014), καθώς και στα Διάφορα Βιομηχανικά Είδη κατά 3,7% ή €50,3 εκατ. (από €1,37 δισεκ. το πρώτο δεκάμηνο του 2013 σε €1,42 δισεκ.). Επίσης, ενίσχυση των εξαγωγικών επιδόσεων παρουσίασαν τα Μηχανήματα και Υλικό Μεταφορών, κατά 7,5%, με την αξία τους να διαμορφώνεται στα €1,77 δισεκ. από €1,65 δισεκ. πρόπερσι. Στον αντίποδα, ελαφρώς πτωτικά κινήθηκαν οι εξαγωγές στα Βιομηχανικά Είδη Ταξινομημένα κατά Πρώτη Ύλη - που καλύπτουν το 36,3% των εξαγωγών του κλάδου Βιομηχανικών Προϊόντων - κατά 1,1% ή €33εκατ. (από τα €3,12 δισεκ. το πρώτο δεκάμηνο του 2013 στα €3,08 δισεκ. το ίδιο χρονικό διάστημα του 2014).

Τέλος, πτώση σημειώθηκε στις εξαγωγές Πρώτων Υλών, της τάξης του 10% (από €872,6 εκατ. σε €785,4 εκατ.) και μείωση στις εξαγωγές Ειδών και Συναλλαγών μη Ταξινομημένων κατά Κατηγορίες, κατά 1,6% (από €497,1 εκατ. στα €489,2 εκατ.).

Σε ότι αφορά τις τάσεις των εξαγωγών ανά γεωγραφικό προορισμό, παρουσίασαν πτωτική τάση στις χώρες της Ευρωζώνης-15 - στις οποίες κατευθύνθηκε το πρώτο

δεκάμηνο του έτους το 1/3 περίπου των ελληνικών προϊόντων -, της τάξης του 3,3%, προσεγγίζοντας τα €6,6 δισεκ. το τρέχον έτος από €6,8 δισεκ. την περίοδο Ιανουαρίου-Οκτωβρίου 2013. Η πτώση ήταν ηπιότερη προς την ΕΕ-27 (-1,6%), με τις εξαγωγές να περιορίζονται την υπό εξέταση περίοδο κατά €166,4 εκατ. (από €10,1 δισεκ. το πρώτο δεκάμηνο του προηγούμενου έτους σε €10 δισεκ.). Σε ότι αφορά στις χώρες της Ευρωζώνης-15 που απορροφούν το μεγαλύτερο ποσοστό των ελληνικών εξαγωγών προς αυτή, σημειώθηκε πολύ μικρή πτώση προς τη Γερμανία, κατά 0,3% ή €4,9 εκατ. (από €1,50 δισεκ. σε €1,49 δισεκ.) και σημαντική συρρίκνωση στην Ιταλία, κατά 6,2% ή €131,3 εκατ. (από €2,1 δισεκ. σε σχεδόν €2,0 δισεκ.). Παρόμοια ήταν και η τάση των εξαγωγών προς την Γαλλία, οι οποίες συρρικνώθηκαν κατά 4,2% ή €23,2 εκατ. (από €550,3 εκατ. πρόπερι σε €527,2 εκατ. το πρώτο δεκάμηνο του 2014). Αντίθετα, στην Πορτογαλία και την Ισπανία οι εξαγωγές παρουσίασαν άνοδο, κατά 5,4% και 4,3%, αντίστοιχα, ανερχόμενες σε €106,6 εκατ. (από €101,1 εκατ. το πρώτο δεκάμηνο του 2013) και σε €498,4 εκατ. (από €478 εκατ.). Σημειώνεται, ότι η μεγαλύτερη ποσοστιαία συρρίκνωση των εξαγωγών την εξεταζόμενη περίοδο στην Ευρωζώνη-15 σημειώθηκε σε αυτές με προορισμό την Δανία, όπου έφτασε το 24,6% ή €25,9 εκατ. (από €105,2 εκατ. το 2013 σε €79,2 εκατ.), ενώ η υψηλότερη ποσοστιαία αύξηση σημειώθηκε στο Λουξεμβούργο (+19% ή €0,6 εκατ.).

Σε σχέση με τις Χώρες της Νέας Διεύρυνσης, στις οποίες οι συνολικές

εξαγωγές ανήλθαν κατά 7,9% ή €133 εκατ. (από €1,68 δισεκ. το 2013 σε €1,81 δισεκ. το 2014), η Κύπρος αποτελεί τον κυριότερο προορισμό των ελληνικών προϊόντων, με αύξηση σε σχέση με το πρώτο δεκάμηνο του 2013 κατά 10% ή €93 εκατ. Παραπλήσιες, θετικές εξελίξεις προκύπτουν από τα στοιχεία και για άλλες δύο χώρες που απορροφούν σημαντικό μερίδιο των ελληνικών εξαγωγών από τη συγκεκριμένη ομάδα χωρών, την Πολωνία και την Τσεχία, όπου ενισχύθηκαν κατά 11,4% ή €27,1 εκατ., στα €264,7 εκατ., και κατά 38,7% ή 43,4 εκατ. (ανερχόμενες σε € 155,6 εκατ.), αντίστοιχα. Η μεγαλύτερη συρρίκνωση, κατά 50,5%, σημειώθηκε στη Σλοβενία, όπου οι ελληνικές εξαγωγές περιορίστηκαν κατά €75,1 εκατ. (από €156,3 εκατ. σε €77,4 εκατ.).

Σε ότι αφορά την Τουρκία, το σημαντικότερο εξαγωγικό προορισμό και φέτος, σημειώθηκε μικρή εξασθένιση, κατά 1,7% ή €46,2 εκατ., δηλαδή από τα €2,74 δισεκ. το πρώτο δεκάμηνο του 2013 σε €2,7 δισεκ. πέρυσι.

Η ζήτηση για ελληνικά προϊόντα από τις χώρες των Βαλκανίων, περιοχή που έρχεται τρίτη στην κατάταξη ως προς την υψηλότερη απορροφητικότητα ελληνικών εξαγωγών), μειώθηκε οριακά, κατά 1,4%, με την αξία τους να διαμορφώνεται σε €3,02 δισεκ. την περίοδο Ιανουαρίου-Οκτωβρίου 2014 από €3,07 δισεκ. την ίδια περίοδο του 2013.

Αυτή η εξέλιξη οφείλεται κυρίως στην πτώση των εξαγωγών προς: i) τη Βουλγαρία (η οποία αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους προορισμούς των

ελληνικών εξαγωγών τόσο στη συγκεκριμένη περιοχή όσο και συνολικά-4^{ος} σημαντικότερος προορισμός) κατά 6,9% ή €80,8 εκατ., ii) την Π.Γ.Δ.Μ., κατά 1,8% ή €11,4 εκατ. και iii) το Κόσοβο, όπου από τα €67,6 εκατ. το 2013 οι εξαγωγές δεν ξεπέρασαν σε €29 εκατ. το 2014 (μείωση 57,1%). Η μείωση προς αυτούς τους προορισμούς αντισταθμίστηκε εν μέρει από την άνοδο των εξαγωγών προς: i) την Αλβανία, κατά 24,5% και ii) την Κροατία, κατά 34,1%.

Στις χώρες της Βόρειας Αμερικής οι εξαγωγές περιορίστηκαν κατά 12% (από €964,3 εκατ. σε €848,4 εκατ.) κυρίως λόγω της πτώσης των εξαγωγών στις Η.Π.Α. από τα €792,3 εκατ. στα €660,9 εκατ. (-16,6%), παρά την άνοδο των εξαγωγών προς το Μεξικό και τον Καναδά κατά 7,6% και 11% αντίστοιχα.

Οι εξαγωγές περιορίστηκαν και προς τις χώρες της Βόρειας Αφρικής και της Μέσης Ανατολής (που μετά την Ευρωζώνη-15 απορροφούν τις περισσότερες ελληνικές εξαγωγές), κατά 2,7% (από €3,17 δισεκ. σε €3,09 δισεκ.), κυρίως λόγω της κατακόρυφης πτώσης των εξαγωγών προς τις χώρες της Βορείου Αφρικής, δηλαδή το Μαρόκο (-75,3%, από €187,4 εκατ. σε €46,3 εκατ.), τη Λιβύη (-74,9% από €647,4 εκατ. στα €162,7 εκατ.) και την Αλγερία (-€28,7% από €317,7 εκατ. σε €226,5 εκατ.). Η μείωση μετριάστηκε από τη σημαντική άνοδο στη Σαουδική Αραβία (+87,6%) όπου οι εξαγωγές ανήλθαν σε €622,2 εκατ., την Τυνησία (+324,4%) όπου ανήλθαν σε €244,2 εκατ. και το

Ιράκ (+69,2%), προς το οποίο έφτασαν τα €32,4 εκατ.

Σε άλλους δύο σημαντικούς εξαγωγικούς προορισμούς ελληνικών προϊόντων στη Μέση Ανατολή, το Λίβανο και το Ισραήλ, οι εξαγωγές αυξήθηκαν κατά 23,6% στον πρώτο, ανερχόμενες σε €477,6 εκατ. ενώ στο Ισραήλ περιορίστηκαν κατά 49,6%, στα €165,5 εκατ.

Διεύρυνση των εξαγωγών κατά 8,5% σημειώθηκε προς τις χώρες της Κοινοπολιτείας Ανεξαρτήτων Κρατών, οδηγώντας σε άνοδο τους στα €719,6 εκατ., εξέλιξη που προήλθε κυρίως από την ενίσχυση της ζήτησης ελληνικών προϊόντων από τη Λευκορωσία, όπου ανήλθαν στα €12,6 εκατ. το πρώτο δεκάμηνο φέτος (€60 εκατ. πέρυσι), την Ουκρανία - παρά τις γεωπολιτικές εξελίξεις στη χώρα - όπου έφτασαν τα €152,9 εκατ. (από €106,3 εκατ. το πρώτο δεκάμηνο του 2013) και τη Μολδαβία, προς την οποία έφτασαν τα €81,4 εκατ. (από €23,7 εκατ. το προηγούμενο έτος). Όμως, συρρίκνωση εξαγωγών σημειώθηκε προς το σημαντικότερο προορισμό της συγκεκριμένης γεωγραφικής περιοχής - τη Ρωσία, κατά 10,2% (από €345,9 εκατ. πριν ένα χρόνο στα €310,5 εκατ. φέτος). Σημαντική πτώση εξαγωγών παρουσιάστηκε την περίοδο Ιανουαρίου-Οκτωβρίου 2014 προς τις αγορές των χωρών της Λατινικής Αμερικής, με την αξία τους να μειώνεται στα €66,2 εκατ. από €142,6 εκατ. ένα χρόνο πριν.

Πίνακας 3.8

Εξαγωγές κατά μονοψήφια κατηγορία σε τρέχουσες τιμές, Ιανουάριος-Οκτώβριος (εκατ. €)

ΠΡΟΪΟΝ	ΑΞΙΑ		% ΜΕΤΑΒΟΛΗ	% ΣΥΝΘΕΣΗ	
	2014*	2013*	2014*/2013*	2014*	2013*
ΑΓΡΟΤΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	3.723,4	4.021,4	-7,4%	16,7%	17,4%
Τρόφιμα και Ζώα Ζωντανά	3.062,7	3.019,9	1,4%	13,7%	13,1%
Ποτά και Καπνός	461,8	479,3	-3,7%	2,1%	2,1%
Λάδια και Λίπη Ζωικής ή Φυτικής Προέλευσης	198,9	522,1	-61,9%	0,9%	2,3%
ΠΡΩΤΕΣ ΥΛΕΣ	785,4	872,6	-10,0%	3,5%	3,8%
Πρώτες Ύλες μη Εδώδιμες εκτός από Καύσιμα	785,4	872,6	-10,0%	3,5%	3,8%
ΚΑΥΣΙΜΑ	8.811,7	9.418,5	-6,4%	39,5%	40,8%
Ορυκτά, Καύσιμα, Λιπαντικά κ.λπ.	8.811,7	9.418,5	-6,4%	39,5%	40,8%
ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	8.515,5	8.277,0	2,9%	38,1%	35,9%
Χημικά Προϊόντα και Συναφή (μ.α.κ.)	2.221,5	2.124,3	4,6%	10,0%	9,2%
Βιομηχανικά Είδη Ταξινομημένα κατά Πρώτη Ύλη	3.089,8	3.122,8	-1,1%	13,8%	13,5%
Μηχανήματα και Υλικό Μεταφορών	1.775,6	1.651,7	7,5%	8,0%	7,2%
Διάφορα βιομηχανικά είδη	1.428,6	1.378,3	3,7%	6,4%	6,0%
ΆΛΛΑ	489,2	497,1	-1,6%	2,2%	2,2%
Είδη και Συναλλαγές μη Ταξινομημένα κατά Κατηγορίες	489,2	497,1	-1,6%	2,2%	2,2%
ΣΥΝΟΛΙΚΕΣ ΕΞΑΓΩΓΕΣ	22.325,2	23.086,6	-3,3%	100,0%	100,0%

* Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., Π.Σ.Ε.-Κ.Ε.Ε.Μ.

Η εξασθένιση των εξαγωγικών επιδόσεων προς τις χώρες της οφείλεται κυρίως στην κατακόρυφη μείωση της ζήτησης ελληνικών προϊόντων από τη Βραζιλία, κατά 71%, που διαμόρφωσε την αξία τους στα €34,4 εκατ. φέτος από €118,7 εκατ. πέρυσι.

Αντιθέτως, φαίνεται να διατηρείται η αύξηση της ζήτησης των ελληνικών αγαθών που είχε διαφανεί τα προηγούμενα χρόνια προς τις χώρες της Νοτιοανατολικής Ασίας, καθώς στο πρώτο δεκάμηνο του 2014 καταγράφηκε ενίσχυση των εξαγωγών προς αυτές κατά

25% σε σχέση με την ίδια περίοδο του προηγούμενου έτους, διαμορφώνοντάς τις στα €608,4 εκατ. Αυτή η εξέλιξη προήλθε κυρίως από την άνοδο τους προς τη Σιγκαπούρη (+24,9%, στα €253,3 εκατ.), τη Νότια Κορέα (+29,3%, στα €190,9 εκατ.) και την Ινδονησία (+64,4%, στα €77,2 εκατ.). Η άνοδος αυτή αντισταθμίζει, σε μεγάλο βαθμό, την έντονη εξασθένιση της ζήτησης ελληνικών προϊόντων από την Κίνα στο πρώτο δεκάμηνο του 2014, κατά 37,1%, με τις εξαγωγικές ροές προς αυτή να διαμορφώνονται στα €233,5 εκατ. από €371,2 εκατ. πρόπερσι.

Πίνακας 3.9

Εξαγωγές ανά προορισμό την περίοδο Ιανουαρίου-Οκτωβρίου 2013-2014

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ	ΕΞΑΓΩΓΕΣ		% ΜΕΤΑΒΟΛΗ	% ΣΥΝΘΕΣΗ	
	2014*	2013	2014/2013 *	2014*	2013
Ο.Ο.Σ.Α. (29 χώρες)	11.133,9	11.401,2	-2,3%	49,9%	49,4%
Ε.Ε.-27	9.971,3	10.137,7	-1,6%	44,7%	43,9%
Ε.Ε.-15	6.552,4	6.777,1	-3,3%	29,3%	29,4%
Βόρεια Αμερική	848,4	964,3	-12,0%	3,8%	4,2%
Άλλες Ανεπτυγμένες Χώρες	155,3	149,4	3,9%	0,7%	0,6%
Υπόλοιπες Χώρες Ο.Ο.Σ.Α. (εκτός Νότιας Κορέας)	2.831,1	2.885,5	-1,9%	12,7%	12,5%
Βαλκάνια	3.029,0	3.072,3	-1,4%	13,6%	13,3%
Κοινοπολιτεία Ανεξαρτήτων Κρατών	719,6	663,2	8,5%	3,2%	2,9%
Βόρεια Αφρική και Μέση Ανατολή	3.091,8	3.178,9	-2,7%	13,8%	13,8%
Χώρες Αφρικής (εκτός Βόρειας Αφρικής)	111,6	103,8	7,5%	0,5%	0,4%
Ν.Α. Ασία	608,4	486,8	25,0%	2,7%	2,1%
Λατινική Αμερική	66,2	142,6	-53,5%	0,3%	0,6%
Λοιπές Χώρες	2.216,5	2.568,8	-13,7%	9,9%	11,1%
ΣΥΝΟΛΟ	22.325, 2	23.086, 6	-3,3%	100,0 %	100,0 %

* Προσωρινά στοιχεία

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., Π.Σ.Ε.-Κ.Ε.Ε.Μ.

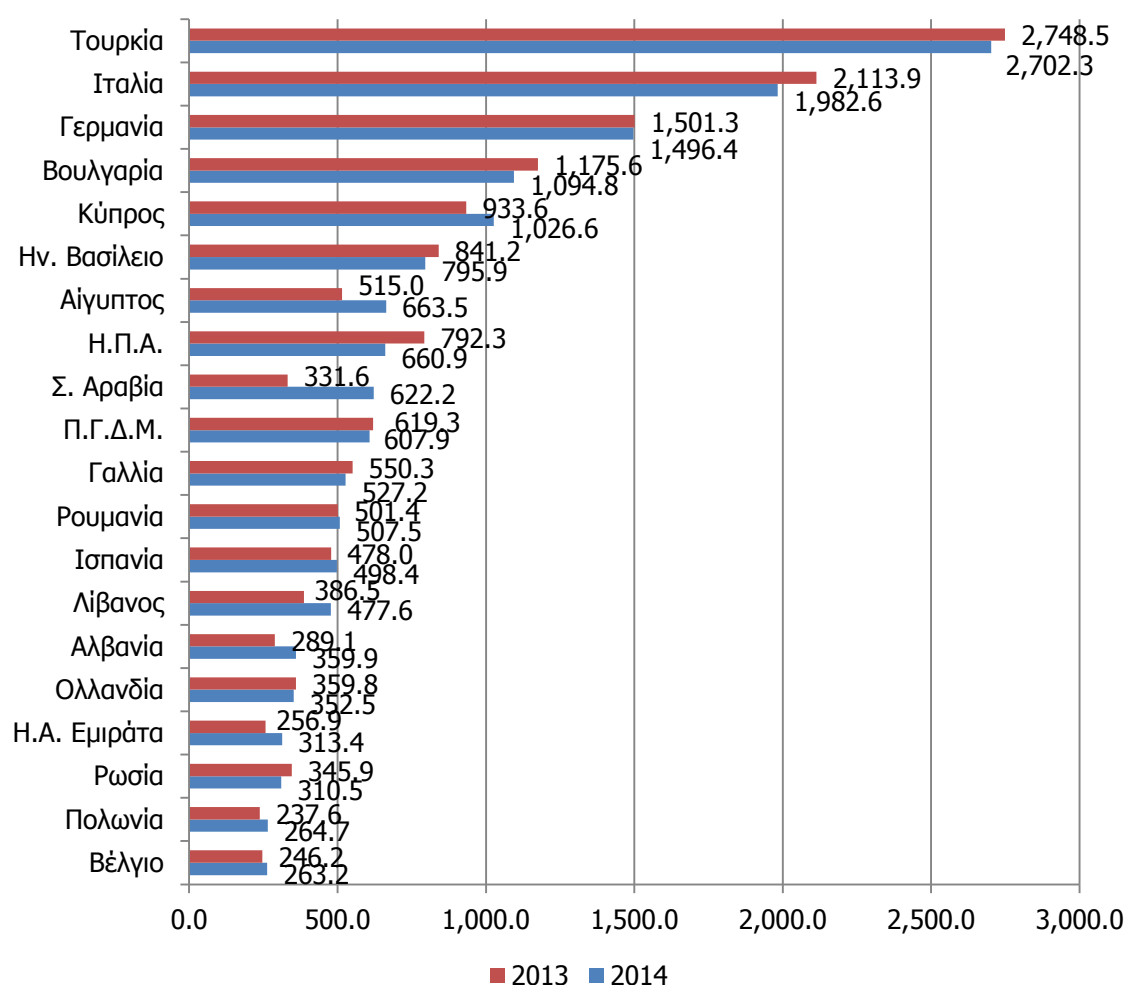
Ανακεφαλαιώνοντας, η υποχώρηση των εξαγωγών προϊόντων στο πρώτο δεκάμηνο φέτος προήλθε κυρίως από την πτώση των εξαγωγών Καυσίμων (-€606,7 εκατ. ή -6,4%) καθώς και των Λαδιών και Λιπών Ζωικής ή Φυτικής Προέλευσης (-€323,2 εκατ. ή -61,9%), παρά την άνοδο των εξαγωγών των Χημικών και Συναφών προϊόντων (+€97,2 εκατ. ή +4,6%). Από τη σκοπιά της γεωγραφικής διασποράς των εξαγωγών, η ανακοπή της ανοδικής δυναμικής των προηγούμενων ετών

οφείλεται κυρίως στη συρρίκνωση της ζήτησής τους από τους δύο βασικότερους εξαγωγικούς προορισμούς τους, δηλαδή τις χώρες της Ε.Ε.-15 και τη Μέση Ανατολή-Βόρεια Αφρική. Την υποχώρηση δεν ανέκοψε η ενίσχυση των εξαγωγών προς τη Νοτιοανατολική Ασία και προς τις χώρες της Νέας Διεύρυνσης.

Αυτές οι τάσεις εκτιμάται ότι διατηρήθηκαν και στο τελευταίο δίμηνο του περασμένου έτους

Διάγραμμα 3.11

Χώρες με το μεγαλύτερο μερίδιο στις εξαγωγές ελληνικών προϊόντων (σε εκατ. €), κατά την περίοδο Ιανουαρίου-Οκτωβρίου 2013-2014

Πηγή: Π.Σ.Ε.-Κ.Ε.Ε.Μ. **Επεξεργασία:** Ι.Ο.Β.Ε.

Στη διάρκεια του μάλλο επιβραδύνθηκε σημαντικά η διεύρυνση εξαγωγών προς τις χώρες της Κ.Α.Κ. η οποία σημειώθηκε στο περασμένο διάστημα Ιανουαρίου - Οκτωβρίου, λόγω της συνέχισης της πολιτικοοικονομικής αντιπαράθεσης μεταξύ Ευρωπαϊκής Ένωσης και Ρωσίας, καθώς και της γεωπολιτικής διένεξης της δεύτερης με την Ουκρανία. Στον αντίποδα, η υποχώρηση της ισοτιμίας του ευρώ έναντι του δολαρίου, αλλά και του γιέν, επενέργησαν ανασχετικά σε εντονότερη πτώση των ελληνικών εξαγωγών

προϊόντων. **Τούτων δεδομένων, παραμένει η εκτίμηση του ΙΟΒΕ ότι αξία των εξαγωγών συμπεριλαμβανομένων των πετρε-λαιοειδών το 2014 θα προσεγγίσει τα €26,3 δισεκ. από €27,2 δισεκ. το 2013, σημειώνοντας υποχώρηση της τάξης του 3,3%.** Χωρίς τα πετρελαιοειδή αναμένεται να διαμορφωθεί φέτος στα €15,9 δισεκ., από €16,4 δισεκ. το 2013, καταγράφοντας μείωση κατά 3%.

Η παραμονή της ισοτιμίας του ευρώ έναντι του δολαρίου σε χαμηλά επίπεδα

το 2015 ευνοεί τις εξαγωγές ελληνικών προϊόντων εκτός ΕΕ. Η ήπια ανάκαμψη της οικονομίας Ευρωζώνης το τρέχον έτος, βασικού εξαγωγικού προορισμού των ελληνικών αγαθών, αναμένεται να αυξήσει, έστω σε μικρό βαθμό, τις εξαγωγές προς αυτή. Στον αντίποδα, δυνητικό παράγοντα ανασχεσης της ανόδου των εξαγωγών προϊόντων αποτελεί η επιφυλακτικότητα που δημιουργούν τα πολιτικά τεκταινόμενα εγχωρίως, τα οποία ενδεχομένως να έχουν αντίκτυπο στις διεθνείς οικονομικές σχέσεις της χώρας. Εφόσον οι διαπραγματεύσεις με τους δανειστές συνεχιστούν επί μακρόν, χωρίς πρόσβαση των ελληνικών τραπεζών σε ρευστότητα από την ΕΚΤ μετά από κάποιο χρονικό σημείο, η παροχή πιστωτικών εγγυήσεων για εξαγωγές είναι πολύ πιθανό να περιοριστεί σημαντικά. Στην περίπτωση αυτής της εξέλιξης, δεν αποκλείεται να πληγεί και η ελκυστικότητα των ελληνικών προϊόντων.

3.4 Απασχόληση - Ανεργία

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού της ΕΛΣΤΑΤ, η ανεργία στην Ελλάδα κατά το τρίτο τρίμηνο του 2014 διαμορφώθηκε στο 25,5% συνεχίζοντας την πτωτική πορεία που είχε παρουσιάσει στα δύο προηγούμενα τρίμηνα. Σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2013, ήταν περίπου 2,3 εκατοστιαίες μονάδες χαμηλότερη. Συγκεκριμένα, ο αριθμός των ανέργων διαμορφώθηκε στους 1.229,4 χιλ., έχοντας περιορισθεί κατά 8,1% (περίπου 107,8 χιλ. άτομα) σε σχέση με την αντίστοιχη προπέρσινη

περίοδο. Συνολικά στο πρώτο εννεάμηνο του 2014 η ανεργία διαμορφώθηκε στο 26,6%, μειωμένη κατά περίπου μια ποσοστιαία μονάδα σε σχέση με την ίδια περίοδο ένα χρόνο νωρίτερα.

Ωστόσο, κατά το τρίτο τρίμηνο του 2014 η Ελλάδα εξακολουθούσε να παρουσιάζει το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας στην Ευρωζώνη-19, ακολουθούμενη από την Ισπανία (23,7%) αλλά και την Κύπρο (16,1%). Στην Πορτογαλία, η οποία έχει βγει από το μηχανισμό στήριξης, η ανεργία περιορίζεται με γοργό ρυθμό και πλέον διαμορφώνεται στο 13,3%. Παρόμοια είναι η τάση στην Ιρλανδία, με τα σχετικά ποσοστά να μειώνονται σημαντικά έναντι προηγούμενων τριμήνων (11,3%). Την ίδια περίοδο, το χαμηλότερο ποσοστό ανεργίας στην Ευρωζώνη καταγράφηκε στη Γερμανία (4,8%), στην Αυστρία (5,0%), στη Μάλτα (5,9%) και στο Λουξεμβούργο (5,9%).

Όπως έχει αναφερθεί κατ' επανάληψη σε προηγούμενες εκθέσεις, η άνοδος της ανεργίας τα τελευταία χρόνια προήλθε αποκλειστικά από τη μείωση της απασχόλησης. Κατά το τρίτο τρίμηνο του 2014, η απασχόληση μειώθηκε κατά 1,3% σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2013 και διαμορφώθηκε στους 3,586 χιλ. απασχολούμενους. Το παραμένον επίπεδο απασχόλησης είναι το χαμηλότερο τουλάχιστον από το 1998 τη συγκεκριμένη περίοδο του έτους.

Σε ότι αφορά τα επιμέρους χαρακτηριστικά της αγοράς εργασίας, η ανεργία πλήττει περισσότερο τις γυναίκες από τους άνδρες. Η ανεργία στις γυναίκες

κατά το τρίτο τρίμηνο ανήλθε στο 29,2% όντας σημαντικά υψηλότερη από αυτή στους άνδρες (22,6%). Η ανεργία στις γυναίκες έχει περιορισθεί κατά 6,7% σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2013, όταν όμως είχε αυξηθεί κατά 8,3% έναντι του 2012. Αντίστοιχα, η ανεργία στους άνδρες εμφανίζεται μειωμένη κατά 5,8% σε σχέση με το αντίστοιχο χρονικό διάστημα ένα χρόνο πριν (24,0%), έχοντας αυξηθεί κατά 10,6% σε σχέση με το 2012. Περιορισμένη είναι η διαφορά της ανεργίας μεταξύ γυναικών και ανδρών στην Ευρωζώνη (19 μέλη) καθώς δεν ξεπερνά τις 0,6 ποσοστιαίες μονάδες. Αναλυτικά το ποσοστό ανεργίας των γυναικών κατά το τρίτο τρίμηνο του 2014 έφτασε το 11,4%, ελαφρώς περιορισμένη σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2013 (11,7%). Ελαφρώς χαμηλότερη ήταν η ανεργία στους άνδρες, καθώς διαμορφώθηκε στο 10,8%, έναντι 11,4% το αντίστοιχο τρίμηνο του 2013.

Από τη σκοπιά της **ηλικιακής διάρθρωσης**, η ανεργία φαίνεται πως είναι πολύ πιο οξυμένη σε άτομα νεαρής ηλικίας. Το τρίτο τρίμηνο του 2014 το 49,5% των νέων ηλικίας 15-24 ετών που επιθυμούσαν να εργασθούν, δεν έβρισκαν εργασία. Ωστόσο αυτό το ποσοστό έχει μειωθεί αισθητά, κατά 13,3% σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2012 (57,1%). Στην ηλικιακή ομάδα 25-29 ετών, το σχετικό ποσοστό διαμορφώνεται στο 39,7%, από 43,5% στο τρίτο τρίμηνο του 2013. Η ανεργία πλήττει και τα άτομα που βρίσκονται στην ηλικιακή ομάδα 30-44 ετών, καθώς το σχετικό ποσοστό διαμορφώθηκε στο 24,7%, αισθητά

μειωμένο σε σχέση με την αντίστοιχη προπέρσινη περίοδο που ανήλθε στο 25,9%. Τέλος, το ποσοστό ανεργίας περιορίστηκε και στην ηλικιακή ομάδα 45-64 ετών, στο 18,5%, έναντι 18,9% το ίδιο τρίμηνο του 2012.

Κατά το τρίτο τρίμηνο του 2014 το πλήθος των μακροχρόνια ανέργων, αυτών δηλαδή που βρίσκονται εκτός αγοράς εργασίας για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο του ενός έτους, ενισχύθηκε κατά 5,6% και διαμορφώθηκε στο 75,4%. Στον αντίποδα, το πλήθος των νέων ανέργων, αυτών δηλαδή που δεν έχουν εργασθεί ποτέ στο παρελθόν, περιορίστηκε κατά 4,1% σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2012 και διαμορφώθηκε στο 24,0% των ανέργων.

Το ποσοστό ανεργίας μεταξύ των ατόμων ξένης υπηκοότητας διαμορφώθηκε στο 30,3%, υψηλότερα του εγχωρίου μέσου όρου, παρουσιάζοντας μείωση κατά 17,2% σε σχέση με το γ' τρίμηνο του 2013 (36,6%). Στους ημεδαπούς η κάμψη ήταν ηπιότερη, από 26,1% το 2013 στο 25,1% το 2014 (μείωση κατά 3,8%).

Η ανεργία εξακολουθεί να πλήττει κυρίως άτομα με χαμηλό **επίπεδο εκπαίδευσης**. Η υψηλότερη ανεργία το τρίτο τρίμηνο του 2014 (34,8%) σημειώθηκε στα άτομα που παρακολούθησαν μερικές τάξεις του δημοτικού σχολείου, η οποία περιορίστηκε κατά 12,2% σε σχέση με την ίδια περίοδο του 2013 (39,6%). Σε ηπιότερο βαθμό εξακολουθεί να πλήττεται η κατηγορία των ατόμων που δεν έχουν πάει καθόλου σχολείο (33,0% έναντι 38,3%), τα άτομα με απολυτήριο

Γυμνασίου (28,6% αντί 31,9%) αλλά και οι κάτοχοι απολυτηρίου Μέσης εκπαίδευσης (28,0% σε σχέση με 29,4% πρόπερσι). Αυξημένο κατά 1,8 εκατοστιαίες μονάδες, αλλά αισθητά μικρότερο από το μέσο όρο ανεργίας της χώρας, ήταν το ποσοστό ανεργίας στα άτομα με πτυχίο ανωτάτων σχολών (20,6% από 18,8%). Τέλος, το ποσοστό ανεργίας των κατόχων διδακτορικών ή μεταπτυχιακών τίτλων διαμορφώθηκε στο 12,7% έχοντας μειωθεί κατά 3 εκατοστιαίες μονάδες σε σχέση με το 2013 (15,7%).

Ως προς τις τάσεις της ανεργίας σε **περιφερειακό επίπεδο**, είναι χαρακτηριστικό πως κατά το τρίτο τρίμηνο του 2014 η ανεργία περιορίστηκε σε εννέα από τις δεκατρείς περιφέρειες σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2013. Ωστόσο σημειώνεται πως τα ποσοστά ανεργίας εξακολουθούν να ξεπερνούν το 20% σε όλες τις περιφέρειες πλην αυτής των Ιονίων Νήσων (16,1%, έναντι όμως 12,8 % το 2013) και του Νοτίου Αιγαίου (15,2% αντί 17,3%).

Η μεγαλύτερη αύξηση στο ποσοστό της ανεργίας καταγράφηκε στην περιφέρεια Ιονίων Νήσων καθώς ήταν κατά 1/3 υψηλότερο σε σχέση με το τρίτο τρίμηνο του 2013. Η δεύτερη μεγαλύτερη ποσοστιαία άνοδος της τάξης του 3,8% σημειώθηκε στην περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, ενώ ακολουθούν η Πελοπόννησος (2,7%) και η Θεσσαλία (1,2%). Στον αντίποδα, ανάμεσα στις περιφέρειες δηλαδή που η ανεργία περιορίστηκε σε σχέση με την αντίστοιχη προπέρσινη περίοδο, πρώτη κατατάσσεται η Δυτική

Μακεδονία (-16,8%). Έπονται η Ανατολική Μακεδονία-Θράκη (-15,1%), το Νότιο Αιγαίο (-12,1%) και η Κρήτη (-8,7%). Ακολουθούν η περιφέρεια Στερεάς Ελλάδας (-8,5%) και η Κεντρική Μακεδονία (-7,9%). Ηπιότερη κάμψη καταγράφεται στην περιφέρεια της Αττικής (-5,9%), στην Ήπειρο (-5,8%) και στη Δυτική Ελλάδα (-4,8%).

Σε επίπεδο **κύριων οικονομικών τομέων**, μείωση της απασχόλησης παρατηρήθηκε στον Δευτερογενή Τομέα παραγωγής κατά το τρίτο τρίμηνο του 2014, έναντι της αντίστοιχης προπέρσινης περιόδου. Η απασχόληση στο συγκεκριμένο τομέα κατά το τρίτο τρίμηνο περιορίστηκε κατά 1,7% σε συνέχεια εντονότερης μείωσης κατά 9,9% την αντίστοιχη περίοδο του 2013. Κάμψη της απασχόλησης παρατηρείται και στον Πρωτογενή Τομέα της οικονομίας, όπου η απασχόληση περιορίστηκε κατά 2,4% το τρίτο τρίμηνο του 2013. Τέλος, ενίσχυση της απασχόλησης κατά 2,7% καταγράφεται στον Τριτογενή Τομέα της ελληνικής οικονομίας, αντιστρέφοντας την τάση μείωσης του 2013 (-2,0%).

Προχωρώντας στα στοιχεία **των επιμέρους κλάδων οικονομικής δραστηριότητας** παρατηρείται ότι σε δεκατέσσερις από τους εικοσιένα υποκλάδους η απασχόληση ενισχύεται κατά το τρίτο τρίμηνο του 2014. Ανάμεσα στους κλάδους με την υψηλότερη ποσοστιαία θετική μεταβολή συγκαταλέγονται οι δραστηριότητες Ετερόδικων Οργανισμών και Φορέων όπου η απασχόληση ενισχύεται κατά 50% αντισταθμίζοντας τις απώλειες 31,2% που

κατέγραψε κατά το τρίτο τρίμηνο 2013. Ακολουθεί ο κλάδος Διαχείρισης Ακίνητης Περιουσίας (+43,2% αντί απωλειών κατά 39,7% το 2013), οι Διοικητικές και Υποστηρικτικές Δραστηριότητες (+39,0% έναντι +0,5%) και τα Ορυχεία – Λατομεία, όπου η απασχόληση ενισχύθηκε κατά 28,1%, σε αντίθεση με τη μείωση κατά 26,8% το τρίτο τρίμηνο του 2013. Σημαντική αύξηση της απασχόλησης, κατά 17,8% (αντί μείωσης κατά 3,1% πρόπερσι) σημειώθηκε στον κλάδο Υπηρεσιών Καταλύματος και Εστίασης, αποτέλεσμα της αυξημένης τουριστικής κίνησης κατά την εν λόγω περίοδο αλλά και των γενικότερα θετικών προσδοκιών των επιχειρηματιών του κλάδου. Στον αντίποδα, η υψηλότερη μείωση της απασχόλησης συναντάται στις Χρηματοπιστωτικές και Ασφαλιστικές Δραστηριότητες (-18,9% αντί +6,1%), ενώ σε μεγάλη απόσταση ακολούθησε η Μεταποίηση, στην οποία η απασχόληση περιορίστηκε κατά 3,1%, σε συνέχεια εντονότερης κάμψης, της τάξης του 5,8% κατά το τρίτο τρίμηνο του 2013. Τέλος, οριακές απώλειες καταγράφονται στην απασχόληση στο Χονδρικό και Λιανικό εμπόριο (-0,2% αντί -2,2%) αλλά και στις Επαγγελματικές, Επιστημονικές και Λοιπές Δραστηριότητες με τους απασχολούμενους να περιορίζονται κατά 0,9% έναντι -7,1% την αντίστοιχη περίοδο του 2013.

Μικρή μείωση καταγράφεται στο **κόστος εργασίας** του ιδιωτικού τομέα κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2014, καθώς ο σχετικός δείκτης περιορίζεται κατά 1,8% σε σχέση με το δεύτερο τρίμηνο του 2013

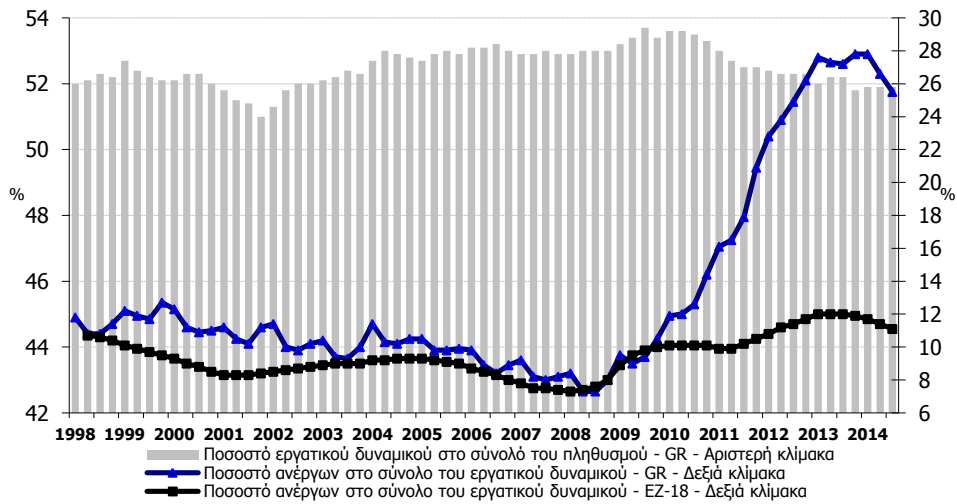
όπου οι απώλειες ξεπερνούσαν το 10,0%. Αντιθέτως,, το κόστος στο **δημόσιο τομέα** αυξήθηκε κατά 2,5% σε σχέση με την αντίστοιχη προπέρσινη περίοδο (-7,2%). Σημειώνεται πως κατά το πρώτο εξάμηνο του 2014 το κόστος εργασίας στο δημόσιο ενισχύθηκε με σταθερό ρυθμό (2,5%), όταν κατά την αντίστοιχη περίοδο του 2013, περιοριζόταν κατά 9,1%. Αντίθετα, το κόστος εργασίας στον ιδιωτικό τομέα, σε επίπεδο πρώτου εξαμήνου του περασμένου έτους παραμένει αμετάβλητο σε σχέση με το προπέρσινο πρώτο εξάμηνο, όπου μειωνόταν κατά 11,3%.

Μεσοπρόθεσμες Εκτιμήσεις

Η συνέχιση και η επιτάχυνση της ανάκαμψης της ελληνικής οικονομίας στους τελευταίους μήνες του 2014, κυρίως μέσω των κλάδων οι οποίοι συνέβαλαν στην ανάσχεση της ανεργίας στο αρχικό εννιάμηνο του (Δραστηριότητες υπηρεσιών καταλύματος-εστίασης, Λιανικό-Χονδρικό Εμπόριο), εκτιμάται ότι απέτρεψε την άνοδό της στο τέταρτο περυσινό τρίμηνο, όπως συμβαίνει διαχρονικά. Η μη ολοκλήρωση των διαπραγματεύσεων με την τρόικα επενέργησε ανασχετικά στην υλοποίηση των μεταρρυθμίσεων στο δημόσιο τομέα, μεταξύ των οποίων συμπεριλαμβανόταν η αναδιάρθρωση της απασχόλησής του, εξέλιξη η οποία ευνόησε τη διατήρηση της ανεργίας στο επίπεδο του τρίτου τριμήνου. Ακολουθώντας, το μέσο ποσοστό ανεργίας διαμορφώθηκε στο 26,4%, περίπου μια εκατοστιαία μονάδα χαμηλότερα από το 2013.

Διάγραμμα 3.12

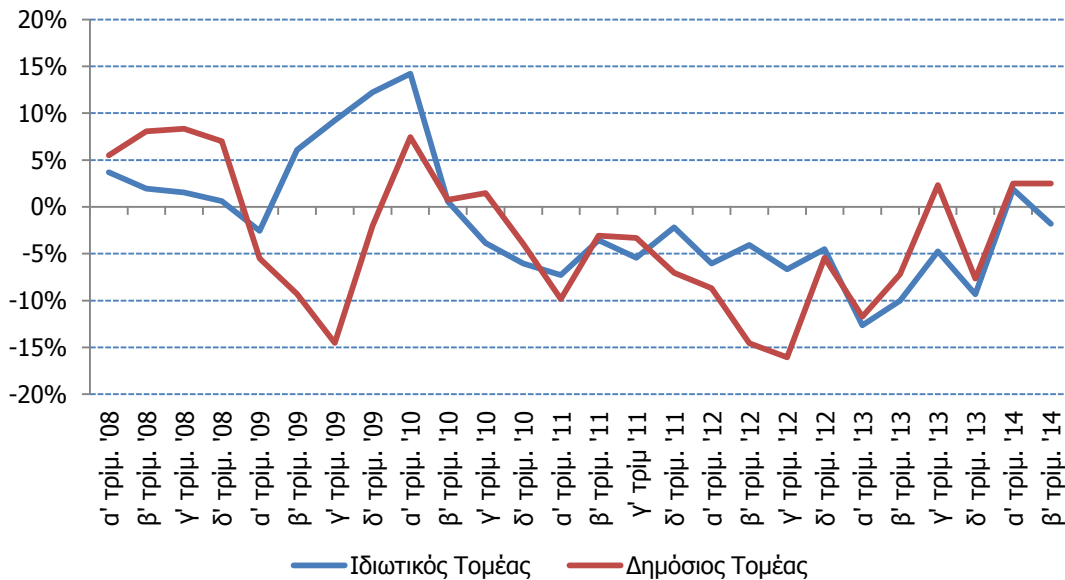
Εξέλιξη του Ποσοστού του Εργατικού Δυναμικού στο Σύνολο του Πληθυσμού και του Ποσοστού των Ανέργων στο σύνολο του Εργατικού Δυναμικού

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ – Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Eurostat

Διάγραμμα 3.13

Εξέλιξη του Κόστους Εργασίας στο Δημόσιο και Ιδιωτικό Τομέα στην Ελλάδα (2006 Q1 – 2014 Q2)

Πηγή: Eurostat

Πίνακας 3.10

Πληθυσμός ηλικίας 15 ετών και άνω, κατά κατάσταση απασχόλησης (σε χιλ.)

Περίοδος αναφοράς	Γενικό Σύνολο					
		Ποσοστό (%) του πληθυσμού	Απασχολούμενοι	Ποσοστό (%) του εργατικού δυναμικού	Άνεργοι	Ποσοστό (%) του εργατικού δυναμικού
1998	8.680,4	52,1	4.017,9	88,8	507,9	11,2
1999	8.764,5	52,3	4.031,4	87,9	554,7	12,1
2000	8.839,8	52,2	4.088,5	88,6	523,5	11,4
2001	9.156,0	51,4	4.202,1	89,2	508,4	10,8
2002	9.188,3	51,8	4.265,0	89,7	492,7	10,4
2003	9.234,9	52,3	4.353,2	90,2	472,7	9,8
2004	9.285,3	52,9	4.389,5	89,4	520,0	10,6
2005	9.332,4	52,9	4.443,6	90,0	493,6	10,0
2006	9.374,1	53,1	4.527,5	91,0	448,2	9,0
2007	9.412,3	52,9	4.564,1	91,6	418,4	8,4
2008	9.435,1	53,0	4.610,5	92,3	387,9	7,8
2009	9.431,1	53,4	4.556,0	90,4	484,7	9,6
A' τρίμηνο 2010	9.418,1	53,6	4.446,0	88,1	600,2	11,9
B' τρίμηνο 2010	9.405,4	53,6	4.436,5	88,0	604,6	12,0
Γ' τρίμηνο 2010	9.393,1	53,5	4.398,0	87,4	631,9	12,6
Δ' τρίμηνο 2010	9.381,0	53,3	4.278,5	85,6	720,8	14,4
2010	9.399,4	53,5	4.389,8	87,3	639,4	12,7
A' τρίμηνο 2011	9.374,4	53,0	4.165,5	83,9	799,6	16,1
B' τρίμηνο 2011	9.373,1	52,7	4.124,2	83,5	815,6	16,5
Γ' τρίμηνο 2011	9.372,2	52,5	4.040,8	82,1	883,5	17,9
Δ' τρίμηνο 2011	9.371,7	52,5	3.886,9	79,1	1.028,6	20,9
2011	9.372,9	52,7	4.054,4	82,2	881,8	17,9
A' τρίμηνο 2012	9.364,7	52,4	3.785,0	77,2	1.119,1	22,8
B' τρίμηνο 2012	9.351,2	52,3	3.729,9	76,2	1.163,0	23,8
Γ' τρίμηνο 2012	9.338,0	52,3	3.668,0	75,1	1.218,4	24,9
Δ' τρίμηνο 2012	9.325,3	52,3	3.597,0	73,8	1.279,9	26,2
2012	9.344,8	52,3	3.695,0	75,6	1.195,1	24,4
A' τρίμηνο 2013	9.316,5	52,0	3.504,2	72,4	1.336,0	27,6
B' τρίμηνο 2013	9.311,7	52,2	3.535,0	72,7	1.327,9	27,3
Γ' τρίμηνο 2013	9.307,1	52,2	3.533,7	72,8	1.320,3	27,2
Δ' τρίμηνο 2013	9.302,7	51,8	3.479,9	72,2	1.337,2	27,8
2013	9.309,5	52,1	3.513,2	72,5	1.330,4	27,5
A' τρίμηνο 2014	9.295,8	51,9	3.483,7	72,2	1.342,3	27,8
B' τρίμηνο 2014	9.286,6	51,9	3.539,1	73,4	1.280,1	26,6
Γ' τρίμηνο 2014	9.277,5	51,9	3.586,9	74,5	1.229,4	25,5

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού

Η δυναμική συνέχισης της σημαντικής ανάκαμψης στο δεύτερο εξάμηνο του 2014 κατά το τρέχον έτος που παρουσιάζει η ελληνική οικονομία αποτελεί το βασικό παράγοντα περαιτέρω αποκλιμάκωσης της ανεργίας στη διάρκεια του. Σε αυτό το πλαίσιο, είναι **δυνατή η υποχώρησή της ανεργίας κατά σχεδόν δύο εκατοστιαίες μονάδες, στην περιοχή του 24,5%**. Από την άλλη πλευρά, παράγοντας του οποίου η επίδραση στην ανεργία δεν είναι εφικτό να σταθμιστεί προς το παρόν, είναι οι τρέχουσες πολιτικές εξελίξεις, πρωτίτως εγχωρίως, αλλά και διεθνώς, σε σχέση με την Ελλάδα. Το εγχώριο μακροοικονομικό περιβάλλον, το φορολογικό πλαίσιο και οι κανόνες της αγοράς εργασίας, ευνόητα επηρεάζουν κατά κύριο λόγο τις αποφάσεις των επιχειρήσεων για την απασχόλησή τους. Επομένως, χρειάζεται αποσαφήνιση των χαρακτηριστικών τους στο πλαίσιο των πολιτικών της νέας κυβέρνησης, προκειμένου οι επιχειρήσεις να είναι σε θέση να λάβουν αποφάσεις για την απασχόληση. Σε αυτή την περίπτωση, θα είναι δυνατή η ακριβής εκτίμηση της τάσης της ανεργίας και της έκτασης της μεταβολής της.

Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία Ερευνών Οικονομικής Συγκυρίας του IOBE, **κατά το τρίμηνο Οκτωβρίου – Δεκεμβρίου σε σχέση με το τρίμηνο Ιουλίου – Σεπτεμβρίου 2014, καταγράφηκε επιδείνωση στις προβλέψεις για τις βραχυπρόθεσμες προοπτικές της απασχόλησης, σε όλους τους υπό εξέταση τομείς της**

ελληνικής οικονομίας, εκτός από το Λιανικό Εμπόριο. Πιο συγκεκριμένα:

Οι προβλέψεις για την απασχόληση παρουσίασαν εκ νέου κάμψη κατά το τέταρτο τρίμηνο του έτους συγκριτικά με το τρίτο, εντονότερη στον τομέα των Κατασκευών και ηπιότερη στις Υπηρεσίες και τη Βιομηχανία. Μόνο στο Λιανικό Εμπόριο, ο σχετικός δείκτης κατέγραψε άνοδο. Σε σχέση με την ίδια περίοδο του προηγούμενου έτους, σημειώθηκε βελτίωση στις προβλέψεις όλων των τομέων, εκτός των Κατασκευών, με μεγαλύτερη εκείνη στο Λιανικό Εμπόριο. Αναλυτικά:

Στη Βιομηχανία, το θετικό ισοζύγιο των σχετικών προβλέψεων για την απασχόληση εξασθένησε το τρίμηνο Οκτωβρίου – Δεκεμβρίου 2014 σε σχέση με εκείνο του Ιουλίου – Σεπτεμβρίου και εξελίχθηκε σε αρνητικό, στις -2 (από +6) κατά μέσο όρο μονάδες. Σε σχέση με την αντίστοιχη περυσινή επίδοση, ο μέσος τριμηνιαίος δείκτης ήταν υψηλότερος κατά 13 μονάδες. Το ποσοστό των βιομηχανικών επιχειρήσεων που προέβλεπε άνοδο της απασχόλησής του το προσεχές χρονικό διάστημα μειώθηκε στο 9% (από 13%), ενώ αυξήθηκε στο 11% (από 7%), το ποσοστό εκείνων που αναμένουν πτώση στον αριθμό των θέσεων εργασίας τους. Η συντριπτική πλειονότητα των επιχειρήσεων του τομέα (80%) προέβλεπε και πάλι σταθερότητα σε όρους απασχόλησης.

Στις Κατασκευές, οι σχετικές προβλέψεις για το τρίμηνο Οκτωβρίου – Δεκεμβρίου σε σχέση με το τρίμηνο Ιουλίου – Σεπτεμβρίου 2014 επιδεινώθηκαν αισθητά, με το σχετικό μέσο δείκτη να διαμορφώνεται χαμηλότερα κατά 19 μονάδες, στις -11, μειωμένος κατά 3 μονάδες και σε σύγκριση με το ίδιο διάστημα του 2013. Οι επιχειρήσεις του τομέα που προέβέεπαν λιγότερες θέσεις εργασίας αποτελούσαν το 30% (από 21%) του συνόλου, ενώ μειώθηκαν στο 19% (από 29%) όσοι ανέμεναν άνοδο της απασχόλησης. Σε επίπεδο επιμέρους κλάδων, η υποχώρηση του συνολικού δείκτη του τομέα εκπορεύεται από την επιδείνωση στα Δημόσια Έργα (-11 από +16 μονάδες κατά μέσο όρο ο δείκτης), αφού στις Ιδιωτικές Κατασκευές, ο σχετικός μέσος δείκτης αυξάνεται στις -13 (από -21) μονάδες.

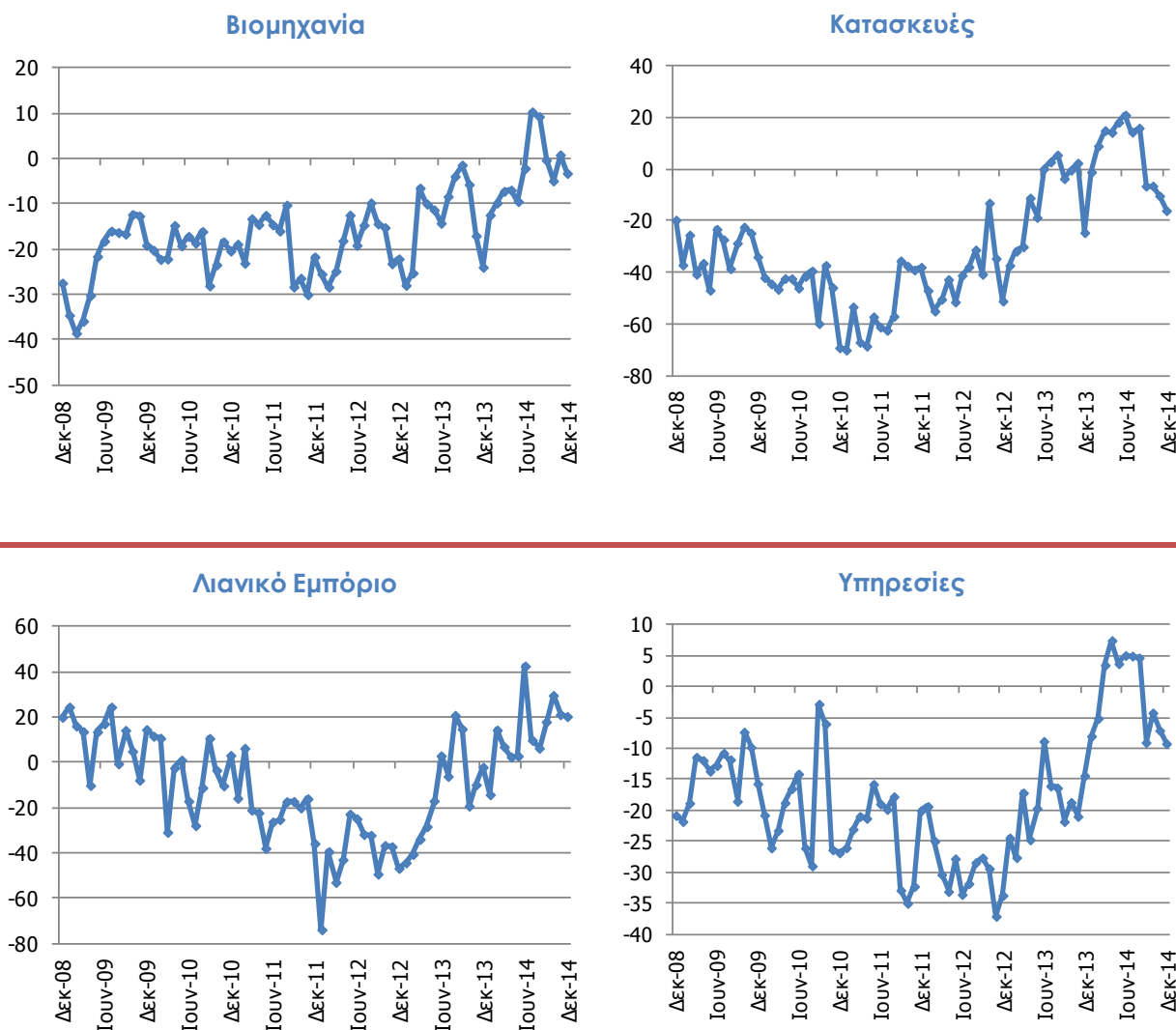
Στις Υπηρεσίες, οι προβλέψεις για την απασχόληση το δ' τρίμηνο του 2014 βαίνουν δυσμενέστερες σε σχέση με το γ' τρίμηνο του έτους, ενώ συγκριτικά με το αντίστοιχο περσινό διάστημα, καταγράφουν βελτίωση. Έτσι, το σχετικό ισοσκελισμένο ισοζύγιο του προηγούμενου τριμήνου χάνει έδαφος κατά το τρίμηνο Οκτωβρίου – Δεκεμβρίου και διαμορφώνεται στις -7 μονάδες (από -18 μονάδες το δ' τρίμηνο του 2013). Από τις επιχειρήσεις του τομέα, το 20% (από

14%) αναμένει μείωση της απασχόλησης το επόμενο διάστημα, με το ποσοστό εκείνων που προβλέπουν άνοδο να παραμένει στο 14%. Σε κλαδικό επίπεδο, η κυρίαρχη τάση είναι πτωτική, με εξαίρεση τις Χερσαίες μεταφορές, όπου σημειώνεται βελτίωση στο σχετικό ισοζύγιο, και την Πληροφορική, όπου δεν καταγράφεται καμία μεταβολή του δείκτη σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο.

Ο δείκτης των προβλέψεων για την απασχόληση στο Λιανικό Εμπόριο κινείται ανοδικά κατά το τέταρτο τρίμηνο του τρέχοντος έτους σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο, αυξανόμενος στις +24 (από +11) μονάδες. Η επίδοση αυτή βρίσκεται σε σημαντικά ανώτερα επίπεδα σε σύγκριση με την αντίστοιχη περυσινή (-10 μονάδες). Το 7% των επιχειρήσεων του τομέα αναμένει εκ νέου μείωση των θέσεων εργασίας, ενώ αυξάνεται στο 31% (από 18%) το ποσοστό εκείνων που προβλέπουν άνοδο της απασχόλησης, με όσους αναμένουν σταθερότητα να περιορίζονται στο 62% (από 75%) του συνόλου. Στους επιμέρους εξεταζόμενους κλάδους σημειώνεται μικρή άνοδος του σχετικού ισοζυγίου στα Τρόφιμα-Ποτά-Καπνός και σημαντική βελτίωση στα Πολυκαταστήματα, με τους υπόλοιπους κλάδους να καταγράφουν επιδείνωση στις αντίστοιχες προβλέψεις.

Διάγραμμα 3.13

Προβλέψεις για την απασχόληση (ισοζύγιο απαντήσεων ≡ διαφορά θετικών – αρνητικών απαντήσεων)

Πηγή: IOBE

3.5 Τιμές Καταναλωτή

Πρόσφατες εξελίξεις

Στο τέταρτο τρίμηνο του 2014 συνεχίστηκε και κλιμακώθηκε η αποπληθωριστική τάση που επικρατεί στην Ελληνική οικονομία επί σχεδόν δύο χρόνια, από τον Μάρτιο του 2013. Συγκεκριμένα, το τελευταίο τρίμηνο του 2014 ο μέσος αποπληθωρισμός ήταν ισχυρός (-1,9%), αλλά ηπιότερος σε σχέση με το αντίστοιχο τρίμηνο του 2013 (-2,2%), όταν διαμορφώθηκε σε ιστορικά υψηλό επίπεδο. Η πτώση των τιμών στα

τέλη του 2014 ήταν πολύ εντονότερη σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο (-0,6%), η ισχυρότερη σε τρίμηνο του προηγούμενου έτους.

Η ανάκαμψη του αποπληθωρισμού στο καταληκτικό περυσινό τρίμηνο οφείλεται κυρίως στην εκτεταμένη υποχώρηση της διεθνούς τιμής του πετρελαίου, η οποία επέδρασε περιοριστικά τόσο στο κόστος στέγασης, όσο και στο κόστος μεταφορών, δύο εκ των τριών ομάδων αγαθών-υπηρεσιών με την ισχυρότερη επίδραση στη διαμόρφωση του ΓΔΤΚ. Η πολιτική

αβεβαιότητα από την πρόωρη εκκίνηση της διαδικασίας εκλογής Προέδρου της Δημοκρατίας, αποτέλεσε πρόσθετο, ενισχυτικό παράγοντα του αποπληθωρισμού τον περασμένο Δεκέμβριο. Ο ΓΔΤΚ μειώθηκε το συγκεκριμένο μήνα κατά 2,6% έναντι του Δεκεμβρίου του 2013, πτώση που ήταν η δεύτερη μεγαλύτερη από την εκδήλωση του αποπληθωρισμού. Το επίπεδο τιμών ήταν μισή ποσοστιαία μονάδα χαμηλότερο έναντι του Νοεμβρίου, όταν η αντίστοιχη μεταβολή το 2013 ήταν σαφώς αυξητική (+0,9%). Ανασχετικά σε ευρύτερη μείωση τιμών εκτιμάται επενέργησε η υποτίμηση του ευρώ έναντι του δολαρίου. Ακολουθώντας, οι τιμές υποχώρησαν κατά 1,3% το 2014, ελαφρώς περισσότερο από ότι το 2013 (0,9%), πτώση που είναι η μεγαλύτερη τα τελευταία τουλάχιστον 54 χρόνια.

Αναλυτικά, σε κλαδικό επίπεδο το 2014 στην πλειονότητα των επιμέρους κλάδων της οικονομίας επικράτησαν πτωτικές τάσεις στις τιμές. Η μεγαλύτερη μείωση τιμών σημειώθηκε στον κλάδο της Στέγασης, κατά 7,1% (+0,1% το 2013) και οφείλεται στη μείωση των ενοικίων και - στο τελευταίο περυσινό τετράμηνο- στη ραγδαία αποκλιμάκωση της τιμής του πετρελαίου θέρμανσης. Επισημαίνεται ότι σε αυτή την ισχυρή αρνητική μεταβολή περιλαμβάνεται η αυξητική επίδραση από την ανατίμηση του ηλεκτρικού ρεύματος στα μέσα της προηγούμενης χρονιάς.

Αμέσως μικρότερες σε μέγεθος αρνητικές μεταβολές σημειώθηκαν στους κλάδους των Μεταφορών (-4,2%, από -2,5% το 2013) και στον κλάδο της Ένδυσης & υπόδησης (-3,9%, από -3,0% το 2013). Η μείωση στις Μεταφορές οφείλεται αποκλειστικά στην πτώση της τιμής της

βενζίνης, αφού τα κόμιστρα σε αεροπορικές και αστικές μεταφορές αυξήθηκαν. Η υποχώρηση στην Εκπαίδευση ήταν ελαφρώς ηπιότερη (-3,1%, έναντι -4,0% το 2013) αλλά εντονότερη σε σχέση με τον κλάδο των Άλλων αγαθών & υπηρεσιών - (2,4% το 2014, -4,6% το 2013).

Μέτρια υποχώρηση τιμών έλαβε χώρα στους κλάδους της Αναψυχής (-1,7%, από -3,0% πρόπερσι) και στα Διαρκή αγαθά (-1,7%, έναντι -2,3%). Η μείωση των τιμών κυρίως σε προϊόντα οπτικοακουστικού υλικού και ηλεκτρονικούς υπολογιστές συνέβαλε σημαντικά στη μείωση των τιμών στον πρώτο κλάδο. Η πτώση των τιμών κυρίως σε προϊόντα επίπλων και οικιακών συσκευών άσκησε πίεσεις στις τιμές των διαρκών αγαθών συνολικά. Ίδιας έκτασης, -1,2%, στους κλάδους των Ξενοδοχείων (-3,0% το 2013) και της Διατροφής με τα αλκοολούχα ποτά (-0,8% το 2013). Το μικρότερο ποσοστό υποχώρησης παρατηρήθηκε στον κλάδο της Υγείας όπου λόγω μειώσεων στα αντίτιμα των ιατρικών και παραϊατρικών υπηρεσιών σημειώθηκε μείωση του επιμέρους δείκτη κατά 1% (+0,8% το 2013).

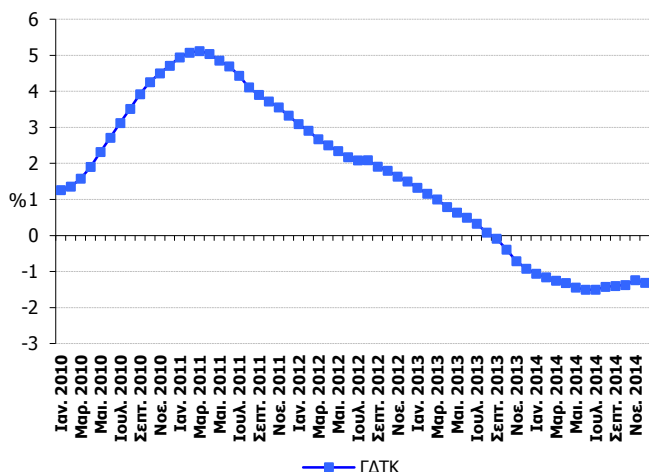
Ο μοναδικός επιμέρους κλάδος ο οποίος παρουσίασε αύξηση του δείκτη τιμών ήταν τα Αλκοολούχα ποτά-Προϊόντα καπνού, κατά 3,0%, ακριβώς όσο 2013.

Ο μέσος Εν.ΔΤΚ στην Ελλάδα παρουσίασε την περίοδο Ιανουαρίου - Δεκεμβρίου μεταβολή -1,4%, έναντι της μείωσης κατά 0,9% την αντίστοιχη περίοδο του προηγούμενου έτους. Έπειτα από την προσωρινή αποδυνάμωση της υποχώρησης των τιμών κατά το τρίτο τρίμηνο του περασμένου έτους, σημειώθηκε μία έντονη μεταστροφή του εναρμονισμένου δείκτη

τιμών σε πτώση. Το φαινόμενο κορυφώθηκε τον Δεκέμβριο, με ετήσια μεταβολή του Εν.ΔΤΚ -2,5%.

Διάγραμμα 3.14

Εξέλιξη ΓΔΤΚ στην Ελλάδα (ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές)

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. Επεξεργασία: IOBE

Σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης η Ελλάδα βρίσκεται στην ομάδα εκείνων των χωρών που παρουσιάζουν αρνητική μεταβολή του Εν.ΔΤΚ. Αναλυτικά, η Ελλάδα καταλαμβάνει την πρώτη θέση σε όρους αποπληθωρισμού για το 2014, με μέσο ετήσιο ρυθμό -2,5%. Η Ελλάδα παρουσίασε αποπληθωρισμό ισχυρότερο και από τη Βουλγαρία (-2,0%) η οποία προηγούταν στο μεγαλύτερο διάστημα του 2014. Αμέσως μετά βρίσκονται η Ισπανία, η Κύπρος και το Λουξεμβούργο με μεταβολές -1,1%, -1% και -0,9% αντίστοιχα. Το Βέλγιο (-0,4%), η Ιρλανδία (-0,3%) και η Πορτογαλία (-0,3%), βρίσκονται επίσης σε φάση αποπληθωρισμού, αλλά ηπιότερη. Οριακός αποπληθωρισμός (-0,1%) σημειώθηκε σε Ιταλία, Ολλανδία, Σλοβενία και Σλοβακία.

Η Γαλλία και η Γερμανία παρουσιάζουν οριακή αύξηση του εναρμονισμένου επιπέδου των τιμών (+0,1%). Η Μάλτα (+0,4%), το Ηνωμένο Βασίλειο (+0,5%)

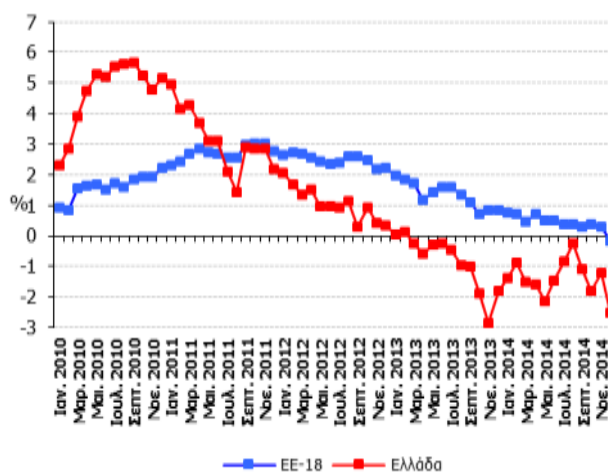
και η Φιλανδία (+0,6%), ήταν τρεις χώρες κατέχουν τις τρεις υψηλότερες θέσεις αύξησης των τιμών.

Ο Γενικός Δείκτης Τιμών Παραγωγού (σύνολο Εγχώριας και Εξωτερικής αγοράς) παρουσίασε υψηλότερη μείωση (-2,5%) έναντι της μείωσης που σημειώθηκε κατά τη σύγκριση των προηγούμενου δωδεκάμηνου(-0,9%). Ο αντίστοιχος δείκτης παραγωγού χωρίς την ενέργεια κινήθηκε προς την αντίθετη κατεύθυνση, σημειώνοντας αύξηση κατά 1,7%.

Στους επιμέρους κλάδους το δωδεκάμηνο του 2014, οι μεγαλύτερες πτωτικές κινήσεις σημειώθηκαν στον κλάδο των πετρελαιοειδών-προϊόντων ενέργειας και στους υπο-κλάδους του. Συγκεκριμένα, τα προϊόντα διύλισης σημειώνουν μεταβολή -14,3%, το φυσικό αέριο -12,4% ενεργειακά αγαθά -6,4%.

Διάγραμμα 3.15

Εξέλιξη ΕνΔΤΚ στην Ελλάδα και στην Ευρωζώνη-18 (ετήσιες ποσοστιαίες μεταβολές)

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ. Επεξεργασία: IOBE

Στους περισσότερους κλάδους (63%) σημειώνεται κάποια αρνητική μεταβολή μικρής φύσης. Οι τιμές στους υπόλοιπους κλάδους (37%) παρουσιάζουν κάποια

θετική μεταβολή. Δύο ακραίες περιπτώσεις είναι τα προϊόντα καπνού και η οικογένεια προϊόντων Άνθρακα-Λιγνίτη που παρουσιάζουν αύξηση τιμών σε σχέση με τον Ιανουάριο του 2014, 6% και 18% αντίστοιχα.

Οι τιμές στις εισαγόμενες πρώτες ύλες κατά το δωδεκάμηνο του 2014 σημείωσαν ελαφριά πτώση (-0,8%). Έτσι, ο αναθεωρημένος δείκτης τιμών εισαγωγών στη Βιομηχανία υποχώρησε λιγότερο σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του περασμένου έτους (-2,7%). Στους περισσότερους επιμέρους βιομηχανικούς κλάδους, οι μεταβολές του αντίστοιχου δείκτη υποδηλώνουν αμελητέες μεταβολές των τιμών προς αμφότερες τις κατευθύνσεις μικρότερες από μισή ποσοστιαία μονάδα στις περισσότερες των περιπτώσεων. Εξαιρεση αποτελούν οι μεγάλες μειώσεις στον κλάδο της Ενέργειας (-12,9%) και στον κλάδο Προϊόντων άνθρακα και διύλισης πετρελαίου (-14,2%). Τέλος αξιοσημείωτη είναι η αύξηση των τιμών στα προϊόντα καπνού (+3,7%) και στην Κλωστοϋφαντουργία (+1,6%).

Μεσοπρόθεσμες εκτιμήσεις

Η εγχώρια καταναλωτική ζήτηση ενισχυόταν στο δεύτερο εξάμηνο του 2014, για πρώτη φορά από το αντίστοιχο εξάμηνο του 2009, εξαιτίας κυρίως της συνεχούς αποκλιμάκωσης της ανεργίας από τον προηγούμενο Μάρτιο. Η παραμονή της ανεργίας σε πτωτική τροχιά το τρέχον έτος θα συνέχιζε να αποτελεί το βασικό τροφικό της ζήτησης, χαλαρώνοντας τις αποπληθωριστικές πιέσεις στη διάρκειά του. Ανασχετικά στην υποχώρηση των τιμών θα επενεργήσει η αύξηση του ΦΠΑ στον τουρισμό και ενδεχόμενη ευρύτερη

αναδιάρθρωση του φόρου, η οποία φαίνεται ότι αποτελούσε ένα από τα θέματα διαπραγμάτευσης με τους δανειστές, πχ. με κατάργηση της χαμηλότερης κλίμακας του. Ωστόσο, η πτώση των τιμών θα συνεχιζόταν από τη διατήρηση της τιμής του πετρελαίου σε επίπεδα πολύ χαμηλότερα των αντίστοιχων περυσινών τουλάχιστον κατά το πρώτο φετινό εξάμηνο, καθώς δεν φαίνεται να προτίθεται ο ΟΠΕΚ σε αυτό το χρονικό διάστημα να διευρύνει την παραγωγή του. Η ολοκλήρωση της αποπληθωριστικής επίδρασης από την πτώση της τιμής του πετρελαίου στο τελευταίο τετράμηνο του 2015, καθώς θα συμπληρωνόταν ένα έτος από το ξεκίνημά της, μάλλον θα οδηγήσει σε αύξηση του Γενικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή στα τέλη του 2015. Ως αποτέλεσμα των παραπάνω επιδράσεων, είναι πλέον πιθανός ο ήπιος αποπληθωρισμός το τρέχον έτος (0,4%).

Ωστόσο η κορύφωση της πολιτικής αβεβαιότητας από την προκήρυξη εκλογών, καθώς και από τις μη προβλέψιμες πολιτικές εξελίξεις τους προσεχείς μήνες βάσει των αποτελεσμάτων τους, δυσχεραίνει ιδιαίτερα τη διενέργεια προβλέψεων για την πορεία της απασχόλησης, της καταναλωτικής ζήτησης εγχωρίως, αλλά και της ζήτησης εξαγωγών. Ενδεχόμενη παρατεταμένη διαπραγμάτευση με τους δανειστές, θα διατηρήσει και πιθανότατα θα κλιμακώσει την επιφυλακτικότητα επιχειρήσεων και νοικοκυριών, επιδρώντας ανασχετικά στη συνέχιση της υποχώρησης της ανεργίας και της ενίσχυσης της κατανάλωσης, τουλάχιστον έως την ολοκλήρωσή τους. Ακολούθως, ο αποπληθωρισμός θα συνεχιστεί με ισχυρή ένταση.

Σημαντική πληροφόρηση για την εξέλιξη των τιμών το επόμενο διάστημα παρέχουν και τα αποτελέσματα των μηνιαίων ερευνών οικονομικής συγκυρίας του IOBE, τα οποία συνιστούν πρόδρομες ενδείξεις για την εξέλιξή τους από την πλευρά της προσφοράς.

Στις προβλέψεις μεταβολών των τιμών κατά το τέταρτο τρίμηνο του έτους εκδηλώθηκαν ποικίλες μεταβολές, έναντι του αμέσως προηγούμενου τριμήνου. Τα σχετικά ισοζύγια συνέχισαν να λαμβάνουν αρνητικά πρόσημα στους επιμέρους τομείς, υποδηλώνοντας ότι η κυριαρχία των αποπληθωριστικών προσδοκιών τα τελευταία τέσσερα χρόνια δεν έχει ανατραπεί. Έτσι, το σχετικό αρνητικό ισοζύγιο τιμών το διάστημα Οκτωβρίου – Δεκεμβρίου σε σύγκριση με το τρίμηνο Ιουλίου – Σεπτεμβρίου εξομαλύνθηκε ελαφρά στο Λιανικό Εμπόριο και τις Υπηρεσίες, παρέμεινε αμετάβλητο στη Βιομηχανία και υποχώρησε περαιτέρω στις Ιδιωτικές Κατασκευές. Ως προς την αντίστοιχη περυσινή περίοδο, οι αποπληθωριστικές προσδοκίες έχουν εξομαλυνθεί στο Λιανικό Εμπόριο και τις Υπηρεσίες και έχουν επί της ουσίας παραμείνει αμετάβλητες σε Βιομηχανία και Ιδιωτικές Κατασκευές. Αναλυτικότερα:

Στη Βιομηχανία, οι προβλέψεις μείωσης των τιμών το τέταρτο τρίμηνο του έτους παρέμειναν στα ίδια επίπεδα σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο, με το σχετικό αρνητικό δείκτη να διαμορφώνεται εκ νέου στις -9 μονάδες, στο ίδιο επίπεδο με το αντίστοιχο περυσινό. Από τις επιχειρήσεις του τομέα, το 14% κατά μέσο όρο

προβλέπει εκ νέου μείωση τιμών το επόμενο διάστημα, με το 81% να αναμένει σταθερότητα και το 5% μείωσή τους.

Στο Λιανικό Εμπόριο, οι προβλέψεις αποκλιμάκωσης των τιμών των επιχειρήσεων του τομέα υποχώρησαν ελαφρώς στο τέταρτο τρίμηνο του έτους, με το σχετικό μέσο αρνητικό ισοζύγιο να διαμορφώνεται στις -5 μονάδες (από -11 το προηγούμενο τρίμηνο και -17 μονάδες το αντίστοιχο περυσινό). Από τις επιχειρήσεις του τομέα, το 15% αναμένει και πάλι πτώση τιμών βραχυπρόθεσμα, ένα 10% (από 3%) άνοδο τους και το υπόλοιπο 75% (από 84%) σταθερότητα. Στους επιμέρους κλάδους του λιανεμπορίου, οι προβλέψεις μείωσης των τιμών το εξεταζόμενο τρίμηνο του νέου έτους σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο ενισχύονται ελαφρώς στα Υφάσματα – Ένδυση – Υπόδηση. Αντιθέτως, υποχωρούν στα Είδη οικιακού εξοπλισμού, τα Οχήματα & Ανταλλακτικά και παραμένουν αμετάβλητες στα Τρόφιμα-Ποτά-Καπνός και τα Πολυκαταστήματα.

Ο τριμηνιαίος δείκτης πρόβλεψης της μεταβολής των τιμών στις Υπηρεσίες το εξεταζόμενο τρίμηνο αυξήθηκε κατά 5 μονάδες σε σχέση με το αμέσως προηγούμενο, στις -10, κατά 8 μονάδες υψηλότερα σε σχέση με την αντίστοιχη περυσινή του επίδοση. Το 11% (από 18%) των επιχειρήσεων του κλάδου αναμένει μείωση τιμών το επόμενο τρίμηνο και το 2% (από 4%) προβλέπει άνοδο. Στους επιμέρους εξεταζόμενους κλάδους, ο σχετικός δείκτης υποχωρεί μόνο στα Ξενοδοχεία - Εστιατόρια - Τουριστικά πρακτορεία και στους Ενδιάμεσους Χρηματοπιστωτικούς Οργανισμούς,

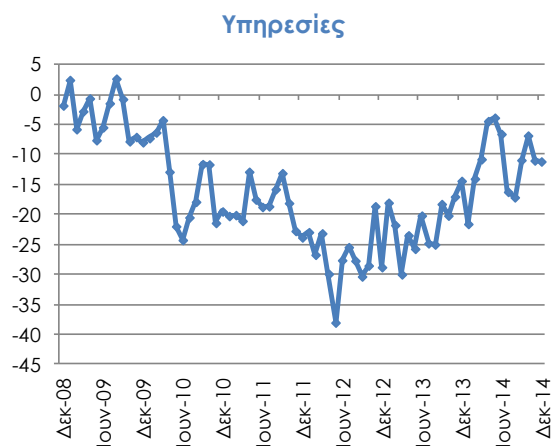
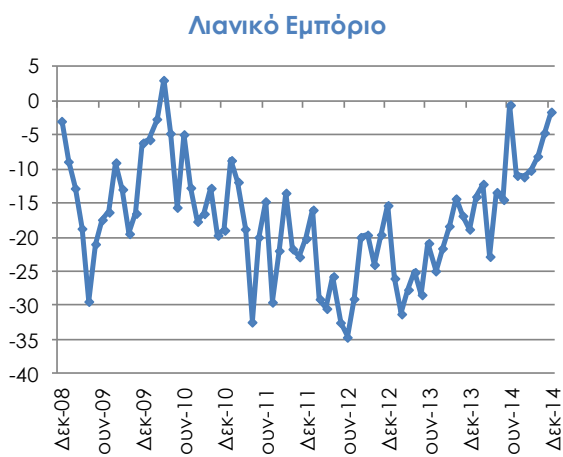
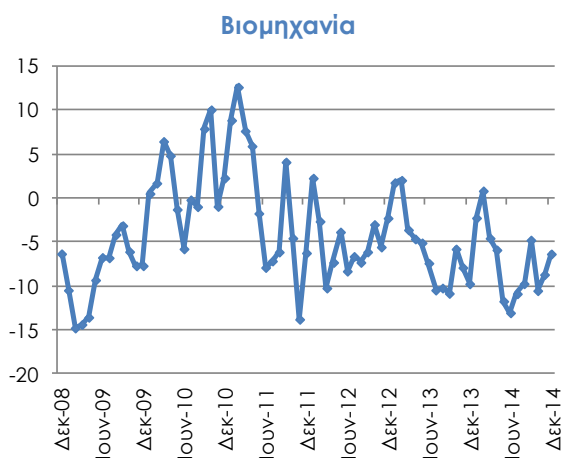

Τέλος, στον τομέα των Ιδιωτικών Κατασκευών, το αρνητικό ισοζύγιο τιμών του προηγούμενου τριμήνου διευρύνεται το δ' τρίμηνο του 2014 κατά 11 μονάδες, στις -21, στα ίδια επίπεδα με τα αντίστοιχα περσινά. Το υπό εξέταση τρίμηνο, το 21% (από 14%) των

επιχειρήσεων του τομέα προβλέπει υποχώρηση τιμών βραχυπρόθεσμα, ενώ είναι μηδενικό (από 3%) το ποσοστό των επιχειρήσεων που αναμένουν υποχώρηση των τιμών του κλάδου βραχυπρόθεσμα.

Διάγραμμα 3.16

Προβλέψεις για εξέλιξη τιμών στο επόμενο τρίμηνο (ισοζύγιο απαντήσεων = διαφορά θετικών – αρνητικών απαντήσεων)

3.6 Ισοζύγιο Εξωτερικών Συναλλαγών

Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών

Το **πλεόνασμα** στο **Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών** διευρύνθηκε στο πρώτο 11μηνο του 2014 σε σύγκριση με το αντίστοιχο διάστημα του προηγούμενου έτους, καθώς διαμορφώθηκε στα €2,5 δισεκ., έναντι €1,3 δισεκ. το 2013. Βασικός οδηγός για το διευρυμένο πλεόνασμα ήταν η σημαντική ενίσχυση του πλεονάσματος στο ισοζύγιο υπηρεσιών, ενώ λιγότερη συνεισφορά είχε η συρρίκνωση του ελλείμματος στο ισοζύγιο εισοδημάτων. Στην αντίθετη κατεύθυνση κινήθηκαν τα υπόλοιπα ισοζύγια με το έλλειμμα στο εμπορικό ισοζύγιο να σημειώνει επιδείνωση, ενώ παράλληλα μειώθηκε το πλεόνασμα στο ισοζύγιο τρεχουσών μεταβιβάσεων.

Αναλυτικότερα, το έλλειμμα του **εμπορικού ισοζυγίου** διευρύνθηκε κατά 5,8% (€917,4 εκατ.)⁸ στο πρώτο 11μηνο του 2014, έπειτα από μια 5ετία συνεχούς αποκλιμάκωσης, καθώς παρά την αύξηση των εξαγωγών, καταγράφηκε παράλληλα μεγαλύτερη επέκταση των εισαγωγών. Συγκεκριμένα, οι εξαγωγές ενισχύθηκαν κατά 4,7% (€961,7 εκατ.), έναντι αύξησης 3,3% το 2013, ενώ οι εισαγωγές αυξήθηκαν κατά 5,1% (€1,9 δισεκ.) και επανήλθαν στα επίπεδα του 2012. Στο αμιγώς εμπορικό τμήμα του ισοζυγίου, δηλαδή στο **εμπορικό ισοζύγιο χωρίς καύσιμα και πλοία**, το έλλειμμα διογκώθηκε κατά 1,6% (€116,4 εκατ.), καθώς οι εξαγωγές ενισχύθηκαν κατά 5,0% (€644,1 εκατ.), έναντι αύξησης 2,4% το 2012, ενώ οι εισαγωγές αγαθών αυξήθηκαν κατά 3,8% (€760,7 εκατ.), έναντι κάμψης

κατά -1,8% το 2013. Στο ισοζύγιο καυσίμων καταγράφεται επίσης αύξηση του ελλείμματος, κατά 2,5% (-€180 εκατ.) με αύξηση των εξαγωγών και εισαγωγών κατά 2% και 2,2% αντίστοιχα, με αποτέλεσμα το έλλειμμα στο ισοζύγιο καυσίμων να διαμορφωθεί στα -€7,5 δισεκ..

Το πλεόνασμα του **ισοζυγίου υπηρεσιών**, επεκτάθηκε στο πρώτο 11μηνο του έτους κατά 17,1% (€2,8 δισεκ.), έναντι αύξησης κατά 11,4% το 2013, καθώς παράλληλα με την αύξηση των τουριστικών εισπράξεων, σημειώθηκε αύξηση και στις υπόλοιπες εισπράξεις από υπηρεσίες. Οι συνολικές εισπράξεις αυξήθηκαν κατά 11,3% (+3,0 δισεκ.), έναντι αύξησης 1,6% το 2013, ενώ οι πληρωμές ενισχύθηκαν κατά 1,9% (€193,6 εκατ.), έναντι μείωσης κατά -11% στο αντίστοιχο διάστημα του 2013. Στα επιμέρους στοιχεία εισπράξεων, τα τουριστικά έσοδα ενισχύθηκαν σημαντικά το 2014, κατά 10,8% (€1,3 δισεκ.), συνεχίζοντας την έντονα αυξητική τάση του 2013 κατά +16,3%, ενώ αύξηση στις τουριστικές εισπράξεις καταγράφηκε ακόμα και τον Νοέμβριο, κατά 30,7%, με διεύρυνση της τουριστικής περιόδου. Οι εισπράξεις από τις μεταφορές αυξήθηκαν κατά 8,8% (€967 εκατ.), ενώ από λοιπές υπηρεσίες ενισχύθηκαν σημαντικά κατά 21,7%. Στο σκέλος των πληρωμών καταγράφεται αύξηση των πληρωμών για τουρισμό κατά 11,2% (€188,5 δισεκ.), και στις λοιπές υπηρεσίες κατά 10,3% (€335,1 δισεκ.), ενώ σημειώθηκε μείωση στις πληρωμές από μεταφορικές υπηρεσίες κατά -6,5%, (-€329,8 εκατ.).

Το έλλειμμα του **ισοζυγίου εισοδημάτων** συρρικνώθηκε το 2014, κατά €366 εκατ., και διαμορφώθηκε στα €2,6 δισεκ.. Οι εισπράξεις για αμοιβές, μισθούς, τόκους,

⁸ Τα ποσά σε παρένθεση εκφράζουν την απόλυτη μεταβολή σε σχέση με το αντίστοιχο διάστημα του 2012, εκτός αν αναφέρεται διαφορετικά.

μερίσματα και κέρδη παρέμειναν σταθερές, στα €3,1 δισεκ. στο πρώτο 11μηνο, ενώ οι πληρωμές μειώθηκαν κατά -5,9% με αποτέλεσμα να διαμορφωθούν στα €5,7 δισεκ.. Το πλεόνασμα του **ισοζυγίου τρεχουσών μεταβιβάσεων**⁹ συρρικνώθηκε στο πρώτο 11μηνο του έτους, έπειτα από τη σημαντική αύξηση του 2013, με αποτέλεσμα να διαμορφωθεί στα €2,8 δισεκ., έναντι €3,9 δισεκ. το 2013. Οι εισπράξεις μειώθηκαν κατά -20,2%, στα €5,5 δισεκ., ενώ οι πληρωμές μειώθηκαν κατά -11%, στα €2,7 δισεκ..

Ισοζύγιο Κεφαλαιακών Μεταβιβάσεων

Το πλεόνασμα του **ισοζυγίου κεφαλαιακών μεταβιβάσεων** διαμορφώθηκε στα €2,7 δισεκ., μειωμένο κατά -24,6% σε σχέση με το 2013. Οι εισπράξεις¹⁰ μειώθηκαν στα €2,5 δισεκ., ενώ οι πληρωμές παρέμειναν κοντά στα €280 εκατ..

Το αποτέλεσμα του **Ισοζυγίου Τρεχουσών Συναλλαγών και Κεφαλαιακών Μεταβιβάσεων** συνολικά μεταβλήθηκε από έλλειμμα σε πλεόνασμα το 2013, ενώ το 2014 διευρύνθηκε το πλεόνασμα €4,8 δισεκ., έναντι €4,3 δισεκ. το 2013. Το άθροισμα των δύο ισοζυγίων αντανakλά ως ένα βαθμό τις δανειακές ανάγκες¹¹ της ελληνικής οικονομίας από το εξωτερικό. Ως εκ τούτου, η διατήρηση του θετικού πρόσημου στο πρώτο 11μηνο και το 2014, αντανakλά τη σημαντική ενίσχυση

της δυνατότητας αυτοχρηματοδότησής της ελληνικής οικονομίας, με περιορισμό των ελλειμμάτων και της σταδιακής μείωσης της εξάρτησης από τις διεθνείς αγορές.

Ισοζύγιο Χρηματοοικονομικών Συναλλαγών

Το **ισοζύγιο χρηματοοικονομικών συναλλαγών** εμφάνισε καθαρή εκροή ύψους €3,3 δισεκ. στο πρώτο 11μηνο του έτους, έναντι €3,6 δισεκ. το 2013, εξέλιξη απόλυτα συνυφασμένη με την λογιστική κατασκευή του Ισοζυγίου Πληρωμών, όπου κάθε πλεόνασμα στο Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών αντιστοιχεί σε έλλειμμα στο Ισοζύγιο Χρηματοοικονομικών Συναλλαγών, δηλαδή η χώρα γίνεται δανειστής και το αντίθετο. Στις **άμεσες επενδύσεις**, συρρικνώθηκε η καθαρή εισροή, στα €904 εκατ., έναντι €1,6 δισεκ. το 2013, καθώς οι επενδύσεις κατοίκων στο εξωτερικό μεταβλήθηκαν σε καθαρή εκροή -€516 εκατ., έναντι εισροής €688 εκατ. το 2013, ενώ η καθαρή εισροή από επενδύσεις μη κατοίκων στην Ελλάδα αυξήθηκε στα 1,4 δισεκ. Η σημαντικότερη συναλλαγή τον Νοέμβριο, σύμφωνα με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, αφορά στην εισροή €132 εκατ. από την εξαγορά του 25% της Costa Navarino από την Fivedunes limited (Κύπρος).

Οι **επενδύσεις χαρτοφυλακίου** διαμορφώθηκαν σε καθαρή εκροή ύψους -€6,0 δισεκ., έναντι -€5,6 δισεκ. το 2013. Οι απαιτήσεις διαμορφώθηκαν σε καθαρή εκροή -€8,2 δισεκ., ενώ οι υποχρεώσεις σε καθαρή εισροή €2,2 δισεκ.

Στην κατηγορία των **"λοιπών" επενδύσεων**, στο πρώτο 11μηνο του έτους, σημειώθηκε αύξηση της καθαρής εισροής, στα €2,3 δισεκ, έναντι €532 εκατ. το 2013, ενώ τα δάνεια της Γενικής

⁹ Οι ακαθάριστες τρέχουσες μεταβιβάσεις από την ΕΕ περιλαμβάνουν κυρίως τις καταβολές από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Εγγυήσεων (ΕΓΓΕ), καθώς και τις καταβολές από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, ενώ οι τρέχουσες μεταβιβάσεις προς την ΕΕ περιλαμβάνουν τις αποδόσεις-πληρωμές της Ελλάδος στον Κοινοτικό Προϋπολογισμό)

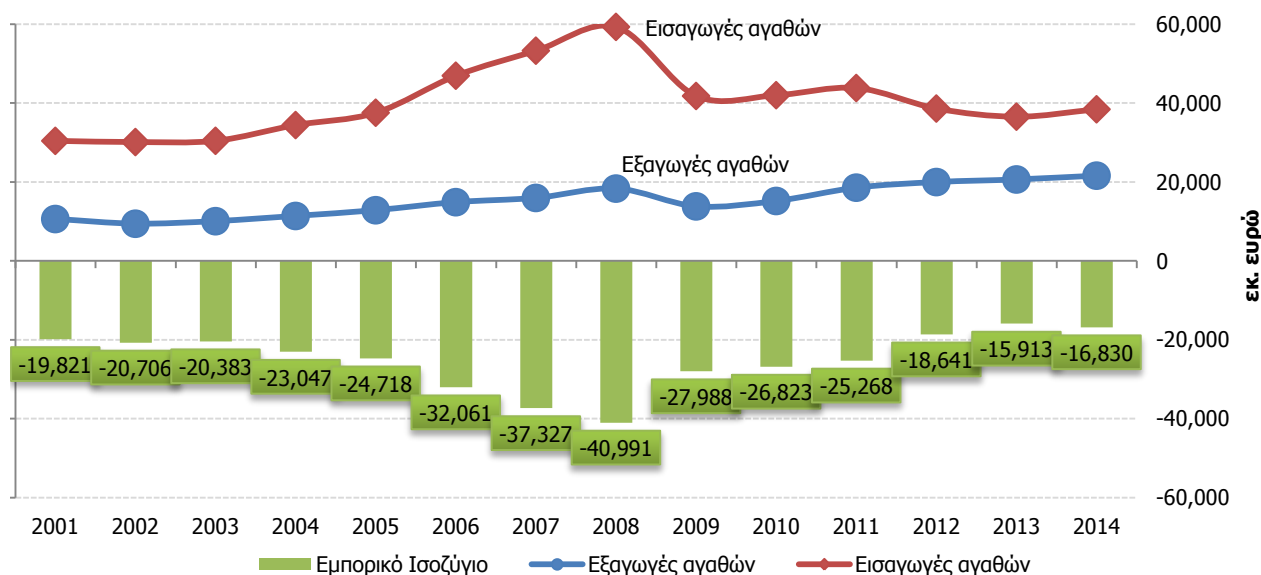
¹⁰ Οι εισπράξεις κεφαλαιακών μεταβιβάσεων αφορούν καταβολές από τα διαρθρωτικά ταμεία και το Ταμείο Συνοχής

¹¹ Τα δύο ισοζύγια μαζί αντιπροσωπεύουν τη συνολική μεταβολή των καθαρών ξένων περιουσιακών στοιχείων μιας χώρας, είτε αυτά καταγράφονται μέσω της αγοράς (Τρεχουσών Συναλλαγών), είτε εκτός της αγοράς (Κεφαλαιακών Μεταβιβάσεων).

Κυβέρνησης έφτασαν τα €4,8 δισεκ. στο πρώτο 11μηνο του έτους. Οι υποχρεώσεις διαμορφώθηκαν σε καθαρή εισροή €736 εκατ., ενώ οι απαιτήσεις σε καθαρή εισροή 1,5 δισεκ. Τέλος, τα **συναλλαγματικά**

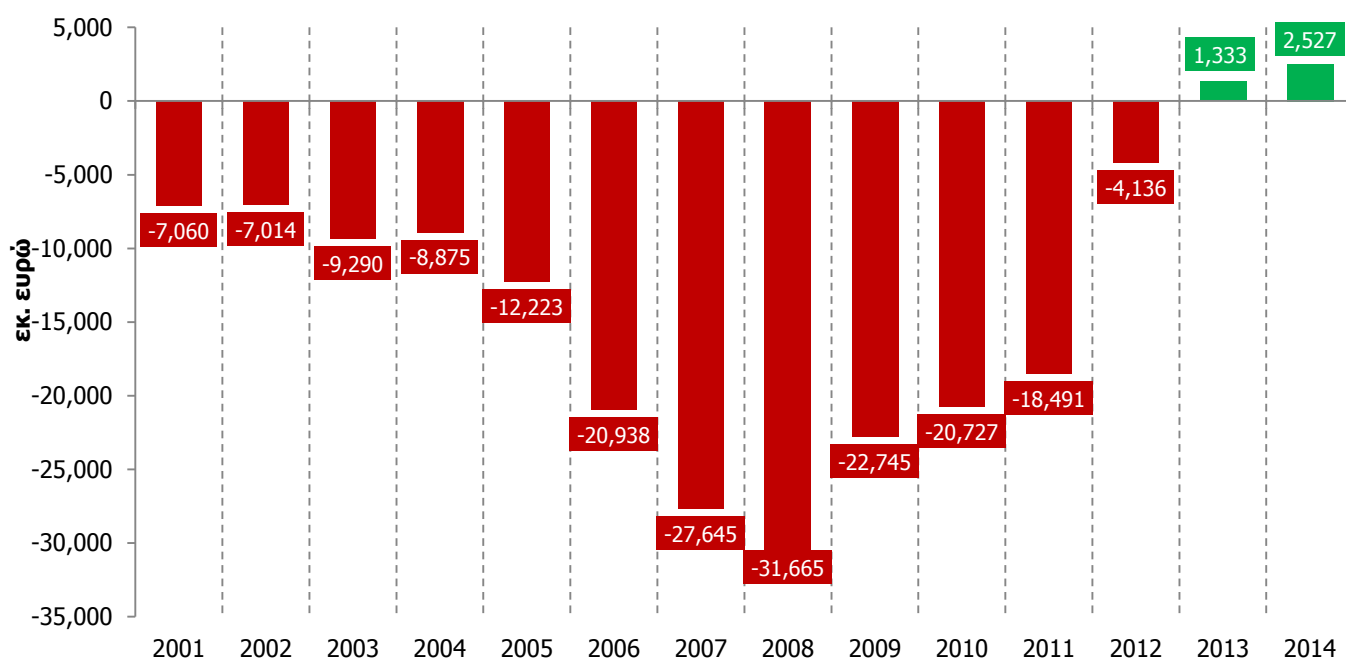
διαθέσιμα της χώρας διαμορφώθηκαν τον Νοέμβριο του 2014 στα €4,9 δισεκ. από €4,3 δισεκ. το 2013, με αύξηση του συναλλάγματος διαθεσίμων και του νομισματικού χρυσού.

Διάγραμμα 3.17
Εισαγωγές-Εξαγωγές Αγαθών 2001-2014 (Ιανουάριος - Νοέμβριος)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος - Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Διάγραμμα 3.18
Ισοζύγιο Τρεχουσών Συναλλαγών 2001-2014 (Ιανουάριος - Νοέμβριος)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος-Επεξεργασία στοιχείων IOBE

Αποτίμηση

Σύμφωνα με τη βασική θεωρία του Διεθνούς Εμπορίου κάθε χώρα έχει όφελος από τη συμμετοχή της στο διεθνές εμπόριο, ακόμα και αν είναι η λιγότερο παραγωγική σε όλους τους κλάδους ή το αντίθετο, εάν είναι η πιο παραγωγική σε όλους τους κλάδους. Η θεωρία αυτή εδράζεται στο συγκριτικό πλεονέκτημα του Ρικάρντο¹², σύμφωνα με το οποίο κάθε χώρα μπορεί να εξειδικευτεί στην παραγωγή των προϊόντων εκείνων, τα οποία μπορεί να παράγει συγκριτικά καλύτερα σε σχέση με ανταγωνίστριες χώρες και συνεπώς να τα εξαγει. Δηλαδή, το πλεονέκτημα κάθε χώρας δεν περιορίζεται στο απόλυτο πλεονέκτημα που μπορεί να έχει λόγω χαμηλότερου κόστους στην παραγωγή ορισμένων αγαθών, αλλά στο κατά πόσο μπορεί να παράγει ένα αγαθό αξιοποιώντας καλύτερα από άλλες χώρες τους πόρους που διαθέτει σε σχέση με όλα τα άλλα αγαθά που μπορεί να παράγει. Στο παρακάτω διάγραμμα αναλύονται τα στοιχεία για τους κλάδους¹³ της ελληνικής οικονομίας για τα έτη 2008 και 2011, αποτυπώνοντας το συγκριτικό πλεονέκτημα της ελληνικής οικονομίας σε ορισμένους κλάδους, σε σχέση πάντα με τον βασικό εμπορικό εταίρο της που είναι η Ευρωπαϊκή Ένωση, εκτός της Ελλάδας (ΕΕ27). Στον οριζόντιο άξονα παρουσιάζεται η παραγωγικότητα της ελληνικής οικονομίας ανά κλάδο σε σχέση με την παραγωγικότητα της ΕΕ27, ενώ στον οριζόντιο άξονα παρουσιάζονται οι εξαγωγές σε κάθε κλάδο της Ελλάδας προς την ΕΕ27, προς τις εξαγωγές της ΕΕ27 προς την Ελλάδα. Σύμφωνα με τα στοιχεία επιβεβαιώνεται η

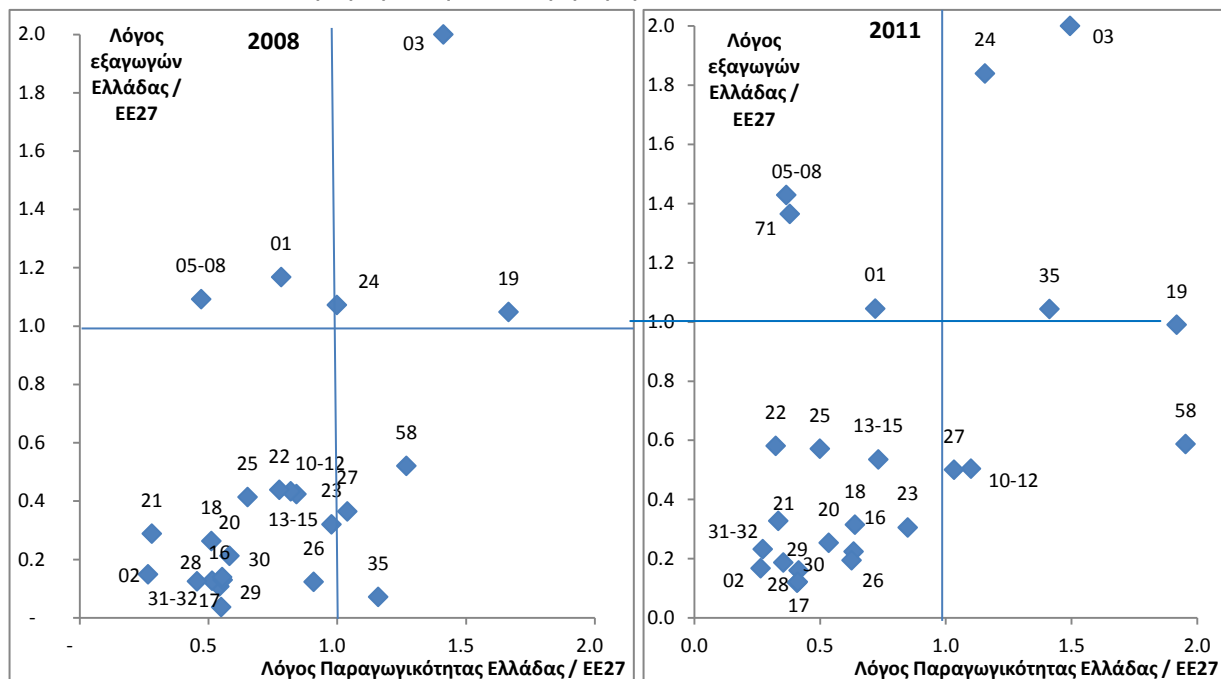
θεωρία του συγκριτικού πλεονεκτήματος, όπου η Ελλάδα εμφανίζει καλύτερο λόγο εξαγωγών στους κλάδους με την υψηλότερη παραγωγικότητα. Έτσι, ειδικά στον κλάδο της Αλιείας, η παραγωγικότητα του κλάδου στην ελληνική οικονομία είναι αρκετά σημαντική, με αποτέλεσμα και το 2008 και το 2011 να εμφανίζει πολύ υψηλό δείκτη εξαγωγών, πάνω από 7 (στο διάγραμμα δεν εμφανίζεται για διευκόλυνση της παρουσίασης των υπόλοιπων κλάδων). Και σε επιμέρους κλάδους όμως, όπως στα Προϊόντα οπτάνθρακα-διύλισης πετρελαίου και στην Παραγωγή βασικών μετάλλων, εμφανίζει υψηλότερη παραγωγικότητα σε σχέση με την ΕΕ27, δηλαδή με δείκτη παραγωγικότητας πάνω από τη μονάδα, με αποτέλεσμα οι εξαγωγές της ελληνικής οικονομίας να είναι υψηλότερες σε σύγκριση με την ΕΕ27. Μάλιστα, αυτή η διαφορά ενισχύθηκε μεταξύ 2008 και 2011. Επίσης σημαντικό πλεονέκτημα έχει η ελληνική οικονομία στον κλάδο Μεταποίησης Τροφίμων, με σαφή αύξηση παραγωγικότητας την περίοδο 2008-2011. Η θεωρία υποστηρίζει ότι ακόμα και σε κλάδους με χαμηλότερη παραγωγικότητα έναντι των ανταγωνιστών ενδεχομένως να σημειώνονται καλύτερες εξαγωγικές επιδόσεις. Κάτι τέτοιο ισχύει για τους κλάδους των Ορυχείων και της Φυτικής - ζωικής παραγωγής, όπου παρά το γεγονός ότι η Ελλάδα υστερεί σε όρους παραγωγικότητας, εντούτοις καταγράφει καλύτερες εξαγωγικές επιδόσεις σε σύγκριση με την ΕΕ27. Πάρα ταύτα, από το σύνολο των διαθέσιμων κλάδων προκύπτει ότι λίγοι σχετικά κλάδοι εμφανίζουν καλύτερη παραγωγικότητα σε σύγκριση με την ΕΕ27, ενδεικτικό της σημαντικής αναδιάρθρωσης που απαιτείται σε κλάδους-δραστηριότητες ώστε να καταστούν ανταγωνιστικά.

¹² David Ricardo (1772-1823), Κλασικός οικονομολόγος με σημαντική επιρροή στην εξέλιξη της οικονομικής επιστήμης.

¹³ Για τους κλάδους που είναι διαθέσιμα στοιχεία για εξαγωγές και παραγωγικότητα

Διάγραμμα 3.19

Παραγωγικότητα και εξαγωγές ανά κλάδο Ελλάδα και ΕΕ27*

* ΕΕ εξαιρουμένης της Ελλάδας

Πηγή: Eurostat, επεξεργασία στοιχείων ΙΟΒΕ

Κωδικός

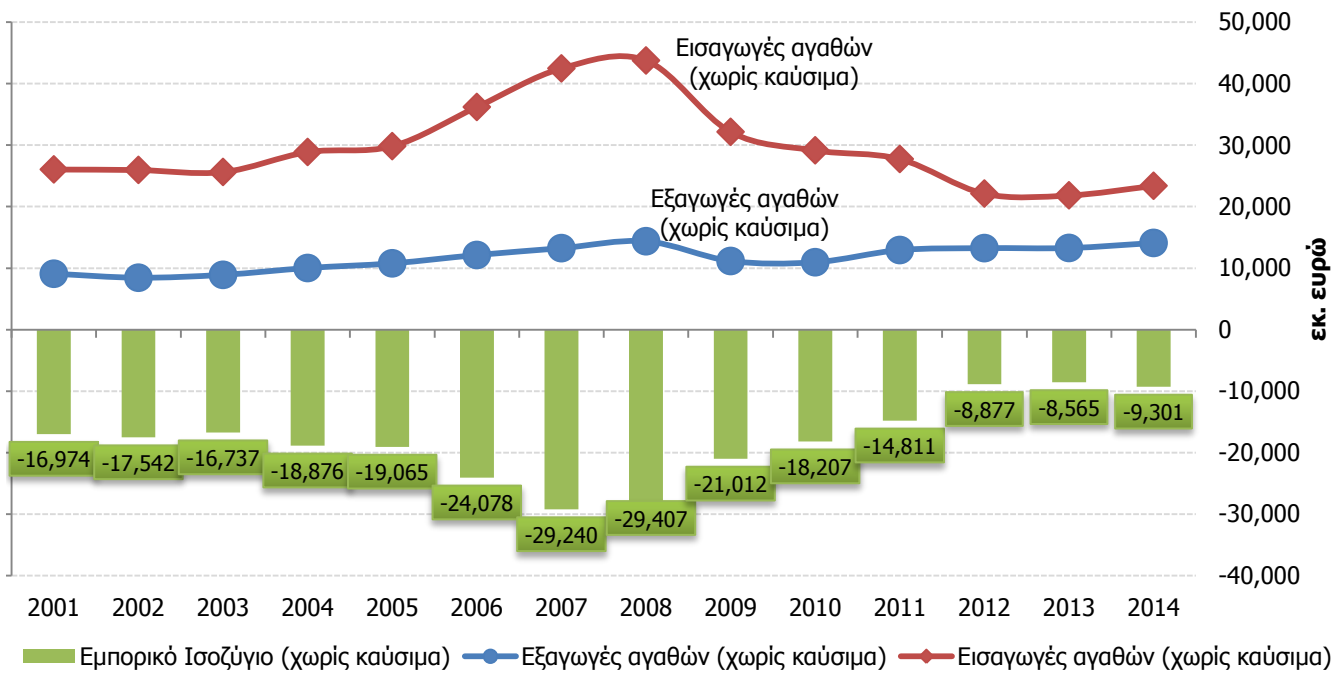
Κλάδου

Περιγραφή Κλάδου

- 01 Φυτική και ζωική παραγωγή, θήρα και συναφείς δραστηριότητες
- 02 Δασοκομία και υλοτομία
- 03 Αλιεία και υδατοκαλλιέργεια
- 05-08 Ορυχεία και λατομεία
- 10-12 Βιομηχανία τροφίμων, Ποτοποιία, Παραγωγή προϊόντων καπνού
- 13-15 Παραγωγή κλωστοϋφαντουργικών υλών, Κατασκευή ειδών ένδυσης, Βιομηχανία δέρματος και δερμάτινων ειδών
- 16 Βιομηχανία ξύλου και κατασκευή προϊόντων από ξύλο και φελλό
- 17 Χαρτοποιία και κατασκευή χάρτινων προϊόντων
- 18 Εκτυπώσεις και αναπαραγωγή προεγγεγραμμένων μέσων
- 19 Παραγωγή οπτάνθρακα και προϊόντων διύλισης πετρελαίου
- 20 Παραγωγή χημικών ουσιών και προϊόντων
- 21 Παραγωγή βασικών φαρμακευτικών προϊόντων και φαρμακευτικών σκευασμάτων
- 22 Κατασκευή προϊόντων από ελαστικό (καουτσούκ) και πλαστικές ύλες
- 23 Παραγωγή άλλων μη μεταλλικών ορυκτών προϊόντων
- 24 Παραγωγή βασικών μετάλλων
- 25 Κατασκευή μεταλλικών προϊόντων
- 26 Κατασκευή ηλεκτρονικών υπολογιστών, ηλεκτρονικών και οπτικών προϊόντων
- 27 Κατασκευή ηλεκτρολογικού εξοπλισμού
- 28 Κατασκευή μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού
- 29 Κατασκευή μηχανοκίνητων οχημάτων, ρυμουλκούμενων και ημιρυμουλκούμενων οχημάτων
- 30 Κατασκευή λοιπού εξοπλισμού μεταφορών
- 31-32 Κατασκευή επίπλων και άλλες μεταποιητικές δραστηριότητες (κοσμήματα, αθλητικά είδη, παιχνίδια κ.ά.)
- 35 Παροχή ηλεκτρικού ρεύματος, φυσικού αερίου, ατμού και κλιματισμού
- 58 Εκδοτικές δραστηριότητες
- 71 Αρχιτεκτονικές δραστηριότητες και δραστηριότητες μηχανικών τεχνικές δοκιμές και αναλύσεις

Διάγραμμα 3.20

Εισαγωγές-Εξαγωγές (χωρίς καύσιμα) 2001-2014 (Ιανουάριος - Νοέμβριος)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος - Επεξεργασία στοιχείων ΙΟΒΕ

Πίνακας 3.11
Προσωρινό Ισοζύγιο Εξωτερικών Συναλλαγών (Ιανουάριος - Νοέμβριος) € εκατ.

		Ιανουάριος - Νοέμβριος			Νοέμβριος		
		2012	2013	2014	2012	2013	2014
I	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝ/ΓΩΝ (ΙΑ+ΙΒ+ΙΓ+ΙΔ)	-4.135,7	1.332,8	2.526,8	-752,9	-752,9	-996,7
I.A	ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ (I.A.1 - I.A.2)	-18.641,0	-15.912,9	-16.830,4	-1.368,0	-1.359,3	-1.369,3
I.A.1	ΙΣΟΖΥΓΙΟ καυσίμων	-9.764,1	-7.348,6	-7.528,9	-731,9	-584,9	-689,2
	ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ χωρίς καύσιμα	-8.876,9	-8.564,3	-9.301,5	-636,1	-774,4	-680,1
	ΙΣΟΖΥΓΙΟ πλοίων	-1.020,7	-1.391,5	-2.012,3	-61,1	-124,8	-30,4
	ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΙΣΟΖΥΓΙΟ χωρίς καύσιμα και πλοία	-7.856,2	-7.172,7	-7.289,1	-575,0	-649,6	-649,7
	Εξαγωγές αγαθών	20.010,0	20.670,1	21.631,8	1.990,7	1.840,1	1.878,9
I.A.2	Καύσιμα	6.758,8	7.393,7	7.540,9	699,2	625,8	557,0
	Πλοία (εισπράξεις)	682,8	402,1	572,2	43,0	22,5	68,5
	Λοιπά αγαθά	12.568,5	12.874,3	13.518,6	1.248,4	1.191,8	1.253,4
Εισαγωγές αγαθών	38.651,0	36.583,0	38.462,1	3.358,7	3.199,4	3.248,2	
I.B	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ (I.B.1 - I.B.2)	14.679,8	16.348,5	19.141,3	593,4	636,8	764,3
	I.B.1	Εισπράξεις	25.946,0	26.369,9	29.356,5	1.538,0	1.475,3
I.B.2	Ταξιδιωτικό	10.296,7	11.973,5	13.262,0	193,8	204,5	267,2
	Μεταφορές	12.272,1	11.032,3	11.999,5	1.014,6	974,9	1.046,6
	Λοιπές υπηρεσίες	3.377,2	3.364,1	4.095,0	329,6	295,9	323,5
Πληρωμές	11.266,2	10.021,4	10.215,2	944,7	838,5	873,1	
I.B.2	Ταξιδιωτικό	1.682,9	1.677,3	1.865,7	121,5	135,8	159,2
	Μεταφορές	5.815,6	5.100,0	4.770,2	527,7	444,7	434,2
	Λοιπές υπηρεσίες	3.767,8	3.244,1	3.579,3	295,4	258,0	279,7
I.Γ	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΩΝ (I.Γ.1 - I.Γ.2)	-1.584,4	-2.972,4	-2.606,5	81,1	-267,0	-329,9
I.Γ.1	Εισπράξεις	3.493,3	3.135,5	3.141,9	332,5	286,2	254,2
I.Γ.2	Αμοιβές, μισθοί	175,6	188,2	188,8	13,6	15,7	14,7
	Τόκοι, μερίσματα, κέρδη	3.317,7	2.947,3	2.953,1	319,0	270,5	239,5
	Πληρωμές	5.077,7	6.107,9	5.748,4	251,4	553,2	584,1
I.Γ.2	Αμοιβές, μισθοί	429,0	413,9	433,8	38,9	31,3	43,0
	Τόκοι, μερίσματα, κέρδη	4.648,7	5.694,0	5.314,5	212,5	521,9	541,1
I.Δ	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΕΩΝ (I.Δ.1 - I.Δ.2)	1.409,8	3.869,5	2.822,3	-59,4	236,6	-61,8
I.Δ.1	Εισπράξεις	4.786,8	6.907,0	5.513,5	135,0	412,2	155,6
I.Δ.2	Γενική Κυβέρνηση (κυρίως μεταβιβάσεις απο ΕΕ)	3.799,4	5.723,5	4.482,2	52,3	325,4	59,4
	Λοιποί τομείς (μεταναστευτικά εμβάσματα, κλπ)	987,4	1.183,4	1.031,3	82,7	86,8	96,2
Πληρωμές	3.377,0	3.037,5	2.691,1	194,5	175,6	217,4	
I.Δ.2	Γενική Κυβέρνηση (κυρίως πληρωμές προς ΕΕ)	2.402,1	2.314,6	1.947,9	136,3	118,9	157,0
	Λοιποί τομείς	974,9	722,8	743,2	58,2	56,8	60,4
II	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΩΝ ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΕΩΝ (II.1-II.2)	1.829,9	3.005,5	2.265,3	252,9	231,0	485,7
II.1	Εισπράξεις	2.036,1	3.294,0	2.546,1	271,2	247,4	496,7
II.2	Γενική Κυβέρνηση (κυρίως μεταβιβάσεις απο ΕΕ)	1.964,2	3.219,5	2.476,7	264,9	241,1	487,7
	Λοιποί τομείς	71,9	74,5	69,4	6,3	6,3	9,0
Πληρωμές	206,2	288,5	280,8	18,3	16,5	11,0	
II.2	Γενική Κυβέρνηση (κυρίως πληρωμές προς ΕΕ)	13,4	4,5	8,4	0,9	0,3	0,4
	Λοιποί τομείς	192,8	284,0	272,5	17,4	16,1	10,6
III	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΤΡΕΧΟΥΣΩΝ ΣΥΝ/ΓΩΝ ΚΑΙ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΩΝ ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΕΩΝ (I + II)	-2.305,8	4.338,3	4.792,1	-500,1	-522,0	-511,0
IV	ΙΣΟΖΥΓΙΟ ΧΡΗΜ/ΚΩΝ ΣΥΝ/ΓΩΝ (ΙVA+ΙVB+ΙVG+ΙVD)	3.334,3	-3.599,8	-3.288,4	716,8	171,4	364,8
IV.A	ΑΜΕΣΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ*	340,3	1.607,8	904,5	-480,6	-146,6	78,4
IV.A	Κατοίκων στο εξωτερικό	-458,8	687,8	-515,3	-258,1	-87,0	-53,9
	Μη κατοίκων στην Ελλάδα	799,1	920,0	1.419,9	-222,5	-59,5	132,3
IV.B	ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΧΑΡΤΟΦΥΛΑΚΙΟΥ*	-74.259,8	-5.650,9	-6.017,6	2.806,7	798,9	-2.542,6
IV.B	Απαιτήσεις	-39.095,6	2.318,7	-8.237,0	1.376,1	335,1	-1.444,9
	Υποχρεώσεις	-35.164,2	-7.969,5	2.219,4	1.430,6	463,9	-1.097,7
IV.Γ	ΛΟΙΠΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ*	77.292,9	532,3	2.261,7	-1.596,2	-474,0	2.846,0
IV.Γ	Απαιτήσεις	13.699,4	15.749,4	1.525,4	-321,4	-674,4	-319,8
	Υποχρεώσεις	63.593,5	-15.217,1	736,3	-1.274,8	200,5	3.165,9
	(Δάνεια Γενικής Κυβέρνησης)	75.122,0	29.949,0	4.842,0	-0,1	-634,9	-707,9
IV.Δ	ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΑΘΕΣΙΜΩΝ**	-39,0	-89,0	-437,0	-13,0	-7,0	-17,0
V	ΤΑΚΤΟΠΟΙΗΤΕΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	-1.028,5	-738,5	-1.503,7	-216,8	350,6	146,2
ΥΦΟΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΑΘΕΣΙΜΩΝ (τέλος περιόδου)***					5.289,0	5.960,0	4.319,0

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

* (+) καθαρή εισροή (-) καθαρή εκροή, ** (+) μείωση (-) αύξηση

***Τα συναλλαγματικά διαθέσιμα, σύμφωνα με τον ορισμό της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, περιλαμβάνουν μόνο το νομισματικό χρυσό, τη "συναλλαγματική θέση" στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, τα "ειδικά τραβηκτικά δικαιώματα" και τις απαιτήσεις της Τράπεζας της Ελλάδος σε ξένο νόμισμα έναντι κατοίκων χωρών εκτός της ζώνης του ευρώ. Αντίθετα, δεν περιλαμβάνουν τις απαιτήσεις σε ευρώ έναντι κατοίκων χωρών εκτός της ζώνης του ευρώ, τις απαιτήσεις σε συνάλλαγμα και σε ευρώ έναντι κατοίκων χωρών της ζώνης του ευρώ, και τη συμμετοχή της Τράπεζας της Ελλάδος στο κεφάλαιο και στα συναλλαγματικά διαθέσιμα της ΕΚΤ.

4. Το αποτύπωμα της διοργάνωσης των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004 στην ελληνική οικονομία¹⁴

4.1 Εισαγωγή

Η διοργάνωση των Ολυμπιακών και Παραολυμπιακών Αγώνων στην Ελλάδα το 2004 επηρέασαν την ελληνική οικονομία με ποικίλους τρόπους. Η ανάγκη κατασκευής των απαραίτητων αθλητικών εγκαταστάσεων για τη διεξαγωγή των Αγώνων, αλλά και των έργων υποδομής που τους πλαισίωσαν, δημιούργησαν οικονομική δραστηριότητα ευρείας κλίμακας. Η εικόνα της χώρας διεθνώς αναβαθμίστηκε λόγω της προβολής της Αθήνας ως διοργανώτριας πόλης. Ωστόσο, η αξιοποίηση της Ολυμπιακής κληρονομιάς ήταν ελλιπής, ενώ η αρνητική δημοσιότητα που συνοδεύει την Ελλάδα από το τέλος του 2009 περιόρισε τα οφέλη από τις θετικές εντυπώσεις που δημιούργησε διεθνώς η επιτυχής διοργάνωση των Αγώνων.

Η παρούσα μελέτη επιχειρεί να αξιολογήσει τη συνολική επίδραση των Αγώνων στην ελληνική οικονομία σε βάθος χρόνου. Συγκεκριμένα, στην μελέτη εξετάζονται η οικονομική επίδραση της διοργάνωσης Ολυμπιακών Αγώνων διεθνώς, αναλύονται τα έσοδα και οι δαπάνες για τη διοργάνωση των Αγώνων στην Ελλάδα, ποσοτικοποιούνται με οικονομετρικές μεθόδους οι επιδράσεις της διοργάνωσης στον εισερχόμενο τουρισμό και εκτιμάται η συνολική επίδραση των Αγώνων στην ελληνική οικονομία με τη χρήση κατάλληλων μακροοικονομικών υποδειγμάτων.

4.2 Οικονομικός αντίκτυπος της διοργάνωσης Ολυμπιακών Αγώνων διεθνώς

Η διεθνής εμπειρία δείχνει ότι το κόστος, αλλά και τα οφέλη, από τη διοργάνωση Ολυμπιακών Αγώνων επηρεάζονται από πολλές παραμέτρους, τόσο κατά τη διάρκεια της προετοιμασίας, όσο και κατά την περίοδο αξιοποίησης της ολυμπιακής κληρονομιάς, καθιστώντας την επίτευξη σημαντικής θετικής επίδρασης στην οικονομία ένα πολύ σύνθετο εγχείρημα. Στην πλευρά των δαπανών, το ακαθάριστο κόστος επηρεάζεται από το βαθμό ετοιμότητας της διοργανώτριας πόλης σε υποδομές, από το βαθμό συμμετοχής του ιδιωτικού τομέα στις επενδύσεις, καθώς και από την επιλογή των αρμόδιων αρχών μεταξύ μονίμων και προσωρινών εγκαταστάσεων, μια επιλογή που πηγάζει από τις προθέσεις τους για την μονιμότερη αναβάθμιση των υποδομών της διοργανώτριας πόλης.

Για παράδειγμα, η διοργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων στην Ατλάντα το 1996 χαρακτηρίστηκε από χαμηλό ακαθάριστο κόστος προετοιμασίας και αξιοποίησης, καθώς ήδη υπήρχαν οι απαραίτητες υποδομές. Διαφορετικό παράδειγμα αποτελεί η διοργάνωση του Λονδίνου το 2012, όπου πραγματοποιήθηκαν αρκετά έργα που αναβάθμισαν σημαντικά την περιοχή του Ανατολικού Λονδίνου, ενώ εκτεταμένη ήταν η χρήση προσωρινών

---

¹⁴ Η μελέτη ολοκληρώθηκε τον Ιανουάριο του 2015. Το πλήρες κείμενο της μελέτης είναι διαθέσιμο στην ιστοσελίδα του IOBE (http://www.iobe.gr/research_dtl.asp?RID=103).

εγκαταστάσεων, με αποτέλεσμα να μειωθεί σημαντικά το ακαθάριστο κόστος αξιοποίησης μετά το πέρας των Αγώνων. Τέλος, τόσο στην διοργάνωση της Βαρκελώνης το 1992 όσο και του Σίδνεϋ του 2000, πραγματοποιήθηκαν σημαντικές επενδύσεις σε μόνιμες εγκαταστάσεις, με σκοπό την επίτευξη μονιμότερου οφέλους για τους κατοίκους αλλά και τους επισκέπτες.

Παράλληλα, το όφελος από τη διοργάνωση συνδέεται με το ύψος των επενδύσεων για την Ολυμπιακή προετοιμασία (χωρίς ωστόσο αυτό να αποτελεί καθοριστικό παράγοντα υψηλού οφέλους), από τα περιθώρια περαιτέρω προβολής και τουριστικής ανάπτυξης της πόλης και από την επιτυχία στην εκμετάλλευση της Ολυμπιακής κληρονομιάς. Οι Αγώνες μπορούν να οδηγήσουν σε σημαντική αύξηση της τουριστικής κίνησης διαχρονικά όπως στην περίπτωση της Βαρκελώνης. Από την άλλη μεριά, υπάρχουν σημαντικές ενδείξεις στην βιβλιογραφία πως ο τελικός αντίκτυπος της αύξησης του τουρισμού στην οικονομία δύναται να περιορισθεί από φαινόμενα «εκτόπισης». Οι αυξήσεις των τιμών αλλά και οι συνθήκες υψηλής ζήτησης δύναται να αποτρέψουν την προσέλευση τουριστών (π.χ. Ατλάντα), οι οποίοι τελικά ενδέχεται να καταλήξουν σε άλλους προορισμούς.

Η άνοδος των επενδύσεων, της τουριστικής κίνησης και των εξαγωγών μεταφράζονται σε ενίσχυση της γενικής οικονομικής δραστηριότητας και τελικά μεγέθυνση του συνολικού ΑΕΠ, όπως και της απασχόλησης σε τοπικό και εθνικό επίπεδο. Αξιοσημείωτη θετική επίδραση σε αυτά τα μεγέθη παρατηρήθηκε στη Βαρκελώνη και στο Σίδνεϋ, ενώ αντίθετα στην Ατλάντα και το Πεκίνο οι επιδράσεις φαίνεται να ήταν περιορισμένες. Έτσι, μια διοργάνωση μπορεί να έχει χαμηλή επιβάρυνση στα δημόσια οικονομικά και χαμηλό οικονομικό όφελος (π.χ. Ατλάντα), υψηλότερη επιβάρυνση και υψηλότερο όφελος (Βαρκελώνη), αλλά και υψηλή επιβάρυνση με αβέβαιο όφελος όπως το Πεκίνο.

4.3 Απολογισμός των Ολυμπιακών Αγώνων 2004

Στους Αγώνες της Αθήνας οι υποδομές της πόλης αναπτύχθηκαν σημαντικά τόσο με τα Ολυμπιακά έργα όσο και με άλλες υποδομές που ολοκληρώθηκαν την ίδια περίοδο (π.χ. το νέο αεροδρόμιο «Ελ. Βενιζέλος», η Αττική Οδός, ο Προαστιακός Σιδηρόδρομος, το Τραμ κ.ά.). Στις περισσότερες περιπτώσεις προτιμήθηκαν μόνιμες κατασκευές, με σκοπό να αποτελέσουν πόλο για τη διοργάνωση διεθνών αθλητικών διοργανώσεων στο μέλλον αλλά και να προωθήσουν το μαζικό αθλητισμό στην πόλη.

Ο ακριβής προσδιορισμός του κόστους και του αντίστοιχου οφέλους της διοργάνωσης για την οικονομία επηρεάζεται από το γεγονός ότι ο ορισμός ενός έργου ως «ολυμπιακό» επιδέχεται και εναλλακτικές ερμηνείες. Πάντως, με βάση τα στοιχεία από το Πρόγραμμα Δημόσιων Επενδύσεων και το Τακτικό Προϋπολογισμό για τις δαπάνες που έχουν καταχωρηθεί ως «Ολυμπιακές», η χρηματοδότηση από τον Κρατικό Προϋπολογισμό υπολογίζεται συνολικά σε €6,5 δισεκ. για όλη την περίοδο στην οποία καταγράφηκαν οι δαπάνες (2000-2010). Έτσι, η ακαθάριστη επιβάρυνση του Κρατικού Προϋπολογισμού αντιστοιχεί σε μόλις το 1% των

κρατικών δαπανών της αντίστοιχης περιόδου και σε λιγότερο από 2% του ακαθάριστου χρέους της Γενικής Κυβέρνησης στο τέλος του 2013.

Από την πλευρά του δημοσιονομικού οφέλους, εκτιμάται ότι περίπου €2,9 δισεκ. επέστρεψαν στα ταμεία του κράτους υπό τη μορφή φορολογικών εισπράξεων και εργοδοτικών εισφορών κατά την περίοδο προετοιμασίας και διεξαγωγής των Αγώνων. Σε αυτό το μέγεθος πρέπει να προστεθούν και τα κρατικά έσοδα που συσχετίζονται με την αυξημένη οικονομική δραστηριότητα στη μεταολυμπιακή περίοδο. Από τις μακροοικονομικές προσομοιώσεις που διενεργήθηκαν για την αποτίμηση των επιδράσεων στο δημόσιο έλλειμμα, το χρέος και τη δραστηριότητα, προέκυψε ότι η διεξαγωγή των Αγώνων δεν επιβάρυναν ουσιαστικά τη δημοσιονομική θέση της χώρας.

Πίνακας 4.1

Συνολική επίδραση των παραγόντων προσφοράς και ζήτησης στο ΑΕΠ

Οντότητα	Κόστος	Όφελος
Κρατικός Προϋπολογισμός	- Επενδυτικές δαπάνες ΠΔΕ (€6,0 δισεκ.) - Δαπάνες του Τακτικού Προϋπολογισμού (€571 εκατ.)	- Έσοδα από το τελικό πλεόνασμα της ΟΕΟΑ Αθήνα 2004, μετά τις δαπάνες κατά εντολή και για λογαριασμό του Ελληνικού Δημοσίου (€7 εκατ.) - Εκτιμώμενα άμεσα και έμμεσα δημοσιονομικά έσοδα (φορολόγηση και εισφορές) από τις επενδυτικές δαπάνες (€2,4 δισεκ.) - Εκτιμώμενα δημοσιονομικά έσοδα από λειτουργικές δαπάνες (Τακτικού Προϋπολογισμού & ΟΕΟΑ Αθήνα 2004 - €0,5 δισεκ.) - Δημοσιονομικά έσοδα από επιπλέον οικονομική δραστηριότητα λόγω της αναβάθμισης των υποδομών, της προσέλκυσης τουριστών και της βελτίωσης της εικόνας της χώρας στο εξωτερικό
ΟΕΟΑ Αθήνα 2004	- Δαπάνες από τη λειτουργία της επιτροπής (€1968 εκ.) - Δαπάνες κατά εντολή και για λογαριασμό του Ελληνικού Δημοσίου (€304 εκατ.)	- Έσοδα από τη λειτουργία της ΟΕΟΑ (€2098 εκ.) - Επιχορήγηση για δράσεις κατά εντολή και για λογαριασμό του Ελληνικού Δημοσίου (€180 εκατ.)
Αυτοχρηματοδοτούμενα έργα	- Δαπάνες του ΟΕΚ για την κατασκευή του Ολυμπιακού Χωριού (€280 εκατ.) - Ανάπλαση του γηπέδου "Γ. Καραϊσκάκης" (€60 εκατ.) - Κατασκευή δημοσιογραφικών χωριών στο Μαρούσι και στην Παλλήνη (€40 εκατ.)	- Διάθεση 2292 διαμερισμάτων σε δικαιούχους του ΟΕΚ - Έσοδα από εμπορική εκμετάλλευση του γηπέδου "Γ. Καραϊσκάκης" - Έσοδα από τη πώληση και την ενοικίαση πολυτελών διαμερισμάτων

Πηγή: Εισηγητικές εκθέσεις Κρατικών Προϋπολογισμών 2000-2010, Απολογισμός ΟΕΟΑ Αθήνα 2004, εκτιμήσεις IOBE

Όσον αφορά στην Οργανωτική Επιτροπή «Αθήνα 2004», ο τελικός χρηματοοικονομικός απολογισμός έχει θετικό πρόσημο. Χωρίς να υπολογίζονται οι δαπάνες της επιτροπής για έργα που εκτελέστηκαν κατ' εντολή και για λογαριασμό του δημοσίου, η Οργανωτική Επιτροπή

Ολυμπιακών Αγώνων «Αθήνα 2004» εμφάνισε διαχειριστικό πλεόνασμα ύψους €131 εκατ. Ωστόσο ακόμα και όταν συνυπολογιστούν οι παραπάνω δαπάνες, το τελικό πλεόνασμα της Οργανωτικής Επιτροπής εξακολουθεί να είναι θετικό, φτάνοντας στα €7 εκατ. Επιπλέον, μέρος της προετοιμασίας για τους Αγώνες καλύφθηκε από ίδιους πόρους φορέων και επιχειρήσεων που έλαβαν ως αντάλλαγμα το δικαίωμα εκμετάλλευσης των εγκαταστάσεων που χρηματοδότησαν.

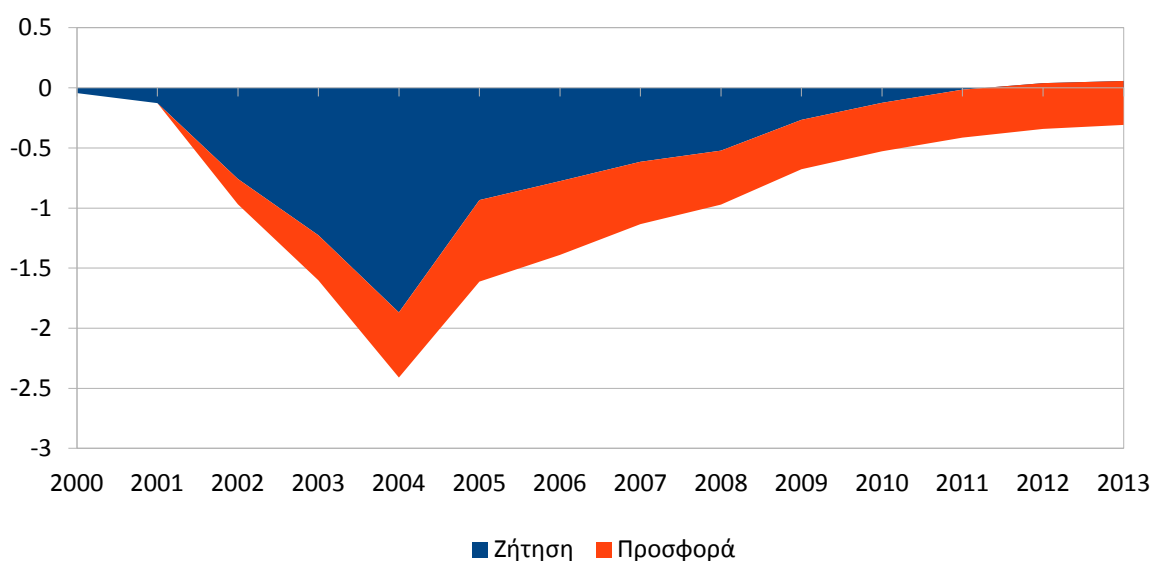
Εκτός από το αποτελέσματα για το κράτος, την οργανωτική επιτροπή και τους άλλους φορείς και επιχειρήσεις που χρηματοδότησαν τη διοργάνωση με ίδιους πόρους, οι Ολυμπιακοί Αγώνες είχαν και ευρύτερη επίδραση στην οικονομία. Από την οικονομετρική ανάλυση προκύπτει ότι υπάρχει θετική και στατιστικά σημαντική συσχέτιση της διοργάνωσης με το πλήθος των διεθνών αφίξεων, το ύψος της τουριστικής δαπάνης και την αξία των εξαγωγών. Η επίδραση στον τουρισμό είναι άμεση, αλλά δεν επεκτείνεται πέρα από το 2008. Ενδεχομένως, η βραχύτητα του αποτελέσματος να οφείλεται και στην αρνητική επίπτωση που είχε η κρίση στην προβολή της χώρας και της πόλης της Αθήνας διεθνώς.

4.4 Αποτίμηση των επιδράσεων: Μακροοικονομική προσέγγιση

Οι αγώνες ενίσχυσαν αισθητά την οικονομική δραστηριότητα και δημιούργησαν νέες θέσεις εργασίας σε όλη την περίοδο ανάλυσης (2000-2013). Η αθροιστική επίδραση των παραγόντων ζήτησης και προσφοράς στη δραστηριότητα ήταν άμεση και σταδιακά ενισχυόμενη την περίοδο 2000-2004. Αν οι Αγώνες δεν είχαν γίνει, το επίπεδο του ΑΕΠ το 2004 θα ήταν κατά 2,5% χαμηλότερο από την τιμή που πράγματι κατέγραψε το 2004 με τη διεξαγωγή των Αγώνων. Επιπλέον, θα είχαν απολεσθεί περίπου 44 χιλ. θέσεις εργασίας.

Διάγραμμα 4.2

Συνολική επίδραση των παραγόντων προσφοράς και ζήτησης στο ΑΕΠ

Πηγή: Εκτιμήσεις IOBE

Μετά το πέρας των Αγώνων, η επίδραση των παραγόντων ζήτησης υποχωρεί, ωστόσο η πολυμορφία του έργου και το υψηλό επίπεδο τεχνικών προδιαγραφών των κατασκευών συνέτειναν ώστε οι παράγοντες προσφοράς να ενισχυθούν μέσω ανόδου της παραγωγικότητας και να αφήσουν το αποτύπωμά τους στην οικονομία μεσοπρόθεσμα (Διάγραμμα 4.2). Από την ανάλυση των ολυμπιακών δημοσίων δαπανών και τις σχετικές προσομοιώσεις που διενεργήθηκαν για την αποτίμηση των επιδράσεων τους στο δημόσιο έλλειμμα, το χρέος και τη δραστηριότητα, προέκυψε το βασικό συμπέρασμα ότι η διεξαγωγή των ΟΑ στην Αθήνα το 2004 δεν επιβάρυναν ουσιαστικά τη δημοσιονομική θέση της χώρας. Ωστόσο η εγκατάλειψη αρκετού αριθμού εγκαταστάσεων μετά το πέρας των Αγώνων (που υπολογίζεται περίπου ότι καλύπτουν το 20% της επενδυτικής δαπάνης) εκτιμάται ότι απομείωσε το ΑΕΠ της χώρας κατά περίπου 0,20 εκατοστιαίες μονάδες.

Παρά τη σημαντική καθυστέρηση στην αξιοποίηση πολλών εγκαταστάσεων, η επικείμενη ανάπλαση της περιοχής του Ελληνικού, αλλά και η αναβάθμιση της περιοχής του Παλαιού Φαλήρου, δημιουργούν ελπίδες για καλύτερη αξιοποίηση της υποδομής που κατασκευάστηκε για τους Αγώνες. Στο βαθμό που η κατασκευή των ολυμπιακών εγκαταστάσεων αποτέλεσε το πρώτο σημαντικό βήμα για την αξιοποίηση αυτών των περιοχών (πραγματοποιήθηκαν θεσμοθέτηση χωροθετήσεων, απαλλοτρίωση ιδιωτικών εκτάσεων, αδειοδοτήσεις και άλλες σημαντικές ενέργειες), το ενδεχόμενο ανάπτυξής τους θα έχει και θετική επίδραση στην αξιολόγηση του οφέλους από τη διοργάνωση σε μεγαλύτερο βάθος χρόνου.

5. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: ΒΑΣΙΚΟΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ

Πίνακας 1: Ρυθμός Μεταβολής στο ΑΕΠ

	Ετήσια στοιχεία (%)								
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Αυστρία	2,4	3,7	3,7	1,4	-3,8	1,8	2,8	0,9	0,3
Βέλγιο	1,8	2,7	2,9	1	-2,8	2,3	1,8	-0,1	0,2
Βουλγαρία	6,4	6,5	6,4	6,2	-5,5	0,4	1,8	0,6	0,9
Γαλλία	1,8	2,5	2,3	-0,1	-3,1	1,7	2	0	0,2
Γερμανία	0,7	3,7	3,3	1,1	-5,1	4	3,3	0,7	0,4
Δανία	2,4	3,4	1,6	-0,8	-5,7	1,4	1,1	-0,4	0,4
Δημοκρατία της Τσεχίας	6,8	7	5,7	3,1	-4,5	2,5	1,8	-1	-0,9
ΕΕ (28 χώρες)	2,2	3,4	3,2	0,4	-4,5	2	1,6	-0,4	0,1
Ελλάδα	2,3	5,5	3,5	-0,2 ^(p)	-3,1 ^(p)	-4,9 ^(p)	-7,1 ^(p)	-7 ^(p)	-3,9 ^(p)
Εσθονία	8,9	10,2	7,3	-4,1	-14,1	3,3	8,7	4,5	2,2
Ευρωζώνη (18 χώρες)	1,7	3,3	3	0,4	-4,5	1,9	1,6	-0,7	-0,4
Ηνωμένο Βασίλειο	3,2	2,8	3,4	-0,8	-5,2	1,7	1,1	0,3	1,7
Ιρλανδία	6,1	5,5	5	-2,2	-6,4	-1,1	2,2	0,2	-0,3
Ισπανία	3,6	4,1	3,5	0,9	-3,8	-0,2	0,1	-1,6	-1,2
Ιταλία	0,9	2,2	1,7	-1,2	-5,5	1,7	0,4	-2,4	-1,9
Κροατία	4,3	4,9	5,1	2,1	-6,9	-2,3	-0,2	-2,2	-0,9
Κύπρος	3,9	4,1	5,1	3,6	-1,9	1,3	0,4	-2,4	-5,4
Λετονία	10,1	11	10	-2,8	-17,7	-1,3	5,3	5,2	4,1
Λιθουανία	7,8	7,8	9,8	2,9	-14,8	1,6	6	3,7	3,3
Λουξεμβούργο	5,3	4,9	6,6	-0,7	-5,6	3,1	1,9	-0,2	2,1
Μάλτα	3,6	2,6	4,1	3,9	-2,8	4,3	1,4	1,1	2,9
Ολλανδία	2	3,4	3,9	1,8	-3,7	1,5	0,9	-1,2	-0,8
Ουγγαρία	4	3,9	0,1	0,9	-6,8	1,1	1,6	-1,7	1,1
Πολωνία	3,6	6,2	6,8	5,1	1,6	3,9	4,5	2	1,6
Πορτογαλία	0,8	1,4	2,4	0	-2,9	1,9	-1,3	-3,2	-1,4
Ρουμανία	4,2	7,9	6,3	7,3	-6,6	-1,1	2,3	0,6	3,5
Σλοβακία	6,7	8,3	10,5	5,8	-4,9	4,4	3	1,8	0,9
Σλοβενία	4	5,8	7	3,4	-7,9	1,3	0,7	-2,5	-1,1
Σουηδία	3,2	4,3	3,3	-0,6	-5	6,6	2,9	0,9	1,6
Φινλανδία	2,9	4,4	5,3	0,3	-8,5	3,4	2,8	-1	-1,4

b=break in time series, p=provisional, f=forecast

Πίνακας 2: Χρέος Γενικής Κυβέρνησης ως % του ΑΕΠ

	Ετήσια στοιχεία (%)								
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Αυστρία	62,2	60,6	58,4	61,8	66,8	70,2	70,8	72	72,3
Βέλγιο	92	87,9	84	89,2	96,6	96,6	99,2	101,1	101,2
Βουλγαρία	27,5	21,6	17,2	13,7	14,6	16,2	16,3	18,4	18,9
Γαλλία	64,6	62	62,3	66,1	77	80,2	83,8	88	91,1
Γερμανία	66,4	65,8	63,1	64,6	72,1	79,9	77,3	78,6	76,4
Δανία	36,8	31,1	26,4	32,6	39,5	41,9	45,3	44,4	43,7
Δημοκρατία της Τσεχίας	27,2	27	26,7	27,5	33,1	36,8	39,4	43,9	43,8
ΕΕ (28 χώρες)	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Ελλάδα	101,2	107,5	107,2	112,9	129,7	148,3	170,3	157,2	175,1
Εσθονία	4,5	4,4	3,6	4,5	7	6,5	6	9,7	9,8
Ευρωζώνη (18 χώρες)	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Ηνωμένο Βασίλειο	41,7	42,7	43,7	51,9	67,1	78,4	84,3	89,1	90,6
Ιρλανδία	27,2	24,6	24,9	44,2	64,4	91,2	104,1	117,4	123,7
Ισπανία	43,2	39,7	36,3	40,2	54	59,6	68,6	83,8	91,6
Ιταλία	101,9	102,5	99,7	102,3	112,4	115,3	116,4	122,2	127,8
Κροατία	38,5	35,7	33,3	30	36,6	45	52	56,2	67,4
Κύπρος	69,4	64,7	58,8	48,9	58,5	61,3	71,5	86,6	111,7
Λετονία	12,5	10,7	9	19,8	36,9	44,5	42	40,8	38,1
Λιθουανία	18,3	17,9	16,8	15,5	29,3	37,8	38,3	40,5	39,4
Λουξεμβούργο	6,2	6,8	7	14,4	15,3	19,5	18,4	21,3	23,2
Μάλτα	65,2	60,4	58,8	59,3	64,6	64,5	66,8	67,9	69,8
Ολλανδία	49,2	44,6	42,5	54,7	56,4	58,9	61,2	66,7	68,9
Ουγγαρία	60,8	64,9	65,8	71,9	78,2	80,8	81	78,4	77,3
Πολωνία	47,1	47,7	45	47,1	50,9	54,9	56,2	55,6	57
Πορτογαλία	65,8	67,2	66	68,9	80,4	90,3	105,2	120,6	124,7
Ρουμανία	15,8	12,4	12,8	13,4	23,6	30,5	34,7	38	38,4
Σλοβακία	34,2	30,5	29,6	27,9	35,6	41	43,6	52,7	55,4
Σλοβενία	26,3	26	22,7	21,6	34,5	37,9	46,2	53,3	70
Σουηδία	48	43	38,1	36,7	40,2	37,4	36,8	36,9	39,1
Φινλανδία	39,9	38,1	33,9	32,5	41,4	46,6	47,3	51,8	54,7

Πίνακας 3: Ισοζύγιο Γενικής Κυβέρνησης ως % του ΑΕΠ

	Ετήσια στοιχεία (%)								
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Αυστρία	-1,7	-1,5	-0,9	-0,9	-4,1	-4,5	-2,5	-2,6	-1,5
Βέλγιο	-2,5	0,4	-0,1	-1	-5,6	-3,8	-3,8	-4,1	-2,6
Βουλγαρία	1	1,9	1,2	1,7	-4,3	-3,1	-2	-0,8	-1,5
Γαλλία	-2,9	-2,3	-2,7	-3,3	-7,5	-7	-5,2	-4,9	-4,3
Γερμανία	-3,3	-1,6	0,2	-0,1	-3,1	-4,2	-0,8	0,1	0
Δανία	5,2	5,2	4,8	3,2	-2,7	-2,5	-1,9	-3,8	-0,8
Δημοκρατία της Τσεχίας	-3,2	-2,4	-0,7	-2,2	-5,8	-4,7	-3,2	-4,2	-1,5
ΕΕ (28 χώρες)	-2,5	-1,5	-0,9	-2,4	-6,9	-6,5	-4,4	-3,9	-3,3
Ελλάδα	-5,2	-5,7	-6,5	-9,8	-15,7	-10,9	-9,6	-8,9	-12,7
Εσθονία	1,6	2,5	2,4	-3	-2	0,2	1,1	-0,2	-0,2
Ευρωζώνη (18 χώρες)	-2,5	-1,3	-0,7	-2,1	-6,4	-6,2	-4,1	-3,7	-3
Ηνωμένο Βασίλειο	-3,4	-2,8	-2,8	-5	-11,4	-10	-7,6	-6,1	-5,8
Ιρλανδία	1,6	2,9	0,2	-7,4	-13,7	-30,6	-13,1	-8,2	-7,2
Ισπανία	1,3	2,4	2	-4,5	-11,1	-9,6	-9,6	-10,6	-7,1
Ιταλία	-4,4	-3,4	-1,6	-2,7	-5,5	-4,5	-3,7	-3	-3
Κροατία	-2,8	-2,8	-1,9	-1,9	-5,4	-6,4	-7,8	-5	-4,9
Κύπρος	-2,4	-1,2	3,5	0,9	-6,1	-5,3	-6,3	-6,4	-5,4
Λετονία	-0,4	-0,6	-0,7	-4,4	-9,2	-8,2	-3,5	-1,3	-1
Λιθουανία	-0,5	-0,4	-1	-3,3	-9,4	-7,2	-5,5	-3,2	-2,2
Λουξεμβούργο	0	1,4	3,7	3,2	-0,7	-0,8	0,2	0	0,1
Μάλτα	-2,9	-2,7	-2,3	-4,6	-3,7	-3,5	-2,7	-3,3	-2,8
Ολλανδία	-0,3	0,5	0,2	0,5	-5,6	-5,1	-4,3	-4,1	-2,5
Ουγγαρία	-7,9	-9,4	-5,1	-3,7	-4,6	-4,3	4,3	-2,1	-2,2
Πολωνία	-4,1	-3,6	-1,9	-3,7	-7,5	-7,8	-5,1	-3,9	-4,3
Πορτογαλία	-6,5	-4,6	-3,1	-3,6	-10,2	-9,8	-4,3	-6,4	-4,9
Ρουμανία	-1,2	-2,2	-2,9	-5,7	-9	-6,8	-5,5	-3	-2,3
Σλοβακία	-2,8	-3,2	-1,8	-2,1	-8	-7,5	-4,8	-4,5	-2,8
Σλοβενία	-1,5	-1,4	0	-1,9	-6,3	-5,9	-6,4	-4	-14,7
Σουηδία	2,2	2,3	3,6	2,2	-0,7	0,3	0,2	-0,6	-1,1
Φινλανδία	2,9	4,2	5,3	4,4	-2,5	-2,5	-0,7	-1,8	-2,1

Πίνακας 4: Ποσοστό Πληθυσμού στο Όριο της Φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (*)

	Ετήσια στοιχεία (%)								
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Αυστρία	16,8	17,8	16,7	18,6	17	16,6	16,9	18,5 ^(b)	18,8
Βέλγιο	22,6	21,5	21,6	20,8	20,2	20,8	21	21,6	20,8
Βουλγαρία	:	61,3	60,7	44,8 ^(b)	46,2	49,2	49,1	49,3	48
Γαλλία	18,9	18,8	19	18,5 ^(b)	18,5	19,2	19,3	19,1	18,1
Γερμανία	18,4	20,2	20,6	20,1	20	19,7	19,9	19,6	20,3
Δανία	17,2	16,7	16,8	16,3	17,6	18,3	18,9	19	18,9
Δημοκρατία της Τσεχίας	19,6	18	15,8	15,3	14	14,4	15,3	15,4	14,6
ΕΕ (28 χώρες)	:	:	:	:	:	23,7	24,3	24,8	24,5
Ελλάδα	29,4	29,3	28,3	28,1	27,6	27,7	31	34,6	35,7
Εσθονία	25,9	22	22	21,8	23,4	21,7	23,1	23,4	23,5
Ευρωζώνης (18 χώρες)	21,7	22	21,8	21,7	21,4	21,9	22,9	23,4	23
Ηνωμένο Βασίλειο	24,8	23,7	22,6	23,2	22	23,2	22,7	24,1 ^(b)	24,8
Ιρλανδία	25	23,3	23,1	23,7	25,7	27,3	29,4	30	:
Ισπανία	24,3	24	23,3	24,5	24,5	26,7	27,7	28,2	27,3
Ιταλία	25	25,9	26	25,3	24,7	24,5	28,2	29,9	28,4
Κροατία	:	:	:	:	:	30,7	32,3	32,3	29,9
Κύπρος	25,3	25,4	25,2	23,3 ^(b)	23,5	24,6	24,6	27,1	27,8
Λετονία	46,3	42,2	35,1	34,2 ^(b)	37,9	38,2	40,1	36,2	35,1 ^(b)
Λιθουανία	41	35,9	28,7	27,6	29,6	34	33,1	32,5	30,8
Λουξεμβούργο	17,3	16,5	15,9	15,5	17,8	17,1	16,8	18,4	19
Μάλτα	20,5	19,5	19,7	20,1	20,3	21,2	22,1	23,1	24
Ολλανδία	16,7	16	15,7	14,9	15,1	15,1	15,7	15	15,9
Ουγγαρία	32,1	31,4	29,4	28,2	29,6	29,9	31	32,4	33,5
Πολωνία	45,3	39,5	34,4	30,5 ^(b)	27,8	27,8	27,2	26,7	25,8
Πορτογαλία	26,1	25	25	26	24,9	25,3	24,4	25,3	27,4
Ρουμανία	:	:	45,9	44,2	43,1	41,4	40,3	41,7	40,4
Σλοβακία	32	26,7	21,3	20,6	19,6	20,6	20,6	20,5	19,8 ^(p)
Σλοβενία	18,5	17,1	17,1	18,5	17,1	18,3	19,3	19,6	20,4
Σουηδία	14,4	16,3	13,9	14,9	15,9	15	16,1	15,6	16,4
Φινλανδία	17,2	17,1	17,4	17,4	16,9	16,9	17,9	17,2	16

b=break in time series, p=provisional

(*) Για τον ακριβή ορισμό του δείκτη δείτε εδώ:

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/product_details/dataset?p_product_code=T2020_50

Πίνακας 5: Πληθωρισμός

	Ετήσια στοιχεία (%)					Μεταβολή (%)			
	2010	2011	2012	2013	2014	2011/10	2012/11	2013/12	2014/13
Αυστρία	1,7	3,6	2,6	2,1	1,5	1,9	-1,0	-0,5	-0,7
Βέλγιο	2,3	3,5	2,6	1,1	0,6	1,1	-0,9	-1,5	-0,5
Βουλγαρία	3,0	3,4	2,4	0,4	-1,6	0,4	-1,0	-2,0	-2,0
Γαλλία	1,7	2,3	2,2	1,0	0,6	0,6	-0,1	-1,2	-0,4
Γερμανία	1,2	2,5	2,1	1,6	0,8	1,3	-0,3	-0,5	-0,8
Δανία	2,2	2,7	2,4	0,5	0,3	0,5	-0,3	-1,9	-0,2
ΕΕ-28	2,1	3,1	2,6	1,5	0,6	1,0	-0,4	-1,1	-1,0
ΕΖ-18	1,6	2,7	2,5	1,4	0,4	1,1	-0,2	-1,1	-0,9
Ελλάδα	4,7	3,1	1,0	-0,9	-1,4	-1,6	-2,1	-1,9	-0,5
Εσθονία	2,7	5,1	4,2	3,3	0,5	2,3	-0,9	-1,0	-2,8
Ην. Βασίλειο	3,3	4,5	2,8	2,6	1,5	1,2	-1,7	-0,3	-1,1
Ιρλανδία	-1,6	1,2	1,9	0,5	0,3	2,8	0,7	-1,4	-0,2
Ισπανία	1,8	3,3	2,4	1,5	-0,2	1,5	-0,9	-0,9	-1,7
Ιταλία	1,6	2,9	3,3	1,3	0,2	1,3	0,4	-2,0	-1,1
Κροατία	1,1	2,2	3,3	2,3	0,2	1,1	1,1	-1,0	-2,1
Κύπρος	2,6	3,5	3,1	0,4	-0,3	0,9	-0,4	-2,7	-0,7
Λεττονία	-1,2	4,2	2,3	0,0	0,7	5,4	-1,9	-2,3	0,7
Λιθουανία	1,2	4,1	3,2	1,2	0,2	2,9	-1,0	-2,0	-0,9
Λουξεμβούργο	2,8	3,7	2,9	1,7	0,7	0,9	-0,8	-1,2	-1,0
Μάλτα	2,0	2,4	3,3	1,0	0,8	0,4	0,8	-2,3	-0,2
Ολλανδία	0,9	2,5	2,8	2,6	0,3	1,5	0,4	-0,3	-2,3
Ουγγαρία	4,7	3,9	5,7	1,7	0,0	-0,8	1,7	-4,0	-1,7
Πολωνία	2,7	3,9	3,7	0,8	0,1	1,2	-0,2	-2,9	-0,7
Πορτογαλία	1,4	3,6	2,8	0,4	-0,2	2,2	-0,8	-2,3	-0,6
Ρουμανία	6,1	5,9	3,4	3,2	1,4	-0,2	-2,5	-0,2	-1,8
Σλοβακία	0,7	4,1	3,7	1,5	-0,1	3,4	-0,3	-2,3	-1,6
Σλοβενία	2,1	2,1	2,8	1,9	0,4	0,0	0,7	-0,9	-1,6
Σουηδία	1,9	1,4	0,9	0,4	0,2	-0,5	-0,4	-0,5	-0,2
Τσεχία	1,2	2,1	3,5	1,4	0,4	0,9	1,4	-2,2	-1,0
Φινλανδία	1,7	3,3	3,2	2,2	1,2	1,6	-0,2	-0,9	-1,0

Πίνακας 6: Κατά Κεφαλήν ΑΕΠ (σε μονάδες αγοραστικής δύναμης, ΕΕ-28=100)

	Ετήσια στοιχεία									
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
Αυστρία	125 ^(b)	126	124	124	126	126	129	130	129	
Βέλγιο	120 ^(b)	118	116	116	118	120	120	120	119	
Βουλγαρία	37 ^(b)	38	40	43	44	44	46	47	47	
Γαλλία	110 ^(b)	108	108	107	109	109	109	109	108	
Γερμανία	116 ^(b)	115	115	116	115	120	123	123	124	
Δανία	124 ^(b)	124	122	124	123	128	125	126	125	
Δημοκρατία της Τσεχίας	79 ^(b)	80	83	81	82	81	81	81	80	
ΕΕ (28 χώρες)	100 ^(b)	100	100	100	100	100	100	100	100	
Ελλάδα	91 ^(b)	92	90	93	95	89	81	76	75	
Εσθονία	62 ^(b)	66	70	69	64	64	69	71	72	
Ευρωζώνη (18 χώρες)	109 ^(b)	109	109	108	108	108	108	108	108	
Ηνωμένο Βασίλειο	124 ^(b)	122	118	114	112	108	105	104	106	
Ιρλανδία	144 ^(b)	145	146	131	128	128	128	129	126	
Ισπανία	102 ^(b)	105	105	103	103	99	96	96	95	
Ιταλία	105 ^(b)	105	104	104	104	103	101	100	98	
Κροατία	59 ^(b)	60	62	65	63	60	60	61	61	
Κύπρος	93 ^(b)	93	94	99	100	97	93	91	86	
Λετονία	50 ^(b)	53	57	58	54	55	60	64	67	
Λιθουανία	55 ^(b)	58	62	64	58	62	67	72	74	
Λουξεμβούργο	254 ^(b)	270	274	263	252	262	265	263	264	
Μάλτα	80 ^(b)	79	78	81	84	87	86	86	87	
Ολλανδία	131 ^(b)	131	132	134	132	130	129	127	127	
Ουγγαρία	63 ^(b)	63	61	64	65	66	67	67	67	
Πολωνία	51 ^(b)	52	54	56	60	63	65	67	68	
Πορτογαλία	80 ^(b)	79	79	78	80	80	77	76	75	
Ρουμανία	35 ^(b)	39 ^(b)	43	49	50	51	51	53	54	
Σλοβακία	60 ^(b)	63	68	72	73	74	75	76	76	
Σλοβενία	87 ^(b)	88	88	91	86	84	84	84	83	
Σουηδία	122 ^(b)	123	125	124	120	123	125	126	127	
Φινλανδία	114 ^(b)	114	117	119	114	114	116	115	112	

b=break in time series, p=provisional, f=forecast

Πίνακας 7: Μέση Παραγωγικότητα Εργασίας (ευρώ ανά ώρα εργασίας)

	Ετήσια στοιχεία								
	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Αυστρία	36,1	37,3	38,1	38,3	38,2	38,9	39,1	39,5	39,9
Βέλγιο	45,4	45,8	46,2	46	45,3	45,9	45,8	45,7	45,9
Βουλγαρία	4	4,1	4,3	4,3	4,3	4,5	4,7	4,8	4,9
Γαλλία	43,6	44,9	44,9	44,4	44,2	44,7	45,3	45,4	45,6
Γερμανία	39,9	41,3	42	42	40,9	41,7	42,4	42,6	42,8
Δανία	51,4	51,9	52,2	51,1	49,8	52,4	52,5	52,6	53,4
Δημοκρατία της Τσεχίας	11,7	12,4	13	13	12,8	13	13,3	13,2	13,1
ΕΕ (28 χώρες)	30,2	30,9	31,3	31,2	30,7	31,4	31,8	31,9	32,1
Ελλάδα	19,8 ^(b)	20,8	21,5	22,2 ^(p)	21,1 ^(p)	20,4 ^(p)	19,9 ^(p)	20,2 ^(p)	20,2
Εσθονία	9,2	9,7	10,3	10	10,3	10,9	10,8	11,2	11,4
Ευρωζώνη (18 χώρες)	34,8	35,5	36	35,9	35,5	36,3	36,7	37	37,3
Ηνωμένο Βασίλειο	38,9	39,7	40,8	40,3	39,3	39,8	40	39,3	39,2
Ιρλανδία	44,1 ^(p)	44,6 ^(p)	45,1 ^(p)	45 ^(p)	46,5 ^(p)	48,2 ^(p)	50,1 ^(p)	50,4 ^(p)	48,8 ^(p)
Ισπανία	27,9	28,1	28,5	28,7	29,4	30	30,4	31,5	32,1
Ιταλία	32,4	32,5	32,6	32,4	31,7	32,5	32,5	32,2	32,2
Κροατία	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Κύπρος	20,1	20,4	20,8	21,2	21	21,3	21,2	21,5	21,6
Λετονία	5,9	6,3	7,9 ^(b)	7,3 ^(b)	7,2 ^(b)	7,6 ^(b)	7,9 ^(b)	8,2 ^(b)	8,4 ^(b)
Λιθουανία	7,7	8,2	8,7	8,8	8,3	9,4	10,1	10,3	10,6
Λουξεμβούργο	63,1	63,9	64,9	60,8	59,4	60	59,5	58,2	:
Μάλτα	15,3 ^(e)	15,5 ^(e)	15,4 ^(e)	15,4 ^(e)	14,6 ^(e)	15,2	14,2	14,5	:
Ολλανδία	44,7	45,5	46,2	46,2	45,1	46	46,1	45,6	45,8
Ουγγαρία	10,7	11,1	11,1	11,3	10,9	11	11	11,3	11,5
Πολωνία	8,4	8,6	8,8	9	9,1	9,8	10,2	10,4 ^(b)	10,6
Πορτογαλία	15,6	15,8	16,1	16,1	16,1	16,7	16,9 ^(p)	17 ^(p)	17,1
Ρουμανία	4,6	4,9	5,2	5,6	5,4	5,3	5,4	5,4	5,6
Σλοβακία	10,4	11	11,8	12,1	11,8	12,3	12,6	12,8	13,2
Σλοβενία	18,2	19,3	20,1	20,1	20,1	20,6	21,4	21,3	21,4
Σουηδία	42,7	44	44,1	43,3	42,3	44	44,4	44,9	45,5
Φινλανδία	38,4	39,5	40,8	40,3	38,2	39,4	40	39,5	39,7

b=break in time series, p=provisional, f=forecast, e=estimated

Πίνακας 8: Ποσοστό Απασχόλησης Ατόμων Ηλικίας 20-64 ετών^(*)

	Ετήσια στοιχεία (%)				γ' τρίμηνο (%)			Μεταβολή (%)	
	2010	2011	2012	2013	2012	2013	2014	13/12	14/13
Αυστρία	74,9	75,2	75,6	75,5	76,4	76,2	76,4	-0,2	0,2
Βέλγιο	67,6	67,3	67,2	67,2	67,4	67,6	67,1	0,2	-0,5
Βουλγαρία	65,4	63,9	63,0	63,5	64,8	65,3	66,9	0,5	1,6
Γαλλία	69,2	69,2	69,3	69,5	69,7	70,1	70,1	0,4	0,0
Γερμανία	74,9	76,3	76,7	77,1	77,2	77,6	78,1	0,4	0,5
Δανία	75,8	75,7	75,4	75,6	75,6	76,1	76,7	0,5	0,6
ΕΕ-28	68,6	68,6	68,4	68,4	68,8	68,8	69,8	0,0	1,0
ΕΖ-17	68,4	68,5	69,4	69,3	68,3	68	68,6	-0,3	0,6
Ελλάδα	64,0	59,9	55,3	53,2	54,7	53,2	54,1	-1,5	0,9
Εσθονία	66,7	70,4	72,1	73,3	73,2	73,7	74,8	0,5	1,1
Ην. Βασίλειο	73,6	73,6	74,2	74,9	74,4	75,0	76,5	0,6	1,5
Ιρλανδία	65,0	63,8	63,7	65,5	63,8	65,9	67,5	2,1	1,6
Ισπανία	62,5	61,6	59,3	58,6	59,7	59,0	60,4	-0,7	1,4
Ιταλία	61,1	61,2	61,0	59,8	61,0	59,7	60,2	-1,3	0,5
Κροατία	58,7	57,0	55,4	53,9	57,2	58,3	61,6	1,1	3,3
Κύπρος	75,4	73,4	70,2	67,1	70,0	67,0	67,9	-3,0	0,9
Λετονία	65,0	66,3	68,2	69,7	69,7	70,5	70,6	0,8	0,1
Λιθουανία	64,4	67,2	68,7	69,9	69,6	70,6	73,4	1,0	2,8
Λουξεμβούργο	70,7	70,1	71,4	71,1	72,1	71,5	71,5	-0,6	0,0
Μάλτα	60,1	61,5	63,1	64,8	63,4	65,0	67,3	1,6	2,3
Ολλανδία	76,8	77,0	77,2	76,5	77,3	76,4	76,3	-0,9	-0,1
Ουγγαρία	60,4	60,7	62,1	63,2	63,1	64,0	67,7	0,9	3,7
Πολωνία	64,6	64,8	64,7	64,9	65,2	65,6	67,3	0,4	1,7
Πορτογαλία	70,5	69,1	66,5	65,6	66,4	65,9	68,3	-0,5	2,4
Ρουμανία	63,3	62,8	63,8	63,9	65,0	65,1	67,2	0,1	2,1
Σλοβακία	64,6	65,1	65,1	65	65,4	65,2	66,3	-0,2	1,1
Σλοβενία	70,3	68,4	68,3	67,2	68,3	68,2	68,2	-0,1	0,0
Σουηδία	78,7	80,0	79,4	79,8	80,3	80,7	81,1	0,4	0,4
Τσεχία	70,4	70,9	71,5	72,5	72,0	72,8	73,9	0,8	1,1
Φινλανδία	73,0	73,8	74,0	73,3	74,9	74,1	73,9	-0,8	-0,2

(*) % απασχολούμενων ηλικίας 20-64 ετών στο σύνολο του αντίστοιχου πληθυσμού

Πίνακας 9: Ποσοστό Απασχόλησης Ατόμων Ηλικίας 55-64 ετών^(*)

	Ετήσια στοιχεία (%)				γ' τρίμηνο (%)			Μεταβολή (%)	
	2010	2011	2012	2013	2012	2013	2014	13/12	14/13
Αυστρία	42,4	41,5	43,1	44,9	43,7	45,1	48,0	1,4	2,9
Βέλγιο	37,3	38,7	39,5	41,7	40,2	42,9	42,4	2,7	-0,5
Βουλγαρία	43,5	43,9	45,7	47,4	47,0	48,9	51,5	1,9	2,6
Γαλλία	39,8	41,5	44,5	45,6	45,0	45,9	47,3	0,9	1,4
Γερμανία	57,7	59,9	61,5	63,5	62,2	64,2	66,1	2,0	1,9
Δανία	58,4	59,5	60,8	61,7	60,5	62,5	64,0	2,0	1,5
ΕΕ-28	46,3	47,4	48,8	50,1	49,3	50,7	52,4	1,4	1,7
ΕΖ-17	45,8	47,1	50,9	52,3	49,1	50,5	52,2	1,4	1,7
Ελλάδα	42,3	39,4	36,4	35,6	36,3	36,0	34,0	-0,3	-2,0
Εσθονία	53,8	57,2	60,6	62,6	61,1	61,7	66,5	0,6	4,8
Ην. Βασίλειο	57,1	56,7	58,1	59,8	58,3	60,2	61,0	1,9	0,8
Ιρλανδία	50,2	50,0	49,3	51,3	48,8	51,3	53,4	2,5	2,1
Ισπανία	43,6	44,5	43,9	43,2	44,2	43,6	44,6	-0,6	1,0
Ιταλία	36,6	37,9	40,4	42,7	40,9	43,5	46,9	2,6	3,4
Κροατία	37,6	37,1	36,7	36,5	37,6	38,4	37,5	0,8	-0,9
Κύπρος	56,8	54,8	50,7	49,6	51,0	50,3	48,1	-0,7	-2,2
Λετονία	48,2	50,5	52,8	54,8	54,7	56,6	55,8	1,9	-0,8
Λιθουανία	48,6	50,5	51,8	53,4	53,0	53,9	57,9	0,9	4,0
Λουξεμβούργο	39,6	39,3	41,0	40,5	42,3	39,0	43,2	-3,3	4,2
Μάλτα	30,2	31,7	33,6	36,2	35,5	37,0	39,5	1,5	2,5
Ολλανδία	53,7	56,1	58,6	60,1	59,0	60,5	61,1	1,5	0,6
Ουγγαρία	34,4	35,8	36,9	38,5	37,8	39,0	43,0	1,2	4,0
Πολωνία	34,0	36,9	38,7	40,6	39,6	41,3	43,3	1,7	2,0
Πορτογαλία	49,2	47,9	46,5	46,7	46,9	47,2	48,4	0,3	1,2
Ρουμανία	41,1	40,0	41,4	41,5	42,9	42,4	44,2	-0,5	1,8
Σλοβακία	40,5	41,4	43,1	44	33,2	34,2	36,3	1,0	2,1
Σλοβενία	35,0	31,2	32,9	33,5	43,0	44,2	46,0	1,2	1,8
Σουηδία	70,5	72,3	73,0	73,6	73,2	73,9	74,0	0,7	0,1
Τσεχία	46,5	47,6	49,3	51,6	50,4	52,2	54,7	1,8	2,5
Φινλανδία	56,2	57,0	58,2	58,5	58,7	59,2	58,9	0,5	-0,3

(*) % απασχολούμενων ηλικίας 55-64 ετών στο σύνολο του αντίστοιχου πληθυσμού

Πίνακας 10: Μεταβολή της Απασχόλησης (άτομα ηλικίας 15 ετών και άνω)

	Ετήσια στοιχεία (%)						γ' τρίμηνο (%)		
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2012/11	2013/12	2014/13
Αυστρία	2	-0,7	0,8	1,7	1,0	-0,2	1,0	-0,3	0,8
Βέλγιο	1,8	-0,2	0,7	1,4	0,3	0,1	1,0	0,5	-0,2
Βουλγαρία	2,6	-2,6	-4,7	-4,2	-1,1	0,0	-0,6	-0,1	1,6
Γαλλία	0,5	-1,3	-0,1	0,5	0,1	0,0	0,0	0,1	-0,2
Γερμανία	1,2	0,1	0,6	1,4	0,8	0,9	1,1	0,8	1,0
Δανία	1,7	-2,4	-2,3	-0,4	-0,5	0,0	-1,1	0,4	1,5
ΕΕ-28	1	-1,8	-0,5	0,3	-0,5	-0,2	-0,6	-0,7	0,7
ΕΕ-17	0,8	-1,8	-0,5	0,2	-0,3	-0,3	0,0	-0,1	0,9
Ελλάδα	0,8	-0,2	-1,9	-6,7	-8,0	-4,0	-9,2	-3,7	1,5
Εσθονία	0,2	-9,9	-4,8	7	2,5	1,0	0,6	0,2	1,1
Ην. Βασίλειο	0,3	-1,7	-0,7	0,5	1,2	1,3	1,8	1,7	2,4
Ιρλανδία	-1,1	-8,1	-4,2	-2,1	-0,6	2,4	-0,2	3,1	1,5
Ισπανία	-0,1	-6,5	-2,5	-1,5	-4,5	-2,8	-4,4	-2,5	1,6
Ιταλία	0,3	-1,6	-0,7	0,3	-0,3	-2,1	0,0	-2,3	0,5
Κροατία	:	:	:	:	-3,1	-3,9	-0,8	2,3	5,0
Κύπρος	2,1	-0,5	0,1	0,5	-2,4	-3,5	-2,9	-5,3	0,6
Λετονία	0,9	-13,2	-4,8	-8,1	2,8	2,1	2,2	1,3	-2,3
Λιθουανία	-0,7	-6,8	-5,1	2	1,8	1,3	3,0	0,8	3,1
Λουξεμβούργο	:	:	:	:	5,0	1,1	5,9	-0,2	1,2
Μάλτα	2,6	-0,3	2,4	2,5	2,4	3,0	2,0	3,1	3,7
Ολλανδία	1,5	-0,7	-0,4	0,7	0,7	-0,7	0,8	-1,0	-0,3
Ουγγαρία	-1,4	-2,8	0,3	0,3	1,7	1,6	2,1	1,4	4,8
Πολωνία	3,9	0,4	0,5	1	-3,3	-0,1	0,2	0,1	2,1
Πορτογαλία	0,5	-2,6	-1,5	-1,5	-4,2	-2,6	-4,0	-2,1	2,1
Ρουμανία	:	-2	-1,4	0,4	1,4	-0,2	2,4	-0,1	-6,6
Σλοβακία	3,2	-2	-1,5	1,8	-1,0	0,0	-2,0	-0,3	0,4
Σλοβενία	2,6	-1,8	-2,2	-1,6	-1,3	-1,9	0,5	-0,4	1,8
Σουηδία	0,9	-2,4	1,2	2,2	0,7	1,0	0,6	1,1	1,9
Τσεχία	2,3	-1,2	-1,7	0,2	-0,3	1,0	0,5	0,7	0,8
Φινλανδία	2,6	-2,6	-0,1	1,1	0,4	-1,1	0,6	-1,5	-0,1

Πίνακας 11: Ποσοστό Ανεργίας – Σύνολο Πληθυσμού

	Ετήσια στοιχεία (%)				γ' τρίμηνο (%)			Μεταβολή (%)	
	2010	2011	2012	2013	2012	2013	2014	2013/12	2014/13
Αυστρία	4,4	4,2	4,3	4,9	4,5	4,9	5,0	0,4	0,1
Βέλγιο	8,3	7,2	7,6	8,4	7,6	8,4	8,6	0,8	0,2
Βουλγαρία	10,2	11,2	12,3	13	12,4	12,8	11,5	0,4	-1,3
Γαλλία	9,3	9,2	10,3	10,3	9,8	10,3	10,3	0,5	0,0
Γερμανία	7,1	5,9	5,5	5,3	5,3	5,2	5,0	-0,1	-0,2
Δανία	7,5	7,6	7,5	7	7,5	7,1	6,5	-0,4	-0,6
ΕΕ-28	9,6	9,6	10,5	10,8	11,5	12,0	11,5	0,5	-0,5
ΕΕ-18	10,0	10,1	0	11	10,5	10,9	10,1	0,4	-0,8
Ελλάδα	12,6	17,7	24,3	27,3	25,5	27,8	26,2	2,3	-1,6
Εσθονία	16,9	12,5	10,2	8,6	9,8	8,1	7,5	-1,7	-0,6
Ην. Βασίλειο	7,8	8,0	7,9	7,5	7,8	7,6	5,9	-0,2	-1,7
Ιρλανδία	13,7	14,7	14,7	13,1	14,8	12,8	11,2	-2,0	-1,6
Ισπανία	20,1	21,7	25	26,4	25,3	26,2	24,2	0,9	-2,0
Ιταλία	8,4	8,4	10,7	12,2	10,8	12,3	12,8	1,5	0,5
Κροατία	11,8	13,5	15,9	17,2	16,1	18,0	16,8	1,9	-1,2
Κύπρος	6,2	7,9	11,9	15,9	12,4	16,4	16,3	4,0	-0,1
Λετονία	18,7	16,2	14,9	11,9	14,3	11,7	10,7	-2,6	-1,0
Λιθουανία	17,8	15,4	13,3	11,8	13,2	11,4	9,9	-1,8	-1,5
Λουξεμβούργο	4,4	4,9	5,1	5,8	5,1	5,9	6,0	0,8	0,1
Μάλτα	6,9	6,5	6,4	6,5	6,1	6,4	6,0	0,3	-0,4
Ολλανδία	4,5	4,4	5,3	6,7	5,3	7,0	6,6	1,7	-0,4
Ουγγαρία	11,2	10,9	10,9	10,2	10,8	10,1	7,6	-0,7	-2,5
Πολωνία	9,6	9,7	10,1	10,3	10,2	10,3	8,6	0,1	-1,7
Πορτογαλία	11,0	12,9	15,9	16,5	15,9	16,0	13,6	0,1	-2,4
Ρουμανία	7,3	7,4	7	7,3	6,8	7,0	6,8	0,2	-0,2
Σλοβακία	14,4	13,5	14	14,2	14	14,3	13,1	0,3	-0,8
Σλοβενία	7,3	8,2	8,9	10,1	9,5	9,8	9,7	0,3	-0,1
Σουηδία	8,4	7,5	8	8	8,1	8,0	7,8	-0,1	-0,2
Τσεχία	7,3	6,7	7	7	7,0	7,0	5,9	0,0	-1,1
Φινλανδία	8,4	7,8	7,7	8,2	7,8	8,1	8,7	0,3	0,6

Πίνακας 12: Ποσοστό Ανεργίας στους Άνδρες

	Ετήσια στοιχεία (%)				γ' τρίμηνο (%)			Μεταβολή (%)	
	2010	2011	2012	2013	2012	2013	2014	2013/12	2014/13
Αυστρία	4,6	4,0	4,4	4,9	4,5	5,0	5,4	0,5	0,4
Βέλγιο	8,1	7,1	7,7	8,7	7,6	8,7	8,9	1,1	0,2
Βουλγαρία	10,9	12,3	13,5	13,9	13,8	13,5	12,4	-0,3	-1,1
Γαλλία	6,0	8,1	10,1	10,4	9,9	10,4	10,4	0,5	0,0
Γερμανία	6,4	5,8	5,7	5,6	5,5	5,5	5,3	0,0	-0,2
Δανία	8,4	7,7	7,5	6,7	7,5	7,3	6,5	-0,2	-0,8
ΕΕ-28	19,5	13,1	10,4	10,8	11,3	11,9	11,3	0,6	-0,6
ΕΕ-18	9,9	9,9	0	11	10,5	10,8	9,9	0,3	-0,9
Ελλάδα	9,6	9,5	21,4	24,3	22,6	24,8	23,3	2,2	-1,5
Εσθονία	9,1	8,4	11	9,1	10,5	8,6	8,1	-1,9	-0,5
Ην. Βασίλειο	9,0	8,8	8,3	8	8,2	8,0	6,2	-0,2	-1,8
Ιρλανδία	7,5	6,2	17,7	15	17,8	14,9	12,6	-2,9	-2,3
Ισπανία	9,9	15,0	24,7	25,8	25,1	25,8	23,1	0,7	-2,7
Ιταλία	11,6	11,0	9,9	11,5	9,9	11,7	12,0	1,8	0,3
Κροατία	11,4	13,8	16,2	17,8	15,8	18,1	15,9	2,3	-2,2
Κύπρος	16,9	17,8	12,6	16,6	13,0	17,2	17,6	4,2	0,4
Λετονία	7,6	7,6	16	12,6	15,3	12,4	11,4	-2,9	-1,0
Λιθουανία	21,7	18,6	15,1	13,1	15,1	12,2	11,2	-2,9	-1,0
Λουξεμβούργο	21,2	17,8	4,5	5,4	4,5	5,8	5,9	1,3	0,1
Μάλτα	3,8	3,8	5,9	6,6	5,5	6,5	6,3	1,0	-0,2
Ολλανδία	6,8	6,1	5,3	7,1	5,4	7,4	6,7	2,0	-0,7
Ουγγαρία	4,4	4,5	11,2	10,2	11,2	10,1	7,4	-1,1	-2,7
Πολωνία	9,3	9,0	9,4	9,7	9,6	9,7	8,1	0,1	-1,6
Πορτογαλία	10,0	12,7	16	16,4	16,1	15,6	12,7	-0,5	-2,9
Ρουμανία	7,9	7,9	7,6	7,9	7,4	7,6	7,3	0,2	-0,3
Σλοβακία	14,2	13,5	13,5	14	13,4	14,1	12,6	0,7	-1,5
Σλοβενία	7,5	8,2	8,4	9,5	8,8	8,8	8,9	0,0	0,1
Σουηδία	19,7	21,2	8,2	8,2	8,4	7,9	8,1	-0,5	0,2
Τσεχία	8,5	7,6	6	5,9	6,0	5,9	4,9	-0,1	-1,0
Φινλανδία	8,6	8,7	8,3	8,8	8,5	8,7	9,4	0,2	0,7

Πίνακας 13: Ποσοστό Ανεργίας στις Γυναίκες

	Ετήσια στοιχεία (%)				γ' τρίμηνο (%)			Μεταβολή (%)	
	2010	2011	2012	2013	2012	2013	2014	2013/12	2014/13
Αυστρία	4,2	4,3	4,3	4,9	4,4	4,9	4,7	0,5	-0,2
Βέλγιο	8,5	7,2	7,4	8,2	7,5	8,1	8,2	0,6	0,1
Βουλγαρία	9,5	10,0	10,8	11,8	10,8	11,9	10,4	1,1	-1,5
Γαλλία	9,7	9,7	10,5	10,2	9,8	10,2	10,3	0,4	0,1
Γερμανία	6,6	5,6	5,2	5	5,1	4,8	4,7	-0,3	-0,1
Δανία	6,5	7,5	7,5	7,3	7,4	6,9	6,6	-0,5	-0,3
ΕΕ-28	9,6	9,7	10,6	10,9	11,6	12,0	11,8	0,4	-0,2
ΕΕ-18	10,2	10,4	0	11	10,6	10,9	10,2	0,3	-0,7
Ελλάδα	16,2	21,4	28,1	31,3	29,3	31,9	29,9	2,6	-2,0
Εσθονία	14,3	11,8	9,3	8,2	9,0	7,6	6,9	-1,4	-0,7
Ην. Βασίλειο	6,8	7,3	7,4	7	7,3	7,1	5,7	-0,2	-1,4
Ιρλανδία	9,7	10,8	11	10,7	11,0	10,3	9,4	-0,7	-0,9
Ισπανία	20,5	22,2	25,4	27	25,5	26,6	25,5	1,1	-1,1
Ιταλία	9,7	9,6	11,9	13,1	12,1	13,1	13,9	1,0	0,8
Κροατία	12,3	13,2	15,6	16,6	16,3	17,8	17,8	1,5	0,0
Κύπρος	6,4	7,7	11,1	15,2	11,7	15,5	14,9	3,8	-0,6
Λετονία	15,7	13,8	13,9	11,1	13,3	10,9	10,1	-2,4	-0,8
Λιθουανία	14,5	13,0	11,5	10,5	11,3	10,5	8,7	-0,8	-1,8
Λουξεμβούργο	5,1	6,3	5,8	6,4	5,8	6,2	6,1	0,4	-0,1
Μάλτα	7,1	7,1	7,3	6,4	7,2	6,3	5,6	-0,9	-0,7
Ολλανδία	4,5	4,4	5,2	6,3	5,3	6,6	6,4	1,3	-0,2
Ουγγαρία	10,7	10,9	10,6	10,2	10,3	10,1	7,8	-0,2	-2,3
Πολωνία	10,0	10,5	10,9	11,1	11,0	11,0	9,3	0,0	-1,7
Πορτογαλία	12,1	13,2	15,8	16,6	15,7	16,4	14,5	0,7	-1,9
Ρουμανία	6,5	6,8	6,4	6,6	6,1	6,3	6,1	0,2	-0,2
Σλοβακία	14,6	13,6	14,5	14,5	14,6	14,5	13,6	-0,1	-0,9
Σλοβενία	7,1	8,2	9,4	10,9	10,3	11,0	10,6	0,7	-0,4
Σουηδία	8,3	7,5	7,7	7,8	7,8	8,0	7,5	0,2	-0,5
Τσεχία	8,5	7,9	8,2	8,3	8,3	8,3	7,2	0,0	-1,1
Φινλανδία	7,6	7,1	7,1	7,5	7,2	7,5	7,9	0,3	0,4

Πίνακας 14: Ποσοστό Μακροχρόνιας Ανεργίας^(*)

	Ετήσια στοιχεία (%)				γ' τρίμηνο (%)			Μεταβολή (%)	
	2010	2011	2012	2013	2012	2013	2014	2013/12	2014/13
Αυστρία	39,9	42,9	24,8	24,4	26,7	26,9	27,1	0,2	0,2
Βέλγιο	42,5	45,2	44,7	46,1	43,3	45,4	49,8	2,1	4,4
Βουλγαρία	48,8	48,4	55,2	57,3	56,4	58,9	61,3	2,5	2,4
Γαλλία	46,4	56,1	40,3	40,4	41,2	41,1	43,2	-0,1	2,1
Γερμανία	41,0	40,6	45,5	44,7	46,1	44,4	43,0	-1,7	-1,4
Δανία	20,2	24,4	28	25,5	27,7	23,8	25,4	-3,9	1,6
ΕΕ-28	47,4	48,0	44,6	49,8	47,0	50,6	53,3	3,6	2,7
ΕΖ-17	45,3	56,8	44	47,4	45,0	48,0	49,9	3,0	1,9
Ελλάδα	49,3	59,3	59,3	67,0	60,5	69,2	75,4	8,7	6,2
Εσθονία	45,0	49,6	54,1	44,4	53,5	42,6	43,4	-10,9	0,8
Ην. Βασίλειο	36,6	41,6	34,8	36,2	34,6	35,0	34,1	0,4	-0,9
Ιρλανδία	40,2	41,5	61,7	60,6	60,0	59,2	57,6	-0,8	-1,6
Ισπανία	48,4	51,9	44,5	49,7	44,5	50,4	53,4	5,9	3,0
Ιταλία	20,3	20,8	53	56,9	54,2	57,6	63,1	3,4	5,5
Κροατία	56,9	63,9	64,6	63,6	67,5	65,6	61,5	-1,9	-4,1
Κύπρος	45,1	54,5	30,1	38,2	32,2	39,3	48,5	7,1	9,2
Λετονία	41,4	51,9	51,9	48,5	47,4	44,5	42,7	-2,9	-1,8
Λιθουανία	29,3	28,6	49	42,9	50,9	42,6	47,5	-8,3	4,9
Λουξεμβούργο	49,3	47,9	30,3	30,7	21,6	34,8	27,7	13,2	-7,1
Μάλτα	46,3	46,2	47,4	45,8	49,5	44,4	46,3	-5,1	1,9
Ολλανδία	27,5	33,5	34	35,5	33,6	36,3	40,4	2,7	4,1
Ουγγαρία	25,2	25,9	45	49,0	45,1	52,2	47,7	7,1	-4,5
Πολωνία	31,1	37,2	40,3	42,6	40,4	43,8	43,7	3,4	-0,1
Πορτογαλία	52,3	48,1	48,7	56,4	50,2	59,0	60,1	8,8	1,1
Ρουμανία	34,9	41,9	45,3	46,5	47,0	50,4	39,7	3,4	-10,7
Σλοβακία	43,3	44,2	67,3	51,2	67,5	70,4	69,9	2,9	-0,5
Σλοβενία	64,0	67,8	47,9	70,3	49,9	52,1	52,6	2,2	0,5
Σουηδία	24,0	22,2	18,9	18,6	19,2	18,2	19,4	-1,0	1,2
Τσεχία	17,8	18,6	43,4	43,4	43,3	43,7	43,8	0,4	0,1
Φινλανδία	32,6	33,4	21,4	21,0	21,6	23,8	25,5	2,2	1,7

(*) % ανέργων για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο των 12 μηνών στο σύνολο των ανέργων

Πίνακας 15: Ποσοστό ανεργίας στους νέους 15 έως 24 ετών

	Ετήσια στοιχεία (%)				γ' τρίμηνο (%)			Μεταβολή (%)	
	2010	2011	2012	2013	2012	2013	2014	2013/12	2014/13
Αυστρία	8,8	8,3	8,7	9,2	9,0	9,4	9,1	0,4	-0,3
Βέλγιο	22,4	18,7	19,8	23,7	20,4	22,7	21,1	2,3	-1,6
Βουλγαρία	23,2	26,6	28,1	28,4	26,6	27,8	22,5	1,2	-5,3
Γαλλία	22,8	22,0	24,6	24,8	24,7	24,7	24,5	0,0	-0,2
Γερμανία	9,9	8,6	8,1	7,9	8,0	7,8	7,6	-0,2	-0,2
Δανία	14,0	14,2	14,1	13	13,2	13,7	12,6	0,5	-1,1
ΕΕ-28	20,9	21,3	23	23,4	23,5	24,2	23,5	0,7	-0,7
ΕΖ-17	20,6	20,7	22,3	23,9	23,2	23,6	21,8	0,4	-1,8
Ελλάδα	32,9	44,4	55,3	58,6	57,0	58,0	50,1	1,0	-7,9
Εσθονία	32,9	22,3	20,9	18,7	20,9	16,7	13,8	-4,2	-2,9
Ην. Βασίλειο	19,6	21,1	21	20,5	20,7	20,9	16,1	0,2	-4,8
Ιρλανδία	27,8	29,1	30,4	26,8	30,6	26,4	23,2	-4,2	-3,2
Ισπανία	41,6	46,4	53,2	55,7	53,6	55,7	53,9	2,1	-1,8
Ιταλία	27,8	29,1	35,3	40	35,3	40,7	42,9	5,4	2,2
Κροατία	32,6	36,1	43	49,8	44,3	48,1	45,5	3,8	-2,6
Κύπρος	16,7	22,4	27,8	38,9	27,5	39,9	34,8	12,4	-5,1
Λετονία	34,5	31,0	28,4	23,2	30,5	23,8	20,3	-6,7	-3,5
Λιθουανία	35,1	32,9	26,4	21,9	26,2	21,7	17,4	-4,5	-4,3
Λουξεμβούργο	14,2	16,8	18	17,4	28,8	26,4	20,7	-2,4	-5,7
Μάλτα	13,0	13,7	14,2	13,5	13,6	12,9	13,3	-0,7	0,4
Ολλανδία	8,7	7,6	9,5	11	9,5	11,5	10,1	2,0	-1,4
Ουγγαρία	26,6	26,1	28,1	27,2	18,3	15,4	18,4	-2,9	3,0
Πολωνία	23,7	25,8	26,5	27,3	26,4	27,4	23,8	1,0	-3,6
Πορτογαλία	22,4	30,1	37,7	37,7	39,4	37,9	33,5	-1,5	-4,4
Ρουμανία	22,1	23,7	22,7	23,6	22,6	23,7	23,3	1,1	-0,4
Σλοβακία	33,6	33,2	34	33,7	34,2	33,5	29,7	-0,7	-3,8
Σλοβενία	14,7	15,7	20,6	21,6	23,0	20,7	20,4	-2,3	-0,3
Σουηδία	25,2	22,9	23,7	23,4	24,3	23,4	22,3	-0,9	-1,1
Τσεχία	18,3	18,0	19,5	18,9	19,1	19,1	15,7	0,0	-3,4
Φινλανδία	21,4	20,1	19	19,9	19,0	20,0	20,3	1,0	0,3